

T.C.

KARAMANOĞLU MEHMETBEY ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

KARAMAN'DA GELENEKSEL MESLEKLERİN SÖZ VARLIĞI

Hazırlayan

Erdal DEMİR

Türk Dili Edebiyatı Ana Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Danışman

Doç. Dr. İdris Nebi UYSAL

KARAMAN – 2019

T.C.

KARAMANOĞLU MEHMETBEY ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

KARAMAN'DA GELENEKSEL MESLEKLERİN SÖZ VARLIĞI

Hazırlayan

Erdal DEMİR

Türk Dili Edebiyatı Ana Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Danışman

Doç. Dr. İdris Nebi UYSAL

KARAMAN – 2019

TEZ ONAY SAYFASI FORMU

Doküman No	FR-285
İlk Yayın Tarihi	05.02.2018
Revizyon Tarihi	
Revizyon No	00
Sayfa No	1/1

KARAMAN'DA GELENEKSEL MESLEKLERİN SÖZ VARLIĞI

Tezin Kabul Ediliş Tarihi: 08.04.2019

Jüri Üyeleri (Unvanı, Adı Soyadı)

Başkan : Doç. Dr. İdris Nebi UYSAL

Üye : Doç. Dr. Talip DOĞAN

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Okan Celal GÜNGÖR

İmzası

[Handwritten signatures of the jury members]

Bu tez, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun 14.03.2019 tarihli ve 12/183 sayılı oturumunda belirlenen jüri tarafından kabul edilmiştir.

Enstitü Müdürü: Doç. Dr. İdris Nebi UYSAL

Hazırlayan

Kalite Sistem Onayı

ÖN SÖZ

Karaman, tarihî birikimiyle nice uygarlıkların varlık mücadelesine sahne olan ve her karışında tarihî ve kültürel değerlerin izlerine rastlanabilen bir şehirdir. Oldukça zengin bir geçmişe ve kültürel değerlere sahip bulunan şehri bu denli önemli kılan faktörlerden biri de yıllarca Karamanoğulları Beyliği'ne başkentlik etmiş olmasıdır. Sahip olduğu bu kültürel birikim neticesinde şehirde zengin bir söz varlığı oluşmuştur.

Bu çalışma ile Karaman'da unutulmaya yüz tutmuş geleneksel mesleklerin son temsilcilerinin iletişimde kullanmış oldukları kelime, terim, deyim, atasözü, kalıp söz, argo ve ikilemelerin neler olduğu araştırılacaktır. Ayrıca bu meslekleri sürdüren ustaların dil hazinelerinde yer alan bu söz varlığı unsurlarının derleme yoluyla bir araya getirilip gelecek kuşaklara aktarılmasını sağlamak amaçlanmıştır. Karaman'da geleneksel mesleklerin söz varlığı üzerine yapılan bu çalışmanın, gelecek yıllarda yapılacak başka incelemeler için ilk adım olması ve araştırmalara öncülük etmesi çalışmanın hedefleri arasındadır.

Karaman'da hâlen varlığını devam ettiren 54 adet geleneksel meslek dalı tespit edilmiştir. Bu meslekleri icra eden ustalar ve alanda bilgi sahibi 97 kaynak kişi ile yüz yüze görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Derleme ve tarama çalışmalarında tespit edilen söz varlığı unsuru sayısı 4049'dır.

Tez çalışmasının her merhalesinde benden desteğini hiçbir zaman esirgemeyen, kıymetli görüş ve önerileriyle bana rehberlik eden, önemli kaynaklara erişmeme vesile olan, konu ile ilgili tüm araştırmalarda daha iyisini yapmak için beni sürekli yüreklendiren, bilgi ve birikimini paylaşmaktan kaçınmayan kıymetli danışman hocam Doç. Dr. İdris Nebi Uysal'a şükranlarımı sunarım.

Tez süresince verdikleri katkılardan dolayı hocalarım Prof. Dr. Hülya Aşkın Balcı, Doç. Dr. Sefa Usta ve Doç. Dr. Alaattin Uca'ya, tez jürisinde görev alan hocalarım Doç. Dr. Talip Doğan ve Dr. Öğr. Üyesi Okan Celal Güngör'e ayrıca teşekkür ederim. Çalışma süresince bana her türlü yardım ve fedakârlığı sağlayan kıymetli hocalarıma; bilgi, tecrübe ve misafirperverliklerinden dolayı Karaman'da geleneksel meslekleri sürdüren değerli ustalarımıza ayrı ayrı teşekkürlerimi sunarım. Çalışmalarım süresince gösterdikleri sabır ve anlayışlarından dolayı eşime ve çocuklarım Süheyla, Fatma Zişan, Muhammet Şamil ve Hasna Gül'e en kalbi duygularla teşekkürlerimi sunarım.

Bu araştırma Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Komisyonu'na kabul edilen 14-YL-18 nolu proje kapsamında desteklenmiştir.

ÖZET

Karaman’da geleneksel mesleklerle meşgul olan kişilerin Türkçeye olumlu nitelikler kazandırdıkları aşîkârdır. Bu yönüyle bünyesinde nice zenginlikleri barındıran bu canlı dilin, şehirdeki mesleki hayata zengin bir anlatım olanağı ve anlam dünyası kazandırdığı düşünülmektedir. Türkçe burada pek çok meslek erbabının ve sanatkârın değerlerini ve kimliğini yansıtan özelliğiyle ticari iletişimde de esnafa çeşitli imkânlar sağlamıştır. Karaman halkının kültürel açıdan sahip olduğu bu zenginlik, dil kullanımında kendini fazlasıyla göstermiş, esnaf ve sanatkârlar Türkçeyi mesleklerin içinde âdeta yeniden inşa etmişlerdir.

Günümüzde bu kadar canlı ve üretken dil hazinesini barındıran geleneksel meslekler, son ustalarının çabalarıyla varlıklarını devam ettirmeye çalışmaktadır. Ara eleman bulmada yaşanan sıkıntı, teknolojik gelişmelerin geleneksel meslekler üzerindeki olumsuz etkisi, hammadde ve üretim maliyetlerinde yaşanan olumsuzluklar geleneksel meslekleri bitirme noktasına getirmiştir. Yaşanan gelişmeler karşısında bazı meslekler fabrikasyon üretime geçmek suretiyle geleneksel meslek olma vasfını kaybetmiştir. Bu da Karaman’da faaliyet gösteren geleneksel mesleklerin söz varlığını olumsuz yönde etkilemiş, mesleki dile pek çok Batı kökenli yeni sözcük ve terimlerin girmesine neden olmuştur.

Bu çalışmada Karaman merkez ilçesinde geleneksel meslekleri hâlen devam ettiren esnaf ve sanatkârların kullanmış oldukları kelime, terim, deyim, atasözü, kalıp söz, argo ve ikilemelerin neler olduğu araştırılmıştır. Bu kapsamda 54 meslek tespit edilmiştir. Çalışmada öncelikle geleneksel meslekleri sürdüren 97 usta ve kaynak kişi ile yüz yüze görüşme gerçekleştirilmiştir. Bu kişilerle yapılan mülakatlar ve sözlük taramaları sonucunda derlenen 4049 söz varlığı, mesleklerine göre sınıflandırılmıştır. Çalışmada kullanılan yöntemler, mülakat ve belgesel taramadır.

Bu tez çalışması dört bölümden oluşmaktadır. Birinci Bölüm’de; araştırmanın metodolojisi, İkinci Bölüm’de; Karaman hakkında genel bilgiler, Üçüncü Bölüm’de; Karaman’da faaliyet gösteren geleneksel meslekler, Dördüncü Bölüm’de ise Karaman’da faaliyet gösteren geleneksel mesleklerin söz varlığı işlenmiştir. Ekler Bölümü’nde söz varlığı ile ilgili öyküler ve kaynak kişi bilgileri, meslek ustaları ile kullanılan yahut üretilen araç ve malzemelerden fotoğraflar verilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Karaman, Geleneksel Meslekler, Türkçe, Söz Varlığı

ABSTRACT

It is doubtless that the people who engage in traditional professions in Karaman add positive qualifications to Turkish. In this respect, it is thought that this vibrant language, which contains many riches, provides a rich narrative and meaning world to professional life in the city. Turkish has provided various opportunities to tradesmen also in commercial communication with its characteristics reflecting the values and identity of many professionals and artists here. Richness that people of Karaman have in terms of culture has shown itself in the use of language exceedingly, tradesmen and artisans have almost reconstructed Turkish in the professions.

Nowadays, the traditional professions that include so alive and productive language treasure are trying to survive with the efforts of the last masters. Trouble in finding intermediate elements, the negative impact of technological developments on traditional occupations, the negativities of raw materials and production costs have brought the traditional occupations to the point of completion. In the face of the developments, some traditional professions have lost the qualification of being a traditional occupation by adapting themselves to the era through fabrication. This has negatively affected the vocabulary of traditional professions operating in Karaman, made the introduction of many new words and terms of Western origin into professional language.

In this study, the words, terms, idioms, proverbs, phrases, slang words and reiteratives that have been used by artisans and craftsmen who maintain traditional professions in the central district of Karaman at present have been searched. In this context, 54 occupations were identified. In the study, a face-to-face interview with 97 masters and resource people who continued their traditional occupations has been conducted. The 4049 words compiled as a result of interviews with these people and dictionary scans have been classified according to their professions. The methods used in this study are interview and documentary screening.

This thesis consists of four sections. In the First Section; methodology of research, In the Second Section; general information about Karaman, In the Third Section; Traditional professions operating in Karaman, In the Fourth section, the vocabulary of traditional professions operating in Karaman have been studied. In the Annexes section, the stories and information of source person about the vocabulary have been given. In addition, the thesis work has been completed by adding photographs of the professional masters, used and produced materials.

Key Words: Karaman, Traditional Professions, Turkish, Vocabulary

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	i
ÖZET	ii
ABSTRACT	iii
İÇİNDEKİLER.....	iv
KISALTMALAR LİSTESİ	x
FOTOĞRAFLAR LİSTESİ	xii
GİRİŞ.....	1
BİRİNCİ BÖLÜM: ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ	5
1.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi.....	5
1.2. Araştırmanın Temel Sorusu.....	5
1.3. Araştırmanın Varsayımları ve Kısıtları	6
1.4. Araştırmanın Örneklemi	7
1.5. Veri Kaynakları ve Veri Toplama Yöntemi	7
1.6. Teorik Arka Plan ve Literatür Özeti	8
İKİNCİ BÖLÜM: KARAMAN HAKKINDA GENEL BİLGİLER.....	13
2.1. Karaman'ın Tarihçesi	13
2.2. Karaman'ın Coğrafi Konumu ve Nüfus Yapısı.....	16
2.3. Karaman'ın Sosyo-Kültürel Yapısı	17
2.4. Karaman'ın Sosyo-Ekonomik Yapısı.....	19
2.4.1. Karaman'da Ekonomik Hayat	19
2.4.2. Karaman'da Ticari Hayat	20
2.4.3. Karaman'da Tarım ve Hayvancılık Faaliyetleri	23
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: KARAMAN'DAKİ GELENEKSEL MESLEKLER.....	26
3.1. Meslek ve Meslekler ile İlgili Kavramsal Bilgiler	26
3.1.1. Çalışma, İş ve Meslek.....	26
3.1.2. Zanaat ve Zanaatkârlık	28
3.1.3. Geleneksel Türk El Sanatları.....	29

3.1.4. Geleneksel Meslek.....	30
3.1.5. Usta, Kalfa ve Çırak	31
3.2. Ahilik Kültürü ve Ahilik Geleneği	33
3.2.1. Fütüvvet Kavramı	33
3.2.2. Ahilik Kavramı	35
3.2.3. Ahilik Teşkilatının Doğuşu ve Yapısı	36
3.2.4. Karaman’da Ahilik Kültürü.....	37
3.3. Karaman’da Faaliyet Gösteren Meslekler	40
3.3.1. Aktarlık.....	40
3.3.2. Ayakkabı Boyacılığı.....	42
3.3.3. Ayakkabı Tamirciliği	44
3.3.4. Ayakkabıcılık	43
3.3.5. Bakırcılık	46
3.3.6. Bakkallık.....	49
3.3.7. Berberlik	50
3.3.8. Bezzazlık ve Tuhafiyecilik	52
3.3.9. Bıçakçılık.....	53
3.3.10. Çakmakçılık.....	55
3.3.11. Çayhanecilik	56
3.3.12. Çerçilik	57
3.3.13. Çilingirlik	59
3.3.14. Çorbacılık	60
3.3.15. Değirmencilik	61
3.3.16. Demircilik.....	63
3.3.17. Dericilik ve Deri Ürünleri Tamirciliği	64
3.3.18. Dokumacılık	65

3.3.19. Duvarcılık ve Taş Ustalığı.....	67
3.3.20. Ebru ve Vitray Sanatçılığı	69
3.3.21. Etli Ekmekçilik	70
3.3.22. Fırıncılık	71
3.3.23. Foracılık.....	72
3.3.24. Fotoğrafçılık	73
3.3.25. G�mlekçilik	74
3.3.26. Halıcılık	75
3.3.27. Hallaçlık	76
3.3.28. Hamamcılık	77
3.3.29. Helvacılık	79
3.3.30. Hırdavatçılık ve Nalburluk	80
3.3.31. Hurdacılık	81
3.3.32. Kadayıfçılık	83
3. 3.33. Kahvecilik.....	84
3.3.34. Kalaycılık	85
3.3.35. Kasaplık	86
3.3.36. Kelle �t�c�l�ğ�.....	88
3.3.37. Kolonya İmalatçılığı	89
3.3.38. Kuyumculuk ve Sarraflık.....	90
3.3.39. K�ndek�ri Sanatçılığı	91
3.3.40. Lokantacılık.....	92
3.3.41. Marangozluk ve Mobilyacılık	93
3.3.42. Nalbantlık	95
3.3.43. Okçuluk	97
3.3.44. Saatçilik	99

3.3.45. Saraçlık	100
3.3.46. Sayacılık	101
3.3.47. Simitçilik	102
3.3.48. Sobacılık	104
3.3.49. Şapkacılık	105
3.3.50. Terzilik	105
3.3.51. Tuzculuk	107
3.3.52. Yastık ve Minder İmalatçılığı.....	108
3.3.53. Yorgancılık	109
3.3.54. Yufkacılık	110
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM: KARAMAN'DAKİ GELENEKSEL MESLEKLERİN SÖZ VARLIĞI.....	112
4.1. Aktarlık.....	112
4.2. Ayakkabı Boyacılığı	121
4.3. Ayakkabı Tamirciliği.....	127
4.4. Ayakkabıcılık	123
4.5. Bakırcılık	133
4.6. Bakkallık.....	137
4.7. Berberlik	142
4.8. Bezzazlık ve Tuhafiyecilik	146
4.9. Bıçakçılık.....	153
4.10. Çakmakçılık.....	157
4.11. Çayhanecilik	161
4.12. Çerçilik	163
4.13. Çilingirlik	167
4.14. Çorbacılık	170
4.15. Değirmencilik.....	174
4.16. Demircilik.....	178
4.17. Dericilik ve Deri Ürünleri Tamirciliği.....	189
4.18. Dokumacılık	194

4.19. Duvarcılık ve Taş Ustalığı.....	197
4.20. Ebru ve Vitray Sanatçılığı	202
4.21. Etli Ekmekçilik.....	205
4.22. Fırıncılık	207
4.23. Foracılık.....	209
4.24. Fotoğrafçılık	212
4.25. Gömlekçilik	219
4.26. Halıcılık	221
4.27. Hallaçlık	228
4.28. Hamamcılık	231
4.29. Helvacılık	234
4.30. Hırdavatçılık ve Nalburluk	237
4.31. Hurdacılık.....	240
4.32. Kadayıfçılık	242
4.33. Kahvecilik.....	243
4.34. Kalaycılık	247
4.35. Kasaplık.....	253
4.36. Kelle Ütücülüğu.....	258
4.37. Kolonya İmalatçılığı.....	260
4.38. Kuyumculuk ve Sarraflık	261
4.39. Kündekâri Sanatçılığı	265
4.40. Lokantacılık	267
4.41. Marangozluk ve Mobilyacılık	270
4.42. Nalbantlık	277
4.43. Okçuluk	281
4.44. Saatçilik	284
4.45. Saraçlık.....	288
4.46. Sayacılık	294
4.47. Simitçilik	296
4.48. Sobacılık.....	298
4.49. Şapkacılık	301
4.50. Terzilik	304
4.52. Yastık ve Minder İmalatçılığı.....	312

4.53. Yorgancılık	316
4.54. Yufkacılık	323
SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	326
KAYNAKÇA.....	335
EKLER	357
EK 1: Geleneksel Mesleklerdeki Bazı Sözlerle İlgili Anlatılar.....	357
Ek 1.1: Sen Hâlâ Berber Abit’e mi Tıraş Oluyorsun?	357
Ek 1.2: Pırtı Çıkarma ya da Kalın Bozma	358
Ek 1.3: Hak Değirmende Olur.....	358
Ek 1.4: Güzletmek.....	358
Ek 1.5: Kendisi Öğrenmiş de Anasına da Öğretmiş.....	359
Ek1.6: İpsiz Sapsız	360
Ek 1.7: Calla	360
Ek 1.8: Arabaşın Tavuktan Gelemem Soğuktan	361
Ek 1.9: Dürü Hazırlama.....	362
Ek 1.10: Deli Değirmencinin Çayı Gibi:	362
EK 2: Fotoğraflar	364

KISALTMALAR LİSTESİ

BAĞ-KUR	: Esnaf ve Sanatkârlar ve Diğer Bağımsız Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kurumu
bk.	: Bakınız
C	: Cilt
°C	: Santigrat derece
çev.	: Çeviren
drl.	: Derleyen
ed.	: 1. Edebiyat 2. Editör
ESOB	: Esnaf Odaları Birliği
ICAO	: bk. USHÖ (International Civil Aviation Organization)
İÜ	: İstanbul Üniversitesi
kg	: Kilogram
KGRT	: Karaman'ın Sesi Gazete, Radyo ve Televizyonu
km²	: Kilometrekare
KMÜ	: Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi
KTSO	: Karaman Ticaret ve Sanayi Odası
Ltd.	: Limited
M	: Miladi
MEB	: Millî Eğitim Bakanlığı
MEGEP	: Mesleki Eğitim ve Öğretim Sistemini Güçlendirme Projesi
MEGSB	: Millî Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı
MÖ	: Milattan önce
ÖTS	: Örneklerle Türkçe Sözlük
S	: Sayı
s.	: Sayfa
San.	: Sanayi
SGK	: Sosyal Güvenlik Kurumu
SSK	: Sosyal Sigortalar Kurumu
STK	: Sivil Toplum Kuruluşu
Şti.	: Şirketi
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
T.C.	: Türkiye Cumhuriyeti

TDK	: Türk Dil Kurumu
Tic.	: Ticaret
TİSK	: Türkiye İşverenler Sendikası Konfederasyonu
TÜRKVET	: Türkiye Veteriner Bilgi Sistemi
TZOB	: Türkiye Ziraat Odaları Birliği
USHÖ	: Uluslararası Sivil Havacılık Örgütü
vb.	: ve başkası, ve başkaları ve benzeri, ve benzerleri, ve bunun gibi
vd.	: ve devamı, ve diğerleri
Yay.	: Yayını, yayınları

FOTOĞRAFLAR LİSTESİ

Fotoğraf 1: Emekli Eğitim Yöneticisi Muhittin Gültekin'den Bir Kare.	364
Fotoğraf 2: Aktar Necati Büyükköse'den Bir Kare.	364
Fotoğraf 3: Aktar Yaşar Yavuz'un Dükkânından Bir Kare.	365
Fotoğraf 4: Aktar Yaşar Yavuz'dan Bir Kare.	365
Fotoğraf 5: Aktar Ünal Yüksel'den Bir Kare.	366
Fotoğraf 6: Ayakkabı Boyacısı Kamil Asma'dan Bir Kare.	366
Fotoğraf 7: Ayakkabı İmalatçısı Ali Kopçal'dan Bir Kare.	367
Fotoğraf 8: Ayakkabı İmalatçısı Mahmut Konur'dan Bir Kare.	367
Fotoğraf 9: Ayakkabı İmalatçısı Memiş Özdemir'den Bir Kare.	368
Fotoğraf 10: Ayakkabı İmalatçısı Osman Kutucu'nun Dükkânından Bir Kare.	368
Fotoğraf 11: Ayakkabı İmalatçısı Osman Kutucu'dan Bir Kare.	369
Fotoğraf 12: Ayakkabı Satıcısı Mehmet Konur'dan Bir Kare.	369
Fotoğraf 13: Ayakkabı Tamircisi Ramazan Uysal'dan Bir Kare.	370
Fotoğraf 14: Ayakkabı Tamircisi Mustafa Öcal'dan Bir Kare.	370
Fotoğraf 15: Ayakkabı Tamircisi Osman Uysal'dan Bir Kare	371
Fotoğraf 16: Bakır Helke ve İbriklerden Bir Kare.	371
Fotoğraf 17: Bakır Guşana, Güğüm, Tava ve Cezvelerden Bir Kare.	372
Fotoğraf 18: Bakır Hareni ve Kazanlardan Bir Kare.	372
Fotoğraf 19: Bakırcı Sefer Akyüz'den Bir Kare.	373
Fotoğraf 20: Bakkal Mehmet Sesçi'den Bir Kare.	373
Fotoğraf 21: Bakkal Yaşar Cingöz'den Bir Kare.	374
Fotoğraf 22: Berber Hüseyin Zenginoğlu'dan Bir Kare.	374
Fotoğraf 23: Berber İbrahim Şakır'ın Dükkânındaki Berber Malzemelerinden Bir Kare.	375
Fotoğraf 24: Berber İbrahim Şakır'dan Bir Kare.	375
Fotoğraf 25: Bezzaz ve Tuhafiyeci Halil İbrahim Topçu'dan Bir Kare.	376

Fotoğraf 26: Bezzaz ve Tuhafiyeci Ali Duran'ın Dükkânından Bir Kare.	376
Fotoğraf 27: Bezzaz ve Manifaturacı Mahmut Şen'in Dükkânından Bir Kare.....	377
Fotoğraf 28: Bezzaz ve Manifaturacı Mahmut Şen'den Bir Kare.	377
Fotoğraf 29: Bıçak Bilemede Kullanılan Çark Makinesinden Bir Kare.	378
Fotoğraf 30: Bıçakçılıkta Kullanılan Masat Çeşitleri ve Kösele Taşı Örneklerinden Bir Kare.	378
Fotoğraf 31: Bıçakçı Mahmut Kantar'ın Babası Süleyman Kantar'dan Bir Kare.	379
Fotoğraf 32: Bıçakçı Mahmut Kantar'ın Dükkânındaki Satır, Bıçak Çeşitlerinden Bir Kare.	379
Fotoğraf 33: Çakmakçı Necati Erbay'ın Dükkânındaki Çakmak Örneklerinden Bir Kare. .	380
Fotoğraf 34: Çakmakçı Necati Erbay'dan Bir Kare.....	380
Fotoğraf 35: Çay Ocağındaki Bakır Ocaktan Bir Kare.	381
Fotoğraf 36: Çay Ocağı İşletmecisi Ahmet Orha'dan Bir Kare.....	381
Fotoğraf 37: Çay Ocağı İşletmecisi Cihan Bal'dan Bir Kare.....	382
Fotoğraf 38: Çerçi İlyas Duran'dan Bir Kare.....	382
Fotoğraf 39: Çerçi Remzi Yıldız'dan Bir Kare.....	383
Fotoğraf 40: Çerçi Mahmut Tahir Başkan'dan Bir Kare.	383
Fotoğraf 41: Çilingir Süleyman Erbay'dan Bir Kare.	384
Fotoğraf 42: Çilingir Hasan Songür'den Bir Kare.	384
Fotoğraf 43: Çorbacı Mustafa Yıldırım'dan Bir Kare.	385
Fotoğraf 44: Arabaşı Çorbasından Bir Kare.	385
Fotoğraf 45: Arabaşı, Mercimek, Paça ve İşkembe Çorbalarından Bir Kare.	386
Fotoğraf 46: Çorbacı İbrahim Akın'dan Bir Kare.....	386
Fotoğraf 47: Çorbacı Muzaffer Akın'dan Bir Kare.	387
Fotoğraf 48: Değirmenci Yüksel Özkaynak'ın Değirmen Dükkânından Bir Kare.....	387
Fotoğraf 49: Değirmenci Yüksel Özkaynak'tan Bir Kare.	388

Fotoğraf 50: Zengencililer Değirmeninden Bir Kare.....	388
Fotoğraf 51: Demirci İdris Erkuş'un Dükkânındaki Kazma Ve Çapalardan Bir Kare.	389
Fotoğraf 52: Demirci İdris Erkuş'tan Bir Kare.	389
Fotoğraf 53: Demirci Numan Aksoy'un Dükkânındaki Zıvana, Elsıranalardan Bir Kare....	390
Fotoğraf 54: Demirci Numan Aksoy'un Dükkânındaki Çan, Orak, Maşalardan Bir Kare...390	
Fotoğraf 55: Demirci Numan Aksoy'un Dükkânındaki Kapan ve Çakılardan Bir Kare.	391
Fotoğraf 56: Demirci Numan Aksoy'un Dükkânındaki Çukur ve Çapalardan Bir Kare.....	391
Fotoğraf 57: Demirci Numan Aksoy'un Dükkânında Gora, Bıçak ve Kösüklerden Bir Kare.	392
Fotoğraf 58: Demirci Numan Aksoy'un Demir Dövmcüsü Çalışmasından Bir Kare.....	392
Fotoğraf 59: Demirci Numan Aksoy'dan Bir Kare.....	393
Fotoğraf 60: Deri Ustası Ahmet Bozoğlu'nun Dükkânından Bir Kare.....	393
Fotoğraf 61: Deri Ürünleri Tamircisi Mustafa Mazhar Can'dan Bir Kare.	394
Fotoğraf 62: Dokumacı Nuri Saraç'ın Dokuma Tezgâhından Bir Kare.	394
Fotoğraf 63: Dokumacı Nuri Saraç'ın Kilim Dokumasından Bir Kare.	395
Fotoğraf 64: Dokumacı Nuri Saraç'ın Ahşap Dokuma Tezgâhından Bir Kare.	395
Fotoğraf 65: Dokumacı Nuri Saraç'tan Bir Kare.	396
Fotoğraf 66: Duvarcı ve Taş Ustası Ömer Çelik'in Yaptığı Taş Ocağından Bir Kare	396
Fotoğraf 67: Duvarcı ve Taş Ustası Ömer Çelik'ten Bir Kare.....	397
Fotoğraf 68: Ebru Sanatı Çiçekli Ebru Motifinden Bir Kare.	397
Fotoğraf 69: Ebru Sanatı Battal Ebru Motifinden Bir Kare.	398
Fotoğraf 70: Ebru Sanatı Gelgit Ebru Motifinden Bir Kare.....	398
Fotoğraf 71: Ebru Sanatı Şal Ebru Motifinden Bir Kare.	399
Fotoğraf 72: Ebru Sanatı Dalgalı Ebru Motifinden Bir Kare.....	399
Fotoğraf 73: Ebru ve Vitray Sanatçısı Müniran Aynan Çolakoğlu'ndan Bir Kare.....	400
Fotoğraf 74: Fırına Atılmak Üzere Hazırlanmış Etli Ekmekten Bir Kare.	400

Fotoğraf 75: Servis Edilmiş Etli Ekmekten Bir Kare.....	401
Fotoğraf 76: Etli Ekmek Ustası Ahmet Kaygısız'dan Bir Kare.	401
Fotoğraf 77: Fırına Atılmak Üzere Hazırlanan Somun Ekmeklerinden Bir Kare.....	402
Fotoğraf 78: Fırıncı Ustası Ahmet Eski'den Bir Kare.	402
Fotoğraf 79: Foracılıkta Kullanılan Malzemelerden Bir Kare	403
Fotoğraf 80: Foracı Yusuf Girgin'den Bir Kare.....	403
Fotoğraf 81: Fotoğrafçı Salih Çatav'dan Bir Kare.....	404
Fotoğraf 82: Fotoğrafçı Murat Altunay'ın Eski Fotoğraf Makinelerinden Bir Kare	404
Fotoğraf 83: Fotoğrafçı Murat Altunay'dan Bir Kare	405
Fotoğraf 84: Gömlekçi Mehmet Öget'ten Bir Kare	405
Fotoğraf 85: Halıcı Hasan Hüseyin Aydal'ın Dükkânındaki Halılardan Bir Kare	406
Fotoğraf 86: Halıcı Hasan Hüseyin Aydal'dan Bir Kare	406
Fotoğraf 87: Halıcı Medine Kayan'dan Bir Kare.....	407
Fotoğraf 88: Halı Dokuma Tezgâhından Bir Kare.....	407
Fotoğraf 89: Hallaç Makinasından Bir Kare.	408
Fotoğraf 90: Hallaç Ali Göktaş'tan Bir Kare.	408
Fotoğraf 91: Hallaç Ali Göktaş'la Yapılan Derleme Çalışmalarından Bir Kare.	409
Fotoğraf 92: Karamanoğlu Yeni Hamam'dan Bir Kare.	409
Fotoğraf 93: Yeni Hamam İşletmecisi Sezgin Küçükçetin'den Bir Kare.....	410
Fotoğraf 94: Seki Hamam İşletmecisi Hasan Ekmekçi'den Bir Kare.....	410
Fotoğraf 95: Helvacı Veli Keçeci'den Bir Kare.....	411
Fotoğraf 96: Hırdavat ve Nalburiye Dükkânından Bir Kare Bir Kare.	411
Fotoğraf 97: Hurdacı Hasan Özbay ve Süleyman Kayan'dan Bir Kare.	412
Fotoğraf 98: Hurda Malzemelerden Bir Kare.	412
Fotoğraf 99: Kadayıf Tepsisi, Bakır Hamur Kovası ve Kısından Bir Kare.	413
Fotoğraf 100: Kadayıf Ustası Bahattin Akyürek'ten Bir Kare.	413

Fotoğraf 101: Kadayıf Ustası Metin Koçak'tan Bir Kare.	414
Fotoğraf 102: Kahveci Hayrani Özkur'un Çay Ocağından Bir Kare.	414
Fotoğraf 103: Kahveci Ustası Hayrani Özkur'dan Bir Kare.	415
Fotoğraf 104: Kalaycılıkta Kullanılan Aletlerden Bir Kare.	415
Fotoğraf 105: Kalay Yapılan Güğüm, İbrik, Tencere Gibi Malzemelerden Bir Kare.	416
Fotoğraf 106: Kalay Yapılacak Tencerenin, Tokmakla Düzeltme İşleminde Bir Kare.	416
Fotoğraf 107: Kalaycı Ustası Yusuf Tuncer'den Bir Kare.	417
Fotoğraf 108: Kalaycı Ustası Hasan Doğruöz'ün Dükkânından Bir Kare.	417
Fotoğraf 109: Kalaycı Ustası Hasan Doğruöz Guşana Tokmaklarken Bir Kare.	418
Fotoğraf 110: Kalaycı Ustası Hasan Doğruöz'den Bir Kare.	418
Fotoğraf 111: Hasan Doğruöz'ün Dükkânındaki Güğüm, Tencere Ve Bakır Leğenlerden Bir Kare.	419
Fotoğraf 112: Kasap Cemalettin Deveci'nin Dükkânından Bir Kare.	419
Fotoğraf 113: Kıyma Makinesinde Kıyma Çekilirken Bir Kare.	420
Fotoğraf 114: Kasap Cemalettin Deveci'den Bir Kare.	420
Fotoğraf 115: Kasap Bilal Ünüvar'dan Bir Kare.	421
Fotoğraf 116: Kelle Ütme İşinden Bir Kare.	421
Fotoğraf 117: Kelle Yakma İşinden Bir Kare.	422
Fotoğraf 118: Kelle Dağlama İşinden Bir Kare.	422
Fotoğraf 119: Kelle Ütücüsü Duran Elmas'tan Bir Kare.	423
Fotoğraf 120: Kolonya İmalatçısı Duran Çeltik'in Dükkânından Bir Kare.	423
Fotoğraf 121: Kolonya İmalatçısı Duran Çeltik'in Esanslarından Bir Kare.	424
Fotoğraf 122: Kolonya İmalatçısı Duran Çeltik'in Dükkânından Bir Kare.	424
Fotoğraf 123: Kuyumcu Ali Doğan'ın Dükkânında Yüzük Büyütme Malafasından Bir Kare.	425
Fotoğraf 124: Ali Doğan'ın Dükkânında Eritmeye Hazır Gümüş Parçalarından Bir Kare.	425

Fotoğraf 125: Kuyumcu Ustası Rauf Dinç'ten Bir Kare.....	426
Fotoğraf 126: Kündekâri Sanatçısı Ahmet Kızılay'ın Dükkânından Bir Kare.	426
Fotoğraf 127: Ahmet Kızılay'ın Dükkânından Kullandığı Malzemelerden Bir Kare.	427
Fotoğraf 128: Ahmet Kızılay'ın Yapmakta Olduğu Cami Kapısından Bir Kare.....	427
Fotoğraf 129: Kündekâri Sanatçısı Ahmet Kızılay'dan Bir Kare.	428
Fotoğraf 130: Lokantacı Nasuh Özgüven'den Bir Kare.	428
Fotoğraf 131: Lokantacı Ali Kaymaz'ın Dükkânından Bir Kare.....	429
Fotoğraf 132: Lokantacı Ali Kaymaz'ın Dükkânından Bir Kare.....	429
Fotoğraf 133: Lokantacı Ali Kaymaz'dan Bir Kare.....	430
Fotoğraf 134: Marangoz Halit Güven'in Yaptığı Havan, Senit ve Bastonlardan Bir Kare. .	430
Fotoğraf 135: Marangoz Halit Güven'in Yaptığı Yayık, Kaşık ve Boduçlardan Bir Kare. .	431
Fotoğraf 136: Marangoz Halit Güven'in Yaptığı Havan ve Tespihlerden Bir Kare.....	431
Fotoğraf 137: Marangoz Halit Güven'in Yaptığı Oklava ve Merdanelerden Bir Kare.	432
Fotoğraf 138: Marangoz Halit Güven'in Yaptığı Havan Tokmaklarından Bir Kare.....	432
Fotoğraf 139: Marangoz İsmail Tosun'un Dükkânındaki Kaşıklardan Bir Kare.....	433
Fotoğraf 140: Marangoz İsmail Tosun'un Dükkânında Kullandığı Araçlardan Bir Kare. ...	433
Fotoğraf 141: Marangoz ve Mobilyacı Şaban Uysal'ın Dükkânındaki Aletlerden Bir Kare.	434
Fotoğraf 142: Marangoz ve Mobilyacı Şaban Uysal'ın Kalınlık Makinesinden Bir Kare. ..	434
Fotoğraf 143: Marangoz ve Mobilyacı Şaban Uysal'dan Bir Kare.	435
Fotoğraf 144: Açık ve Kapalı Nallardan Bir Kare.	435
Fotoğraf 145: Nallama İşinde Kullanılan Mıhlardan Bir Kare.	436
Fotoğraf 146: Nallama İşinde Kullanılan Suntıraç Keskisinden Bir Kare.....	436
Fotoğraf 147: Nal Kenarlarına Delik Delme İşinde Kullanılan Zimba Demirinden Bir Kare.	437
Fotoğraf 148: Bineğin Sakinleşmesi İçin Kullanılan Yavaşa Sopasından Bir Kare.	437

Fotoğraf 149: Karaman’da Son Nalbant Yusuf Yalçinkaya’dan Bir Kare.	438
Fotoğraf 150: Okçuluk Sanatçısı Osman Gözel’in Yaptığı Yay Örneklerinden Bir Kare....	438
Fotoğraf 151: Okçuluk Sanatçısı Osman Gözel’in Yaptığı Yay Kasnağından Bir Kare.	439
Fotoğraf 152: Osman Gözel’in Yay Bükme Tarifinden Bir Kare.....	439
Fotoğraf 153: Osman Gözel’in Yaya Kiriş Takma İşleminde Bir Kare.	440
Fotoğraf 154: Geleneksel Türk Okçuluğu Sanatçısı Osman Gözel’den Bir Kare.	440
Fotoğraf 155: Saatçi İskender Ekinci’den Bir Kare.	441
Fotoğraf 156: Saatçi Aziz Çetin’den Bir Kare.	441
Fotoğraf 157: Saatçi Durmuş Akın’dan Bir Kare.	442
Fotoğraf 158: Saraç Hasan Günaştı’nın Yapmış Olduğu Hamuttan Bir Kare.	442
Fotoğraf 159: Saraç Hasan Günaştı’nın Yapmış Olduğu Koşum Kayışlarından Bir Kare...	443
Fotoğraf 160: Saraç Hasan Günaştı’nın Yapmış Olduğu Kiltelerden Bir Kare.	443
Fotoğraf 161: Saraç Hasan Günaştı’dan Bir Kare.....	444
Fotoğraf 162: Sayacı Recep Demirbaş Saya Keserken Bir Kare.	444
Fotoğraf 163: Simitçi Kemal İzci’den Bir Kare.....	445
Fotoğraf 164: Sobacı Mehmet Ses’in Yaptığı Kuzine Sobalarından Bir Kare.	445
Fotoğraf 165: Şapkacı Harun Işık’ın Yapmış Olduğu Sekiz Köşeli Kasketten Bir Kare.	446
Fotoğraf 166: Şapkacı Harun Işık’ın Kullandığı Şapka Kalıplarından Bir Kare.	446
Fotoğraf 167: Şapkacı Harun Işık’ın Kullandığı Şapka Kalıplarından Bir Kare.	447
Fotoğraf 168: Terzi Salih Karharman’dan Bir Kare.	447
Fotoğraf 169: Terzi Rüştü Öğret’ten Bir Kare.	448
Fotoğraf 170: Terzi Sami Can’dan Bir Kare.....	448
Fotoğraf 171: Tuzcu Hasan Ehliz’in Dükkânındaki Kaya Tuzlarından Bir Kare.....	449
Fotoğraf 172: Tuzcu Hasan Ehliz’in Dükkânındaki Göl Tuzundan Bir Kare.....	449
Fotoğraf 173: Tuzcu Hasan Ehliz’in Dükkânındaki Tuz Çekme Değirmeninden Bir Kare.	450
Fotoğraf 174: Tuzcu Hasan Ehliz’in Dükkânındaki Himalaya Tuzlarından Bir Kare.....	450

Fotoğraf 175: Tuzcu Hasan Ehliz’le Yapılan Görüşmeden Bir Kare.	451
Fotoğraf 176: Yastıkçı Sebahattin Bayramlar’dan Yastık ve Kılıf Örneklerinden Bir Kare.	451
Fotoğraf 177: Yastıkçı Sebahattin Bayramlar’dan Yastık ve Kılıf Örneklerinden Bir Kare.	452
Fotoğraf 178: Yorgancı Halil Barut’un Diktiği Yıldız Motifli Bir Kare.	452
Fotoğraf 179: Yorgancı Halil Uyar’dan Bir Kare.	453
Fotoğraf 180: Yorgancı Dede Gözel’den Bir Kare.	453
Fotoğraf 181: Yorgancı Şaban Demirel’den Bir Kare.	454
Fotoğraf 182: Yufkacı Ayhan Öz’ün Yufka Açma İşinden Bir Kare.	454
Fotoğraf 183: Yufkacı Ayhan Öz’ün Yaptığı El Emeği Şebitlerden Bir Kare.	455
Fotoğraf 184: Yufkacı Ayhan Öz’ün Yaptığı El Emeği Mayalılardan Bir Kare.	455
Fotoğraf 185: Yufkacı Ayhan Öz’ün Yaptığı El Emeği Mantılardan Bir Kare.	456
Fotoğraf 186: Yufkacı Ayhan Öz’ün Yaptığı El Emeği Yufkalardan Bir Kare.	456

GİRİŞ

Geçmişine ve kültürel değerlerine sıkı sıkıya bağlı kalan Karaman'ı öne çıkaran faktörlerden en önemlisi, yıllarca Karamanoğulları Beyliği'ne başkentlik yapmasıdır. Bu kültürel zenginlik ve çeşitlilik, şehirde oldukça canlı ve üretken bir mesleki hayatın oluşmasını sağlamıştır. Bilinen şu ki insanlar her koşulda bir işle meşgul olmuşlar ve bu işlerini özümseyerek kendi kişiliklerine uydurmuşlardır (Kılıç, 2006: 1). İnsan neslinin varlığının devam etmesi sağlıklı bir iletişim sayesinde gerçekleşmektedir. Bu iletişimi gerçekleştiren en önemli araç dildir. Karaman'da meslek hayatının bu yönüyle dille etkileşim içinde olması kaçınılmazdır.

Türkçe Sözlük'te (TDK, 2011: 1662) meslek, insanların geçimini sağlamak amacıyla belli bir eğitim verilmek suretiyle kazanılan, kuralları belirlenmiş ve sürekli yapılan iş olarak tanımlanmaktadır. Mesleklerin tarihi çok eskilere dayanır. İnsanlar hayatlarını devam ettirebilmek için sürekli çaba sarf etmişlerdir. Önce kişisel ihtiyaçlarını karşılamak için işe başlamışlar, zamanla tüm toplumun ihtiyaçlarını gidermeye yönelmişlerdir (Uca ve Ülker, 2016: 2).

Gerek toplumsal alandaki değişimler gerekse teknolojik gelişmeye bağlı olarak kırsal alandaki nüfusun azalması üretim biçimlerini de değişime uğratmış; atölyeler yerini fabrikalara, el emeği ürünleri ise yerini fabrika imalatı ürünlere bırakmıştır. Bireysel çaba şeklinde üretimi niteleyen terimler değişime uğramıştır. 1930'lu yıllarda sıkça rastlanan ev sanayi, köylü işi zanaat, köy ailesinin el üretimi gibi türden kavramlar terk edilerek 1940'tan itibaren el zanaatları, pazar zanaatları, 1960'lardan itibaren küçük işletme üretimleri gibi ifadelerle dönüşmüştür. Ayrıca bu dönemlerde turizme dayalı el sanatları ve küçük sanayi gibi terimler kullanılmıştır (Öztürk, 1998: 9).

Basit el işçiliğiyle başlayan bu çalışmalar, son yıllarda meydana gelen teknolojik gelişmeler neticesinde fabrikasyon tarzı seri üretime geçilmesiyle giderek eski özelliğini kaybetmiştir. Günümüzde çok hızlı bir şekilde gelişen bu teknolojik ilerlemeler bazı geleneksel mesleklerin bitmesine sebep olmuştur. Teknoloji karşısında direnmeye çalışan geleneksel mesleklerse bugünlerde yöre turizmine katkı sağlamak amacıyla nostaljik de olsa yaşatılmaya çalışılmaktadır.

Geleneksel mesleklerin temelinde usta-çırak ilişkisi vardır. İlköğretim sonrası çocuklar öncelikle “Bir meslek öğrensin.” fikrinden hareketle ebeveynlerinin teşvikiyle bir meslek erbabının eline ara eleman olarak verilir. Çırak adını verdiğimiz bu ara elemanlar, iş yerinin temizliği, tertip ve düzeni gibi işlerde dâhil olmak üzere, her türlü vazifesini görmekle görevlendirilmiş kimselerdir. Meslek erbabının uygun görüşüyle ilerleyen bir dönemde gerekli liyakate ulaştığı düşünülen çırak, kalfalığa terfi ettirilir. Kalfa, bu süreçte ustasından yalnızca mesleğin özelliklerini değil, bununla beraber meslek ahlakını, sosyal yaşam kurallarının yanında uhrevi kaideleri de öğrenir. Kalfa döneminden usta sınıfına geçmek oldukça zahmet gerektiren bir süreçtir. Zira usta namzedi kalfa adayları, mutlak suretle ustalarından onay almak ve ahilerin karşısında yapılacak törende şed kuşanmak suretiyle ustalığa geçebilmektedir. Yapılan bu törende, kalfanın yaptığı bir ürün (ayakkabı, bıçak, bakır tabak vb.) mensup olduğu meslek erbabının en yaşlı ve en kıdemli icracılarına sunulur. Eğer yaptığı ürün kendi ustasının onayı ve diğer meslek erbaplarının beğenisini almışsa bu törende kişiye tuzlu su içirilir, kuşak bağlanır ve şalvar giydirilir. Suyun tuz yönünden yoğunluğu bilgiyi, şed kuşanma yiğitliği ve göreve ait vasıflara sahipliliği, şalvar ise iffeti temsil eder. Burada sadece kalfanın yaptığı ürün dikkate alınmaz; ayrıca meslek ahlakı ve toplumsal kurallara riayeti de sorgulanır. Kalfa adayının yapılan sorgulama sonucunda adayın ustalığa geçmesi için icazet verilmezse kendisine belirli bir vakit süresince kalfalıkta devam etmesi, ahlakını güzelleştirmesi ve sebatlı çalışması tavsiye edilir (Çalışkan ve İkiz, 2001: 32).

Günümüzde geleneksel mesleklerin en çok yaşatılmaya çalışıldığı yerlerden biri de Karaman’dır. Ahilik geleneğinin canlı olarak devam ettiği şehirde geleneksel meslekleri icra eden kişiler, bu mesleklerin sürdürülebilmesi için azami çaba sarf etmektedirler. Bugünlerde hallaç, demirci, kalaycı, nalbant, yorgancı, kadayıfçı, aktar, saraç, ayakkabı tamircisi, marangoz, gömlekçi, halıcı, tuzcu, yastıkçı, kelle ütücüsü, simitçi, çilingir, değirmenci, çakmakçı, berber, sayacı, bıçakçı, bakırcı, çerçi, çorbacı, terzi, helvacı, duvarcı vb. geleneksel meslek ustalarının dillerinde kullandıkları o zengin kelime hazinelerinin gelecek kuşaklara en iyi şekilde aktarılabilmesi için yapılan çalışmalar maalesef yok denecek kadar azdır.

Bu alanda yapılan tez, makale ve bildirilerin çoğu halk bilimi alanında yapılan çalışmaları içermektedir. Folklorik alanda yapılan bu çalışmaların söz varlığı açısından yeterli verileri sağlamadığı açıktır. Ancak geleneksel mesleklerin varlıkları, çalışma alanları ve

özellikleri hakkında bilgiler vermesi açısından bu gibi çalışmalar dikkate değer bulunmaktadır.

Çalışmaya konu olan durum, daha önce akademik literatürde hiçbir şekilde ele alınmamıştır. Bu yönüyle eldeki çalışmanın, geçerli ve güvenilir bir çalışma olduğu iddiası ortaya konulabilir.

Çalışmanın güvenilirliğini sağlayabilmek için planlanan faaliyetlerin gerçekleştirilmesi sırasında sözcüklerin doğrudan birinci ağızdan derlenmiş olması altı çizilmesi gereken bir husustur. Karaman’da geleneksel mesleklerin söz varlığı konusunda herhangi bir çalışma yapılmadığı literatür taraması sonrasında ortaya çıkmıştır. Bu konuyla ilgili birkaç makale kaleme alınmış olup bu makalelerde konunun derinlemesine araştırma ve incelemesi yapılmamıştır.

Çalışma kapsamında, ilk olarak giriş kısmında mesleklerin tarihsel gelişimi, meslek ve söz varlığı ilişkisine değinilmiştir. Karaman’da geleneksel mesleklerin söz varlığı hakkında açıklamalar yapılmıştır.

“Araştırmanın metodolojisi” başlıklı Birinci Bölüm’de; araştırmanın amaç ve önemi, yöntem ve metodolojisi, varsayımları ve sınırları/kısıtları, araştırmanın temel sorunu, örnekleme, veri kaynakları ve veri toplama yöntemleri, konu ile ilgili önceki yapılmış çalışmalar/ literatür taraması verilmiştir.

“Karaman Hakkında Genel Bilgiler” başlıklı İkinci Bölüm’de; Karaman’ın tarihçesi, coğrafi konumu ve nüfus yapısı, sosyokültürel yapısı ve sosyoekonomik özellikleri (ekonomi, ticaret, tarım ve hayvancılık) konuları ele alınmıştır.

“Karaman’da Geleneksel Meslekler” başlıklı Üçüncü Bölüm’de; meslek ve geleneksel meslekle ilgili kavramlar (çalışma, iş ve meslek, zanaat ve zanaatkârlık, geleneksel el sanatları, geleneksel meslek, usta, kalfa ve çırak), Ahilik kültürü (Fütüvvet, Ahilik teşkilatının doğuşu ve yapısı, Ahilik kavramı, Karaman’da Ahilik kültürü) ve Karaman’da hâlen faaliyet gösteren geleneksel meslekler hakkında bilgiler ve kaynak kişilerle yapılan görüşmelere yer verilmiştir.

“Karaman’da Geleneksel Mesleklerin Söz Varlığı” başlıklı Dördüncü Bölüm’de ise Karaman’da geleneksel mesleklerin söz varlığı çalışması sırasında yapılan derlemelerin tarihi,

nerede yapıldığı ve kaynak kişileri hakkında kısa bilgiler verilmiştir. Bu bölümde derlenen mesleklerin her birinin ayrı ayrı söz varlıkları; kelime, terim, deyim, atasözleri, kalıp söz, argo ve ikilemeler gibi kalıplaşmış ifadeler anlamları ile beraber alfabetik sırayla gösterilmiştir.

“Sonuç ve Değerlendirme” bölümünde ise söz varlığı alanında derleme yapılan ustalar ve kaynak kişilerden elde edilen söz varlığı unsurlarının neler olduğu, elde edilen söz varlığı unsurlarının özelliklerine göre örnekleriyle beraber ele alınması ve söz varlığı ile ilgili istatistikî bilgiler değerlendirilmiştir. Bu suretle çalışma sahasındaki söz varlığı unsurlarını olumsuz etkileyen unsurlar hakkında tespitler ve alınması gereken önlemler maddeler hâlinde verilmiştir. “Ekler” bölümünde söz varlığına dair derlenen anlatılar, kaynak kişi bilgileri verilmiştir. Fotoğraflar bölümünde ise derleme yapılan iş yerlerinde üretilen veya numune olarak sergilenen malzemelerin ve meslek ustalarının fotoğrafları eklenerek çalışma sona erdirilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM: ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ

Çalışmanın bu kısmında, araştırmanın amacı ve önemine değinilmektedir. Bununla birlikte, çalışmanın yöntemi, varsayımları, araştırmanın kısıtları, araştırmanın temel sorusu, araştırmanın örnekleme, araştırmada yararlanılan veri kaynakları ve veri toplama yöntemi ele alınmıştır. Ayrıca çalışmada, konu ile ilgili teorik arka plan ve literatür özetine yer verilmiştir.

1.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu araştırmanın temel amacı; Karaman’da unutulmaya yüz tutmuş geleneksel mesleklerin son temsilcilerinin kullanmış oldukları kelime, terim, deyim, atasözü, kalıp söz, argo ve ikilemelerin neler olduğu araştırılarak, bu meslekleri sürdüren ustaların dillerindeki söz varlığı unsurlarının yok olmamasını ve gelecek kuşaklara aktarılmasını sağlamaktır. Bugüne kadar konuyla ilgili bir çalışmanın olmaması, bizi bu konuyu araştırmaya sevk eden temel faktörlerden biridir. Çalışmanın amaçlarından bir diğeri ise geleneksel mesleklerin son temsilcileri olan bu ustaların kullandıkları kelime, terim, deyim, atasözü, kalıp söz, argo ve ikilemelerden oluşacak bir sözlüğün hazırlanmasına öncülük etmektir.

Bu araştırmanın önemi; Karaman ilindeki geleneksel mesleklerin söz varlığı alanında yapılan ilk çalışma olmasıdır. Bu, Türkiye’de Kayseri ili¹ dışında örneği olmayan bir çalışmadır.

1.2. Araştırmanın Temel Sorusu

Çalışmanın temel araştırma sorusu, Karaman’da unutulmaya yüz tutmuş geleneksel mesleklerin dilinde var olan kelime, terim, deyim, atasözü, kalıp söz, argo ve ikilemelerin tespitidir. Bu temel sorun ekseninde çalışmada şu sorulara cevap aranmaktadır:

- Geleneksel ve modern meslekler arasındaki farklar nelerdir?
- Geleneksel meslekler ve bunların karakteristik özellikleri nelerdir?
- Karaman ilinde geleneksel meslekler nelerdir ve bu mesleklerin karakteristik özellikleri nelerdir?

¹ Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü’nde yürütülen “Kayseri’de Ticaret Dili” başlıklı yayınlanmamış yüksek lisans tezinde Kılıç (2006), Kayseri ilinde ticari hayatta kullanılan deyim ve atasözlerinin anlamı ve kullanım alanları hakkında bilgiler vermektedir.

- Karaman ilinde geleneksel meslekleri icra eden usta ve sanatkârlar bu mesleğe nasıl başlamışlardır?
- Bu mesleği icra edenler kimlerden etkilenmişlerdir?
- Bu mesleği icra edenlerin unutamadıkları önemli hatıraları var mıdır?
- Bu mesleği icra edenlerin meslekleri ile ilgili kullandıkları araçlar nelerdir?
- Bu mesleği icra edenlerin meslekleri ile gelecek kaygıları nelerdir?
- Geleneksel mesleği icra edenler ve kullandıkları diller arasında nasıl bir ilişki vardır?
- Bu mesleklerin söz varlığı hazinesinde ne tür kelimeler vardır?
- Bu mesleklerin söz varlığı ile ilgili öyküler nelerdir?

1.3. Araştırmanın Varsayımları ve Kısıtları

Çalışmaya konu olan durum, daha önce akademik literatürde hiçbir şekilde ele alınmamıştır. Bu yönüyle geçerli ve güvenilir bir çalışma olduğu iddiası ortaya konabilir. Çalışmanın güvenilirliğini sağlayabilmek adına gerçekleştirilmesi planlanan faaliyetlerin bizzat ve doğrudan birinci ağızdan alınarak işleneceği altı çizilmesi gereken bir husustur. Karaman’da unutulmaya başlamış geleneksel mesleklerin dili konusunda herhangi bir çalışma yapılmadığı literatür taraması sonrasında ortaya çıkmıştır. Bu konuyla ilgili birkaç makale kaleme alınmış, konunun derinlemesine araştırma ve incelemesi bugüne kadar henüz yapılmamıştır.

Çalışmanın temel amacı konu dâhilindeki mesleklerin söz varlığını derlemek, kayıt altına almaktır. Doğru kaynaklardan farklı mesleklere dair bilgilere ulaşmak çalışmanın güvenilirliğini daha da artıracaktır. Buradan hareketle çalışmanın temel varsayımları şu şekilde sıralanmıştır:

- Geleneksel mesleklerin dili ve söz varlığı zengin bir geçmişin izlerini taşımaktadır.
- Geleneksel mesleklerde dil kullanımı araştırılması gereken bir durumdur.
- Karaman’daki geleneksel mesleklerin yaşatılmasına dair alınacak tedbirler, bu mesleklerdeki söz varlığı unsurlarının devamlılığını sağlayacaktır.
- Karaman’da geleneksel mesleklerin dillerinin yaşatılması kültürel mirasın gelecek kuşaklara aktarılmasını sağlayacaktır.

- Geleneksel mesleklerin dillerinde geçen sözcükleri yaşatmak kültür kaybının azaltılmasını sağlayacaktır.
- Geleneksel mesleklerde yaşatılan kimi sözler, özünü ahilik geleneğinden aldığı için kültürün temsilcileri olarak görülmelidir.

Karaman’da geleneksel mesleklerin dilinde geçen söz varlığı unsurlarının irdelendiği bu çalışmanın temel kısıtlılığı, araştırmanın gerçekleştirildiği dönemle sınırlı olmasıdır. Çalışmadaki diğer kısıtlılık, Karaman’da unutulmaya yüz tutmuş geleneksel meslekleri icra edenlerin dillerinde geçen kelime, terim, deyim, atasözü, kalıp söz, argo ve ikilemelerle sınırlı tutulmuş olmasıdır. Çalışmanın bir diğer kısıtlılığı, Karaman’da varlığını sürdüren mesleklerin inceleniyor olması sebebiyle çalışmanın ülkenin bütününe genellenmeyecek olmasıdır. Çalışmanın bir başka kısıtlılığı, araştırmanın Karaman il merkezi ile sınırlandırılmış olmasıdır.

1.4. Araştırmanın Örneklemi

Araştırmanın örneklemi Karaman il merkezindeki geleneksel meslek icracısı olan usta ve sanatkârlardır. Civar şehirlerden ve Karaman’a bağlı ilçelerden bir usta/meslek icracısı ile görüşme yapılmamıştır. Derleme çalışmalarının başlangıç kısmında bu meslek erbapları hakkında kısa bilgiler verilmiştir. Her bir geleneksel meslek dalına ait isimler tek tek gözden geçirilip o alana bağlı bir örneklem ortaya konmuştur. Bu bağlamda Karaman’da unutulmaya yüz tutmuş geleneksel mesleklerin söz varlığı konusuyla ilgili bilgi sahibi kişilerden de en yüksek seviyede istifade edilmiştir.

1.5. Veri Kaynakları ve Veri Toplama Yöntemi

Bu araştırmanın derleme çalışması bölümünde betimleme ve nitel araştırma yöntemlerinden biri olan yarı yapılandırılmış gözlem ve yüz yüze görüşme tekniğinden yararlanılmış ve bunun yanı sıra çalışmanın ikinci ve üçüncü bölümlerinde konuyla ilgili yazılı bulunan ikincil kaynaklardan da faydalanılmıştır.

Söz varlığı unsurlarının derlenmesinde standart alfabe transkripsiyonu (Demir, 2013:73) yöntemi kullanılmıştır. Söz varlığı derleme çalışmalarında tıpkı standart dilin sözlüklerinde olduğu gibi ağız ve öbek hâlinde birer sözlük birim olarak kullanılan kelimelerin nasıl söylendiklerine bakılmıştır. Bu nedenle alofonlar kelimelerin anlamında bir değişikliğe sebebiyet vermediği için alfabetik sıra ile aralarına eğik çizgi konularak tek bir

kelime olarak gösterilmiştir. Derleme sırasında duyulan/tespit edilen diğer kelime, deyim vb. sözler de listeye eklenmiştir.

Çalışmanın temelini oluşturan dördüncü bölümünde ise Karaman'da unutulmaya yüz tutmuş geleneksel meslekleri icra eden kişilerle yüz yüze görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Yapılan görüşmeler kaynak kişilerinde izinlerine bağlı olarak kamera ile sesli ve görüntülü olarak kayıt altına alınmıştır. Derlenen her mesleğin kaynak kişileri hakkında kısa bilgiler verilerek meslek dallarıyla ilgili söz varlığı unsurları alfabetik olarak anlamları ile birlikte ayrı ayrı listelenmiştir. Birden fazla ustanın/ icracının olduğu işlerde birden fazla kişiyle temas kurulmaya çalışılmıştır. Kaynak kişilerin seçilmesinde deneyim ve tecrübeye özellikle dikkat edilerek alanda en kıdemli ve seçkin ustalarla derleme ve mülakatlar yapılmıştır. Bu kişilerin tespitinde gerekli görüldüğünde Esnaf ve Sanatkarlar Odası Karaman Şubesinden ve muhtarlardan yardım istenmiştir.

1.6. Teorik Arka Plan ve Literatür Özeti

İnsanların geçimini sağlamak için yaptığı sürekli işlere meslek denir. Mesleklerin tarihi çok eskilere dayanır. İnsanlar hayatlarını devam ettirebilmek için sürekli çaba sarf etmişlerdir. Önce kişisel ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla işe başlamışlar, zamanla tüm toplumun ihtiyaçlarını gidermeye yönelmişlerdir (Uca ve Ülker, 2016: 2). Gerek toplumsal alandaki değişmelere gerekse teknolojinin gelişmesine bağlı olarak kırsal alandaki nüfusun kent nüfusuna oranı düştükçe üretim biçimleri değişime uğramış; atölyelerin yerini fabrikalar, el sanatlarının yerini fabrika imalatı ürünler almıştır. Basit el işçiliği ile başlayan bu çalışmalar son yıllarda teknolojik gelişmelerle fabrikasyon tarzı seri üretime geçilmesiyle beraber giderek eski özelliğini kaybetmiştir. Dünyadaki bu teknolojik gelişmeler bazı geleneksel mesleklerin yok olmasına sebep olmuştur. Teknoloji karşısında direnmeye çalışan meslekler, bugünlerde nostaljik de olsa şehir merkezinde bulunan dükkânlarda yaşatılmaya çalışılmaktadır.

Günümüzde geleneksel mesleklerin yaşatılmaya çalışıldığı yerlerden biri de Karaman'dır. Ahilik teşkilatının canlı olarak yaşatıldığı bu şehirde geleneksel meslekleri icra eden kişileri bulmak mümkündür. Bu türden geleneksel meslekleri icra eden ustaların dillerinde kullandıkları o zengin kelime hazineleriyle birlikte sahip oldukları kültürel birikimlerin gelecek kuşaklara en iyi şekilde aktarılması adına yapılan çalışmalar oldukça azdır.

Karaman Belediyesi Kültür ve Sosyal  şler Müdürlüğünce üç ayda bir çıkarılan * maret* dergisi mesleklerin tanıtımı ve geleneksel meslekleri icra edenlerle ilgili yayınlanan makale ve yazılarla Karaman’da geleneksel meslekler hakkında önemli bilgiler veren çalışmalar arasındadır.

Pınarbaşı (1992), tarafından kaleme alınan; *Karaman’ın Geçmiş Elli Yılı ve Tanınmış Kişileri* adlı kitap, Karaman’da bu alanda oldukça  nlenmiş önemli meslek erbapları hakkında değeri bilgiler taşımaktadır. Kitaptaki “Eskiden Buğday Pazarı’nda, Semerciler Sokağı’nda, şamkapı Caddesi’nde, Musalla yöresinde, Soğuk hava Tesisi  evresinde, Sekihamam Caddesi’nde açılan Boyahane Sokağı geçidinde seksene yakın demirci ustası  rs sallardı. şimdiyse yalnız Boyahane Sokağı geçidinde dört esnaf bu işi yürütüyor. Eski ustalar ya rahmetli oldular ya da birer birer emekli olup bir köşeye çekildiler.” önemli analizlerde dikkat çeken ayrıntı, Karaman’da geleneksel mesleklerin gelişen teknoloji karşısında her geçen gün t kenişidir.

Duru (1999), *Karaman’ın Yakın Tarihteki Kültürü ve Gelenekleri* adlı kitabında geleneksel meslekler ve hayatta kalan son ustaları hakkında önemli bilgiler paylaşmaktadır.

Oğuz (2005), *Türkiyede 2004 Yılında Yaşayan Geleneksel Meslekler* adlı kitabında geleneksel meslekleri halk bilimsel açıdan ele almıştır. Bu kitap kısımda olsa geleneksel mesleklerin söz varlığına değirmiş olması açısından önem arz etmektedir.

Konuya ilişkin çalışmalardan biri de Kılıç (2006) tarafından gerçekleştirilmiştir. Araştırmacının *Kayseri’de Ticaret Dili* başlıklı (Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü) yüksek lisans tez  alışması, Kayseri’deki icra edilen mesleklerin ticaret dili üzerine yapılmış önemli çalışmadır. Kılıç,  alışmasının “Metinler” bölümünde ticari iletişimde sıkça rastlanılan, ancak kullanılan özgün dilde görülmeyen söz varlığı unsurlarına yer vermiştir.

 akır ve Dağaşan (2008), “Çorum’daki Geleneksel Mesleklerin Halk bilimsel Açıdan  ncelenmesi” başlıklı bildirisinde  orum’daki geleneksel meslekleri halk bilimsel y nden ele alınmaktadır.

Mısırlıoğlu’nun (2008), *Karaman Tarihi ve Kültürü: Bir Zamanlar Karaman* adlı kitabı bu alanda başvurulabilecek önemli kaynaklardan biridir. Araştırmacı Karaman’da geleneksel meslekleri listeleyerek bu meslekleri icra edenlerin isimlerini de kitabında göstermiştir.

Yılmaz (2008), *Geleneksel Türk El Sanatlarının Turistik Ürün Bağlamında Değerlendirilmesi* adlı uzmanlık tezi çalışmasında küreselleşme sürecinin getirdiği tek tipleşmeyle beraber mahallî kültür öğelerine yönelik alakanın arttığını, kültür öğelerini içeren özelliklerin incelenmesi, sahip çıkılması ve dünyaya tanıtılmasının ehemmiyet kazandığını, bütün âlemdede bu vazifeleri icra eden kuruluş ve kurumların sayısının çoğaldığını belirtmiştir. Bu çalışma geleneksel mesleklerin en önemli kısmını oluşturan el sanatlarının yaşatılması gerekliliğinin vurgulaması açısından oldukça önemli bir çalışmadır.

Uğurlu (2010), *Karaman Şehrengizi -Karaman'a Hasretliğim* adlı kitabında 1950-2010 yılları arasında Karaman'ın meslek erbablarını ve ünlü simalarını tanıtırken; “Simitçi Kör Niyazi, Sarı Mustafa, Terzi Ali Beki, Tuzcu Arif Ağa, Arabacı Sami Uçar, Marangoz Hacı Mehmet, Semerci Hüseyin Efendi, Bıçakçı Süleyman” gibi ustaların mesleki maharetlerinden bahsetmektedir.

Uysal'ın (2011) hazırladığı *Karaman İli Ağızları ve Anadolu Ağızları Arasındaki Yeri* adlı kitabında derleme sahası içinde kalan yerleşim birimlerinden çeşitli malzemeler toplanmış ve çözümlenmiştir. Çalışmada geleneksel mesleklerin kullandıkları kelimelerle ilgili bilgilere yer verilmiştir.

Erdem (2012), *İmaret* dergisinin 11. sayısında yayınlanan “Mesleğinin Son Müdavimlerinden Kalaycı Abdullah Usta” adlı yazısında Karaman'da kalaycılık mesleğinin son ustalarından Kalaycı Abdullah Usta ile yaptığı mülakatta bu mesleğin özellikleri, yaptığı çalışmaları ve ürünleri hakkında önemli bilgiler aktarmıştır.

Geleneksel meslekler konusunda Karaman yerel basınında da birtakım yazılara rastlamak mümkündür.

Duru (2013), *Karaman'ın Sesi Gazetesi'nde* yayınlanan “Hallaçlar ve Keçeciler” adlı araştırma yazısında Karaman'da mesleğine devam eden hallaç ve keçeciler hakkında detaylı bilgiler vermekte, onların söz varlığından örnekler sunmaktadır.

Tuna, (2013), *İmaret* dergisinin 12. sayısında yayınlanan “Bıçakçı Süleyman (Kantar)” adlı yazısı Karaman'da bıçakçılık mesleğinin son temsilcilerinden Bıçakçı Süleyman Kantar'la yapılan söyleşide bıçakçılık mesleği ile ilgili bilgileri, bu meslekte kullanılan aletleri ve bu aletlerin özelliklerini anlatması bakımından dikkate değerdir.

Duru (2014), *İmarat* dergisinin 15. sayısında “Karaman’da Dokumacılık” adlı yazısında Karaman’da hâlen mesleğini sürdüren dokuma ustaları hakkında bilgiler paylaşmaktadır.

Yolcu (2014), *Nevşehir Yöresinde Yaşayan Geleneksel Meslekler* adlı kitabında geleneksel meslekleri liste hâlinde sunmuştur. Varlığını sürdürmeye çalışan bu mesleklerin küreselleşmeden oldukça fazla etkilendikleri, XXI. yüzyıl ortamında millî ve mahallî çizgisinden kopma tehlikesine maruz kalma neticesinde kültürel unsurların çok hızlı bir biçimde ortadan kalkma tehlikesiyle karşı karşıya bulundukları gibi daha pek çok konu hakkında önemli bilgiler vermiştir.

Demir’in (2014) *İmarat* dergisinin 15. sayısında yayınlanan “Bir Sokak Vardı Seslerle Çınlayan” ald yazısı; demircilik sanatının özellikleri, bir demirci ve nalbant olan İsmail Usta’nın hayat hikâyesi ve yaptığı mesleğin özellikleri hakkında bilgiler vermesi açısından önemli bir çalışma olarak dikkate değerdir.

Acar (2015), *İmarat* dergisinin 16. sayısında “Ayağında Kundura-Karaman’da Ayakkabıcılar” adlı yazısında Karaman’da ayakkabıcıların isimleri, meslek hayatlarıyla ilgili ayrıntılı bilgiler vermektedir.

Aça (2015), *Meslek Folkloru Araştırmaları Tarihine Bir Bakış* adlı makalesinde Türk sözlü kültürünün ve halk hayatının tespiti ve takibi konuları ele alınmaktadır. Türk folklor araştırmacılarının, uzun süre kırsal topluluklar üzerine çalışarak bu alanlardaki geleneksel meslekleri bağlamı içinde takip etme şansına sahip olduklarından bahsedilmektedir. Buna rağmen bu imkândan yararlanamadıkları hususlarında eleştirel bir bakış açısı ile konuya farklı bir boyut kazandırmıştır.

Yıldırımş (2016), *Trabzon Yöresi Yorgancılık Mesleğinde Sözlü Kültürün ve Türk Motiflerinin İzleri* adlı makalesinde Trabzon yöresi yorgancılık mesleği ile ilgili kullanılan aletleri detaylı bir şekilde ele almıştır. Bu meslekte kullanılan motifleri ve çalışmanın konusu olan yorgancılık mesleği ile ilgili sahadan mani, atasözü, deyim, bilmece ve fıkra türü sözlü kültür ürünlerinden de örnekler vermesi bakımından önemli bir çalışmadır.

Uca ve Ülker (2016) tarafından kaleme alınan *Geçmişten Günümüze Karaman’da Meslekler* adlı kitap Karaman’da meslekleri tanıtan ve yaşayan meslek ustaları hakkında bilgiler veren ve son zamanlarda bu alanda yapılan önemli bir çalışmadır.

Öksüz (2019) tarafından tamamlanan *Somut Olmayan Kültürel Mirasın Taşıyıcıları: Karaman El Sanatı Ustaları Üzerine Bir İnceleme* adlı yüksek lisans tez çalışması, “çırağı olmayan” son geleneksel el sanatı ustalarıyla yapılan röportajları içermesi bakımından önemlidir. Öksüz, Karaman’da 15 farklı geleneksel el sanatına rastlamış ve bu sanatları yaşatan 28 ustayla görüşmeler gerçekleştirmiştir. Araştırmacı, çalışmasında tespit ettiği bazı sözleri izah etmiştir.

Bu alanda yapılan tez, yayımlanan makale ve bildirilerin çoğu halk bilimi alanında yapılan çalışmaları içermektedir. Çalışmaların hemen hepsinin folklorik amaçla yapıldığı ve bu çalışmaların söz varlığı açısından yeterli verileri sağlamadığı görülmektedir. Ancak geleneksel mesleklerin söz varlıkları, çalışma alanları ve özellikleri hakkında bilgiler vermesi açısından bütün bu çalışmalar dikkate değer bulunmaktadır.

İKİNCİ BÖLÜM: KARAMAN HAKKINDA GENEL BİLGİLER

Çalışmanın bundan önceki kısımlarında, araştırmanın metodolojisinden bahsedilmişti. Çalışmanın bundan sonraki kısmında, Karaman hakkında genel bilgiler verilmektedir.

2.1. Karaman'ın Tarihçesi

Karaman, gerek coğrafi konumunun, ikliminin ve bitki örtüsünün verimliliği gibi nedenlerden dolayı yaklaşık olarak 10.000 yıldan beri önemli bir iskân merkezi olma özelliğini korumuştur (Kayserilioğlu, 2002: 14). Şehre ilk olarak yerleşenlerin kim olduğu konusu netlik kazanmamıştır. Karaman Kalesi'nin inşa edildiği alanın bulunduğu tepenin bir Neolitik Dönem höyüğü olması, bu bölgede Hititlerin Larende adına benzer Lalanda veya Lanta adında yerleşim merkezinin varlığı insanların burada MÖ 8000'den bu yana yaşadığının açık delilidir (Cengiz, 2014: 25).

1993-1995 ile 2003-2005 tarihleri arasında Pınarbaşı Örenyeri alanındaki kazı çalışmalarında bulunan Epipaleolitik Dönem'den kalma deniz kabuğu, taş ve kemik parçalardan elde edilen bulgular Karaman'ın yerleşim tarihinin MÖ 8000'li yıllara kadar gittiğini göstermektedir (Yıldız, 2014: 1).

Karaman ve çevresinin tarım ve hayvancılık yönünden sahip olduğu güç, anayollar üzerinde bulunması, ticari işlerin yoğunluğu ve dinî bakımdan kutsal merkezlere sahip olması sebebiyle Antik çağda nüfus yoğunluğu oldukça fazladır (Kurt, 2011: 48).

Yine Pınarbaşı Höyüğü'nde yapılan kazı çalışmalarında ve Karaman'a bağlı Alaçatı köyü civarında bulunan Canhasan Höyüklerinde sürdürülen bilimsel ve akademik kazılarda insanlık tarihi için kıymet arz eden Neolitik Döneme (MÖ 8000-5500) ait bulgular görülmüştür (Uysal vd., 1992: 13).

Değişik kaynaklarda geçen verilere göre Karaman'ın bulunduğu Toros Dağları'nın Konya Ovası'na doğru kuzey bölgesi MÖ 3000'li yıllarda yerleşim yeri olarak kullanılmıştır (Doğanay, 2009: 33).

Antik Çağ'da, Laranda olarak bilinen Karaman, Prehistorik devirlerden itibaren yerleşim yeri olarak kullanılmıştır. Bugün Karaman Kalesi'nin bulunduğu Karaman Höyük olarak geçen bölgenin Tunç Çağı'na dair kalıntılar taşıdığı tespit edilmiştir (Kurt, 2011: 97).

Hititler devrinde (MÖ 1800-700) Karaman yöresinde adı Arzava olan yarı bağımsız bir devletin hâkimiyeti altında varlığını sürdürmüştür (Yıldız, 2014: 1).

MÖ 7. yüzyılda Friglerin, 6. yüzyılda Lidyalıların hâkimiyetlerinin ardından 6. yüzyıl sonlarında şehir, Pers egemenliğinde varlığını sürdürmüştür (Cengiz, 2014: 13).

Klasik devirlerde Lykaonia bölgesi sınırlarında bulunan Karaman'ın adının Laranda olduğu kayıtlardan anlaşılmıştır. MÖ 322 yıllarına doğru Laranda Helenistik Devirde Büyük İskender'in ardından gelen Perdikkas ve Filippos'un işgal ve yıkımıyla karşılaşmıştır. Bu sürecin ardından Antigon'un ve sonrasında ise Selevkos'un hâkimiyetine giren Laranda, MÖ 1. yüzyıla kadar Anadolu'daki Helenistik Krallıkların egemenliğinde yaşamıştır (Uysal vd., 1992: 33).

Bizans döneminden günümüze kalan kent iskeletinin üzerinde kurulup gelişen şehirler iki ayrı model ortaya koymaktadır. Bir tanesi eski bir şehrin üstüne yapılmış ufak ve ayrı yerleşmeleri gösteren “çok parçalı kent modeli” ötekisi ise “kale kent” modelidir. Karaman kale-kent modeline en güzel örneklerden biridir. Bu modelin en belirgin özelliği yerleşim merkezinin büyük bir kısmının sur içerisinde kalmasıdır. Surun çevrelediği alan genelde dar olup iç kaleyi de kapsamaktadır. İç kale kısmında genellikle yönetici ve asker kısmı yaşamakta olup kale duvarı ve iç kermen arasında kalan bölgede çok fazla yerleşim yeri vardır. Sur dışında tarımsal arazi ve varoş kesiminin olduğu görülmektedir (Yıldız, 2014: 2).

Tuncel (2001: 444) Anadolu'nun Selçuklu Türklerince fethine kadar Danişmentlerin egemenliğinde bulunan Laranda'nın MS 1165 tarihinde 2. Kılıçarslan'la birlikte Selçuklu hakimiyetine katılması gerçekleşmiştir. Anadolu Selçuklu Sultanı Alaeddin Keykubat, devletin Akdeniz sahillerinin güvenliğini sağlamak adına önemli çalışmalar yapmıştır. Bunlardan biri de Türkmenlerin (Oğuzların) Avşar boyundan olan Karamanoğulları ahalisini Karaman, Mut, Gülnar, Silifke, Ermenek, Mersin, Anamur, Antalya, Alanya ve bölgelerinde iskânlarını sağlamıştır (Uysal, 1995: 10).

Karamanoğulları Beyliği, 1256 yılında Selçuklu hanedanı 2. İzzettin Keykavus ile 4. Kılıçarslan arasında meydana gelen taht kavgaları esnasında Kerimüddin Karaman Bey tarafından kurulmuştur. Beylik, Osmanlı Devleti'ne katılmasına kadar sırasıyla 18 bey tarafından yönetilmiştir. Beyliğin ilk idare merkezi Ermenek olmuştur. Daha sonra Karaman,

Konya ve kısa bir süre sonrada Niğde ve Silifke beyliğin merkezi hâline gelmiştir (Tuncel, 2001: 445; Cengiz, 2009: 15).

Karamanoğulları Beyliği Moğol istilasıyla birlikte bozulan Anadolu'daki Türk birliğini yeniden sağlamak adına çok büyük çabalar sarf etmiştir. Bu yüzyıllarda sarayda kullanılan dilde Arapça hâkimken, edebiyat alanında da Farsçanın hâkimiyeti bulunmaktaydı. 1277'de Karamanoğlu Mehmet Bey ordusuyla Konya'yı, Moğolların hâkimiyetinden kurtararak burayı sınırlarına katmış ve 13 Mayıs 1277 yılında o meşhur dil fermanını yayınlamıştır: “Bugünden sonra hiç kimse sarayda divanda meclislerde ve seyranda Türk dilinden başka dil kullanmaya!” (Uysal, 1995: 11).

Bu devrin bir diğer güçlü beyliği de Osmanlıdır. Bu iki kuvvetli beylik, 14. yüzyıldan itibaren artık birbirleriyle savaşmaya başlamıştır. İki beylik arasında yaklaşık 150 yıl süren savaşlar gerçekleşmiştir. Osmanlı Devleti, Karamanoğulları Beyliği ile yapmış olduğu savaşlarda Larende'yi pek çok defa ele geçirmiştir. Her seferinde Karamanlılar dağlık araziye çekilmek durumunda kalmışlardır (Kramers, 1997: 310). Fatih Sultan Mehmet döneminde gerçekleşen savaşlar neticesinde 1467 yılında Osmanlılar, Konya'ya girmiştir. Bu durum karşısında Pir Ahmet Bey Karaman'a çekilerek mücadelesini burada devam ettirmiştir. Osmanlı Devleti 1471 ilkbaharında Veziriazam İshak Paşa yönetiminde bir orduyla Karaman'ı zapt ederek topraklarını Osmanlı Devleti'ne dâhil etmiştir (Tuncel, 2001: 445). Nihayetinde beyliğin toprakları dâhil Anadolu, tamamıyla Osmanlıların hâkimiyetine girmiştir. Bu savaşlar sonucunda pek çok defa kardeş kanı akmıştır (Mercan, 2000: 84). Larende, o tarihten sonra Karaman Eyaleti'nin Konya'dan sonra ikinci sancağı olma vasfını kazanmıştır (Gökbilgin, 1968: 30).

30 Ekim 1918'de imzalanan Mondros Mütarekesi'nden Osmanlı Devleti yıkılıncaya kadar geçen sürede Karaman, Osmanlı Devleti'nin vilayeti olarak kalmıştır. Mütareke sonrası Fransız, İngiliz, İtalyan ve Yunan işgalleri neticesinde Anadolu'da bu işgallere karşı Türk milleti, milî mücadelesini başlatmıştır. İzmir işgaline karşı Karaman ahalisi de sessiz kalmayarak bir protesto telgrafi yayımlamıştır (Elmas, 2015: 22):

“Karaman ahalisi asırlardan beri Türk hâkimiyeti altında bulunan İzmir'in Wilson Prensipleri hilafına olarak işgal edilmesini protesto ettiler. Sadaret makamı ve İstanbul'daki İtilaf Devletleri temsilcilerine gönderilen bu protesto telgraflarından 15 Mayıs 1919 tarihi ve ilçe ahalisi adına Belediye Reisi Ahmet (Öktem), Cemiyeti İslamiye Reisi Mehmet Vasfi, ulemadan Asım, Eşraftan Mehmet, Eşraftan Mehmet Sabri, Eşraftan Hilmi, Eşraftan Yakup, Eşraftan Sabri.”

Karamandan, ilk TBMM'ye Karamanlı Arif Bey mebus olarak seçilmiştir. Ermenekli Hulusi Bey de Ermenek mebusu olarak meclise girmiştir (Elmas, 2015: 39).

2.2. Karaman'ın Coğrafi Konumu ve Nüfus Yapısı

Karaman adı ile anılan bölgenin sınırları zaman içerisinde değişikliklere uğramıştır. Karamanoğulları Beyliği içerisinde bulunan bütün bölge Karaman olarak anılmıştır. Anadolu'nun güney sahil şeridi de bu adla anılmıştır. Karamanoğulları Beyliği Osmanlı Devleti'nin kontrolüne geçince vilayet hâline gelmiş, Konya da bu vilayetin merkezi olmuştur. Daha sonra İçil Sancağı bu vilayetin bir parçası olmaktan çıkmıştır. 17. yüzyılda Konya, Aksaray, Kırşehir, Kayseri ve Niğde sancaklarını içerisine almıştır. 1861'de idari yönden meydana gelen değişiklikten sonra bu vilayete Konya vilayeti denilmiştir.

Karaman'ın dağlık kesimlerinde Türkmenler ve Yörükler ikamet etmektedir. Burası Konya'nın güneydoğusuna düşmektedir (Kramers, 1997: 309). Orta Anadolu Bölgesinin en güneyinde Karaman bulunmaktadır. Burası adeta Akdeniz bölgesiyle iç içe girmiş durumdadır. Batısı Hacıbaba Dağları, kuzeyi Çakır Dağları ve Karadağ, güneyi boydan boya Toros Dağlarıyla çevrilidir. Karaman Ovası ise genişliğiyle en merkezde, yani orta kesimde yer almaktadır. Torosların eteklerinden ovaya doğru akan pek çok dere bulunmaktadır. Kurtderesi, Gödet ve İbrala Dereleri üzerine barajlar yapılmıştır (Duru, 1999: 5).

Karaman'a komşu iller Konya, Antalya ve Mersin'dir. Merkez ilçeyle birlikte Kâzımkarabekir, Ayrancı, Başyayla, Ermenek ve Sarıveliler adını taşıyan 6 ilçesi vardır. Yüzölçümü 9.945 km²'dir (Tuncel, 2001: 446). Öztürk'e (2014: 14) göre bazı kaynaklarda Karaman ilinin yüzölçümünü 9.590 km² olduğu belirtilmektedir.

Karaman nüfus olarak yakın dönemlerde devamlı bir şekilde dış göç alarak büyüme göstermiştir. 20. asrın ilk yıllarında Karaman'ın merkez ilçe nüfusu aşağı yukarı 5000 civarındadır. Cumhuriyetin ilan edildiği yıllarda nüfusu 10.000'i bulmaktadır. 1927 yılında yapılan sayıma göre Karaman'ın nüfusu 8.182, 1935 yılındaki yapılan sayıma göre 9.060'dır. 1940'ta Karaman'ın nüfusu 10.000 kişi olarak tespit edilmiştir. Şehrin nüfusu 1955'te 17.215, 1970'te 35.056, 1980'de 50.000'in üzerine çıkarak 51.208'e ulaşmıştır. 1985'te 65.000, 1990'da 75.000, 1997'de ise 100.000'i geçmiştir (Tuncel, 2001: 445). 2013 yılı itibariyle Karaman'ın nüfusu 237.939 olmuştur. Nüfusun %70,9'u merkez nüfus, %29,1'i köy

nüfusundan oluşmaktadır. Karaman'da okuryazarlık oranı ise %93 olarak tespit edilmiştir (Nüfus.com, 2014).

Karaman'ın deniz seviyesinden yüksekliği 1.260 metredir (Kramers, 1997: 310). Yükseklik ortalaması 1.033 metredir. Arazilerin %37'si tarım, %33'ü çayır ve mera, %23'ü orman ve fundalık, %7'si ise diğer amaçlarla kullanılmaktadır. Günümüzde köyler mahalle hâlini alırken bazı beldeler de yeterli nüfus oranına sahip olmadığı için kapatılmıştır (Öztürk, 2014: 3).

Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığınca hazırlanan BAĞ-KUR, Emekli Sandığı ve SSK İstatistiklerini içeren 2013 yılı verilerine göre Karaman'da SGK kapsamında bulunan kişi sayısı 229.479'dur. Bu verilere göre Karaman nüfusunun %83'ü sosyal güvenlik kapsamında bulunmaktadır (Öztürk, 2014: 5).

2.3. Karaman'ın Sosyo-Kültürel Yapısı

Cumhuriyet'in ilanıyla birlikte Karaman olarak adlandırılan bu şehir önceki devirlerde adı Karaman Bey'den ötürü Laranda'ydı. Çıkarılan bir kanun sonucunda 15 Haziran 1989'da Türkiye'nin 70. ili olmuştur (Uca ve Ülker, 2016: 6; Erkan, 2015:1).

2017 yılı verilerine göre Karaman'ın nüfusu 246.672'dur. Bu nüfusun 123.370'i erkek, 123.302'si ise kadınlar oluşturmaktadır. Yüzde olarak %50,01'i erkek, %49,99'u kadındır. Bu verilere göre nüfus oranında %0,43 artış olduğu görülmektedir (nüfus.com, 2018).

Halkının % 95'i okuryazar olmakla birlikte, yükseköğrenim mezunu oranı da bir hayli yüksektir. Karaman işsizlik değeri sıfır olarak tespit edilen ender illerden bir tanesidir. Hatta Konya'nın Karapınar ve Ereğli İlçeleri Mersin'in Mut İlçesinden ve çevre köylerden taşınan insanlar Karaman'daki fabrikalarda işçi olarak çalışmak suretiyle istihdam edilmektedir.

Tarihî geçmişi çok eski devirlere dayanan, farklı kültürlerin harmanlandığı Karaman, günümüze kadar nice medeniyetlere ev sahipliği yapmış, eski devirlerden bu yana bölgeler arasındaki kültürel iletişimin merkezinde bir ana üs gibi kilit bir rolde üstlenmiştir. Şehirde farklı medeniyetlerin izlerini taşıyan, turistik, tarihî, kültürel ve arkeolojik açıdan çok önemli eserler vardır. Hititlerden başlayarak Romalılar, Bizanslılar, Karamanoğulları ve Osmanlı Devleti'nden günümüze kalan pek çok yazıt, abide, medrese, türbe, cami, manastır, kilise,

sarnıç, kale, çeşme, köprü, hamam, kümbet, han ve mezar taşları gibi eserler bulunmaktadır (Karaman İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2018).

Türkçenin Başkenti Karaman, “Adımız miskindir bizim-Düşmanımız kindir bizim-Biz kimseye kin tutmayız-Kamu âlem birdir bize” hitabıyla insanlığı sevgi, hoşgörü dünyasına yönelten gönül dostu Yunus Emre’nin Türbesini barındırmaktadır. Mevlana’nın başta sevgili validesi başta olmak üzere abisi ile diğer akrabalarının mezarları da Akteke Camisi içerisinde bulunmaktadır. Karabaş Veli, Şeyh Ali Sultan ve Emir Musa gibi devrin önemli âlimlerinin türbelerinin bu şehirde bulunması yöreyi inanç turizmi açısından da önemli kılmaktadır. Ayrıca şehir, tarihî İpek Yolu güzergâhında olması, birbirinden lezzetli yemekleri, misafirperver insanları, yöresel el sanatları, sevgi ve hoşgörünün harmanlandığı güler yüzlü insanlarıyla zengin kültürel değerlere sahiptir (Karaman İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2018).

Karaman’da Türk ve İslam tarihinde önemli yere sahip büyük âlim, din adamı, siyaset adamı, şair, devlet adamları yetişmiştir. Mevlâna Celaleddin-i Rûmî, Yunus Emre, Mümine Hatun, Seyyid Ali Sultan Es-Semerkandi, Kemal Reis, Piri Reis, Zembilli Ali Efendi, Şeyh Edebalı, Molla Fenari, Kerimüddin Karaman Bey, Karamanoğlu Mehmet Bey, Kenzi, Gufrani, Kazımkarabekir Paşa, Bekir Sıtkı Erdoğan bunlardan bazılarıdır (Uca vd., 2015: 2).

Zengin bir birikime sahip olan Karaman Mutfağı genellikle tarımsal ürün ağırlıklıdır. Özel günlere has mayalı, şebit, etli ekmek, pilav ve keşkek yapılır. Genellikle evlerde “Arabaşı çorbası, Zülbiye, Gılan böreği, Çala, Palize tatlısı, Guymak, Batırık, ve Zerde ” gibi yöreye mahsus yemekler yapılır. Bugün Karaman’da yapılan 200 civarında yemek, çorba ve tatlı çeşidi vardır (Mısırlıoğlu, 2008: 193-196).

Karaman’da geleneksel el sanatlarından dokumacılık, halıcılık, kilimcilik, marangoz işleri, bakır işçiliği, örgü ve nakış işlemeciliği yapılmaktadır. Karaman’ın Ayrancı ilçesinin Koraş halısı ile Taşkale köyünün halısı oldukça meşhurdur. Karaman’da halı dokumasında en belirgin öge lale motifidir (Karaman İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2018).

Gezilmesi ve görülmesi gereken yerler arasında Karadağ Binbir Kilise, Taşkale Tahıl Ambarları, Manazan Mağaraları, Derbe Höyüğü, Çeşmeli Kilise, Gökçeseki Kaya Mezarları vardır. Ayrıca Karaman Kalesi, İmaret Camisi, Akteke (Mader-i Mevlâna) Camisi, Yunus

Emre Camisi ve türbesi, Taşkale Taş Mescit, Dereköy Fisandon Kilise Camisi, Ermenek Tol Medresesi gibi yerler söylenebilir (Mısırlıoğlu, 2008: 43-49).

Bir efsane hâlinde dilden dile aktarılan “Karaman’ın Koyunu Sonra Çıkar Oyunu” sözü geçmişten günümüze kadar anlatılmaya devam etmektedir. Karaman’da oynanan halk oyunlarından olan “İmaretin Taşları, Şerif Hanım, Gezdim Karaman’ı Gördüm Konya’yı ve Karamanlı” oyunları ise şehrin çok önemli kültürel zenginliklerindendir.

Karaman Belediyesinin destekleri ile çıkarılan *İmaret dergisi* şehri kültürel yönleri ile insanlara tanıtan önemli bir kaynaktır.

Karaman Turizm Tanıtım ve Bilgi Merkezi, şehrin sahip olduğu turizm zenginliklerinin anlatılması ve tanıtılması için amacıyla “Eski Belediye Binası” olarak bilinen mekânda hizmete açılmıştır (Karaman İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2018).

2.4. Karaman’ın Sosyo-Ekonomik Yapısı

Karaman’ın sosyo-ekonomik açıdan görünümünü ortaya koyabilmek için, Karaman ekonomisi, ticareti, hayvancılık ve tarımına yönelik bilgilere çalışmanın bu kısmında yer verilmektedir.

2.4.1. Karaman’da Ekonomik Hayat

Ekonomi; bir ülkedeki veya bir yöredeki hayvancılık, tarım, ticaret, endüstri, turizm ve ulaştırma gibi yöre insanların yaşam kalitesini yükseltmek için yürütülen faaliyetlerin toplamıdır. Coğrafi konuma göre toplumu oluşturan fertlerin sosyokültürel durumlarına bağlı olarak bu alanlardan biri veya birkaçı öne çıkabilir (Uysal vd., 1992: 301).

Zengin bir tarihî birikime ve kültüre sahip Karaman; coğrafi konumu ve stratejik durumu nedeniyle çok büyük öneme sahiptir. Kara ve demiryollarının merkezi olması, tarihî ipek yolunun üzerinde olması, Karaman’ın ekonomik yönden önemini bir kat daha artırmıştır.

Karaman ekonomisi tarım, hayvancılık, ticaret ve sanayiye dayanır. Son yıllarda köylerden merkeze olan göç, sanayi ve ticaretin gelişmesini sağlamıştır. Özellikle küçük sanayi siteleri ve organize sanayi bölgesinin tamamlanması neticesinde Karaman ekonomisi büyük bir ilerleme kaydetmiştir. Sanayinin gelişmesinde özel sektör lokomotif görevini üstlenmiştir (Uysal, 1995: 81).

Karaman İç Anadolu Bölgesi'nin en önemli hububat, bakliyat, üretim ve ticaret merkezidir. Sebze ve meyve yetiştiriciliği ve özellikle de elma yetiştiriciliği alanında ön sıradadır. Özellikle un, bulgur, gofret, çikolata üretiminde son yıllarda çok büyük bir ilerleme kaydetmiş ve fabrikalarda üretilen ürünler, iç pazar ihtiyaçlarını karşılamının yanında büyük çoğunluğu dış ülkelere ihraç edilmeye başlanmıştır (Uysal vd., 1992: 301).

2.4.2. Karaman'da Ticari Hayat

Konya Havzası'nın güneydoğusunda bulunan Karaman, denizden 1.038 yüksekliğinde Sertavul Geçidi ile Toros Dağları'na ulaşan ve Akdeniz'i İç Anadolu'ya bağlayan ve tarihî ticaret yolunun merkezinde yer alır. Karaman'ın sahip olduğu bu özel konum nedeniyle önemli bir ticari merkez hâline gelmiştir. Şehir, Ereğli'yi Konya'ya bağlayan yol ile Konya ile Mut'u, Silifke'ye ve daha sonra Mersin'e bağlayan anayolların kesişme noktasında bulunur (Cengiz, 2009: 18). Bu konumu nedeniyle Karaman, tarihin her devrinde önemli bir ticaret merkezi olmuştur.

Karaman ve çevresinde Eski Çağ'dan kalma buluntulara bakılarak sikke basıldığı bilinmektedir (Doğanay vd., 2005: 57). Derbe'de basıldığı bilinen 6 sikkenin İmparator M. Aurelus ve L. Verus dönemlerine ait olduğu tespit edilmiştir. Antik Çağ'da İlisıra adıyla bilinen Yollarbaşı'nda kendi adına sikke bastıran önemli bir merkez olmuştur. Bu sikkelerdeki özellikler Barata'nın özelliklerine benzemektedir (Uca ve Ülker, 2016: 18; Kurt, 2007: 87). Bu da bölgede ticari işlerde paranın kullanıldığını göstermektedir. Barata'da bir darphanenin olduğu tespit edilmiş olup basılan paralardan birinin Roma İmparatoriçesi Marcia Otalicia Severa'nın adına basıldığını göstermektedir. Selçuklular zamanında da bu darphanenin para basmaya devam etmiş ve bazı Selçuklu sultanları kendi adlarına para bastırmışlardır (Aköz, 1992: 101). Karaman Kalesi'nde 2013 yılında yapılan kazı çalışmalarında Doğu Roma Dönemi'ne ait 1 adet bronz sikke ile İslami dönem özelliklerini yansıtan sikkeler bulunmuştur (Yıldız, 2014: 9-16).

Göksu Nehri, 3000-2000 yıllarında taşımacılık işlerinde kullanılmıştır. Bölgenin zengin sedir ormanlarından kesilen ağaçlar bu nehirden Akdeniz kıyısındaki limanlara taşındığı ve buradan da Mısır'a götürüldüğü bilinmektedir. Sedir ağacından elde edilen reçinenin mumyalama işlerinde kullanıldığı tahmin edilmektedir (Doğanay, 2009: 61).

Karaman; Selçuklular, Karamanoğulları Beyliği ve Osmanlı Devleti dönemlerinde önemli bir ticaret merkezi konumundadır. Konya-Ereğli hattı bu üç dönem içinde önemli bir geçiş güzergâhı olmuştur (Cengiz, 2009: 18). Karaman, Akdeniz Bölgesi'ne geçiş güzergâhında olması nedeniyle üretilen ürünler kolayca alıcı bulmakta ve bu sayede şehirdeki ticari hayat sürekli canlı kalmaktadır. (Aköz, 1987: 147).

Karaman'da ticari hayat şehrin bünyesine öylesine nüfuz etmiş ki Şampazarı, Kirişçi Baba, Köhne Tahıl Pazarı ve İbrikli gibi ticari isimler mahalle adı olarak kullanılmıştır. Osmanlı Kanunnameleri'nde un, tuz, gön, testi, kürek, koyun ve keçi tulum peyniri gibi ürünler ticaretin konusu olmuştur. Larende olarak bilinen şehirde bâşhane, debbağhane, bozahane, yağhane, şemhanelerin ticari faaliyetlerini sürdürdüğü görülmektedir. Ayrıca boyacı, cebeci, kasap, kahveci, derici, değnekçi, dülger, yoğurtçu vb. meslek erbabının adlarının geçtiği görülmektedir (Dilbaz, 2010: 56).

Şehirde; pazar, bedesten, kapan, han ve dükkân gibi yerlerde ticari faaliyetler sürdürülmüştür. Bu yerlerin birçoğundan vakıflara da pay verilmişti. Vakıflarda elde ettikleri bu paylarının bir kısmı ile cami, sebil, okul, kitaplık, hastane, imaret gibi halkın ortak kullanım yerlerinin tamir ve bakımını gibi işlerin sorumluluğunu üstlenmişlerdir (Gümüşçü, 2001: 87). Osmanlı Şehzadesi Cem Sultan'da Larende de bir vakıf inşa ettirmiştir (Aköz, 1992: 37). Bu bedesten içi ve dışı dâhil toplamda 71 dükkân bulunmaktadır. Bu bedesten 1584 yılına doğru iç dükkânların birçoğu bakımsızlık nedeniyle kullanılamaz hâle gelmiştir. Şehirde bundan başka dükkân ve diğer ticari faaliyetlerin yapıldığı yerlerin olduğu evkaf defterlerinin kayıtlarında görülmüştür. Pazariye ve Pazaristan'da haffâfiye (ayakkabı, terlik satan) dükkânı, aktariyeler (güzel koku, baharat, züccaciye satan dükkânlar) olduğu kayıtlarda tespit edilmiştir. 1530 tarihli defterde kayıtlı dükkân sayısı 246'dır. Ticaretle ilgili olanlar sandık adıyla kaydedilmiş olup bu sandıkların 20 kadarı Bedesten'de, 45 tanesi de İplikçiler'de bulunmaktadır (Gümüşçü, 2001: 88).

Kanunnamelerde adı geçen ve Larende şehrinde yetiştirilen ürünler arasında galat (tahıl), tuz, kirbas (kumaş türü), kaliçe (küçük halı), gön (deri), deve, at, katır, senek (ahşap su kabı), testi, kürek, koyun ve tulum peyniri gibi ürünler kayıtlara geçmiştir (Gümüşçü, 2001: 79).

Karaman’da 18. yüzyılda ticari alanda söz sahibi olmuş ve ülke içerisinde tanınmış pek çok tüccarın var olduğu anlaşılmaktadır. Şehirde farklı yörelerden de tüccarlar faaliyet göstermiştir. Bu tüccarlardan birçoğunun Kayserili olduğu bilinmektedir (Aka, 1994: 214).

Karaman’da 18. yüzyılda pazar yeri kayıtlarına geçmiş bir çarşı daha vardı. Karakülâh Hanı’nda bir tuzcu dükkânı ile bir de bezirhane vardı. Bu dönemde şehirde Bezzazlar Çarşısı, Semerciler Çarşısı, Mestçiler Çarşısı, Kalaycılar Çarşısı, Keçeciler Çarşısı, Demirciler Çarşısı, Aktarlar Çarşısı, Tuzcular Çarşısı, Külâhçılar Çarşısı, Kasaplar Çarşısı gibi çarşılar mevcuttur (Cengiz, 2011: 41-43).

Karaman 1910’lu yıllarda zanaat ve ticaretle uğraşan doktorlar, eczacılar, çiftlik sahipleri ve emlak sahipleri gibi zengin insanların yaşadığı, içerisinde mektepleri, camileri ve kiliseleri bulunan bir Anadolu kasabası durumundadır (Duru, 2010: 39-40).

20. yüzyılın başlarında Karaman merkezde hapishane binasından başlayarak Şampazarı’nda son bulan sokak içerisinde pek çok dükkân vardır. Kahveci, zahireci, yemişçi ve kunduracı bunlardan birkaçıdır. Buğday Pazarı’nın aşağısında han enkazı ve kâğır dükkânı vardır. “Misçiler” denilen ve etrafı kapalı bir çarşıda aktarlar ve tuhafiyeciler mevcuttur. Karaman’da o yıllarda toplam 315 tane dükkân vardır ve bunların 50 tanesi ise kahvehanedir (Sapançalı, 1993: 42-43).

1950’li yıllarda ticari hayat geçmişten bugüne kadar süregelen geleneklerini devam ettirmiştir. Çevre illere tarım ve sanayi ürünleri Karaman pazarından satılmıştır. Bunlar arasında kurutulmuş meyve, buğday, arpa, yağ, peynir ve bulgur satışı yanında hayvansal ürünlerde önemli bir yer tutmuştur. 1960 Planlı Kalkınma Dönemiyle beraber Karaman’da Bifa Bisküvi Fabrikası kurulmuştur. Bu yıllarda özellikle Hollanda, Almanya, Fransa ve Belçika gibi Avrupa ülkelerine yoğun işçi göçü yaşanmıştır. Bu sayede şehre nakit girişi artınca şehir adeta yeniden inşa edilmiştir (Boynukalın, 1990: 49).

1964 yılında çarşı merkezinden meydana gelen büyük yangın neticesinde çarşı esnafı çok büyük zarar görmüş ve pek çok esnaf geçimini temin etmek için işçi olarak yurt dışına çıkmıştır (Yaman, 1993: 21).

Yurt dışında ekonomik yönden oldukça önemli mesafe kaydeden Karaman insanı kesin dönüş yaptıktan sonra şehirde farklı alanlarda yatırım faaliyetleri başladı. Şehir ticari alanda kısa zamanda ihracat rakamlarıyla kendinden söz ettirdi. Bugün özellikle tarıma dayalı

sanayi ürünleri, meyve, sebze, dokumacılık ve makine sanayi ürünleri ihracatı yapılmaktadır. 1995 verilerine göre yapılan ihracat tutarı 65 milyon dolar civarındadır (Karaman Sanayi ve Ticaret İl Müdürlüğü, 1996: 28). 2018 yılı Ağustos ayı verilerine göre Karaman'dan yapılan ihracat tutarı 20,5 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir (Karamandan.com, 2018). Yumurta, makarna, bulgur, buğday, elma, bisküvi, kuru baklagiller, mısır gibi ürünler en fazla ihracat yapılanlar arasındadır (Yıldırım vd., 2014: 20).

2.4.3. Karaman'da Tarım ve Hayvancılık Faaliyetleri

Karaman'ın ekonomisinde tarım çok önemli bir yer tutmaktadır. Bölge yerleşim alanı itibarıyla uzun ve oldukça geniş ovaların bulunduğu düz araziye sahiptir (KTSO, 1988:1).

Karaman'da tarım işlerinin başlangıç tarihi hakkında özellikle höyüklerde yapılan kazı faaliyetlerinde elde edilen bulgular bu zamanı İlk Çağ'a kadar indiği görülmektedir. Bu kazılarda tarım aletlerine rastlanmıştır. Sonraki devirlerde de tarımsal faaliyetler Karaman için önemli bir geçim kaynağı olmuştur (Tapur, 2009: 64).

Karaman'ın coğrafi koşulları ve arazi yapısı tarım için oldukça elverişlidir. Bölge özellikle arpa ve buğday üreticiliği alanında özel bir yere sahiptir. Yetiştirilen ürünler iç ve dış piyasada önemli bir alıcı bulmaktadır (Temizsoy ve Uysal, 1987: 13).

Elde mevcut bulunan tarihsel kaynaklar, halkın en fazla rağbet ettiği meslek grupları içerisinde çiftçiliğin ön planda olduğunu belirtmektedir. 18 ve 19. yüzyıllardaki veriler bu iddiayı ispatlar niteliktedir (Aka, 1994: 216). Ancak tarım alet ve makineleri alanında önemli bir gelişme kaydedilmemiş ve bu durum yakın döneme kadar bu şekilde devam etmiştir (Uysal, 2011: 181). 20. yüzyılın başlarında Karaman'da ziraat faaliyetleri ilkel şartlarda yapılmakta, karasabanla tarlayı sürmek oldukça emek gerektirmektedir. Bazı çiftçilerin sonradan pullukla bu işleri yürütmeleri daha az zaman ve emek sarf etmelerine sebep olmaktadır (Duru, 2001: 61).

1980 yıllardan başlayarak şehirde tarıma dayalı sanayi alanında önemli gelişmeler yaşanmaya başlanmıştır (Tapur, 1990: 24). Yaman'a (1993: 21) göre Karaman'da 1970-1980 dönemlerinde ekonominin temelini tarım oluşturmuştur.

1993 yılı verilerine göre il nüfusunun %58'nin tarım sektöründe olduğu, bu sektörde faaliyet gösteren çiftçi sayısı 29.003 olduğu görülmüştür. Arazilerin çiftçi ailelerine göre dengeli olmadığı anlaşılmıştır (Yaman, 1993: 58).

Karaman, 2013 yılı tarım verilerine göre günlük ortalama 2.821 ton tarım mahsulü satmaktadır. İller bazında en fazla Konya iline tarım ürünü satılmıştır (Öztürk ve Küçük, 2014: 20-21). Bölge, iklim özellikleri itibarıyla tarıma elverişli alanlara sahiptir. Bunun yanı sıra tarıma dayalı sanayi de oldukça gelişmiş vaziyettedir. TZOB Genel Başkanı Ş. Şemsi Bayraktar Karaman hakkında şunları belirtmiştir: “Karaman tarımla sanayisini bütünleştiği nadir iller arasında yer almaktadır.” (Karaman Ziraat Odası, 2014: 8).

Tarımdan sonra İç Anadolu Bölgesi'nde insanların en büyük geçim kaynağı hayvancılıktır. Bu bölgede nadasa bırakılan arazilerde ve meralarda hayvanlar otlatılarak hayvancılık sürdürülmektedir. Çiftliklerde ve ağıllarda büyükbaş hayvanlar yetiştirilmektedir (Temizsoy, vd., 1987: 14). Çiftçiler tarım ve hayvancılıkta eskiden beri boğalardan faydalanmışlardır. İnsanların, Eski Çağ'da boğa ve dağ keçisi motiflerini kaya mezarları kalıntılarında sıkça kullandıklarını görülmektedir. Bu da hayvan yetiştiriciliğine ve tarımsal faaliyetlere verilen önemi gösteren en büyük delildir (Doğanay, 2009: 158-159).

Ch. Texier, Anadolu'nun tarihî coğrafyası konusunda yaptığı araştırmada Karaman ve ahalisinde halkın en temel uğraşım alanlarından birinin hayvancılık olduğunu ifade etmektedir (Kurt, 2011: 33). L. Alishan, Karaman ekonomisinden bahsederken oldukça iri koç ve koyunların yünlerinin kalitesinden ve kuyruk yağlarının tereyağı kalitesinde olduğundan bahsetmektedir (Kurt, 2007: 54-55).

Karaman'ın köylerinden olan Zengen köyünde 16. yüzyılda yaşayan insanların hayvancılıkla uğraştıkları ve hayvancılığın en önemli geçim kaynağı olduğu anlaşılmaktadır (Aköz, 1992: 76).

Ülkümen'e (2012: 105) göre, Karaman yöresinde yaşayan Türkmenler için hayvancılık önemli bir geçim kaynağıdır. Türkmenler yetiştirdikleri koyunları, keçileri, inekleri ile bütünleşmişlerdir. Köylerde koyun beslemek çok yaygındır. Koyunların kırkımı, bakımı ve sağımı ayrı bir beceri gerektirmektedir.

Eskiden beri Karaman'da büyükbaş hayvancılık en önemli geçim kaynağı olmuştur. 18. yüzyılda ise ağırlıklı olarak küçükbaş hayvan yetiştiriciliğinin yapıldığı görülmektedir.

Küçükbaş hayvan yetiştiricilerinden alınan ağnam vergisinin alınması hususunda payitahttan sürekli emirler gönderildiği anlaşılmaktadır. İstanbul için lazım gelen etin Anadolu ve Rumeli'den karşılandığı ve mevcudun yeterli olmadığı zamanlarda ise ihtiyacın Karaman'dan karşılandığı görülmektedir (Cengiz, 2009: 312).

Hayvancılığı desteklemeye yönelik atılımlar Cumhuriyet'le birlikte hız kazanmıştır. 1980'li yıllarda hayvancılık sektörü Karaman'da büyük gelişme göstermiştir. Şehir içindeki hayvan barınakları şehrin dışında tahsis edilen yerlere besi çiftlikleri şeklinde yeniden düzenlenmiştir. Karaman Belediyesi, Urgan Boğazı denen mevkie kurulan birinci hayvancılık bölgesinde 340 adet parsel tahsis etmiştir. Bu dönemde besicilik ve ithal süt sığırcılığı da oldukça yaygınlaşmıştır.

Karaman ekonomisinde canlı hayvan yetiştiriciliği ve hayvansal ürünlere yönelik üretim önemli bir yere sahiptir. Küçükbaş hayvancılık geçmişten bugüne kadar sürdürülen geleneksel bir uğraştır. 1950'lerde Toros Dağları eteklerinde yaşayan göçer aşiretlerin en önemli geçim kaynağı hayvancılıktır. Küçükbaş hayvan türlerinden en fazla yetiştirilmekte olanı da keçidir. Özellikle iklim değişikliği nedeniyle bitkisel üretimde düşüşler yaşanmasıyla birlikte hayvancılık bölgenin en önemli geçim kaynağı hâline gelmiştir. Karaman'da hayvancılık, geleneksel yöntemlerle sürdürülen küçükbaş hayvan yetiştiriciliği ve mera hayvancılığı şeklinde sürdürülmektedir (Yaman, 1993: 8-9).

2014 yılı kayıtlarına göre Karaman'daki büyükbaş hayvan sayısı 56.910, küçükbaş hayvan sayısı ise 555.823'tür. Karaman'da süt üretimi 3.700 kg'dır. Bu miktarla ülke ortalamasının neredeyse iki katını geçmiştir. TÜRKVET verilerine göre Karaman'da 3.180 işletmede 166.752 baş keçi, 389.101 baş koyun olduğu tespit edilmiştir (Öztiryaki, 2015: 29).

Karaman koyunu ırkı ve Akdeniz geçiş bölgelerine yakın dağlık alanlarda sürdürülen ve en önemli hayvancılık kolu olan keçi yetiştiriciliği tarihî temellere dayanmaktadır. Ayrıca Akkaraman ve Anadolu Merinosu koyun ırkları ile kıl keçisi yetiştiriciliği köylerde yaygın olarak sürdürülmektedir. Son on hayvancılık alanında verilen teşvikleri ve kırmızı et açığı dolayısıyla koyun ve keçi varlığında %3 ile %9 arası bir artış yaşanmıştır. Koyun sütü, peynir ve yoğurt yapımında aranan üründür. Irka dayalı olarak süt geliri toplam gelirin %20 ile %40'ı arasında değişmektedir (Karaman Ziraat Odası, 2014: 76-77).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: KARAMAN'DAKİ GELENEKSEL MESLEKLER

Çalışmanın bu kısmında, Karaman il merkezinde faaliyet gösteren geleneksel meslekler irdelenmektedir. Bu bağlamda öncelikle meslek ve mesleklerle ilgili kavramsal bilgilere yer verilmekte ve farklı meslek grupları hakkında bilgi verilmektedir.

3.1. Meslek ve Meslekler ile İlgili Kavramsal Bilgiler

Bu kısımda, çalışma, iş ve meslek kavramı başta olmak üzere, zanaat ve zanaatkarlık, geleneksel sanatlar, geleneksel meslekler, usta-kalfa-çırak kavramları genel hatlarıyla ele alınmaktadır.

3.1.1. Çalışma, İş ve Meslek

Çalışma, iş ve meslek kavramlarını içerik olarak birbirinden kesin çizgilerle ayırmak oldukça güçtür. Meslek kavramını gerçek manada anlamak için bu üç kavramı daha iyi anlamak gerekmektedir. Çalışma, iş ve meslek kavramlarının farklılıklarını görmeden önce çalışma kavramının daha geniş bir kapsama alanının bulunduğunu ve çalışma kavramının gittikçe geliştiğini bilmek gerekmektedir (Seçer, 2007: 2).

İnsanların hemfikir olduğu nokta çalışmanın gerekli olduğu ve insanların çalışarak gereksinimlerini karşılayacağıdır. Çalışmanın temelinde onun hem fiziksel hem de sosyal bir yön taşıması bu kavramı bu kadar karmaşık hâle getirmiştir. Bu yönleri de kapsayan tanımsa şöyledir: “Fiziksel çevreyi değiştirmek için insanların göstermiş olduğu amaçlı bir gayret,” (Udy, 1970: 2-3). Grint’e (1998: 7) göre, çalışma insanın doğayı değiştirme çabasıdır. Arendt ise emek ile çalışma konusunda yapmış olduğu ayrımında çalışma kavramını, dünyaya nedensellik aktaran, ellerimizle sahiplendiğimiz aktivite şeklinde açıklar (Grint, 1998: 8).

Çalışma teriminin kökeni, modern öncesi toplumlarda, çalışmaya atfedilen manalar hususunda bir hayli dikkate değer bulgulara işaret etmektedir. Örneğin, Batı lisanlarında çalışma manasındaki “travail”, Latince işkence aracı olarak bilinen “tripalium” kelimesinden türemiştir. Bir başka ifadeyle Romalılarca çalışma kavramı yerine kullandıkları labor sözcüğü de “meşakkat, elem, ıstırap” gibi çağrışımları işaret etmektedir. Bu şekliyle çalışma bir nevi ceza şeklinde anlaşılmaktadır (Seçer, 2007: 2; Bozkurt, 2005: 49).

Çalışma, diğer insanlara önemli bir katkı sağlayan mal ve hizmetler ortaya çıkarmaktır (Bozkurt, 2005: 50). Bu doğrultuda çalışma sözcüğünü, insanın diğer insanlar bakımından bir

pahası olan mal ve hizmetler ortaya çıkarmak amacıyla kabullenilen ve birey tarafından gösterilen bir gayret veya uğraşı şeklinde ifade eden yapılarda mevcuttur (Hall, 1994: 5). Mal ve hizmet üretim aşamasında birey diğer insanlar için hizmet üretirken bu süreçte bedensel, ruhsal ve zihinsel yönden çaba harcadığı dikkate alınmalıdır (Tınar, 1996: 6).

Çalışma, bireyin çevresini yaşam için uygun hâle getirmek amacıyla üzerine düşen görevleri yapması olarak da tanımlanmaktadır (Watson, 1987: 83). Bu yönüyle bir sanat eseri üretme, bir makineyi tamir etme, eğitim ve sağlık gibi bazı hizmetlerin sağlanması gibi faaliyetler çalışma kavramı içerisine girmektedir (Auster, 1996: 1)

Bugünlerde iş, bir ücret karşılığı emek sarf edenler için kullanılan genel bir kavramdır. İş kavramının anlamı bu terimin kullanımına göre de değişir. İş, çalışmayı bir ücret karşılığında yapma faaliyetidir. Bu yönüyle iş kavramı nicelik bakımından bilgi vermektedir (Seçer, 2007: 4; Julia, 2000: 33).

Meslek ise belirli teknik ve sosyal işlerle meşgul olan insan topluluğuna işaret etmektedir. Bu yönüyle bakılırsa mesleğin belirli işler topluluğu anlamına geldiği söylenebilir (Rothman, 1987: 5). Kuzgun'a (2003: 15) göre meslek, insanların emek harcayarak emtia ya da iş yapmak ve bedel olarak para elde etmek amacıyla sürdürülen, düzenli bir eğitim sayesinde elde edilebilen düzenli malumat ve maharetlere bağlı, kaideleri toplum tarafından tespit edilmiş faaliyetlerdir.

Tarihin her döneminde insanlar varlıklarını sürdürmek amacıyla çeşitli meslekler geliştirmişlerdir. İnsanın yaşadığı tüm yerlerde mutlaka meslekler vardır. Meslek ve ekonomi kavramı birbiriyle ilişkilidir. Günümüzde meslekler gelişmeye başladıkça tarım, ticaret ve sanayi sektörü de gelişme göstermiş ve insanlar yaptıkları mesleklerle âdeta özdeşleşmiştir. Meslek ve insan arasında çok yakın bir bağ vardır. Dünyadaki her insan bir meslekle meşgul olur. Mesleği olmayan insanlar hayatını idame ettirmede zorluk çekerler. Hayatını güzel ve düzenli yaşayabilmek için insanların mutlaka bir meslek edinmeleri gerekmektedir. Mesleğin ilintili olduğu bir kavram da eğitimidir. Meslek sahibi olmak için insanlar mutlaka bir eğitimden geçerler. Beceri gerektiren meslek kollarında çalışan insanların birçoğu bu mesleği ustalarının yanında yetişerek öğrenmişlerdir. Dünyada ve ülkemizde yapılan eğitimin amaçlarından biri de insanlara beceri kazandırmaktır. İnsanlar sahip oldukları mesleğini genellikle ömür boyu devam ettirirler. Meslek edinmek bu açıdan değerlendirildiğinde oldukça önemlidir (Uca ve Ülker, 2016: Takdim).

3.1.2. Zanaat ve Zanaatkârlık

Zanaat, insanların nesneye dayalı ihtiyaçlarını temin etmek amacıyla sürdürülen, öğrenmeyle beraber tecrübe, yetenek, marifet ve el emeği gerektiren işlerdir (TDK, 2011: 2643).

Arapça sinâ'at kelimesinden yerleşen zanaat, tanımda da açıklandığı gibi el becerisine bağlı bir icada karşılık gelmektedir. Terimin amelelik, uğraş, sanatkâr, el yeteneği ve marifeti ile üretme tarzında manaları da bulunmaktadır. Nişanyan (2003b: 500) ise bahsedilen sözcüğün 1930 yılından bugüne kadar z ile yazılışının san'at kelimesinden farklı olduğunu belirtmek için kullanıldığını vurgulamaktadır. Zanaatları beyan ederken, el becerisinin gerekliliğiyle beraber bir öğrenme aşamasından da konuşmak gereklidir. Ayrıca bir bilgilenme merhalesiyle kazanılan marifet için yaklaşık olarak on bin saatlik bir birikimin gerekliliği yapılan deneyimlere göre tespit edilmektedir (Sennett, 2009b: 33). Bilişsel psikologlar da niteliğe yönelik bir meşgalenin maksimum düzeyde oluşması amacıyla lüzum gelen tahsil zamanı için on yılı bulduğunu ifade etmektedirler (Epstein ve Prak, 2008: 6).

Dilimizde bir zanaatı olan kişinin hüner, maharet, beceri, marifet, ustalık, uzmanlık gibi kelimelerin bahsettiği vasıfların da maliki olduğu öngörülmektedir. Bu nedenle zanaat erbabı veya zanaatkâr, bir öğrenimden geçerek el yeteneklerini ilerleten ve lazım gelen şeyleri marifetle yapabilen birisi şeklinde ifade edilmektedir. Lakin emeğin sadece el ile yapılması bir gereklilik değildir. Antik devirlerde Yunanistan'da heykeltıraş, seramik sanatkârı, çiftçilik yapanların yanısıra şair de zanaatkâr olarak sayılmaktaydı. Şairin önemi dilsel öğelerle kurduğu etkileşimdeki maharetini göstermektedir fakat burada ellerin iş görmesi sadece şiirin yazılması esnasında görülmektedir (Doğan, 2012: 69).

Zanaatkârlık, bahsedildiği gibi öğrenme merhalesinin sonrasında elde edilen yetenekle insan hayatını rahatlatan ve tabiatla mevcut hâliyle olmayan şeylerin imal edilmesi şeklinde açıklanabilir. Richard Sennett, "Zanaatkâr" başlıklı eserinde dünden bugüne bu imalat türündeki dönüşümün günümüz şartlarında nasıl yorumlanabileceğini açıklamaya çalışmaktadır. Sennett (2009b: 31) zanaatkârı: "Etrafında acemi elemanları ve edevatları bulunan ihtiyar kişi" şeklinde ifade etmektedir.

Zanaatkârlığın iki manası da incelenmesi sonucunda zanaat deyince; daha çok el emeğinin kullanıldığı, küçük atölyelerde işlerin yürütüldüğü, usta, kalfa, çırak sistemiyle

üretimin devam ettiği, eğitimin geleneksel yöntemlerle sürdürüldüğü, ustanın denetim gücünün baskın olduğu, çalışanların sınırlı sayıda olduğu, üretim teknolojinin basit sistemlere dayalı bir yapı anlaşılmalıdır (Doğan, 2012: 71).

3.1.3. Geleneksel Türk El Sanatları

Geleneksel Türk el sanatları, beklentileri gideren, evlerde veya küçük işletmelerde gün boyu veya belirli zaman aralıklarında üretilen geleneksel, dinî ve sanatsal bir değer taşıyan, elle çalışabilen bir aletle veya mekanik bir araçla üretilebilen ürünler şeklinde izah edilebilir. El sanatları geçmişten günümüze geleneksel yollarla kendi duygularımızı aktardığımız kültürel değerlerimizin yansımasıdır. Bu sanat dalları geçmişi bugüne, bugünleri de geleceğe aktaran önemli bir köprü görevi görmektedir (Millî Eğitim Bakanlığı, 2012: 6).

Geleneksel Türk el sanatları içerisinde bulunan bazı tarihsel uğraşları; bakırcılık, kilimcilik, kumaş dokumacılığı, yorgancılık, gümüş işlemeciliği, kündekâri yapımıcılığı gibi sıralamak mümkündür (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2014).

Bu manada unutulmaya başlamış sanatsal ve ekinel özelliğe sahip ananevi meslekleri devam ettiren mahir veya ustaları, sabit bir iş yeri olmayan veya atölyesi olup da sürekli bir yerde imalat işlerini gerçekleştirirler. İktisadi işlerini, kapitalinin yanı sıra beden gücüne dayandırır. Mesleki gelişimini örgün eğitimle değil de el emeği ve uzmanlık isteyen kültürel ve sanatsal işleri ustasından görerek öğrenen, üretim maliyeti düşük ve el becerisine dayalı ürünler üreten, yapım aşamasında teknolojik malzemelerden kısıtlı şekilde faydalanan müteşebbisler olarak tanımlanabilir (Kastamonu İl Özel İdaresi, 2014).

Diğer taraftan son zamanlarda, geleneksel el sanatları, turizmle yeniden hayat bulmuştur. Turistin satın alıp yanında götürdüğü otantik ürünler adeta yaşadığı kültürel tecrübenin kanıtıdır (Çalışkan 2009: 16). Turizmin gelişmesinde geleneksel el sanatlarının da çok önemli katkıları olmuştur. Geleneksel Türk el sanatlarının kaybolmasını önlemek ve bahsedilen tarihsel meslekleri sürdüren sanatçılara destek olmak amacıyla geçen 10 yılda pek çok tetkik ve tasarı çalışması yapılmıştır. Bu şekilde geleneksel ürünlerin satışlarını yükselterek, sanat erbaplarının ekonomik yönden varlığını sürdürmelerine imkân sağlamak amaçlanmıştır. Gerçi bu düşüncenin getirebileceği olası tehlikelere işaret eden yorumlar varsa da (Kahveci 1998: 392; Altıntaş 2016: 163), son zamanlarda algılanan durum bu şekilde gerçekleşmiştir. Diğer yönden, şehir müzeleri de ananevi el sanatlarının sürdürülebilmesi ve

bu sanatları devam ettiren sanatkârların varlık mücadelesinde hayatta kalabilmeleri amacıyla çözüm yolu olarak teklif edilmiştir (Mercin, 2004: 91).

3.1.4. Geleneksel Meslek

Geleneksel meslek kavramıyla, geçmişten günümüze kadar varlığını devam ettirebilen, halkın zevk ve anlayışını ürünlere aksettiren, geleneksel şekilde usta öğretici sağlamak için çaba sarfeden, el becerisiyle ilişkili meslek anlatılmaktadır. Geleneksel meslekte günümüz teknolojik şartlarına uygun seri üretim yerine basit araçlar ve bilek kuvveti kullanılmaktadır. Bireylerin talepleri doğrultusunda yapılagelen bu uğraşların öğrenme aşamaları halkın geleneksel yollarla ürettiği bilgilerle sürdürülür. Bu bilgiler doğrultusunda hazırlanan bir ürün de doğal olarak toplumun genel düşüncesini ve halk kültürü unsurlarını yansıtır. Adı geçen zanaatlardaki ananevi unsurlar işte bu faktörlerin etkisiyle oluşmuştur (Yolcu, 2014: 1721).

Geleneksel meslek terimini yeterince idrak edebilmek için bu kavram hakkında izahatta bulunmak yerinde olacaktır. Dursun Yıldırım'a (Yıldırım 1998: 81-82) göre, ulusların yaşamında, ortaya çıktıklarından beri varoluş nedenlerini, ortak özelliklerini ve ayrıcalıklarını muhafaza eden, her manada gereksinimlerini gideren disiplinler olarak açıklanır. Devamlılık özelliğine malik bu özelliklerin tümüne gelenek denilmektedir. Bu özelliklerin miktarı, işlevleri ve yapısal nitelikleri, karakterini taşıdıkları halkın gelişim tarzlarına ve isteklerine bağlı olarak değişiklik arz eder. Nicelikleri, hususiyetleri ve işlevleri ne olursa olsun, toplumsal yaşamdaki mevcut bulunan kalıplaşmış davranışların tamamı o ulusun ekinçini oluşturur.

Ekici (2007: 20); geleneği, “geçmişten günümüze nakledilen, resmî olmayan yol ve yöntemlerle elde edilen ve nesilden nesle nakledilen ve dönemin istekleri etrafında her nesilde bir miktar ferdiyetçi üreticiliğe, değişime ve de ilerlemeye müsaade eden malumat, devinim ve gereçleri temin etme ve değerlendirme yöntemi” şeklinde açıklamaktadır.

Geleneksel meslek ifadesi bundan başka; mevcut kuralları bulunan, usta-çırak bağlantısına dayanan, kişisel üreticiliği ön planda tutan, toplumca o ürüne karşı, eski dönemlerden beri mevcudiyetini koruyan meslekleri içerir (Duman 2011: 15).

Geleneksel mesleklerin bilinmesinde önem verilmesi gereken noktalardan biri, bahsi geçen işin el becerileriyle yapılmasıdır. Bir el işçiliğine dayanan eserin yapılan işin evveliyatı

ve imalatı çerçevesinde ticari endişeler taşımaması, yapılan sanata ananevi bir özellik kazandıracaktır (Yolcu, 2014: 1722).

3.1.5. Usta, Kalfa ve Çırak

Çıraklık deyince çıraklığa başlama yaşı olan 13 yaşını tamamlamış, 19 yaşından gün almamış ve bir meslek sahasında yetenek ve iş alışkanlıklarını iş sırasında geliştiren kişi akla gelmektedir. Çırak da bir talebedir (Millî Eğitim Bakanlığı, 1996: 9).

Çıraklık Eğitimi ise ilkokuldan sonra 12-13 yaşlarında bulunanlar kimselerin aday çırak olmaları ile başlayan, temel hedefi kalfa ve usta ayarında nitelikli eleman sağlamak için eğitim vermek olan ve usta öğreticilik eğitimine dek devam eden, okul ile iş yerinin müştereken çalışması ile sürdürülen eğitim sistemidir (TİSK, 1994: 9).

Usta, bir mesleğin lüzum gördüğü bilgi, beceri ve iş davranışlarına sahip olmuş ve bunları mal ve hizmet üretiminde iş hayatı süresince belirli ölçülere göre uygulayabilen, tasarlayabilen, üretim faaliyetleri esnasında yaşanabilecek sorunları çözme istidadı gösterebilen ve üretim ile ilgili uygulanabilir hesapları yapabilen kimsedir (Resmî Gazete, 19 Haziran 1986: 17).

Cumhuriyetten önce mesleki eğitim, uzun yıllar ahilik ve lonca teşkilatları eliyle sürdürülmüştür. Bu yapıda mesleki eğitim, ahilik ve lonca teşkilatları aracılığıyla iş başında, usta çırak bağlamında, çok iyi tasarlanmış bir ortamda verilmiştir. Nitekim iyi bir insan ve meslek erbabı olma konusunda alakası bulunan birçok kimsenin günümüz tabiriyle sosyal tarafların ya da paydaşların iştirak ettiği merasimlerde alakalı kişilerin ifadeleri dikkate alınmıştır (Duman, 2002: 61-71).

Tanzimat Dönemi'yle beraber mesleki eğitimde de daha farklı ve güncel değişimler ortaya konmuş ve “Ziraat Mektebi”, “Orman Mektebi” ve “Sanayi Mektebi” adları altında farklı okullar açılmıştır (Ekinci, 1990: 55).

Cumhuriyet'in ilk yıllarında İzmir İktisat Kongresi'nde bir çıraklık okulu açılması kararı alınmış, bu konudaki ilk düzenleme olan 1926 yılında yürürlüğe giren 818 sayılı Borçlar Yasası'nda; çırakların kontratları, çalıştırılma usul ve esasları ile eğitim durumlarından söz edilmiştir. 1927 yılında çıkartılan Meslek Mektepleri Hakkındaki Yasa'yla mesleki eğitim birleştirilmiştir. 1930 yılındaki Umumi Hıfzıssıhha Yasası ile 12 yaşından

küçük kişilerin işletmelerde faaliyette bulunması ile 12-16 yaş grubu usta öğreticilerin gündüzleri 8 saatten çok iş görmeleri menedilmiştir (Millî Eğitim Bakanlığı, 2005: 146).

Çıraklık eğitiminin ilerlemesine tesir eden başlıca faktörler içerisinde, çıraklık eğitimine dair hükümlerin bulunduğu Millî Eğitim Şûraları ve Kalkınma Planları da yer almaktadır. 1957 senesinde gerçekleştirilen Altıncı Millî Eğitim Şûrası “mesleki ve teknik eğitim ile halk eğitimi” temel serlevhasıyla toplanmış, “çıraklık eğitimi” de konu başlıklarından birisi olmuştur. Çıraklık eğitimi ilk olarak bu Şûra’da görüşülmüştür. Çıraklık hükümlerini oluşturacak esaslara öncülük eden saptamalarda bulunulmuştur (Akkutay, 1991: 36-38). Ayrıca bu Şûra’da çıraklığın çekici hâle getirilmesi, Bakanlıklar, kurum ve kuruluşlar arasında işbirliğinin millî ve mahallî düzeyde gerçekleşmesi, çıraklık eğitimi zamanları, giriş koşulları gibi hususlar da tartışılmıştır (Maarif Vekâleti, 1957).

Çıraklık eğitiminin önemini vurgulamak, çırak ve işverenin kabullenebileceği bir duruma kavuşturmak maksadıyla 2089 sayılı Çırak, Kalfa ve Ustalık Kanunu revize etme çalışmaları yapılmış, 1986 yılında yayınlanan 3308 Sayılı Çıraklık ve Mesleki Eğitim Kanunu, bugünkü çıraklık eğitimi faaliyetlerini oluşturmuştur. 3308 Sayılı Kanun 5 Haziran 1986 tarihinde “Çıraklık ve Mesleki Eğitim Kanunu” kabul edilerek yasalaşmıştır. İlerleyen dönemlerde yeni düzenlemeler ilave edilmiş ve 29 Haziran 2001 tarihinde 4702 Sayılı Kanun’da düzenlenen değişiklikle “Mesleki Eğitim Kanunu” adı altında bugünkü şekline gelmiştir. Söz konusu düzenlemede Çıraklık Eğitim Merkezlerinin adı Mesleki Eğitim Merkezi adında düzenlenmiştir (Mesleki ve Teknik Eğitim Yönetmeliği, 2002).

Çıraklar, 2-3 yıllık eğitimleri neticesinde kalfalık unvanını alırlar. Kalfalık belgesini alan kalfalar, 2 yıllık eğitim süresinde 240 saatlik kurs programını başarıyla bitirdikten sonra ustalık belgesini ve ustalık unvanını alırlar. Ustalık belgesini alan ustalar ise 40 saatlik iş pedagojisi kurs programını başarıyla bitirdikleri takdirde usta öğretici unvanı ve usta öğretici belgesine sahip olmaktadır (Mesleki ve Teknik Eğitim Yönetmeliği, 2002).

Türk eğitim sistemi bünyesinde 12 yıllık zorunlu eğitimi bitiren ya da açık liseye kaydolan fertler çıraklık eğitimine tabi olmaktadır. Türkiye’de 2012-2013 sonu itibarıyla çırak öğrenci sayısı 104.342’dir. Ankara ilinde 7.518’i erkek, 791’i kadın olmak üzere 8.309 çırak öğrenci bulunmaktadır (Millî Eğitim, Gençlik ve Spor Bakanlığı, 2014).

Kanuni esaslara göre, modüler program yapısının sürdürülmesine rağmen çırak sayısı eksilme eğilimi göstermektedir. Bu kapsamda Millî Eğitim Müdürlüklerinde uygulanan çıraklık eğitiminin, çırak öğrenci, öğretmen ve iş yeri sahibi/çalışanı düşüncelerine göre çıraklık öğretim programları ve uygulamalarının esaslı bir değerlendirmeye tabi tutulması ve çıraklık sisteminde sorunların tespit edilmesi oldukça önem arz etmektedir (Millî Eğitim, Gençlik ve Spor Bakanlığı, 2014).

3.2. Ahilik Kültürü ve Ahilik Geleneği

Bu kısımda, ahilik kültürü ve ahilik geleneğinin temelini oluşturan fütüvvet kavramından yola çıkarak ahilik konusu genel hatlarıyla irdelenmekte ve Karaman'da ahilik kültürüne kısaca değinilmektedir.

3.2.1. Fütüvvet Kavramı

Fütüvvet *Büyük Türkçe Sözlük*'te (Doğan, 2014: 559) "dirilik, yiğitlik, âlicenaplık" manalarını taşımaktadır. Evvelinde tasavvuf düşüncesinde "sevdiklerinin kusurunu görmeme", "insanın çevresiyle geçiminin iyi olması ve bütün insanlarla ahabplık kurması, hanesinde aşını paylaşan herkesi bir tutması", "insanlara zulüm etmekten kaçınma, bol bol ikram etme vb." manalar taşımaktadır (Özdemir, 2015: 22; Canbulat, 2009: 170). Çeşitli olaylardan çıkarımlar sonucu elde edilen verilere göre Hz. Muhammed için fütüvvet, sözlerinde dürüst, vefa sahibi, güvenli, merhamet sahibi, yoksul sıfatlı, vergili, misafir canlısı, hayırla uğraşan, haya sahibi kimselerin yoludur (Ekicigil, 1983: 1769). Ebu Abdi'r-rahman Es-Sülemî'ye (M 942-1021) göre (Allah'ın) buyruklarına itaat etme, güzel amel, her kötü düşünceyi terk etmek, iç ve dış âlemiyle, gizli ve açık ahlaki özelliklerin en güzel şekline sahip olmak için çaba sarf etmektir (Sülemi, 1997: 24). Diğer bir tanıma göre ise fütüvvet, cömertlikte gösteriştan kaçınmak ve seciyede ilim sahibi olmaktır (Gölpınarlı, 2011: 211). Süleyman Uludağ (1996: 260) ise bu konuda şunları söyler:

Genel olarak fütüvvet ve fetâ kavramları sufi ve tasavvuf manasında sarf edilmekle birlikte tasavvufta bu kavramlardan pek çok defa sufide var olan diğerkâmlık, yardım, iyilik, fedakârlık, insan severlik, hoşgörü ve nefsine söz geçirme gibi ahlaki vasıflar belirtilir. Bu şekilde hakiki manada kahramanlık, cesaret, yiğitlik ve mertliğin bu ve benzeri özelliklere malik bulunmayı gerektirdiği anlatılmaktadır.

Harpıtlı Nakkaş İlyas oğlu Ahmet (M 1120-1215), *Tuhfat-al-Vasâya* adlı eserinde fütüvvetin önemine şöyle işaret etmiştir: "Kardeşler, bilin ki fütüvvet yerli bir köktür, gelişen dal budak. Lezzetli meyvedir, ince nükteler ve gizli manalar. Başlangıcı Tanrı'dandır, sonu Tanrı'ya varır. O Tanrı sıfatlarından bir sıfattır. Tanrı onu kalplere yerleştirir, onunla suçları artırır." (Gölpınarlı, 2011: 189).

Fütüvvetle ilgili diğer bir değerlendirme şu şekildedir: Fütüvvet, peygamberlere ait bir sanattır ve üç kısımdan oluşur: Birincisi Allah'ın emirlerini yerine getirmek, ikincisi Allah'ın peygamberinin sünnetini muhafaza etmek, üçüncüsü Allah dostları ile birlikte olmaktır (Özdemir, 2015: 23; Gölpınarlı, 2011: 212).

İslam-Türk toplum yaşamında önemli yere sahip olan fütüvvet, gençlerin ihtiyaç duyduğu bir düşüncenin manasıdır. Bu yapı gün geçtikçe teşkilatlanmıştır (Debbagoğlu, 1979: 259). Bu şekilde fütüvvet en çok ticaret ve sanatla uğraşan kişiler arasında varlığını sürdüren bir gençlik ideali hâline gelmiştir (Anadol, 2001: 259). İlk yıllarda tasavvufi yönü bulunurken 13. yy'den başlayarak toplumsal, ekonomik ve siyasal bir organizasyon hâline gelmiştir (Uludağ, 1996: 259).

Fütüvvet ile alakalı yayınlarda; var olan ifadeler ele alındığında, onun İslamiyet'le sınırlı kalmadığı, İslam'dan önce de Arap dili ve halk arasında kullanıldığını görmekteyiz. İslamiyet evveli Arap halklarında fetâ; yiğitlik, namus, alicenaplık ve îsâr gibi nitelikli hususları yansıtıyordu ve kelime tekil olarak "fetâ" şeklinde söylenmekteydi. Bu özelliklere malik bulunan kimseler özellikle "fetâ" denen tek kimselerdi. Yazınsal metinlerde sıklıkla karşılaşılan Hâtem Tâî, bunun en güzel örneğidir (Çakmak, 2014: 149).

Fütüvvetin tekiline fetâ, çoğuluna fityan denir. Fütüvvet düşüncesine bağlı kişi Allah'a karşı gelmekten korkar ve kötülüklerden kaçınır (Anadol, 2001: 1). Fetânın ahlaki yönden açılımında ise; sözünde doğru olmak, arlı ve namuslu olmak, hükümlerinde adaletli davranmak, malı helal olmayanın malına hainlik etmemek, riyakâr olmamak gibi hükümler vardır. Fetâ anlayışında, insanların gözü harama, ağız günah içeren sözlere karşı, eli zulüm etme yolunda bağlanır; kapısı misafirlere, cebi ihtiyaç sahiplerine, sofrası ise bütün insanlara karşı açılması gereklidir. Fetâ anlayışının yukarıdaki bahsedilenlerden başka birçok koşulu gözetmesi gerektiğini beyan edilir. Çünkü bu anlayışa göre; fütüvvet ağır bir gömlektir, son bir dayanaktır, aleni bir bilgidir, aziz bir yoldur (Gölpınarlı, 2011: 190).

3.2.2. Ahilik Kavramı

Mana olarak ahilik Arapçada karındaş, Türkçede ise cömert, misafirperver ve cesur manasında ifade edilen “akı” kelimesinin karşılığıdır. Ahilik Teşkilatı ise Anadolu coğrafyasında filizlenip gelişen, işte ve sanatta yardımlaşma ve dayanışmayı temel ilke edinen sosyoekonomik bir yapıdır. Ahilik 13. asırda köylerde dahi teşkilatlanmasını gerçekleştiren bilinçli ve yerli bir toplum oluşturmayı hedefleyen toplumsal bir kurum olmuştur.

Ahiliğin temel felsefesi; bireyleri mesleki ve ahlaki yönden eğiterek üretimi düşünen ve topluma faydalı bir hâle getirmek; maneviyatı yüksek, edep sahibi, bilinçli ve üretici toplumu kurmak, insanlar arasında karşılıklı anlayış ve itimat duygularıyla iş bölümü ve iş birliği oluşturarak toplumda sosyal ve ekonomik yönden denge kurmaktır. Ahilik; tefecilik, vurgunculuk ve rakip olmak yerine; karşılıklı destek, iş birliği ve toplumsal destek prensiplerine uygun davranmayı kendisine ilke edinmiştir (Bakanlar vd., 2010: 790).

Ahilik sisteminde iş yerinde çalışan kimseler ile iş yeri sahipleri arasında önemli bir ayrım söz konusu olmadığı gibi aralarında baba-oğul ilişkilerine benzer bir ilişki bulunmaktadır. İşletme aynı zamanda sanatsal değerlerin ve erdemli olmanın öğretildiği bir mekettir (Çağatay, 1989: 93).

Ahi teşkilatının Osmanlıya has yapısı 17. yüzyıl başlarına kadar sürmüştür. Osmanlı Devleti’nin gayrimüslim tebaaya da hâkimiyet kurdukça, farklı dine mensup bireyler içerisinde de iş yapma yükümlülüğü ortaya çıkmıştır. Dinsel farklılık gözetmeksizin kurulumu gerçekleşen, önceki özelliğini sürdüren bu yapıya Gedik denilmiştir. Gedik kelimesi köken itibarıyla Türkçe bir kelimedir. Monopol ve ayrıcalık manasını taşımaktadır. Bu teşkilat yapısı 1860 yılına kadar devam etmiştir. Osmanlı Devleti’nde 18. yüzyıla kadar esnaf ve sanatkârlık, en parlak devirlerini yaşamıştır (Gündüz vd., 2012: 41).

Ahiliğe kabul edilme töreninde kişiye önce tuzlu su içilir, şed kuşanma işleri yapılır ve iş donu giydirilir. Sudaki tuzluluk bilgi sahibi olmayı, şed kuşanma yiğitliğe yaraşır durumda olduğunu ve göreve layıklığı, şalvar ise namusu temsil etmektedir. Teşkilata katılanlar “yol kardeşi” diye anılan iki kalfadan ve “yol atası” adıyla bilinen bir ustadan gerekli beceri eğitimini alır. Bu aşamalarla usta öğreticilikten kalfalığı ve ustalığa yükselme gerçekleşmiş olur (Gündüz vd., 2012: 41).

İlkbahar aylarında tertiplenen ahilik törenlerine bütün ahali iştirak eder, usta unvanını almayı hak etmiş kişilere ahilik geleneklerine göre peştamal bağlanır. Ahiliğin işlevleri daha çok, tokgözlülük, helal rızık kazanma, dayanışma, iş birliği gibi dinî ve ahlaki temellere dayalı olmasına rağmen toplumsal hayattaki dönüşümle beraber ekonomik faktörler de ağırlık kazanmaya başlamıştır (Gündüz vd., 2012: 41).

3.2.3. Ahilik Teşkilatının Doğuşu ve Yapısı

Anadolu topraklarında ahiliğin yerleşmesinde; İslamiyeitin ilk dönemlerinde varlık gösteren sanatkâr ve zanaatkârların kendi aralarında birleşmelerinden ortaya çıkan fütüvvet düşüncesinin önemli etkisi olmuştur. Fütüvvet ise, İslamiyet’le birlikte kabile yaşamından yerleşik yaşama geçiş aşamasında Arap toplumunda cesaret, cömertlik ve misafirperverlik gibi manaları taşır. Fütüvvet, Ahilik teşkilatının kuruluş aşamasında fikri ortamın oluşumunu sağlayarak ahiliğin yapısında oldukça etkili olmuştur. 13. yüzyılda Abbasi Halifesi Nasır (1180–1225), ülkede meydana gelen kargaşa ortamının ve siyasi yapının düzeltilmesi için ve özellikle de batıdan kaynaklanan olumsuz etkilenmelerin bertaraf edilmesi amacıyla fütüvvet düşüncesiyle İslam birliğini sağlamaya çalışmıştır. Bu ortamda Halife Nasır, önce Gıyaseddin Keyhüsrev daha ilerleyen dönemlerde de I. İzzettin Keykavus ve I. Alaeddin Keykubat gibi Selçuklu sultanlarıyla birlikte ilişkilerini devam ettirmiştir. Sultanlar düzeyinde yapılan istişareler neticesinde, İslam’ın temel kuralları ile özdeşleşen fütüvvet ilkeleri, Anadolu’da esnaf kesimleri tarafından kabul görmüştür (Mahiroğulları, 2011: 140-141).

Anadolu’da Ahi teşkilatı, Selçuklular döneminde gerçekleştirilen kültürel ve siyasi ilişkiler neticesinde o dönemde başta Ahi Evran gibi bilgelerin önderliğinde Fütüvvet teşkilatının bünyesi içerisinde kurulmuş ve yaygınlaşmıştır. Ahi Evran; yüzyıllar boyunca dini ve ahlâkî ve bunun yanında savaşçılık gibi alanlarda bilgiler vererek değerli ve kıymetli vazifeler ifa etmiş olan Fütüvvet anlayışından istifade ederek Ahilik sistemini kurmuştur. Ahi Evran, halkın bir mesleğe sahip olmasının yanında ekonomik seviyesinin de iyi olmasına ve dinin sömürü aracı olarak kullananlara karşıda mücadele etmiştir. Bu işe önce ayakkabıcı sonra da saraç esnafını teşkilatlandırarak başlamıştır. Az bir sürede kabiliyeti, ahlaki özellikleri ve adalet anlayışı ile şöhret ve saygı kazanmıştır. Kurduğu teşkilatın Ahi babası olarak anılmıştır. Ahilik bu işe esnaf teşkilatı olarak başlamıştır. İlerleyen zamanlarda Anadolu’nun her şehir, kasaba ve köylerinde yaygınlaşmış, bütün esnaf ve çalışanları kendi iç bünyesinde toplamış önemli bir toplumsal örgüt hâline gelmiştir. Faaliyet gösteren esnaf

kuruluşları meclis reisi aracılığıyla Kırşehir'deki Ahi Evran tekkesine tabiydiler. (Akça, 2003: 215).

Ahilik yapılanmasına 14 ve 15. yüzyıllarda batıdaki örnek teşkilatların tesiri olmuş olabilir, ama Ahi birlikleri her zaman bulunduğu çevrenin ve toplumun benimsediği değerlerini daima korumuş ve yansıtmış, üretici ve tüketici arasında gerçekleşen iletişim bağıını en güçlü bir şekilde sürdürmeyi kendisine en temel ilke olarak görmüştür (Şimşek, 2002: 35). Ahilik, 13. ile 20. yüzyıllar arasında Anadolu'da faaliyet gösteren esnaf ve zanaatkar birliklerine atfedilen isimdir. Bu model köyleri dahi kapsayan örgüt yapılarıyla, millî bütünlüğü ve birliği, sosyal dayanışma ve yardımlaşmayı temel ilke olarak kabul eden teşkilat yapısıdır (Maşrap ve Keskin, 2011: 374).

Ahilik, evvelinde kurumsal organizasyon olarak şimdilerdeki sivil toplum örgütlerinin karakterini yansıtmıştır. Osmanlı devrinde ise ahilik teşkilatında devlet hizmetlerinde görev alan kimselerde yer almıştır. Bu şekliyle ahilik yarı formel kurum görünümündedir (Mahiroğulları, 2011: 143). Ahilerin bu teşkilat yapısı, günümüzün, İşveren Sendikaları, Sanayi Odaları, Ticaret Odaları, , Esnaf Odaları, Türk Standartları Enstitüsü, İşçi Sendikaları, BAĞ-KUR benzeri yapıların ilk örneği şeklinde bilinmektedir. Özetle Ahiliği tüm çalışan ve üretim yapanların modeli şeklinde görebiliriz (Gündüz vd., 2012: 40; Öztürk, 2002: 4).

İş yapmayı, emek ve sermaye uyumunu, çevreyi temiz tutma bilinci oluşturmaya, nitelikli mal üretimine katkı vermeyi, gençleri eğitim yoluyla bilinçlendirmeyi, üretici-tüketici, devlet-millet ve toplumun tüm kesimlerini kaynaştırması yönüyle Anadolu'da sosyoekonomik yapının oluşmasında oldukça değerli bir görevi yerine getirmiştir (Öztürk, 2002: 4). Bu yapıda Ahiler, sanat ya da meslek erbapları için gerekli malzemeyi temin etmede onun mamul hâle getirilmesi ve satışına kadar, her devresi kurallara bağlanmıştır. Bu yeni yapı ile gerek meslek ustaları, gerekse imal edenle satan arasındaki münasebetlerde kavga, rakiplik ve kıskançlık gibi olumsuz durumları ortadan kaldırmıştır (Gündüz vd., 2012: 40; Şimşek, 2002: 36).

3.2.4. Karaman'da Ahilik Kültürü

Karaman'da ahilik kültürünün kökleri çok eskilere dayanan esnaf ve sanatlar arasında iş birliği ve yardımlaşmayı ön planda tutan meslek erbaplarının mesleki, ekonomik ve ahlaki yönden gelişmelerini amaç edinen teşkilat modeliyle önemli bir yere sahiptir. Ahi Evran Veli,

debbağ ve yemeniciler esnafının şeyhi olması sebebiyle Karaman'da ilk olarak bu meslek alanlarında faaliyet gösteren esnaf ve sanatkârlar arasında teşkilatlanmaya başladı. Dericilik Karaman'da en önemli sanayi dalı olarak uzun yıllar faaliyetlerini sürdürdü. Önceleri tabakhane diye bilinen yerde içerisinde kahvesi ve mescidi olan büyük işletmelerde sürdürülen bu meslek zamanla gelişen teknolojiye ayak uyduramayarak kaybolmuştur (Uca ve Ülker, 2016: 87; Duru, 1999: 89).

Yakın döneme kadar Karaman'da faaliyet gösteren debbağ ve ayakkabıcı ustaları geleneksel yaşantılarına devam etmişlerdir. Bugün sadece adı ile anılan tabakhane bölgesinde geniş bir alanda dinlenme yerleri, mescitler, cemiyet odaları ve müştemilatı bulunan alanda her ustanın bir dükkânı vardı. Deri üzerine çalışan pabuç, yemeni ve tabak ustaları pirlerinin temsilcisi olan yiğitbaşlarına bağlıydılar. Ortaya çıkan anlaşmazlıkları onlar çözerdi. Bu düzenin kaynağı Ahilik teşkilatının piri olan Ahi Evran Veli'ye kadar gitmektedir. Sistemin bir yasası vardı ve bu yasaların getirdiği kurallar doğabilecek bütün sorunlara çözüm yolu içermekteydi (Uca ve Ülker, 2016: 88; Gülcan, 1987: 124). Cemiyetler bu yasalar çerçevesinde ortaya çıkmış ve devamlılığını bu sayede sürdürmüştür. Debbağların yasalarına göre sanatın ilerlemesi ve korunması adına "Ustalar arasında sevgi ve muhabbet, alışverişte dürüstlük, çıraklıktan ustalığa geçme sırasında peştamal töreni gibi aktiviteler bir yönü dünya ile diğer yönü ise ahiretle ilintili olacak, emeksiz beklemeyecek, gördüğünü örtecek" genel kurallar içermektedir (Uca ve Ülker, 2016: 88; Totaysalgır, 1944: 53).

Çıraklık süresi en fazla 1001 gündür. Usta, çırağın bu süre zarfında gerekli liyakate ulaşmadığını görünce kendisine icazet vermez. Bir müddet daha kalfa olarak çalışır. Usta ve çırak arasında zahirî ve bâtını şu özellikler olmalıdır: Bâtını olarak tevekkül, teslimiyet, sabır, kanaat; zahirî olarak da emin olmak, doğru söylemek ve dürüst iş görmek (Uca ve Ülker, 2016: 89; Totaysalgır, 1944: 55).

Peştamal merasimi şöyle gerçekleşmektedir: Teşkilat yasalarına göre tören gök kubbenin altında, erenler önünde, yeşil çimen üstünde gerçekleştirilir. Tören sırasında cemiyet üyelerinin makamları şöyledir: En başta Ahi Baba, cemiyet kethüdası, yiğitbaşı ve ustalar kıdem yıllarına göre en başta 30 yıllık ustalar ve ardından 25, 20, 15 ve 10 yıllık ustalar; kalfalar, 3 yıllık çıraklar yeşil çimen üstünde daire şeklinde sıralanırlar. Çıraklar ayakta 3 defa tekbir getirir ve ardından usta peştamalı çırağın beline bağlardı. Bundan sonra çırak şeyhe

doğru bir adım atarak 4 defa yüksek sesle selam verir (Uca ve Ülker, 2016: 89; Totaysalgır, 1944: 55).

Karaman'a ait belgelerde bu şehir için birçok Ahi baba görevlendirildiği bilinmektedir. Ahi babaların seçimle işbaşına geldiği ve Ahi babanın vefatı sonrası yerine oğlunun geçtiği belgelerin incelenmesi neticesinde görülmüştür (Uca ve Ülker, 2016: 61; Şen, 2014: 23-24; Cengiz, 2009: 197).

Ahi babalara şeyh-i seb'a unvanı kullanılmıştır. Şeyh-i seb'a şehirde yapım sektörü hariç bütün zanaat örgütlerinin lideridir (Yılmaz, 2010: 609). Devlete karşı esnafın temsilcileridir. Görevlerini kurallara uygun yapmayanlar, görev alanını uzun süre terk edenler görevlerinden alınmaktadır (Eser, 2012: 61). Ahiler gündüzleri esnafı teftişe çıkarlar ve yaptıkları faaliyetleri günlük rapor ederler. Bozuk gördükleri malları imha ederler. Günün akşamında Âşıklar Kahvesi'nde vakit geçirirler. Kenzi ve Gufrani bu kahvenin müdavimlerindendir. Giyimleri esnaf giyimlerinin benzer. Ayaklarına kışın hedik, yemeni giyerler. Bundan başka şalvar, salta, silahlık, başlarına fese sardıkları abani (sarık) sararlar (Duru, 2014: 10).

Yıldırım'a (2013: 135) göre, Karaman şehri tarihten günümüze aktardığı kurumları, gelenek ve görenekleri de beraberinde yaşatmaktadır. Ahilik kültürünün taşıdığı ahlak anlayışı şehrin dokusuna da sirayet etmiştir. Demircilerin çekiç sesinde, sarrafın tezgâhında, ayakkabıcının kösesinde ve baharatçının zencefilinde ahilikten izleri görmek mümkündür.

Karaman'da 2018 yılı itibariyle 31'incisi düzenlenen "Ahilik Kültürü Haftası" çeşitli etkinliklerle kutlanmıştır. 17-18-19 Eylül 2018 tarihleri arasında gerçekleştirilen etkinliklerde Ahi Babası olarak ilin valisine, ilin ve yılın ahileri ile ilin kalfası ve ilin çırağına kaftan giydirilmiştir. "Ahiliğin Tarihçesi" isimli konuşma gerçekleştirilmiştir. "Şed Kuşanma Töreni" ve ilin ve yılın ahilerine, kalfa ve çırağına onurluk ve teşekkür belgesi verilmiştir. Törende şiir dalında yarışmalara katılan esnaflara teşekkür belgeleri takdim edilmiştir. Lokma tatlısı, Ahi pilavı ve ahi şerbeti ikram edildikten sonra Akteke 15 Temmuz Demokrasi Meydanı'nda esnaf odaları ve meslek liseleri tanıtım çadırları ziyaretçiler tarafından gezilmiştir.

Hafta nedeniyle Esnaf ve Sanatkarlar Odaları Birliği Başkanı Bayram Uysal, 18 Eylül 2018 tarihli basın açıklaması yayımlamıştır. Basın açıklamasında Ahiliğin, kökleri geçmişe

dayanan ahlakı ve değerleri ön planda tutan bir teşkilat olduğunu ve Ahilerin ülkesinin kalkınması için dürüstçe çalışan, toparlayan, yapan, dünya ve ahiret dengesini tutturan kişiler olduğunu ifade etti. Ayrıca ahiliğin esinlendiği kişiler olarak Ahi Evran-ı Veli, Hacı Bektaş Veli, Mevlana ve Yunus Emre'yi gösterdi. Ahiliğin bir bakıma, mesleki beraberlik, doğruluk, samimiyet ve erdemli olmak olduğunu söyledi. İktisadi koşullar hangi durumda olursa olsun toplumsal ve yerlilik açısından, güçlü olma sebebinin birlik ve beraberlik olduğunu ifade ederken bugün her kesimin daha çok çalışması gerektiğini özellikle belirtti (Uysal, 2018).

Karaman'da Ahilik kültürü geçmiş dönemlerde olduğu gibi bugünlerde de esnaf ve sanatkârlar tarafından aynı şekilde sürdürülmeye çalışılmaktadır.

3.3. Karaman'da Faaliyet Gösteren Meslekler

Bu kısımda, Karaman'da faaliyet gösteren geleneksel meslekler hakkında genel bilgilere yer verilmektedir.

3.3.1. Aktarlık

Aktar tabiri, güzel kokular, baharat, iğne, iplik, şifalı bitki satan kimse veya dükkânlar için söylenmiştir (TDK, 2011: 77). Arapça *tr* kökünden gelen *aṭṭār* "ıtır satan, baharatçı" sözcüğünden alıntıdır. Arapça sözcük Arapça *itr* "ıtır" sözcüğünün meslek adıdır. aktar sözcüğü kaynaklarda ilk kez *Codex Cumanicus*'ta (14. yy) "*aṭṭār*" şekliyle ifade edilmektedir (etimolojiturkce.com, 2018). Bunun yanında bitki kökü ve otlar kurutup satanlar için de aktar adı kullanılmıştır. Eskiden bu meslek erbablarının kendilerine has kâhyaları ve teşkilatları vardı. Eczacılık ve modern tıbbın kurulmasından çok önceleri aktar denen kişiler ilaç yapımında kullanılan şifalı bitkileri satma görevini yürütürlerdi. Aktar, eski zamanlarda eczacılık görevi yapan, esans satan, bugünlerde ise kurutulmuş gıda, şifalı otlar ve baharatlar satan esnafa verilen addır. (Yılmaz, 2010: 44).

16. yüzyıl şer'iyye sicillerinde Karaman'da kına veya hınnanın vukiyyesi (okkası) 2 akçe miktarına satılmıştır. Bu belge de görüldüğü gibi Karaman' da bu yüzyılda bu işi icra eden aktarların varlığı bu belge ile kanıtlanmıştır. Şer'iyye sicillerinde 1774-1775 yıllarında Karaman'da mesleğini icra eden bir aktar dükkânının faaliyette olduğunu bildirmektedir (Aka, 1994: 136). Şimdilerde eczanelerin yaptığı işi o yıllarda aktarlar yapıyordu. Karaman'da Aktarlar Çarşısı adıyla anılan bir çarşı bulunmaktaydı. Sûk-ı Sultanî'de bir aktar dükkânı kayıtlara geçmiştir (Dursun, 2011: 39). Karaman'da 19. yüzyıl kaynaklarına göre bu mesleği

icra eden kayıtlı aktarların sayısı dokuzdur. Karaman’da 1925-1926 yılları arasında 10 tane aktar vardır (Totaysalgır, 1944: 5). Karaman’da son dönemlerde bu işle meşgul olan ve birtakım Karamanlı yazarlarca hatırlanan isimler içerisinde; Aktar Vecdi Tan, Aktar Hacı Şükrü Eroğlu gibi isimler sayılabilmektedir (Pınarbaşı, 1992: 65-66).

Bu meslek geçmişten günümüze kadar devam eden geleneksel mesleklerden biridir (Mısırlıoğlu, 2008: 277). Karaman’da hâlen bu mesleği yapan kişilerden biri de Mehmet Necati Büyükköse’dir. Karaman ve çevresinde kendisi “Gökgözlü Necati” olarak tanınmaktadır. 1968 yılından beri bu mesleği sürdürmektedir. İnsanlar onun aktar dükkânından aldıkları karanfilde, ıhlamurda, tarçında, badem yağında, cüccam (çörekotu) yağında, adaçayında şifa aramışlardır. Mehmet Necati; Türkiye’nin her yerinde kekik deyince akla Karaman’ın geldiğini söylemektedir. Onun ifadesiyle, Karaman’ın kekiği çok özeldir ve aynı zamanda ünlenmiştir. Ona göre, bitkileri bilinçsizce tüketmemek gerekir. Bu konuda oldukça hassas davranılmalıdır (Aydoğdu, 2011: 76).

Yakın zamana kadar Karaman’da, Aktarlar Sokak adını taşıyan meşhur bir sokak vardı. Ancak daha sonra belediye sokak isimlerinin yerine numaralandırma sistemine geçince bu sokak ismi de tıpkı diğerleri gibi kaybolmuştur (Tartan, 2014: 89).

Karaman’da Kadirhane Camisi karşısındaki dükkânında bu mesleği 47 yıldır sürdüren Aktar Yaşar Yavuz, 12.01.2018 tarihinde yaptığımız mülakatta kendisi ve mesleğiyle ilgili şunları ifade etti:

“Bu mesleği babam Mustafa Yavuz’un yanında çıraklık ve kalfalık yaparak öğrendim. Aktar deyince insanlar şifalı bitkileri, baharatları satan kişi olarak bilmektedirler. Bu meslek eskiden buyana bilinen ve tercih edilen meslektir. Şifalı bitkilerin vücuda sayısız faydaları vardır, lâkin bilinçli kullanmak şartıyla. Özellikle baharatları bol bol tüketmek gerekir. Kış aylarında ıhlamur, adaçayı, nane, limon, kekik, zencefil, papatya, kekik gibi baharatları kullanmak insanın hastalıklara karşı direncini artırır. Son zamanlarda bu bilinçte olan insan sayısı oldukça arttı. Biz de bundan mutluluk duymaktayız.” (Yaşar Yavuz, kişisel görüşme, Ocak 2018).

Karaman’da 1999 yılı verilerine göre billuriye, aktariye ve züccaciye yapımı ve satıcılığı ile uğraşan esnaf sayısı 34 kadardı. Karaman Esnaf ve Sanatkârlar Odaları Birliğine kayıtlı faaliyet gösteren aktarlık ve baharatçılık yapan 5 esnaf vardır (Esnaf ve Sanatkârlar Odaları Birliği, 2014: 1-7). Karaman Esnaf ve Sanatkârlar Odası’nın 2018 yılı Nisan ayı raporuna göre ise aktarlık işini sürdüren 4 esnaf bulunmaktadır (Esnaf ve Sanatkârlar Odası, 2018: 1).

3.3.2. Ayakkabı Boyacılığı

Ayakkabı boyacılığı, ayakkabıları ayakkabı boyasıyla boyayan ve parlatan kişilerin yaptığı işin adıdır. Bu mesleğe lostracılık da denmektedir. Eskiden lostracı dükkânları berber dükkânları kadar sevilen mekânlardı. Ancak bu dükkânlar günümüzde yok denecek kadar azdır. Onların yerini, boya sandıklarını deri kayışıyla omzunda taşıyan ve belirli noktaları kendine mekân tutan seyyar ayakkabı boyacıları almıştır. Günümüze gelindiğinde ise bu meslek dalında faaliyet gösteren ayakkabı boyacısı ustaları da birer birer bu işi bırakmaktadırlar. Ayakkabı boyacıları günümüzde genellikle çocukların veya gençlerin yarı zamanlı veya tam gün olarak yaptığı bir iş hâline gelmiştir (Mısırlıoğlu, 2014: 277).

Mısırlıoğlu'na (2014: 277) göre, ayakkabı boyacılığı da geçmişten günümüze dek sürdürülen mesleklerden biridir. Karaman'da bazı çocuklar veya yetişkinler park köşelerinde, kaldırım kenarlarında ayakkabı boyayarak bir taraftan harçlıklarını çıkarmaya, diğer taraftan da ayakkabı boyacılığı mesleğinin kaybolmaması için çaba göstermektedirler. Teknolojik gelişmeyle ortaya çıkan hazır ve ucuz boyalar kullanım kolaylığı ve maliyet düşüklüğü nedeniyle insanları cezbetmiş, ortaya çıkan bu yeni gelişme yıllardır devam eden ayakkabı boyacılığı mesleğini yok olma tehlikesi ile karşı karşıya getirmiştir (Diyarbakırlıoğlu, 2010: 25).

Karaman'da İsmetpaşa Caddesi üzerindeki seyyar ayakkabı sandığı ile bu mesleği 40 yıldır sürdüren Kamil Asma, 02.01.2018 tarihinde yaptığımız mülakatta mesleği ve kendisi hakkında şunları söyledi:

“Ayakkabı boyacılığı bir zamanlar İsmetpaşa Caddesi'nin en kıymetli mesleği idi. İnsanlar gün boyu ayakkabı boyatmak için sıraya girerlerdi. Gün batımına kadar 40 veya 50 çift ayakkabı boyardık. İnsanlar düğünlere gitmeden, bayramlara girmeden mutlaka ayakkabılarını boyatırlardı. Her boyacının özel müşterileri olurdu. Bizler ayakkabı boyamaktan büyük keyif alırdık. İnsanlar verdikleri paranın üst kısmını bahşiş olarak bize bırakırlardı. Bugünlerde ise insanlar ayakkabı boyatmaz oldular. Bunda en büyük neden insanların artık ayakkabılarını kendilerinin boyamalarıdır. Günde 10 çift ayakkabı boyayıp ekmeğimizi kazanırsak, Allah'a şükrediyoruz.” (Kamil Asma, kişisel görüşme, Şubat 2018).

Karaman Esnaf ve Sanatkarlar Odasının 2018 yılı Nisan ayı raporuna göre şehirde odaya kayıtlı ayakkabı boyacılığı işini sürdüren 2 kişi bulunmaktadır (Esnaf ve Sanatkarlar Odası, 2018: 1).

3.3.3. Ayakkabı Tamirciliği

Ayakkabı tamircilerine eskici tabiri kullanılırdı. Daha önceki devirlerde ise ayakkabı tamirciliği yerine yamacı veya köhne-dûz şeklinde kullanımlara da rastlanılmıştır. Merçil (2000: 25), bu meslek sahibi ustaların geçmişte pâre-dûz olarak da bilindiği, bunların eski hırkaları bile yamadığını söylemektedir. Aynı kaynakta ayakkabı tamircileri için keş-dûz, iskâf ve harâz gibi kelimelerin de dendiği ifade edilmektedir. Araştırmacı, ikinci elden eşya satan meslek erbabı için de eskici tabirinin kullanıldığını, Farsçadaki tiz-pazarî sözünün bunu karşıladığını belirtmektedir (Merçil, 2000: 159).

Ayakkabı tamirciliği Karaman'da çok önceleri yapılan mesleklerdendir (Mısırlıoğlu, 2008: 273). Şer'iyye sicil defteri kayıtlarında 1 Haziran 1774 tarihinde eskicilik işlerini yapan bir dükkândan bahsedilmektedir (Aka, 1994: 129). 18. yüzyılda Sûk-ı Sultânî'de bir Eskiciler Çarşısı bulunmaktaydı. Bu çarşının dışındaki Şabaniye Camii'nin yanında cami için vakfedilmiş olan yerde bir eskici dükkânı mevcuttur (Cengiz, 2009: 306). Eskiciler, 19. asra ait temettuat (gelir kayıt) defterlerinde de geçer. Bu asrın kayıtlarına göre Karaman'da 66 adet kayıtlı eskici ve 1 adet eskici kalfası bulunmaktadır (Yıldırım, 2010: 49). 1896-1898 tarihli Karaman şer'iyye sicili kayıtlarında şehirde eskicilerden söz edilmektedir (Aköz, 1987: 41). 2014 yılı verilerine göre odalara kayıtlı 12 adet ayakkabı tamircisi ve boyacısı vardır. Bu sayı 2015 yılında 11'e düşmüştür (Rapor, 2015).

Karaman'da Yeni Minare Camisi karşısındaki dükkânında 46 yıldır ayakkabı tamirciliği mesleğini icra eden Mustafa Öcal, 02.01.2018 tarihinde yapılan mülakatta kendisi mesleğiyle ilgili şunları ifade etti:

“Karaman'da uzun zamandır bu işi yapmaktayım. Son yıllarda insanlar ayakkabı tamiri yerine, yenisini alıp kullanmayı tercih ediyorlar. İnsanlar aldıkları ayakkabı, tamirinden daha ucuz olduğu için onu eskidikten sonra atıp yenisini alıyor. Bu durum, ayakkabı tamirciliği mesleğini bitirme noktasına getirdi. Dükkân kirası, parçaların sürekli zamlanması, artan vergiler belimizi iyice büküyor. Ara eleman bulmak da ayrı bir sorun. Bu sebeplerden işin tadı iyice kaçtı. Evime ekmek paramı götürdüğüme şükrediyorum.” (Mustafa Öcal, kişisel görüşme, Ocak 2018).

Esnaf ve Sanatkârlar Odasının 2018 yılı Nisan ayı raporuna göre şehirde ayakkabı tamirciliği işini sürdüren 16 kişi bulunmaktadır (Esnaf ve Sanatkârlar Odası, 2018: 1).

3.3.4. Ayakkabıcılık

Türkçe Sözlük'te (TDK, 2011: Genellikle sokakta giyilen ve altı kösele, lastik vb. dayanıklı maddelerden yapılan giyecek, başmak, pabuç olarak tanımlanmaktadır. Ayakkabıcılık ise ayakkabıcının yaptığı iştir. Köken olarak Arapça *kalib* veya *kālab* "kalıp, özellikle metal döküm kalıbı ve ayakkabı kalıbı" sözcüğünden alıntıdır. Arapça sözcük, Aramice/Süryanice aynı anlama gelen *kalbūd* veya *kalbūt* sözcüğünden, Eski Yunancada *kalopódion* "tahtadan yapılan ayakkabı kalıbı" sözcüğünden alıntıdır (etimolojiturkce.com, 2018). Eski dönemlerde ayakkabı imal edenlere köşger denilmekteydi. Köşgerler her türlü ayakkabı imalatı yapmakla beraber hayvan koşum araçlarını da yaparlardı. Ayakkabı çeşitlerinden çizme, postal, pabuç, iskarpin, çarık ve terlik yaparlardı (Diyarbakırlıoğlu, 2010: 83). Ayakkabıcılığın ana malzemesi deri olduğu için bu iş dericilikle ilgili mesleklerden biriydi (Aköz, 2006: 173). Kunduracı dükkânlarında deri ve tahtadan ayakkabı kalıpları bulunurdu. Kunduracı dükkânları çoğunlukla çarşı içerisinde yer alırdı (Merçil, 2000: 35).

Karaman'da o devirlerde ayakkabı üzerine iş yapan gruplardan biri de pabuççulardı. (Aköz, 1992: 145). 16. yüzyılda Larende'de 8 tane pabuççu ustasının mesleğini icra ettiği kayıtlardan anlaşılmaktadır (Koçer, 2007: 126). 19. yüzyılın ilk yarısına ait belgelerde çizmeci ustalarının da bulunduğu bilinmektedir. Yine 19. yüzyılın ilk yarısına rastlayan yıllarda haffaflık mesleğinin varlığı da temettuat defterlerindeki kayıtlardan geçtiği bilinmektedir. Aynı devirde ise faaliyetini sürdüren köşger sayısı 4'tür (Koçer, 2007: 186-187). Bazı kaynaklara göre, çarıkçı esnafları da Cumhuriyetin ilk yıllarına kadar mesleklerinin sürdürmüşler fakat zamanla çarığa olan rağbet azalmıştır (Tekin, 2014: 50).

Ana malzemesi deri olan bu sektör, pek çok farklı iş kollarına ayrılmıştır. Ayakkabıcılar; sayacı, foracı, frezeci, mestçi, çarıkçı, çizmeci, tamirci, boyacı, imalatçı ve satıcılar olmak üzere Karaman'da faaliyetlerini sürdürmektedir. Ayakkabı sektöründe fabrikasyon üretime geçilmesiyle beraber daha çok ayakkabı satıcıları artmıştır. Bunun tersine ayakkabı imalatçıları ise yok denecek kadar azalmıştır. Karaman'da ayakkabı satıcılarında değişik kalite ve çeşitte ve her keseye hitap eden ayakkabı çeşidini bulmak mümkündür. Kullanılan malzemelere göre; deri, nubuk, suni deri, kösele, rugan, süet ve meşin gibi çeşitli türden ayakkabılar satılmaktadır. Giyim modeline göre ise; spor, bot, çizme, iskarpin, terlik, mest gibi çeşitlerde müşterilerin beğenisine sunulmaktadır (Mehmet Konur, kişisel görüşme, Ocak 2018).

Ayakkabıcılar son yıllarda çoğunlukla Gazipaşa Caddesi'nde faaliyetlerini sürdürmektedirler (Mısırlıoğlu, 2008: 273). Bu mesleği sürdürenler çizmeci, haffa, kavaf, haffaf, çarıkçı, köşger, kelikçi diye anılmışlardır. Son yıllarda Eyüp Bağcı adlı bir kunduracı kendi adına özel olarak bastırdığı kartlara “Eyüp Bağcı, Gazipaşa üzerinde kelikçi” diyerek yazdırmıştır (Pınarbaşı, 1992: 230). Karaman ve ilçelerinde eskiden bu mesleklerin tamamı bulunmaktaydı. Dışarıdan ayakkabılar gelmeye başladıktan sonra üreticiler de kepenk kapatmıştır (Mısırlıoğlu, 2014: 98).

Karaman'da Semerciler Sokağı'nda Çarıkçı Rahim Usta'nın bir dükkânı bulunmaktaydı. Usta, eski otomobil lastiklerini keserek çarık taban yapardı. Kavisli ve iki üç santim kalındığındaki bu lastik tabanlar oldukça sağlam olurdu. Bu lastik tabanların üzerine elleriyle öküz derisinden yapıma sayaları biz denilen alet yardımıyla delip, iğneyle dikerek çarığın dayanıklı olmasını sağlardı (Uğurlu, 2007: 50). 1925-1926 yıllarında Karaman'da kunduracı esnafının bulunduğu bölgede ayakkabı imalatının yapılmakta olduğu resmî kayıtlarda bulunmaktadır (Uca ve Ülker, 2016: 162; Totaysalgır, 1944: 6).

Zamanla her bölgede olduğu gibi Karaman'da da arz-talep dengesinin değişmesiyle birlikte bu meslek de tükenme noktasına gelmiştir. Metin Usta'nın yazın ürettiği yemeniler ile kışın yaptığı mestler artık eskisi gibi alıcı bulamamaktadır. Yeni nesillerin bu ayakkabı türlerine olan rağbetleri azalmıştır. Metin Usta da bu ilgisizliğin sonucunda ayakkabı imalatçılığını bırakıp Kunduracılar Çarşısı içerisinde bir dükkân tutmuş, bu dükkânda ocak ve tüp satmaya başlamıştır (Sağkaya, 2014: 18-19).

Eskiden Karaman'da köylerde bile ayakkabı yapan ustalar vardı. Dülgerli Ali Usta, Kızılcı Ömer Usta ayakkabı yapımında öne çıkan ustalardı. Bu ustalar ayrıca çok güzel yemeniler de yaparlardı. Zenginlere sipariş üzerine kabaralı potinlerde yapılırdı. Ayrıca kara lastik denen bir lastik ayakkabı türü de kullanılırdı. Bu ayakkabı türü günümüzde az da olsa kullanılmaktadır (Acar, 2015: 88).

Karaman merkezde ayakkabıcılık işine gönül vermiş ustalardan biri de 56 yaşındaki Abdullah Şahin Usta'dır. Günümüzde Kültür Sokağı'ndaki dükkânında çalışmaktadır. Birçok ayakkabı ustası yetiştirmiştir (Şanver, 2015: 75).

Ermenek'te “Ermenek Lastiği” diye bir ayakkabı vardır. O ayakkabı ilk olarak Ermenek'te üretilmiştir. Ermenekli olan sahibi, sonradan Konya'ya gitmiştir. Ayrıca ucunda

ponponu bulunan terlikleri satan terlikçiler de vardı. Terlikçi Diba bu işi en iyi yapan ustaların başında gelirdi (Mısırlıoğlu, 2014: 98). Şehirde 2018 yılı verilerine göre ayakkabı imalatı yapan 2 kişi bulunmaktadır (Esnaflar ve Sanatkarlar Odası, 2018: 1).

Karaman'da 30 yıldır ayakkabı imalatını sürdüren Memiş Özdemir, 01.01.2018 tarihinde yaptığımız mülakatta mesleği ve kendisi hakkında şunları söyledi:

“Burada ürettiğimiz ayakkabıları, aldığımız sipariş miktarı doğrultusunda başta İstanbul olmak üzere, iç piyasadaki ayakkabı mağazalarına ve alışveriş merkezlerine kendi markamızla satışını gerçekleştirmekteyiz. Yaptığımız ayakkabılar yeni modellere uygundur. Bu sebepten ayakkabılarımıza talep çoktur. Ayakkabı sektöründe en fazla ara eleman bulmada sıkıntı çekmekteyiz.” (Memiş Özdemir, kişisel görüşme, Ocak 2018).

Türkiye'nin hemen her yerinde olduğu gibi Karaman'da da ayakkabı üretim faaliyetleri bitme noktasına gelmiştir. Ayakkabıcı dendiği zaman hazır ayakkabı satan esnaf akla gelmektedir (Uca ve Ülker, 2016: 164).

Karaman'da Gazipaşa Caddesi'ndeki mütevazı dükkânında 42 yıldır ayakkabı üretip satmaya devam eden Mehmet Konur, 01.01.2018 tarihinde yaptığımız mülakatta kendisi ve mesleğiyle ilgili şunları ifade etti:

“Ben de eskiden ayakkabı yapar, yaptıklarımı da bir çırpıda satardım. Bugünlerde ise fabrika veya atölye tarzı işletmelerde yapılan seri üretimler sonucunda ayakkabı maliyeti daha ucuza gelince bizim yapmış olduğumuz ayakkabılar satılmaz oldu. Zira yaptığımız ayakkabılara el emeği ve işçilik gibi maliyetler de ilave edilince, el yapımı ayakkabılar müşteriye pahalı geldi. Ben de bu sebepten uzun zamandan beri ayakkabı yapmıyorum. Dükkânımda hazır ayakkabı çeşitlerini satıyorum. Her bütçeye uygun ayakkabı çeşidi raflarımda vardır. Bugünlerde halkımız ucuz ayakkabıyı tercih ediyor. Ucuza aldığı ayakkabıyı birkaç ay giydikten sonra atıp yerine yenisini alıyor. Oysa aldıkları ayakkabılar ne kadar sağlıklı? Bunu bizim insanımız bir türlü düşünmeyerek kendi elleriyle hem cebine hem de sağlığına büyük zarar veriyor.” (Mehmet Konur, kişisel görüşme, Ocak 2018).

2018 yılı verilerine göre ise Karaman'da ayakkabı imal ve satıcılığı yapan 66 esnaf bulunmaktadır (Terziler, Ayakkabıcılar vb. Odası, 2018: 1).

3.3.5. Bakırcılık

Bakır; 1084 °C'ye doğru erime gösteren, tabiatta bağımsız veya birleşik şekilde rastlanılan, ısı ve elektriği iletme özelliği yüksek, dövülmesi ve işlenmesi kolay olduğu için eski devirlerden beri yaygın olarak kullanılan kırmızı renkli bir madendir. Bakırcı ise, bakırı işleyen ve bakırdan kapacak yapan ya da satan kimselere verilen addır (TDK, 2011: 238).

Keşfedilmesi tarih öncesine dayanan bakır madeninin, araç ve askeri teçhizat üretiminde kullanılan ilk madenlerden biri olduğu elde edilen bulgulardan bilinmektedir (Erdoğan ve Etikan, 2002: 92). Tarihî vesikalara bakıldığında evvela MÖ 4200’lerde Ürdün ve İsrail’in güneyindeki Timana bölgesinde bakır madeninin varlığı bilinmektedir. MÖ 7000 yılına ait olduğu bilinen ve dövme tekniği ile yapılan iğne, kanca ve biz gibi aletler ve süs eşyaları bulunmuştur. Bakırcılıkta en eski sık kullanılan tekniklerden biri dövme tekniğidir. Dövme tekniği; tarihin ilk çağlarından bugüne kadar hammadde, araç, gereç ve yeni keşifler nedeniyle bazı ilerlemeler kaydetmişse de özünde belirgin bir değişiklik olmamıştır. Bakırın fiziki niteliklerinden faydalanılarak katı bir mekanda yine sert bir aletle vurulmak suretiyle şekil verilmesi işlemi dövme bakırcılığın temelini oluşturur. Dövme tekniğini uygulamak için oldukça dayanıklı ağaç kütük, bu kütüğe saplanacak çeşitli ebat ve uzunlukta bir örs ve madeni dövecek farklı boy biçimlerde çekiçler, körük, maşa ve makaslar dövme bakırcılıkta kullanılan ana malzemelerdir (Arlı, 1984: 19).

İslam sanatında bakır kullanımı Büyük Selçuklu Devleti döneminde büyük gelişme göstermiştir. Konya bölgesi Selçuklular döneminde merkez konumuna gelmiştir. Osmanlı döneminde bakır genellikle savaş aletleri yapımında ve sosyal hayattaki ihtiyaçlar için kullanılmıştır. Bakır bugünlerde Küre, Ergani ve Murgul bölgelerinde çıkarılmaktadır. Bakırın kolay işlenmesi onu diğer madenlerden ayıran en belirgin özelliğidir. Anadolu’nun farklı illerinde ve Karaman’da bakırcılık faaliyetini sürdüren esnaf ve sanatkârlar bulunmaktadır (Polat, 2014: 31-32).

Bakırcılık çok öncelerden bugünlere kadar bilinen bir meslektir. Mevlana da bakırcılıktan söz etmiştir (Merçil, 2000: 185). Bugün, Karaman Müzesi’nde Osmanlı Dönemi bakır sanatını içeren eserler bulunmaktadır. 1999 yılı itibarıyla bakır, kalay, demir ve başka madenleri işleyip alım satımını gerçekleştiren 26 kişi bulunmaktadır (Sanayi ve Ticaret İl Müdürlüğü, 2000: 57).

Sonraki zamanlarda bunların yapılmasında demir ve tuncun kullanılması ile bakır madeni mutfak eşyası, ev araç ve gereçleri yapımıyla beraber süs malzemesi imalatında da tercih edilmiştir.

Çok eski devirlerden bu yana değişik gayelerle kullandıkları ve günümüzde de endüstrinin ana girdilerinden olan madenlerden birisi bakırdır. Geçmiş dönemlerden bu zamana kadar dış koşullara dayanıklılık göstermesi, diğer madenlerle alaşımlar

oluşturabilmesi ve çok çabuk işlenebilir bir metal olması sebebiyle sanayide ve günlük hayatta çok kapsamlı kullanım sahası bulmuştur. Bu yönleriyle pek çok alanda kullanma önceliği bulunan bakır, oldukça değerli bir madendir (Erdoğan ve Etikan, 2002: 92).

Bakırın işlenmesi beceri gerektiren iştir. Bakırdan madeninden; tencere, ibrik, güğüm, hamam tası, büyük sini vb. değişik araçlar yapılmıştır. Bakırcılıkta da diğer el sanatlarında görüldüğü gibi zengin bir potansiyel mevcuttur. Farklı şehirlerdeki müzelerde özellikle de Ankara Etnografya Müzesinde tunç, pirinç ve bakır malzemelerinden hazırlanmış zengin bir bölüm vardır (Anonim, 1993: 217).

Ecdattan miras kalan mesleklerden bir tanesi de bakırcılıktır. Diğer el sanatları gibi çok fazla zaman ve zahmet gerektirmesine rağmen üretim miktarı oldukça düşük gerçekleşmektedir. Üretilen malzemenin satışından sağlanan gelirin az olması, aynı ihtiyacın temin edilmesinde farklı endüstri ürünlerinin oranca bol ve maliyetinin düşük olması nedeniyle ürünlerin satışında zorluk yaşanmaktadır. Yukarıda belirtilen olumsuzluklardan dolayı bakırcılık mesleği her geçen gün bitme noktasına gelmiştir. Buna rağmen bakırcılık, Türkiye'nin bazı bölgelerinde hâlâ önemli bir geçim kaynağıdır ve bu meslekle rızkını kazanmaya çalışan ustalar vardır (Anonim, 2008: 1).

Günümüzde Anadolu'nun pek çok şehrinde hayatı kolaylaştırmak maksadıyla kullanılan bakır gereçlerin yerini plastik, cam, çelik, teflon, krom vb. eşyalara terk etmesiyle bakır işletmeleri kapanmıştır (Özdemir ve Kaya, 2011: 1250).

Bugünlerde bakırdan yapılmış ürünlerin Karaman'da kullanım yaygınlığı azalmıştır. Bu nedenle bakırcılığın kıymetinin anlayan, estetik zevkini bilen az sayıda kişi bakırcı ustalarına uğramaktadır. Bakırcılık artık bu şehirde oldukça zor günler geçirmektedir (Erdem, 2012: 124-126).

Sefer Akyüz, Karaman'da bu mesleği 60 yıldır devam ettiren önemli bakırcı ustalarındandır. Mesleğini çok sevdiği ustasından öğrenmiştir. Eski Odun Pazarı civarında bulunan dükkânında 13.02.2017 tarihinde yaptığımız mülakatta mesleği ve kendisi hakkında şunları ifade etti:

“Bakırın günlük hayatta çok önemli yeri vardı. İnsanlar sağlıklı olduğu için güğümünü, tavasını, ibriğini, kazanını, tenceresini bakırdan yaptırırdı. Pekmezini, bulgurunu, salçasını, düğün ve cenaze yemeğini bakır leğenlerde kaynatırdı. Bakırcı dükkânları eskiden çok iyi işlerdi. Bu dükkânlarda üç- beş çırak, kalfa ve usta çalışırdı. Esnaf

işlerinin çokluğundan dolayı bir hayli memnundu. Bugün bakırcılık işine devam eden 3 tane usta kalmıştır. Bakır eşyalar bugünlerde, evlerde ve işyerlerinde sadece süs eşyası olarak kullanılmaktadır. Bakır eşya kullanan kişi sayısı oldukça azalmıştır.” (Sefer Akyüz, kişisel görüşme, Şubat 2017).

Karaman Esnaf ve Sanatkârlar Odasının 2018 yılı Nisan ayı raporuna göre şehirde bakırcılık ve kalaycılık işini sürdüren 3 kişi bulunmaktadır (Esnaf ve Sanatkârlar Odası, 2018: 1).

3.3.6. Bakkallık

Doğan Büyük Türkçe Sözlük’e (Doğan, 2014: 144) göre bakkal, daha çok perakende olarak yiyecek ve günlük ev ihtiyaçları satan küçük esnaf olarak tanımlanmaktadır. *Türkçe Sözlük*’te ise, yiyecek ve içecek gibi maddeleri perakende olarak satan kimse olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2011: 239). Köken olarak Arapça *bkl* kökünden gelen *baḳḳāl* "sebze satan kimse, manav, bostancı" sözcüğünden alıntıdır (etimolojiturkce.com, 2018).

Bakkallar Karaman’da eskiden bu yana var olan mesleklerden biridir. Şeri’yye mahkemesi defterlerinde bu mesleğin çok eski dönemlerden beri bakkallık mesleğinin yapıldığı görülmektedir (Uca ve Ülker, 2016: 170; Aköz, 1992: 146; Mısırlıoğlu 2008: 275).

16. yüzyıl Kanuni dönemine dair Larende şer’iyye sicillerinde Karaman’da bakkalların olduğu ve bunlara denetimlerin yapıldığı belirtilmektedir (Aköz, 2006: 124). 1772-1776 tarihli ve 290 numaralı Karaman şer’iyye sicil defterlerinde de bakkallardan bahsedilmektedir (Aka, 1994: 95). Osmanlı devrinde bakkal dükkânlarında peynir, pekmez, bal, yağ, kayısı, yaş ve kuru üzüm, nişasta, erik ve incir gibi gıda maddeleri satılırdı. 18. yüzyılda şehirde bulunan bakkal dükkânları şunlardır: Biri Mandasonluzade Hacı Mustafa Hanı’nın bitişiğinde, ikisi Aşağı Çarşı’da, biri Aktarlar Çarşı’sında Aktarlar Cami’sinin bitişiğinde, birisi de Yukarı Çarşı’da olmak üzere 5 bakkal dükkânı olduğu kayıtlarda geçmektedir (Uca ve Ülker, 2016: 170; Cengiz, 2009: 304).

Cumhuriyetin ilanıyla beraber sağlanan ilerleme ve alım gücünün artması, ürünlerin çoğalması bakkal sayısını artırmıştır.1979 yılında “Bakkallar ve Bayiler Odası” adıyla bir oda kurulmuştur. Bu odanın 1992 yılında üye sayısı 592, 1997 yılında ise 548 olmuştur (Sanayi ve Ticaret İl Müdürlüğü, 1993: 17).

Mahallelerdeki bakkallar genellikle bakkal amca veya bakkal efendi olarak bilinirdi. Mahalle bakkalı borçlunun derdini dinleyen, ona yardımcı olan kişidir. Ayrıca borcunu

ödemeyen kişilerden sonradan fiyat farkı alınmazdı. Bakkal mahallede ikamet eden herkesin adresini bilir ve herkesi tanırdı. Bir kimse hakkında bilgi alınacaksa önce bakkaldan sorulurdu (Kutludağ, 2010: 52; Aydoğdu, 2010: 60; Uysal, 37: 2015).

Bundan 40-50 yıl önce mahallelerde 5'er 10'ar tane bakkalcı esnafı bulunmasına rağmen bugünlerde süpermarket, alışveriş merkezi, plaza ve şarküteri gibi büyük alışveriş yerlerinin açılmasıyla birlikte sayıları oldukça azalmıştır (Diyarbakırhoğlu, 2010: 33).

Yaklaşık 12 yıldır Abbas Mahallesinde bakkallık mesleğini sürdüren Yaşar Cingöz, 7.02.2018 tarihinde yaptığımız mülakatta kendisi ve mesleğiyle ilgili olarak şunları ifade etti:

“Bakkallık artık büyük marketlerin gölgesinde kaldı. Mütevazı dükkânıma mahalle halkı ancak ekmek, makarna, sigara, kibrit, çiklet gibi acil olan küçük ihtiyaçlarını karşılamak için gelir. Kazandığım günlük para 40 bilemedin 50 lirayı geçmez. Allah'tan dükkânım kiralık değil. Topladığım parayla aylık BAĞ-KUR primimi zar zor ödüyorum. Emekli olmama dört yılım kaldı. Nasip olur emekli olursam bu işi bırakacağım.” (Yaşar Cingöz, kişisel görüşme, Şubat 2018).

Kahveciler Büfeciler Kafeteryacılar Esnaf Odasının 2018 yılı Nisan ayı verilerine göre şehirde bakkallık, bayilik ve büfecilik yapan esnaf sayısı ise 70'dir (Kahveciler Büfeciler Odası, 2018: 1).

3.3.7. Berberlik

Tıraş etmeyi, saç ve sakal kesmeyi meslek edinen kimselere berber denmektedir (Doğan, 2014: 180). Günümüzde kuaför kavramı da berber yerine kullanılmaktadır. Yani kuaför hem kadın berberi hem de erkek berberi anlamına gelmektedir (TDK, 2011: 1514). Köken olarak Venedikçe *barbièr* "sakal traşı yapan kimse" sözcüğünden alıntıdır. Venedikçe sözcük *barba* "sakal" sözcüğünden türetilmiştir (etimolojiturkce.com, 2018).

Eski devirlerde berberler için Farsça âyine-dâr tabiri kullanılmıştır. Hz Peygamberi tıraş eden berberler bulunmaktaydı ve bunlara “hallâk” denilmekteydi. Anadolu Selçukluları devrinde de berberlerin erkeklerin saç sakalını kesip düzelttikleri elde bulunan kayıtlardan anlaşılmaktadır. Bu dönemde saç sakal kesmek için makas denilen alet kullanılıyordu (Merçil, 2000: 106). Söylentilere göre berberlerin ustası Hazret-i Selman-ı Pâk'tır. Berberlerin maddi ve manevi yönden temiz olması gerekmektedir (Yemiş, 2011: 94).

8 Ağustos 1774'te Karaman'da bir berber dükkânının satıldığı şer'iyye sicil defterinde yazılı bulunmaktadır (Aka, 1994: 129). 18 yüzyılda Külâhçılar Çarşısı'nda, Yukarı Çarşı'daki

Sûk-ı Sultanî’de ve Yukarı Çarşı’da çalışan üç berber dükkânı mevcuttur (Cengiz, 2009: 305). 19. yüzyılın birinci yarısından kalan temettuat defterlerinde berberlere rastlanmaktadır (Koçer, 2007: 186). Karaman’da belirtilen tarihte 24 tane kayıtlı berber ile bir de kalfa bulunmaktadır (Yıldırım, 2010: 49). 1925-1926 yılları arasında şehirde 13 tane berber vardır (Uca ve Ülker, 2016: 175; Totaysalgır, 1944: 5). Bu yönüyle bakılınca, eski dönemlerden beri berberlik mesleğinin Karaman’da sürdürülen mesleklerden biri olduğu görülmektedir (Mısırlıoğlu, 2008: 274).

1960’lı yıllarda berberler jilet ve sabun kullanmazlardı. Jilet yerine ustura kullanır, usturaları da kayışla keskinletirler ve tıraş köpüğü yerine de sabun kullanırlardı. Berberler tıraş esnasında müşterileriyle tatlı sohbetler ederlerdi. Düğün tıraşı, bayram tıraşı ve damat tıraşı gibi özel tıraşlar dün olduğu gibi bugün de yapılmaktadır. Berberler özellikle arife günü çok yoğun olurlar ve sabaha kadar tıraş yaparlardı. Günümüzde de damat tıraşı geleneği devam etmektedir. (Yemiş, 2011: 94-95).

Yakın zamanın Karaman’da en meşhur berberlerinden biri Berber Eyüp Efendi, diğeri de Abit Ağa’dır (Pınarbaşı, 1992: 229). Abit Ağa’nın 1940’lı yıllarda Şabaniye Camii civarında bir berber dükkânı vardı. Kendisi koyu bir partizan olup partisinden olmayan kişileri tıraş etmez kalfasına yönlendirirdi (Pınarbaşı, 1992: 39-40). Abit Ağa çok hızlı konuşurdu (Ölçer, 2014: 20). Teknolojiyi kullanmaktan hiç hoşlanmazdı. Sabunu leğene koyar ve ellerini daldırarak aldığı sabun köpüğünü müşterinin yüzüne sürer ve tıraşına devam ederdi. Lakabı Lavgar Abit’ti. Halk arasında “Hâlâ berber Abit’e mi tıraş oluyorsun?” demeleri bu yüzdendi (Yemiş, 2011: 96). Uysal’a (2015) göre, Salih ve Sabit Ustalar da dönemin meşhur berberlerindendir.

Berberler tıraş etmenin yanında; sülük tedavisi, hacamat yapma, diş çekme, uçuk, sivilce, siğil ve sarılık gibi hastalıkların tedavisini yaparlardı (Yemiş, 2011: 94; Dursun, 2011: 39).

Karaman’da berberlik mesleği diğer mesleklere göre daha çok revaçta olan mesleklerdendir. İnsanlar ayda bir defa da olsa mutlaka berbere tıraş olmak durumundadır. Bugünlerde adı kuaför olarak değişse de eski yöntemlerle berberlik mesleğini sürdüren ustalar vardır (Hüseyin Zengioğlu, kişisel görüşme, Nisan 2017).

Hüseyin Zengioğlu, Karaman’da 42 yıldır berberlik mesleğini sürdüren eski ustalardandır. İkinci İstasyon Caddesi’nde bulunan berber dükkânında 18.04.2017 tarihinde yaptığımız mülakatta kendisi ve mesleği hakkında şunları söyledi:

“Bu mesleği 42 yıldır severek yapmaktayım. Şimdilerde adı kuaför olarak da anılmaktadır. Ben ise ustamdan öğrendiğim şekilde berber adıyla mütevazı dükkânımda mesleğimi sürdürmekteyim. Mesleğimi çok severim ve müşterilerime sevgi ve ilgiyle davranırım. Onlarda sağ olsunlar beni çok severler. Bizler bu mesleği sürdürürken onlarla muhabbet eder, dertlerini dinleriz. Bir sıcak çayımız her zaman bulunur. Berberlik mesleğinde de tabiki kendine göre zorluklar vardır. Başta iyi bir dinleyici olmalı, herkesin düşüncesine saygı göstermelisin ve hürmette asla kusur etmemelisin. Bugünlerde dükkânıma çirak bulmada güçlük çekmekteyim. Bu yüzden her şey benim sırtımda. Ama hamdolsun işlerim iyi. Sağlığım elverdiği sürece bu mesleği yapmaya devam edeceğim.” (Hüseyin Zengioğlu, kişisel görüşme, Nisan 2017).

Karaman Esnaf ve Sanatkarlar Odasının 2018 yılı Nisan ayı raporuna göre şehirde kuaförlük ve berberlik mesleğini sürdüren kişi sayısı 281’dir (Esnaf ve Sanatkarlar Odası, 2018: 1).

3.3.8. Bezzazlık ve Tuhafiyecilik

Bezzaz, bez ya da kumaş alıp satan manifaturacı anlamına gelmektedir. Kumaş satma işine de manifaturacılık denmektedir (TDK, 2011: 326). Köken olarak Arapça *bzz* kökünden gelen *bazzāz* "kumaş tüccarı" sözcüğünden alıntıdır. Arapça sözcük *bazz* "kumaş" sözcüğünün meslek adıdır (etimolojiturkce.com, 2018). Bazı manifatura ürünleri satılan yerlere de “bedesten” veya “bezzazistan” denmiştir (Pakalın, 1993: 228).

Hız. Peygamber döneminde de bez ticaretiyle uğraşanlar vardı. Bezzazlık Anadolu Selçuklularında bilinen ve yapılan bir meslekti. Bu durumdan da anlaşıldığı gibi bu meslek eskiden beri yapılmaktaydı. Bezzazın iş yerinde ipekliler, kumaşlar ve bir de ölçü aleti olarak kullanılan demirden bir arşın bulunurdu (Merçil, 2000: 13-14).

18. yüzyıl Osmanlı vesikalarında Karaman’da yaşamını sürdüren gayrimüslimler içinde de manifaturacılık yapanlar vardı (Cengiz, 2011: 13). Osmanlı devrinde de kumaş satan esnafa “bezzaz” denirdi. 18. yüzyılda Karaman’da pazaryeri denen mevkide bir tane Bezzazlar Çarşısı vardı (Cengiz, 2009: 305). 19. yüzyılın ilk yarısında Larende deki meslek gruplarından biri de bezzazlıktı (Koçer, 2007: 186). Devrin kaynaklarına göre Karaman’da 8 bezzaz bulunmaktaydı (Yıldırım, 2010: 49; Duru, 2010: 128). 1896-1898 tarihli Karaman şer’iyye sicillerinde de manifatura ve manifaturacılık kavramları geçmektedir (Aköz, 2015: 39). Günümüzde manifaturacılık eski önemini kaybetmiştir. Eskiden evlenecek olan kişilerin

aileleri bezzazlara giderek kalın bozma denilen bir âdeti yerine getirirlerdi. Yani evlenecek olan çiftin eşyalarını aynı yerden alırlardı. Bugünlerde ise bu malzemeler farklı yerlerde satılmaktadır. Bu meslek hazır giyim sektöründeki hızlı gelişme neticesinde tükenme noktasına gelmiştir. İnsanlar hazır giyimi tercih ettikleri için kumaşa rağbet kalmamıştır (Uca ve Ülker, 2016: 181).

Tuhafiye, çorap, mendil, eldiven gibi giyecekler ile kurdele, oya ipi, dantel, örgü ipi gibi nesnelere denilmektedir. Tuhafiye malzemelerini satan esnafa da tuhafiyeci denilmektedir (TDK, 2011: 2384). Tuhafiyecilik geçmişten günümüze kadar Karaman’da devam eden meslekler arasında yer almaktadır (Mısırlıoğlu, 2008: 275).

Karaman’da Helvacılar Sokağı’ndaki bezzaz ve tuhafiye dükkânında 60 yıldır bu mesleği sürdüren Ali Duran, 12.01.2018 tarihinde yaptığımız mülakatta kendisi ve mesleği hakkında şunları söyledi:

“Karaman’da 60 yıldır bezzazlık mesleğini sürdürmekteyim. Eskiden düğün işi olan aileler bize gelerek kalın bozdurur, dürü hazırlatırlardı. O zamanlarda işlerimiz oldukça iyiydi. İnsanlar takım elbisesini, gömleğini, fistanını ve entarisini terzilere diktirirlerdi. Bunların çoğunun kumaşlarını biz verirdik. Vatandaşlar şimdilerde ise bu ihtiyaçlarını hazır giyim satan mağazalardan temin etmeye başladılar. Bu da işimizi olumsuz etkileyerek bitirme noktasına getirdi.” (Ali Duran, kişisel görüşme, Ocak 2018).

2018 yılı Karaman’da Esnaf ve Sanatkarlar Odasının Nisan ayı verilerine göre şehirde manufakturacılık mesleği alanında faaliyet gösteren esnaf sayısı 3, tuhafiyeci sayısı 153’tür. (Esnaf ve Sanatkarlar Odası, 2018: 1).

3.3.9. Bıçakçılık

Türkçe Sözlük’te (2011: 327) bıçak, bir sap ve çelik olmak üzere iki bölümden oluşan kesici araç olarak tarif edilmektedir. Bıçak çeşitlerini yapıp satana bıçakçı, bıçakçının yaptığı ise bıçakçılık denmektedir.

Kaya (2002: 12) bıçak kelimesinin, Kâşgarlı Mahmud’un *Divanü Lügati’t-Türk*’te “biçek” şeklinde geçtiğini ve bunun yanında biçeklemek “bıçaklamak, bıçakla vurmak” ve biçeklenmek “bıçak sahibi olmak” fiillerinin de bulunduğunu ifade etmektedir.

Bu meslek, eskiden demirciliğin bir kolu olarak bilinmekteydi. Demirciler gibi bu meslek ustaları da bıçakla ilgili her ürünü kendileri yaparlardı. Demir dövme, suyunu verme, çeliği sertleştirme ve yumuşatma, çeliğe şekil verme ve bıçak bileme gibi işleri kendileri

yaparlardı. Bıçakçı ustaları bıçak yapılacak olan ince ham demirin ağız kısmına suyunu verip sertleştirme işini gerçekleştirerek çeliği kullanılır vaziyete getirirlerdi. Daha sonra bu çeliğe bir sap monte ederek değişik türlerde bıçak yaparlardı. Eski devirlerde bıçak ve ayna insanlarca en çok tercih edilen araçlardı (Alparslan, 2014: 127-128). Anadolu Selçuklu Sultanlarından 1. Alaeddin Keykubad'ın yetenekli olduğu mesleklerden birisi de bıçakçılıktı. Bıçakçılar eskiden sekkâk olarak anılırdı (Merçil, 2000: 80).

Tarih boyunca Karaman'da çok sayıda bıçakçı ustası bu mesleği sürdürmüştür. Bunlardan en önemlisi Bıçakçı Süleyman Usta'dır (Tuna, 2013: 41). Bıçakçı Süleyman, sabah besmeleyle açtığı dükkânında herkesi hoşnut etmeye çalışan, bu nedenden çok sevilen ve tanınan bir simaydı. Kendisi büyük küçük hiç kimseyi ayırmaz, herkese selam verirdi. O Semerciler Sokağı'nın renkli yüzlerinden biriydi (Uğurlu, 2014: 23).

Bu mesleğin tanınmış simalarından biri de Bıçakçı Memiş Dayı idi. Evi iki katlıydı ve zemin katında bıçak işleriyle meşgul olduğu bir dükkânı vardı. Dükkânın tezgâh bölümünde farklı boylarda bıçaklar bulunurdu. Kapı kenarında bıçak keskinlettiği elle çalışan bir çark vardı. Usta bıçakları çarka her sürttüğünde çelikten çıkan kıvılcımlar etrafa saçılırdı. Teknolojik ilerlemeler sonucunda ayakla veya elektrikle çalışan çarklar da çoğalmıştır (Özkaraalp, 2014: 49). Özellikle Kurban Bayramı yaklaştığı günlerde çarşı içerisinde köşe başlarında bıçak bileycileri bir anda çoğalır ve her çeşit bıçağı tezgâhlarda bolca görmek mümkün olurdu.

Şimdi Karaman'da bu mesleğin son temsilciliğini yapan Mahmut Kantar Usta'dır. Mahmut Usta babasının yanında çırak olarak başladığı bu işe öncelikle dövme kasap bıçağı ve çakı bıçağı yapımıyla girmiştir. Bu iş esnasında çakı, çekiç, ege ve örs gibi araçları kullanmıştır. Mahmut Usta'ya göre artık bu meslekte çırak yetişmemektedir. Ayrıca bıçakçılık devlet desteği alamamaktadır. Ona göre, Karaman'da kaybolması muhtemel mesleklerden biri de bıçakçılıktır (Şanver, 2015: 75).

Karaman'da 40 yıldır bu mesleği yapmakta olan bıçakçı Mahmut Kantar, 19.05.2017 tarihinde yaptığımız mülakatta kendisi ve mesleğiyle ilgili şunları söyledi:

“Kırk yıldır bu mesleği sürdürmekteyim. Bu mesleği babam Süleyman Kantar'ın yanında öğrendim. Babam çarşıda sevilen ve hatırı sayılan bir insandı. Ben de onun yolunda gitmeye devam etmekteyim. Dükkânımda çakı, bıçak, satır yaparım. Ayrıca bileme işi ve bıçak tamirâtı da yaparım. Eskiden el yapımı bıçaklara ilgi oldukça fazla idi. Zira bu bıçaklar oldukça kaliteli yapıldı. Bugünlerde endüstri ürünü hazır bıçak üretimi hız

kazanınca bizim işler azalmaya başladı. Ben de hazır bıçak satmaya başladım. Bıçak keskinletmek ve bıçak sapı tamirati amacıyla gelenler hâlâ mevcuttur. Bu mesleğin bir diğer sorunu da çırak bulmada yaşanan sıkıntılardır. Bu konuda gereken ilgi ve desteği maalesef bulamamaktayım. Kurban Bayramı günlerinde bıçak biletmek için gelenler sayesinde işlerimizde artış görülmektedir. Bunun dışında günlerim oldukça sakin geçmektedir. Bu mesleğin devamıyla ilgili yetkililerden destek bekliyorum.” (Mahmut Kantar, kişisel görüşme, Mayıs 2015).

2018 yılı Karaman’da Esnaf ve Sanatkârlar Odaları Birliğine bağlı olarak faaliyet gösteren bıçakçılık mesleğini sürdüren kişi sayısı 1’dir (Esnaf ve Sanatkârlar Odası, 2018: 1).

3.3.10. Çakmakçılık

Türkçe Sözlük’te (TDK, 2011: 483) çakmak; plastik veya madeni maddelerden yapılan, içerisine sıvı yakıt konulmak sureti ile çalışan yakma aleti şeklinde tanımlanmaktadır. Çakmağın tamiri, dolumu ve taş işleriyle uğraşan kişilere çakmakçı, bu meslek dalına da çakmakçılık denmektedir. Benzinin yaygın olarak kullanılması ile birlikte çakmakçılık da bir meslek hâline gelmiştir. İmal edilen ilk çakmaklar taş, depo ve fitille çalışanlardır. İlerleyen yıllarda farklı şekil ve renklerde çakmaklar yapılmaya başlanmıştır.

Karaman’da zippo ve muhtar çakmakları çok tutulmuştur. Bunları taşımak kullanmak âdeta moda olmuştur. Bunlar, genellikle Avrupa da çalışan kişilerce dost ve arkadaşlara hediye olarak getirilen değerli armağandır ve “Alaman çakmağı” diyerek de anılmıştır. Şehirde bu işi kendine meslek edinen iki kişi vardı: Çakmakçı Necati Erbay ve kardeşi Çakmakçı Süleyman Erbay (Mısırlıoğlu, 2006: 134).

Doğalgazın kullanılmadığı dönemlerde sobalı evlerde çakmak kullanmak vazgeçilmez bir araçtı. Çakmakların tüpü ve taşı bitince mutlaka çakmakçılara gidilirdi. Fabrikasyon tarzı basit ve ucuz plastik çakmaklar piyasada çoğalmaya başlayınca çakmakçılık mesleği eski değerini kaybetmiş ve unutulmuş meslekler arasına girmiştir.

Bugün Karaman’da bu mesleği sürdüren 1 kişi vardı: Çakmakçı Necati Erbay Usta. Kendisiyle 17.04.2017 tarihinde İkinci İstasyon Caddesi’ndeki dükkânında yaptığımız mülakatta kendisi ve mesleğiyle ilgili şunları ifade etti:

“Bu mesleği 55 yıldır sürdürmekteyim. Eskiden çakmak tamirciliği ve bakımı oldukça önemliydi. Günde en az 50 çakmağın gazını doldurur, taşını değiştirirdim. Bugünlerde, tanesi 1 liradan satılan ve “kullan at” tarzı çakmakların yaygınlaşması neticesinde çakmakçılık işi bitmiştir. Ben de bugünlerde çakmakçılık işinin yanında tespih ve diğer aksesuar malzemeleri satmaya başladım. Elimde o dönemden kalma çok değerli çakmaklar var. Koleksiyon yapıp hatıra olsun diye dükkânımda sergiliyorum.

Çakmakçılığı severek yapıyorum ve sağlığım el verdiği sürece de yapmaya devam edeceğim.” (Necati Erbay, kişisel görüşme, Nisan 2018).

Karaman Esnaf ve Sanatkârlar Odasının 2018 yılı Nisan ayı raporuna göre çakmakçılık işini sürdüren kişi sayısı 1’dir (Esnaf ve Sanatkârlar Odası, 2018: 1).

3.3.11. Çayhanecilik

Doğan Büyük Türkçe Sözlük’te (Doğan, 2014: 298) çayhane, çay yapılıp satılan ve içilen yer, çayevi olarak tanımlanmaktadır. Çayhane işleten kimseye çayhaneci, bu meslek dalına da çayhanecilik denmektedir. Çay ocakları daha çok civardaki esnafların çay vb. ihtiyaçlarını gidermek için açılmıştır. Bu ortamların, kahvehane ve kıraathanelerden en önemli farkları ise içerisinde eğlence amaçlı kâğıt ve taş oyunlarının oynanmaması ve mekânsal boyut olarak küçük olmalarıdır. Karaman’da çay ocakları, insanların çay içerken muhabbet ettikleri en nezih ortamlardır.

Çayhane, civarlarında faaliyet gösteren esnafa para karşılığında belirli miktar marka verilir ve esnaftan her bardak çayın karşılığı olarak bu markalardan alınırdı. Bugünlerde 1 marka 75 kuruşa karşılık gelmektedir. Bir fincan kahve ise en az 2 ya da 3 markaya karşılık gelmektedir. Çay ocaklarında ocakçı, garson ve ayakçı denilen kişiler çalışmaktadır. Ocakçı; çayın demlenmesi, bardaklara doldurulması ve boş bardakların yıkanması işlerinden sorumludur. Garson; dükkân içerisindeki çayların müşteriye sunulması, boş bardakların toplanılması ve tahsilat işlerinden sorumludur. Ayakçı veya çırak ise esnafa çay veya kahve götürme ve boş bardakları getirme ve marka takibinden sorumludur. Bu hiyerarşik yapı içerisinde çay ocakları gün boyu çok yoğun bir şekilde çalışmaktadır.

Karaman’da kahvehaneler ile çay ocaklarını farklı değerlendirmek gerekir. Kahvehaneler daha çok kumar oynanan, alkol alınan yerler olarak görüldüğü için halk tarafından fazla itibar görmemiştir. Çay ocakları daha nezih ve masum ortamlardır. Çay ve kahve keyfi yanında bu mekânlarda oldukça iddialı tavla oyunları oynanmaktadır (Aydoğdu, 2011: 115; Suci, 2011: 106).

Hafızın Çay Ocağı olarak da bilinen yer Ayakkabıcılar Sokağı’ndaydı. İşleten ustanın adı ise Hüseyin Gülsevinç’ti. Bundan başka Demirciler Sokağı’na inen ara sokaktaki Asmaaltı Çay Ocağı önemli mekânlardandır (Aydoğdu, 2011: 114).

Çay Ocağına ayakçı olarak girilir. Ayakçılar getir-götür işleri, temizlik, servis işleri ve akşamüzeri esnaftan marka ve para tahsilat işlerini yerine getirir. Müşterilerin çay ve kahve keyfini en iyi ayakçılar bilir. Sabah olduğunda ocak, meşe kömürü atılarak harlanır. Odun kömüründe demlenen çayın tadı oldukça lezzetlidir. Karaman’da oldukça revaçta bulunan çayhaneler şehir halkının en gözde uğrak mekânlarından olmaya devam etmektedir (Aydoğdu, 2011: 117).

Karaman’da Üççeşme Sokağı karşısındaki dükkânında 37 yıldır çayhanecilik yapan Ahmet Orha, 27.01.2018 tarihinde yaptığımız mülakatta kendisi ve mesleğiyle ilgili şunları söyledi:

“37 yıldır bu mesleği severek yürütmekteyim. Tıpkı ilk başladığım gün gibi çay ocağına özenle açar, çaylarımın lezzetli olması için gayret ederim. Çaycılık gönül işidir. Severek çayı demlersen keyfine doyum olmaz. İşime ve personelime saygı duyarım. Onlara daima işlerini iyi yapmalarını ve müşteriye değer vermelerini tavsiye ederim. Benim çayımın müdavimleri oldukça fazladır. Memur kesimi hafta sonu mutlaka üç beş arkadaşını yanına alarak çayımı içmeye gelir. Ben de bu ilgiden dolayı oldukça memnunum. Esnafı kardeş gibiyiz. Onları memnun etmekten çok mutlu olurum. Esnafın çayı veya kahveyi nasıl içtiklerini, hangi saatte çay istediklerini adım gibi bilirim. Benim demliğimde bayat çay asla olmaz. Bu meslek benim hayat tarzım hâline gelmiştir. Bu sebepten dolayı bu mesleği bırakamıyorum. Pazar günleri evde kaldığımda canım sıkılır. Allah ömür verdiği ve sağlığımın elverdiği müddetçe bu işi sürdürmek istiyorum.” (Ahmet Orha, kişisel görüşme, Ocak 2018).

Karaman Kahveciler Büfeciler ve Kafeteryacılar Esnaf Odasının 2018 yılı Nisan ayı verilerine göre şehirde kahvehane, kıraathane ve çay ocağı işletmeciliği yapan kişi sayısı 186’dır (Kahveciler Büfeciler vb. Odası, 2018: 1).

3.3.12. Çerçilik

Türkçe Sözlük’e göre (2011: 522) çerçi, “pazar yerlerinde ve köylerde seyyar tezgâhlar açarak burada halkın ihtiyacına cevap verecek derecede küçük ev malzemeleri satan kişi” olarak tanımlanmaktadır. Bu kişiler bazı yörelerde tuhafiyeci olarak da bilinmektedir. Çerçi kavramı Anadolu’da daha geniş bir anlama karşılık gelmektedir. Çerçinin, bugünkü bakkalların görevini ifa ettiği söylenebilir. Bu kavramı, köylere satış yapmak için gelen satıcılara kullanmak daha doğru olacaktır. Köy pazarında sebze ve meyve satan da çerçi; değişik kap kakak, naylon malzeme türü ev gereçleri satan da çerçidir (Tozlu, 2013: 210). Köken itibarıyla Farsça (carcı) olan çerçi, anlam yönüyle “haberci, münadi” (Tietze, 2002: 498) manasını karşılamaktadır. *Türk Dilinin Etimolojik Sözlüğü* adlı çalışması bulunan dilbilimci İsmet Zeki Eyüboğlu (1991: 140) bunu “Moğolca’da “car” sözcüğünden çerçi/çerçi

şeklinde ulakçı, emirleri taşıyan haberci şeklinde” açıklamıştır. Bu kelime zamanla değişime uğrayarak öteberi satan, seyyar satıcı olarak ifade etmiştir. Çerçi sözünün kullanım özelliği, iki dildeki kullanımı kapsar mahiyettedir. Bu iki toplumla olan yakın münasebetlerimizden dolayı bu tanımlar kullanılmakla beraber bu kelime lüğatımıza Farsçadan geçmiştir. Çerçi sözcüğüne kaynaklarda ilk kez *Codex Cumanicus*’ta (14. yy) “çarci” şekliyle kullanılmıştır (Tozlu, 2014: 24).

Çerçilere 19. yüzyılın başlarında da rastlanmaktadır. Bu dönemin kayıtlarına göre şehirde 1 adet çerçi bulunmaktadır. Bu alanda Karaman’da en fazla tanınan Çilibik İbrahim’dir. Hamal Çilibik İbrahim Efendi, oğlu Ethem’le beraber atlı arabasıyla köylere gidip çerçilik yapmıştır. Kendisi sattığı malların karşılığında yağ, bulgur, buğday, çorap, yumurta gibi ürünler almaktadır (Pınarbaşı, 1992: 34).

Çerçiler sadece köylerde değil şehir merkezinde de üç tekerli arkadan itmeli arabalarıyla sokak aralarında leğen, boncuk, ibrik ve diğer küçük ev araçlarını satarlardı. Çerçiler daha çok takas usulü alışveriş yaparlardı. Çerçinin el arabasında bir dükkânda bulunması muhtemel bütün malzemeler olurdu (Özkaraalp, 2014: 48).

Özger’e (2009: 1) göre, yerleşim alanlarının şehirlere uzak bir mesafede bulunması, iletişim ve ulaşımında yaşanan sorunlar temel tüketim malzemelerinin alınması konusunda köy halkına sıkıntı veriyordu. İhtiyaçların köylerde bulunmasıyla ilgili yaşanan sıkıntılardan dolayı insanlar meşakkatli yolculuklar neticesinde şehre gidiyor ve buradaki esnaftan ihtiyaçlarını temin ediyorlardı. Bu noktada çerçiler köylere giderek halka destek oluyorlardı. Çerçilerin getirmiş oldukları bol çeşitlerle dolu tezgâhlar, köylüyü memnun ediyordu. Şehir esnafı ise çerçiler yüzünden işlerin azaldığını bahane ederek bu rahatsızlığını dile getiriyorlardı.

Çerçiler ulaşımı zor olan köylere genellikle binek hayvanları ile heybelerine koydukları incik, boncuk, örgü ipleri, plastik mutfak malzemeleri, alüminyum çaydanlıklar, tencereleri köyün meydanında sergiler ve orada satış yaparlardı. Bu seyyar satıcılar köylüleri iyi tanıdıkları için veresiye veya takas usulü satış yaparlardı. Köy yolları uzun ve meşakkatli olduğu için geceyi köyde misafir olarak geçirirlerdi. Çerçiler köyde yaşayan çocukların sevdiği düdük, plastik araba, plastik bebek, zilli tekerlek ve daha pek çok çeşit oyuncak da yanlarında getirirlerdi. Köyün kadınları özellikle eksiklerini bir sonraki ziyaretlerinde getirmeleri için çerçilere sipariş verirlerdi.

Teknoloji ve ulaşım imkânlarının gelişmesi neticesinde çerçiler köylere kendi otobüs, minibüs ve dolmuşları ile gelmeye başladılar. Bu sayede köylere götürmüş oldukları ürün çeşitliliğinde belirgin artışlar yaşandı. Çerçiler; zücaciye, hırdavat, tuhafiye, manifatura ve nalburiye türünden pek çok malzemeyi aynı anda taşıma ve satış yapma fırsatı buldular.

Son yıllarda pazar ve marketlerin köylere dahi kurulması neticesinde çerçilik mesleği önemini yitirdi. Çerçiler, köylerde eskisi gibi getirdikleri malzemeleri satamaz oldu. Karaman’da çerçilik mesleğini yürüten kimseler zamanla bu mesleği bırakarak satışlarını pazar yerlerinde kiraladıkları alanlarda yapmaya başladı. Bir kısım çerçi esnafı da çarşı içerisinde dükkân açarak bu mesleği tamamen bıraktı. Bugünlerde Dikbasan Cami civarında itme arabasıyla bu mesleği devam ettiren iki kişi ile Akteke Camii yanında satış yapan birkaç çerçiye rastlamak mümkündür.

Karaman’da eski dönemlerde boynuna ip veya şeritle geçirilmiş tahta tablasıyla satış yapan satıcılarda bulunmaktaydı. Bunlar çoğunlukla çakı, balıklı şeker, kalemtırış, sakız gibi şeyleri satarlardı (Mısırlıoğlu, 2016: 27).

Hâlen bu mesleği icra eden Çerçi İlyas Duran’la, 14.10.2017 tarihinde kendisiyle yaptığımız mülakatta mesleği ve kendisi hakkında şunları söyledi:

“Yıllarca köylerde insanların yardımına koştum. Onların eksiklerini giderdim. Bu işten çok ekmek yedim ama bugünlerde sattığım her şey marketlerde bulunur oldu. Ucuzluk mağazaları yüzünde halkımız bize ilgi göstermemektedir. Bende ancak pazarlarda tezgâh açabiliyorum. Şunu üzülererek söyleyebilirim ki, çerçilik mesleği bitmek üzeredir.” (İlyas Duran, kişisel görüşme, Ekim 2017).

Karaman Esnaf ve Sanatkârlar Odasının 2018 yılı Nisan ayı raporuna göre seyyar satıcılık ve çerçilik işini sürdüren 3 kişi bulunmaktadır (Esnaf ve Sanatkârlar Odası, 2018: 1).

3.3.13. Çilingirlik

Köken olarak Türkçe bir kelime olan çilingir: Demircilerin anahtar ve kilit gibi ayrıntı gerektiren işlerini yapan ve ayrıca herhangi bir sebepten dolayı açılmayan kapıları açma işleriyle meşgul olan sanatkâr demektir. Çilingirlik, eskiden beri bilinen ve icra edilen bir meslektir. Anahtar ise bir kilidi açıp kapamak için kullanılan metalden yapılma ince ve uzun alete denmektedir. Anahtar yapıp, satan veya onaran kimselere de anahtarcı denmektedir (TDK, 2011: 120, 547).

Karaman’da 19. yüzyılın birinci yarısında çilingirlerin varlığı tespit edilmiştir (Koçer, 2007: 186). Karaman’da aynı yüzyılda 7 çilingir ustasının olduğu dönemin kaynaklarından anlaşılmaktadır. 1896-1898 tarihli Karaman şer’iyye sicillerinde de çilingirlik mesleği geçmektedir (Aköz, 1987: 79). Kilitçi veya anahtarcılar eskiden “kaffal” olarak da bilinmektedir. “Kufıl” kelimesi ise kilit adı yerine kullanılmıştır. Mevlana’nın beyitlerinden anlaşıldığına göre o dönemlerde anahtarcı, kilit ve kilit yapmakta ve kilitli kalan kapıları açma görevlerini yürütmekteydi. O dönemlerde anahtarcılar mesleğini dürüst yapmak adına yemin ederlerdi. Kilit sahibinden başkasına anahtar yaptıkları anlaşılan usta, meslekten menedilirdi (Merçil, 2000: 79).

Hâlen bu mesleği icra eden çilingir ustası Süleyman Erbay, 16.04.2017 tarihinde yaptığımız mülakatta mesleği ve kendisi hakkında şunları söyledi:

“Bu mesleğe yıllarını vermiş biri olarak şunu üzümlere ifade etmek isterim ki meslekte artık yetiştirecek çırak bulamıyoruz. Çilingirlik mesleği artık tükenmektedir. İnsanlar ancak anahtar çektirmeye veya kapı açtırma işleri için işyerlerimize geliyor. Gün sonunda sifatah yapmadığımız günlerde çoktur. Artık geçimimizi sürdürebilmek için bu işin yanında elektronik otomatik kapı anahtarları da yapmaya başladık.” (Süleyman Erbay, kişisel görüşme, Nisan 2017).

2018 yılı Karaman’da Esnaf ve Sanatkarlar Odaları Birliğine bağlı olarak faaliyet gösteren anahtarcılık ve çilingirlik mesleğine kayıtlı 5 üye bulunmaktadır (Esnaf ve Sanatkarlar Odası, 2018: 1).

3.3.14. Çorbacılık

Türkçe Sözlük’te (TDK, 2011: 562) çorba; sebzeler, tahıl ürünleri, et vb. gıda maddeleriyle hazırlanan sıcak, sulu içecek olarak tanımlanmaktadır. Çorbacı ise çorba pişirip satan kimsedir. Meslek olarak çorbacılık, çorbacının yaptığı iş olarak tanımlanmaktadır. Karaman çorba çeşitliliği bakımından oldukça zengin bir ildir. Yöreye mahsus özel çorbalar vardır. Arabaşı çorbası, Bamya çorbası, Toyga çorbası, İlisıra çorbası, Sülük çorbası gibi çorba çeşitleri Karaman’da yapılan meşhur çorbalarındandır. Bunun dışında her yörede bilinen mercimek, tavuk, ezogelin, tarhana, kelle paça gibi çorbalar da tüketilmektedir.

Karaman’da kış günleri toplu ziyaretlerde gecenin ilerleyen saatlerinde “arabaşı çorbası” içmek önemli gelenektir. Bu çorbanın ana malzemeleri et (tavuk, hindi, tavşan, ördek ve kaz), salça ile kavrulmuş un (meyane), tuz ve sudur. Hamuru için ise su, un ve tuz yeterlidir. Yayvan bir tepsiye ince bir şekilde dökülen hamur tahta kaşık yardımıyla kesilerek

kâselerde bulunan çorba yardımıyla içilmektedir. Bunun yanında bayramlarda bamya çorbası, davetlerde Toyga çorbası ikram edilir. Şehirde bu alanda sadece çorba yapan işletmeler vardır. Hemen hemen her lokantada çorba bulmak mümkündür.

Karaman'da 23 yıldır çorbacılık işini yapan Mustafa Yıldırım, 27.01.2018 tarihinde yaptığımız mülakatta kendisi ve mesleğiyle ilgili şunları söyledi:

“Çorbacılık ve aşçılık mesleğini 23 yıldır yapmaktayım. Bu işi, ustam ve aynı zamanda annem olan Hasibe Yıldırım'dan öğrendim. Mesleğin püf noktası çorbaların kıvamını iyi tutturaktan geçer. Müşterilerim sırf benim çorbalarımı içmek için buraya gelirler. Arabaşı çorbası tam bir şifa kaynağıdır. Hazmı ve sindirimi kolaylaştırır. Kelle-paça çorbası kemik kırıklarının tedavisinde tam bir şifa kaynağıdır. Çorbada kullanacağım malzemelerin kalitesi benim için çok önemlidir. Malzemeleri de ayrıca özenle hazırlar, pişirme sürelerine oldukça dikkat ederim. Çorbalarındaki lezzeti ve kıvamı tutturmak bu meslekte en fazla dikkat edilmesi gereken hususların başında gelmektedir. Sağlığım elverdiği sürece bu işi yapmaya devam edeceğim.” (Mustafa Yıldırım, kişisel görüşme, Ocak 2018).

Karaman Esnaf ve Sanatkarlar Odasının 2018 yılı Nisan ayı raporuna göre çorbacılık işini sürdüren 1 kişi bulunmaktadır (Esnaf ve Sanatkarlar Odası, 2018: 1).

3.3.15. Değirmencilik

Türkçe Sözlük'te (2011: 609) değirmen, içerisinde öğütme işi yapılan yer olarak tarif edilmektedir. Değirmen işleten kişiye değirmenci, değirmencinin yaptığı işe de değirmencilik denilmektedir.

Değirmencilik, çok eski tarihlerden beri bilinen ve yaşatılan bir meslektir. 16. yüzyıl Osmanlı şer'iyye sicillerinde Karaman'da değirmenlerin olduğu belirtilmektedir (Aköz, 2006: 227). Aköz'e (1992: 64) göre 1584 yılında Karaman'ın Divle Köyü'nde 1 adet tahunhane vardır. 18. yüzyılda Karaman'da 2 adet değirmenin olduğu dönemin kayıtlarında geçmektedir. Bunlar Sakabaşı Değirmeni ile Subaşı Değirmeni'dir (Cengiz, 2009: 135). 19. yüzyıl resmî kayıtlarına göre Karaman'da 7 tane kayıtlı değirmenci ustasının olduğu bilinmektedir (Yıldırım, 2010: 49).

Koçer (2007: 120-121), asiyâb denilen buğday değirmenlerinin çoğunlukla köylerde faaliyet gösterirdiğini belirtmektedir. Bu değirmenler su ile çalıştığı için suyu bol olan köylerde kurulmuştur. Değirmenler hisse ve kıyye olarak sınıflandırılmıştır. Bu değirmenlerin tek sahibi yoktur. Bu değirmenlerde öğütülen buğday karşılığında pay alındığı için bu pay

hissedarlar arasında paylaştırılır. Karaman genelinde 130 ailenin bu değirmenlerde hissesi mevcuttur.

Osmanlı devletinde su ve rüzgârla çalışan un değirmenlerinden vergi alınırdı ve bu vergiye de resm-i asiyab denirdi. Karaman’da üretim yapan bu değirmenlerden bütün yıl çalışanlardan 60 akçe, 6 ay çalışanlardan ise 30 akçe vergi alınırdı. Şehirde 1518 yılında alınan değirmen vergisi 2.840 akçedir.

Un ve bulgur öğüten su değirmenlerinde müşteri çok fazla olduğu için insanlar sıraya girmek zorunda kalırdı. Yöre halkı kışlık un ve bulgurunu bu değirmenlerden öğütmek zorundaydı. O dönemlerde fırınlar da buğdayını değirmenlerden alırdı. Emir Musa Değirmeni Karaman’da 3 taşı bulunan büyük değirmenlerden biriydi (Duru, 1999: 87-88; Duru, 2010: 249-250).

Karaman’da yakın döneme kadar faaliyetini sürdüren birçok değirmen mevcuttu. Bu değirmenler; Ağa Değirmeni, Emir Musa Değirmeni, Hacı Ahmet Atıf’ın Değirmeni, İğdeli Değirmeni, Kalpaklı ve Höyük Değirmeni, Leblebiciler Değirmeni, Tolahan Değirmeni, Uysallar Değirmeni, Zengencililer Değirmeni’dir (Mısırlıoğlu, 2008: 191-192).

Karaman’da eski küçük sanayi sitesinde 20 yıldır değirmencilik yapan Yüksel Özkaynak, 06.10.2017 tarihinde yaptığımız mülakatta kendisi ve mesleğiyle ilgili şunları söyledi:

“Yirmi yıldır değirmencilik yapmaktayım. Un ve bulgur çekmekteyim. Eskiden işlerimiz çok iyiydi. Değirmen önünde uzun kuyruklar olurdu. Gece geç saatlere kadar un öğütür, bulgur çekerdik. İşlerimiz Eylül ayı itibarıyla hızlanırdı. İnsanlar çektirdikleri un ve bulgura karşı bizlere değirmen hakkı verirlerdi. Bizde değirmen hakkı olarak aldığımız un ve bulguru satarak para kazanırdık. Bugün işlerimiz azaldı. İnsanlar hazır un ve bulgur almayı tercih ediyorlar ve marketlerden perakende olarak bu ihtiyaçlarını karşılıyorlar. Karaman’da bulgur yapma âdeti azda olsa devam etmektedir. Hamdolsun rızığımızı kazanıyoruz.” (Yüksel Özkaynak, kişisel görüşme, Ekim 2017).

2014 yılı verilerine göre Esnaf ve Sanatkarlar Odalar Birliğine bağlı olarak 20 un ve yem değirmeni bulunmaktadır. Ermenek İlçesi’nin güneyinde bulunan Zeyve Pazarı adlı bölgede 600 yıllık olduğu tahmin edilen bir su değirmeni vardır (Karaman Esnaf ve Sanatkarlar Odası, 2014: 1). Karaman Esnaf ve Sanatkarlar Odası’nın 2018 yılı Nisan ayı raporuna göre şehirde un ve yem değirmeni işini sürdüren 15 kişi bulunmaktadır (Esnaf ve Sanatkarlar Odası, 2018: 1).

3.3.16. Demircilik

Demir; 1510 °C’de eriyen koyu renkli, genellikle çelik döküm ve alaşımlar hâlinde endüstri sahasında işletmeye uygun elementtir (TDK, 2011: 619). Köken olarak Eski Türkçe *témür* sözcüğünden evrilmiştir. (etimolojiturkce.com, 2018). Bu madeni işleyen, tamiratını ve alım satım işlerini yapan kimseye demirci, yapılan işe ise demircilik denmektedir. Demircilik mesleği, Türklerin en eski mesleklerinden biridir. Türkler tarih sahnesine çıkışlarından bugüne kadar bu mesleğe özel önem vermişlerdir. Savaş malzemelerini, ev araç ve gereçlerini, tarım aletlerini demir madeninden yapmışlardır. Demircilik mesleği; Türk kültürünü de doğal olarak etkilemiş ve destanlara, öykülere, romanlara, şiirlere ve daha pek çok edebî metne, coğrafi adlara ve varlık adlarına konu olmuştur. Demircilik mesleği adeta Türk milletiyle özdeşleşmiştir.

Demirciler bu mesleği icra ederlerken birçok yardımcı aleti de kullanmaktadır. Çekiç, örs, kısıkaç, sulama teknesi, sıcak demir makası, körük, ocak bunların başlıcalarındandır (Uca ve Ülker, 2016: 196; Duru, 2010: 129).

Karaman vilayeti vakıf kayıtlarına göre 16. yüzyıl başlarında bu alanda faaliyet gösteren bir haddad bulunmaktaydı (Kahraman, 2009: 150). Şehirde bahsedilen dönemde demircilik işlerinin yürütüldüğü bir demirciler çarşısının bulunduğu söylenmektedir. Beşir Efendi Mescidi bu dönemde yapılmıştır (Cengiz, 2014: 276).

1997 yılı Karaman ilinin yıllık ekonomik ve ticari durumu hakkındaki rapora göre; Demirciler ve Araba Sanatkârları Odası Karaman’da 1952 yılında kurulmuştur. 1992 yılında oda 108, 1997 yılında ise 127 üye sayısına ulaştı (Sanayi ve Ticaret İl Müdürlüğü, 1997: 30).

Taşpınar’ın (2013: 40) aktardığı notlara göre Karaman’ın yakın tarihteki en tanınmış demirci ustası Süleyman Usta’dır. Usta, Karaman’da un sandıklarının iskeletini yapan tek kişidir. Sabah güneş doğmadan iş yerini açan Süleyman Usta, öğle yemeğini dükkânda yedikten sonra hava kararana kadar işiyle meşgul olan biridir.

Yakın dönemin tanınmış demirci ustalarından biri de Nalbant İsmail Usta’dır. Ustanın el emeği göz nuruyla hazırladığı aletler çok sağlamdır ve pazarlamaya hiç gerek kalmadan dükkânda hemen satılmaktadır (Demir, 2014: 70-71).

Hâlen bu mesleği icra eden demirci ustası Numan Aksoy, 04.02.2017 tarihinde kendisiyle yaptığımız mülakatta kendisi ve mesleğiyle ilgili şunları ifade etti:

“Bu mesleğe yıllarını vermiş biri olarak bu meslekte artık yetiştirecek çırak bulamıyorum. Sıcak demircilik artık tükenmek üzeredir. İnsanlar el yapımı aletleri pahalı olduğu için almaz oldular. Günde ya bir ya da iki tane balta veya kazma satıyorum o kadar.” (Numan Aksoy, kişisel görüşme, Şubat 2017).

Karaman Madeni Tornacılar, Kaynakçılar ve Tamirciler Odası 2015 yılı raporuna göre; Karaman’da odaya kayıtlı demir doğrama işiyle uğraşan esnaf sayısı 22, sıcak demircilik yapanların sayısı da 5 olarak görülmektedir. Karaman Esnaf ve Sanatkarlar Odasının 2018 yılı Nisan ayı raporuna göre demircilik işini sürdüren 3 kişi bulunmaktadır (Esnaf ve Sanatkarlar Odası, 2018: 1).

3.3.17. Dericilik ve Deri Ürünleri Tamirciliği

Türkçe Sözlük’te (TDK, 2011: 635) deri, hayvanı dış kısmını örten kıl, tüy veya pulla çevrili katman şeklinde açıklanmaktadır. Derici, birtakım yerlerde kullanılmak üzere deri işleyen kişi olarak tarif edilirken, dericilik ise dericinin yaptığı iştir. Eski devirlerde debbağ meşin ve kösele üreten meslek erbabıdır (Yılmaz 2010: 126). Bu meslek ustalarına halk tabiriyle tabak ya da dabak denilmekteydi (Pakalın, 1993: 498). Hayvanların derileri kurutulduktan sonra kullanıma hazır hâle gelebilmesi için tabaklanması ve terbiye olunması gerekir. İşte bu işlemi yapan zanaatkarlara debbağ denir. Hz. Peygamber devrinde debbağlar bulunmaktaydı (Merçil, 2000: 33). *Türkçe Sözlük*’te (TDK, 2011: 1403), işlenmiş hâlde deri satan kimselerin bir adı da kevelci olarak geçmektedir.

Mamul, “yapılmış, işlenmiş ve imal edilmiş” anlamına gelmektedir. Tamir ise onarma veya onarım anlamına gelmektedir. Deri ürünlerinin bakım ve onarımını yapan meslek ustalarına deri ürünleri tamircisi adı verilir (TDK, 2011: 1617, 2258).

Debbağlar ham deriyi alarak işlenebilir hâle getirirlerdi (Gülcan, 1987: 125). Deriler kıl ve tüylerinden temizlenmek için kireç dolu bir tenekenin içerisine yatırılır, kıllar ve tüyler deriden rahatlıkla ayrılacak duruma gelince de kireç yatırılan tenekeden çıkarılırdı. Ilık suda yıkanıp çıkarılan deriler gök sumakla tekrar kaynatılırdı. Daha sonra deriler bu sudan çıkarılarak yıkanır ve üzerine iri taşlar konulmak suretiyle beklemeye alınırdı. Deriler üç beş gün burada bekledikten sonra bekletme yerinden alınarak meşin elde edilirdi (Duru, 1999: 86).

16. yüzyılın ilk yıllarına ait kayıtlarda Karaman’da debbağların varlığı hakkında bilgiler mevcuttur. Ayrıca 17. yüzyılda Göncüler Pazarı bulunduğu dair bilgiler dönemin Osmanlı şer’iyye sicillerinde kayıtlıdır. Debbağhanedeki dükkânlar çok iyi kira getirdikleri için oldukça kıymetlidir, bu nedenle hizmet amacıyla vakıflara devredilmiştir (Cengiz, 2009: 314-315).

1950’li yıllarda Karaman’da 30 adet deri atölyesi yani tabakhane bulunmaktadır (Yaman, 1993: 9). Tabak Molla, Mustafa Güven, Salih Kodabey, Hüseyin Koçak kardeşler Karaman’da son tabaklar olarak hatırlanmaktadır (Duru, 2014: 6). Günümüzde bu sektörde faaliyet gösteren 1 esnaf bulunmaktadır.

Karaman’da 4. No’lu Sağlık Ocağı arkasındaki derici dükkânında 30 yıldır bu mesleği sürdüren Ahmet Bozoğlu, 03.02.2018 tarihinde yapmış olduğumuz mülakatta kendisi ve mesleğiyle ilgili şunları söyledi:

“Babam Celal Bozoğlu’nun yanında bu işi öğrendim. 30 yıldır ham deri toplama işiyle uğraşıyorum. Karaman’da dericilik işinin son temsilcisiyim. Önceleri bu sektörle uğraşan çok kişi vardı. Eskiden belediyenin olduğu yerde mezbaha vardı. Burada dericiler mevcuttu. Zamanla hepsi dükkânlarını kapattı. Topladığımız derileri tuzlayıp kuruttuktan sonra Konya ve İstanbul gibi merkezlere satarım. Deri sezonu özellikle Kurban Bayramı sonrası oldukça yoğun geçmektedir. Bu dönem dışında azda olsa deri getirenler olmaktadır. Dericilik işi zor ve zahmetli bir iştir. Deriyi kokutmadan kurutmak oldukça önemlidir ve özel bilgi ve tecrübe gerektirmektedir. Deri ülke ekonomisinin kalkınması için oldukça önemlidir. Vatandaşlar bilinçsizce kurban keserek deriye zarar vermektedirler. Buda derinin değerini önemli ölçüde düşürmektedir.” (Ahmet Bozoğlu, kişisel görüşme, Şubat 2018).

Karaman Esnaf ve Sanatkarlar Odasının 2018 yılı Nisan ayı raporuna göre dericilik işini sürdüren 1 kişi bulunmaktadır (Esnaf ve Sanatkarlar Odası, 2018: 1).

3.3.18. Dokumacılık

Türkçe Sözlük’te (TDK, 2011: 694) dokuma; dokumak işi, tekstil şeklinde ifade edilmektedir. Millî Eğitim Bakanlığının yürütmekte olduğu “Mesleki Eğitim ve Öğretim Sistemini Güçlendirme Projesi” (MEGEP, 2012: 3) sürecinde yayınlanan “Geleneksel Türk Dokuma Sanatları” kitabında dokuma kavramı açıklanmıştır. Bu tarife göre dokuma, eğirme ya da farklı yollarla iplik hâline getirilebilir her tür hammaddeden yapılan, örülmek suretiyle hazırlanan veya bunlardan farklı yalnızca elyafı birbirine farklı yöntemlerle ekleyerek bütünlük ortaya çıkarma şeklinde yapılmış günde, örgü, sergi, kumaş, battaniye, halı, kilim, keçe, zili, sumak vb. ürünlerdir. Farklı tezgâhlarda, birden çok ipliğin farklı yöntemlerde

örülmesi veya işlenmesiyle yapılan ürünlere el dokuması denir (MEGEP, 2012: 3). Dokumacı, dokuma işlerini yapan kişi, dokumacılık ise dokumacının yaptığı işe denmektedir (TDK, 2011: 695).

Atalayer'e (2002: 6) göre, Türkler Anadolu'ya gelmeleri ile birlikte tarihi çok eskilere dayanan dokumacılık sanatının zengin mirasıyla karşılaştılar. 1962'de Çatalhöyük'te kazılardan elde edilen veriler, Anadolu'da dokumacılık tarihinin vesikalarının MÖ 6000'e kadar gidebildiğini göstermektedir.

19. yüzyılın birinci yarısında Larende'de halıcılık önemli bir meslek dalı olarak görülmektedir (Koçer, 2007: 187). Hicri 1286 (M 1869/1870) tarihli Konya vilayeti salnamesinde (2007: 119) Karaman'da halı, seccade, yolluk, kilim gibi dokumaların olduğu belirtilmiştir. Sapançalı H. Hüseyin'e ait Hicri 1341 (M 1922/1923) tarihli eserde sadece Taşkale'de halıcık yapıldığı, başka köylerde halı dokuma işinin bilinmediği belirtilmiştir (Sapançalı, 1993: 34). Taşkale dokuması şair Ali Rıza Çopur'un dikkatini çekmiş, şiirinde şunları ifade etmiştir:

Fisandun'da suyun öze akışı,

Nefes keser Naldöken'in yokuşu,

İlmik ilmik Taşkale'nin nakışı,

Evimdeki halı, kilim Karaman (Karataş vd., 2012: 68).

Bazı kaynaklar 1920'li yıllarda Karaman'da halı, seccade, kilim dokunan köyler bulunduğunu belirtmektedir (Uca ve Ülker, 2016: 216; Uysal, 1946: 86). 1988 yılında Karaman'da 16.500 m² halı dokunduğu bilinmektedir. Yani bu oran 1 yılda 5m²lik 3.300 adet halı demektir (KTSO, 1988: 19).

Kilim genellikle göçebe kavimlerin kullandıkları bir dokuma türüdür. Cicim, zili ve sumak kilimden farklı yaygı türlerindendir. Kilimde her iki yüz aynı iken cicim, zili ve sumakta ise her iki yüz de farklıdır (Diyarbakırlıoğlu, 2010: 75). 2018 yılı verilerine göre Karaman'da Esnaf ve Sanatkarlar Odaları Birliğine bağlı olarak faaliyet gösteren halı, kilim dokumacılığı satış ve tamirciliği yapan 5 üye bulunmaktadır (Esnaf ve Sanatkarlar Odası, 2018: 1).

Duru'ya (2014: 14) göre, Karaman'da yakın bir zamana kadar dokuma tezgâhları vardı. Köylüler kendi ihtiyacı olan kuşak, kaput bezi ve üç etek için alacaya benzer bir bez dokurlardı. Taşkale'de dört metrelik kırmızı kuşak ve kadınların giydiği siyah şalvarlık dokunmaktaydı. Gödet ve Ağın gibi köylerde erkek elbiseliği için kumaş dokunduktan sonra bir dere kenarında ıslatılarak rulo hâline getirilir, daha sonra dışı hasır ile kaplandıktan sonra ayaklarıyla yerde yuvarlamak suretiyle tepilirdi. Kumaş hasırdan çıkarılıp serilir. Bu işlemten sonra kumaş sıkışır ve hem de üzerinde bir tüy peyda olur. Bu elde edilen ürüne depme adı verilir. Burhan gibi bazı dağ köylerinde de siyah ve kahverengi kuzu yününden yapılmış, keçeden kenarları fötr şapkaya benzer şapkalar da yapılmıştır.”

Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu bünyesinde Halıcılık ve Kilimcilik bölümü mevcuttur. Ayrıca kooperatifler ve Halk Eğitim Merkezi'nde açılan kurslar sayesinde dokumacılık mesleğine olan ilgi artmaktadır (Uca ve Ülker, 2016: 216).

Karaman'da dokumacılık mesleğini 40 yıldır sürdüren Nuri Saraç, 21.02.2018 tarihinde yaptığımız mülakatta kendisi ve mesleği hakkında şunları söyledi:

“Ben 40 yıldır bu mesleği sevdiğim için sürdürüyorum. Sipariş üzeri çalışırım ve genellikle yolluk ve kilim yaparım. Kirkitli kilim dokuma tezgâhım benim için oldukça değerlidir. Yaptığım kilimler oldukça beğenilir. Çünkü bu işi özenerek ve severek yaparım. Müşterinin memnuniyeti benim için önemlidir. Her meslekte olduğu gibi bu mesleğin de zorlukları vardır. Tezgâhım ayak gücüyle çalışır. Sürekli tezgâh başında oturmaktan belim tutulur. Çoğu zaman ellerim ve ayaklarım ağrır. Bu emeklerim karşısında aldığım para emeğimi korumaz. Zira insanlar hazır fabrika dokuma kilimleri maliyetinden dolayı daha çok tercih ederler. Bu mesleğin Karaman'da maalesef ne çırağı ne de kalfası yetişiyor. Dokumacılık mesleği artık son zamanlarını yaşıyor.” (Nuri Saraç, kişisel görüşme, Şubat 2018).

Karaman Esnaf ve Sanatkârlar Odasının 2018 yılı Nisan ayı raporuna göre dokumacılık işini sürdüren 1 kişi bulunmaktadır (Esnaf ve Sanatkârlar Odası, 2018: 1).

3.3.19. Duvarcılık ve Taş Ustalığı

Türkçe Sözlük'te (TDK, 2011: 728) duvar; yapıyı dış etkilere karşı muhafaza eden, ara bölmeleri birbirinden ayıran briket, tuğla ve taş vb. malzemelerin üst üste örülmesi sonucu oluşan dikey düzleme duvar denilmektedir. Duvarcı ise duvar ören nitelikli işçiye, duvarcılık ise duvarcının yaptığı işe denilmektedir.

Karaman'da yapılarda eski dönemlerde yapı malzemesi olarak daha çok taş kullanılıyordu. Kalelerde, çeşme kalıntılarında, köprülerde, camilerde, medreselerde, hanlarda, hamamlarda, tekke, zaviye ve türbelerde ve mescitlerde ana malzeme olarak taş kullanılmıştır (Uca ve Ülker, 2016: 345-346; Kurt, 2011: 91).

Karaman'da kasaba taşı oldukça önemli bir yere sahiptir. Bu yayvan ve tabaka hâlinde bulunan taş Kâzımkarabekir'deki ocaklardan çıkarılmaktadır. İlçede pek çok evde bu taşlar kullanılmış olup kültürel tarihin de önemli bir belgesi durumundadır (Karpuz, 2011: 40-41).

Taş işçiliğinin önemli yapılarından biri de kalelerdir. Biri Karaman merkezde bulunan bu türden kale kalıntılarına bölgede oldukça fazla rastlanmaktadır (Kurt, 2011: 75). Karaman Kalesi birbirini çevreleyen üç surdan meydana gelmektedir. Bunlar dış kale, orta kale ve iç kaledir. Bugün sadece iç kale günümüze kadar ulaşabilmiştir (Cengiz, 2009: 23).

Taş işçiliğinin önemli yapılarından biri de köprülerdir. Karaman Köprüsü, Hacı Şaban Köprüsü, Sıdırva Köprüsü, Boyacı Köprüsü ve Mal Köprü Karaman'da bulunan ve malzeme olarak taş kullanılan önemli köprülerdendir (Cengiz, 2009: 135).

Taş işçiliğinin önemli yapılarından biri de taştan yapılmış çeşmelerdir. Karaman'da pek çok mahallede taştan yapılma çeşmelere rastlamak mümkündür. Evliya Çelebi şehirde 23 tane çeşmenin varlığından söz etmektedir (Cengiz, 2009: 129, 135).

Karaman'da taş işleminin en güzel örneklerini Hatuniye Medresesi'nde görülmektedir. Ayrıca camilerde de taş işçiliğinin önemli eserlerini görmekteyiz. Akteke, Hacıbeyler, Nuh Paşa, Dikbasan, Karabaş, Ağa Camisi, Araboğlu, Hacı Ahmet ve Hacı Bekir Camisi vb. daha pek çok cami ve mescitlerde taş işçiliği kullanılmıştır (Uca ve Ülker, 2016: 350; Nazmi, 2009: 44, 67).

Karaman'da taş işçiliği inşaat teknolojisindeki gelişmeler neticesinde azalmıştır. Bugünlerde taştan yapılar pek tercih görmemektedir. Üniversite Camisi'nde taş işçiliği örnekleri görülmektedir. Taşı işlemek oldukça zor ve meşakkatli bir iştir. Diğer birçok mesleklerde olduğu gibi taş işçiliği de bitme noktasındadır (Yemiş, 2011: 82-88). Mehmet Bağrıaçık, Kadir Bağrıaçık, Hasan Hüseyin Bağrıaçık ve Ömer Çelik gibi ustalar bu alanda yetişmiş duvarcı ve taş ustalarından bazılarıdır.

Karaman’da duvarcılık ve taş işçiliği mesleğini 33 yıldır sürdüren Ömer Çelik, 19.12.2017 tarihinde yaptığımız mülakatta kendisi ve mesleği hakkında şunları söyledi:

“Yaklaşık 33 yıldır yürüttüğüm bu meslekte pek çok temel duvarı, avlu duvarı, ev duvarları ve cami duvarları yaptım. Bu meslek oldukça zor bir meslektir. Bizim işimiz taş, tuğla, briket ve kerpiçledir. Keser, çekiç, mala ve şakul en fazla kullandığımız aletlerdendir. Bu meslekte dikkat etmezsen çok çabuk yaralanabilirsin. Biz duvarcılar bel rahatsızlığını çok çekeriz. İnşaat sektörü hareketli olduğundan işimiz oldukça yoğundur. Taş işçiliği artık bitmek üzeredir. Tek sıkıntımız ara eleman bulmakta yaşanmaktadır. Duvarcılık işi ağır olduğu için işçi bulmakta oldukça zorlanıyoruz.”(Ömer Çelik, kişisel görüşme, Aralık 2017).

2018 yılı verilerine göre Karaman’da Esnaf ve Sanatkârlar Odaları Birliğine bağlı olarak faaliyet gösteren duvarcılık ve taş işçiliği yapan kişi sayısı 2’dir (Esnaf ve Sanatkârlar Odası, 2018: 1).

3.3.20. Ebru ve Vitray Sanatçılığı

Ebru, kâğıt süslemeciliğinde kola ve kitre türünde yapışkan maddelerle kıvamına gelmiş su üstüne petrol yağı ile sulandırılma işlemi yapılmış, yağlı boya damıtılarak elde edilen ve kâğıt üstüne işlenen motif demektir. Ebrucu ise ebru işlerini sürdüren sanatçıdır (TDK, 2011: 752). Ebru için yapılan tanım şöyledir: Geven dikeninden elde edilmiş kitre veya kıvam arttırıcı ürünler ile suyun yoğunlaştırılmış saf su üzerine öd ilave edilerek sulandırılmış toprak veya su bazlı hazırlanmış boyaların gül dalı ve at kılından yapılmış fırçalarla su yüzeyine serpilmesidir. Ebru çeşitlerine göre biz ya da tarak yardımıyla desen verilerek kâğıt, ahşap, kumaş ve cam gibi malzemelerin üzerine alınmasıyla oluşturulan bir bezeme sanatıdır (Konuk, 2015: 142-143). *Türkçe Sözlük*’te (TDK, 2011: 752) ebrucunun yaptığı işe de ebruculuk denmektedir.

Vitray ise değişik boylardaki renkli camların yapıştırma şeklinde işlemesi veya resmedilmesi demektir (TDK, 2011: 2488).

Karaman’da hem ebru hem de vitray sanatı çalışmaları Karaman Halk Eğitim Merkezi’nde açılan el sanatları kurslarında, Gençlik ve Spor İl Müdürlüğünde, gençlik merkezlerinde, özel hastanelerde ve vakıflarda yapılmaktadır. İnsanların genellikle hobi olarak yaptığı boş zamanlarını en verimli geçirdikleri el sanatlarıdır (Konuk, 2015: 142-143). Kurslardan bu işi öğrenenler meslek hâline getirip usta öğreticilik yapabilmektedirler (Uca ve Ülker, 2016: 204).

Bu sanatı Karaman’da meslek olarak sürdürenlerden biri de Müniran Aynan Çolakoğlu’dur. Sanatçı, 24.05.2018 tarihinde yapmış olduğumuz mülakatta kendisi ve mesleğiyle ilgili şunları söyledi:

“Asıl mesleğim ekonomistliktir. Merak ve sevgimden dolayı sonradan ebru, vitray ve resim sanatına yöneldim. 18 yıldır bu sanatı yapıyorum. Kul Ali Hoca’dan icazetimi aldım. Bu meslekte şimdiye kadar iki öğrenci yetiştirdim. Ben ebru sanatını su üzerinde boyaların dansı olarak tanımlarım. Bu sanatın İran’ın Tebriz şehrinden çıktığı ve göçler yoluyla Osmanlı’ya geçtiği söylenmektedir. Osmanlılar döneminde en parlak devrini yaşadığı için bu sanat “Osmanlı kâğıdı” olarak da anılır. Toprak boyalar, at kılı, gül dalı ve sığır ödü ana malzemelerdir. Boyaların su üzerinde ilk görüntüsüne battal ebru tabiri kullanılmaktadır. Diğer görüntüler ve desenler bunun üzerinde icra edilir. Gelgit ebrusu, taraklı ebru, hatip ebrusu, lale, gül, karanfil gibi çiçekli ebru motifleri vardır. Ayrıca ebru kâğıdı üzerine manzara veya değişik figürler çizilebilir ve hat yazılabilir. İlk yıllarda (Osmanlı Dönemi’nde) ciltçilikte ve Kur’an süslemelerinde ebru kâğıdı kullanılmıştır. Son yıllarda oldukça revaçta olan bir sanat hâline gelmiştir. Bu çalışma sadece kâğıt üzerine değil ahşap, cam, seramik ve kumaş üzerine de yapılmaktadır.”(Müniral Aynan Çolakoğlu, kişisel görüşme, Mayıs 2018).

Karaman’da son yıllarda ebru ve vitray sanatına olan ilgi oldukça artmıştır. Bu alanda bazı kamu kurumları ve STK’lar açtıkları kurslarla var olan ihtiyacı karşılamaya çalışmaktadır.

3.3.21. Etli Ekmekçilik

Türkçe Sözlük’te (TDK, 2011: 767) ekmek; farklı türden tahıllardan öğütülmüş undan elde edilmiş hamurun fırın, sac veya ocakta pişirilmesi ile üretilen gıda maddesi şeklinde tanımlanır. Etli ekmek ise et ve sebzenin karışımıyla oluşturulan harcın hamur üzerine yayılarak hazırlanan ekmek çeşidi olarak tarif edilmektedir. Karaman ve Konya bölgesinde özel olarak yapılan ve oldukça sevilen yiyeceklerindendir.

Eski dönemlerden beri misafir olarak gelenlerin en çok uğradıkları yerlerden birisi etli ekmekçiler olmuştur. Sebze pazarları kurulduğu günlerde alışveriş yapmak için Karaman merkeze gelen köy sakinleri işlerini bitirdikten sonra en fazla etli ekmek dükkânlarına uğrarlardı. Köylülerin kalabalık olduğu saatlerde çıraklar kapıların önünden “etli ekmek, yağlı kebab” diye bağırarak dükkânlara müşteri çağırırlardı (Duru, 1999: 6-7).

Etli ekmek evlerde de yapılan bir yemek çeşididir. Şair Nabi Toker bir şiirinde etli ekmek konusunu şöyle ifade etmiştir:

Ahenklice satır sesi duyulur,

Konu komşu hep etliğe koyulur,

Senitlerde ince kıyma kıyılır,

Pişerken ekmekler atılıversin (Karataş vd., 2012: 187).

Karaman’da etli ekmekçilik mesleğini 41 yıldır sürdüren Ahmet Kaygısız, 23.12.2017 tarihinde yaptığımız mülakatta kendisi ve mesleği hakkında şunları söyledi:

“Etli ekmekçilik mesleğini 41 yıldır sürdürmekteyim. Fırınımızda etli ekmek dışında, peynirli, kıymalı, patatesli börekte yaparız. Ramazan günlerinde bu aya özel tahinli çörek çıkartırız. Etli ekmeklerimiz çok lezzetli olur. Müşterinin isteğine göre gevrek veya yumuşak yapabilmekteyiz. Etli ekmek yapma işi oldukça zor ve zahmetli bir iştir. Ocak sürekli yandığı için dükkân içerisi aşırı sıcaktır. Bazı günler (düğün, cenaze) etli ekmeğe yoğun talep olmaktadır. Bu saatlerde seri çalışmak zorundayız. Bizim işte ekip çalışması oldukça önemlidir. Bir bölümde yaşanacak sıkıntı işlerimizi aksatmaktadır. Etli ekmeği hazırlayan ustanın ve kürekçinin çok seri olması önemlidir. Karaman halkı etli ekmeği ve böreği çok sevmektedir. Özellikle Ramazan Ayı’nı oldukça bereketli ve yoğun geçiririz. En çok okul zamanlarında ara eleman bulmada sıkıntı çekmekteyiz.” (Ahmet Kaygısız, kişisel görüşme, Aralık 2017).

Karaman’da 1992 yılı verilerine göre pide üretimi yapan esnaf sayısı 15’tir (Uysal vd., 1992: 322). 2018 yılı verilerine göre Karaman Fırıncılar Pastacılar Lokantacılar ve Gıda Maddesi Üreten İşyerleri Esnaf ve Sanatkârlar Odasına kayıtlı fırıncılık ve unlu mamulleri imalatı ve ticareti yapan esnaf sayısı 119’dur (Fırıncılar vs. Esnaf ve Sanatkârlar Odası, 2018: 1).

3.3.22. Fırıncılık

Türkçe Sözlük’te (TDK, 2011: 868) fırın; iç kısmında çoğunlukla odun yakılan, her tarafında eşit şekilde ısı oluşturularak börek, ekmek vb. pişirmeyi sağlayan, üst kısmı yarım silindir şeklinde, ön kısmında açık bir ağzı olan şömine şeklinde tarif edilmektedir. Fırıncı; fırın işleten kişiye denmektedir. Fırıncılık ise fırıncının yaptığı işe denmektedir. Eski dönemlerde bu mesleği sürdürenlere “habbaz” denilmekteydi (Yılmaz, 2010: 205). Ekmeğin Arapça adı hubzdur ve habbaz ifadesi de bundan dolayıdır (Pakalın, 1993: 692). Fırıncılar için nanba, nanpez, nanva gibi isimleri de kullanılmıştır. Fırıncılık mesleğinin geçmişi çok eskilere dayanır. Asur metinlerinde dahi ekmekçi kavramı görülmektedir. Tandır, ekmekçilerin fırında ekmek pişirdikleri yere denilmektedir. Ekmeklerin satış yerlerine ekmekçi dükkânı veya fırın denmektedir (Merçil, 2000: 51).

Karaman'da fırıncılık mesleği eskiden beri sürdürülen önemli mesleklerdendir (Mısırlıoğlu, 2008: 279). 16. yüzyıldaki Osmanlı şer'iyye sicillerinde Karaman'da Habbaz Latif, Habbaz Beni, Habbaz Beyoğlu Hüseyin, Habbaz Mansur gibi isimler geçmektedir (Aköz, 1992: 1789). 1584 yılı şer'iyye sicillerinde Larende'de fırıncıların olduğu anlaşılmaktadır. 1894 tarihli Osmanlı salnamelerine göre Karaman'da 14 tane fırın bulunmaktaydı (Yıldırım, 2011: 96). 19. yüzyıl kayıtlarında da ekmekçilere rastlanılmaktadır (Koçer, 2007: 186). 1905-1906 tarihli Karaman şer'iyye sicillerinde de ekmekçi kavramı geçmektedir (Yıldırım, 2010: 49; Duru, 2010: 128).

Karaman'ın yakın zamandaki ünlü fırıncı ustalarından biri de Ekmekçi Sami Çelebi'dir. Önceleri balonculuk yaparken sonraları Gazipaşa Caddesi üzerindeki dükkânda fırıncılık ve pıdecilik yapmıştır. Sonra ekmek üreten fabrikasını açmıştır. Cezaevi, askeriye ve hastane gibi yerlerin ihalesini alarak buralara ekmek satışı yapmıştır. Kendisi Karaman'da bu mesleğin önde gelen isimlerinden biridir (Pınarbaşı, 1992: 156).

Karaman'da fırıncılık mesleğini 39 yıldır sürdüren Ahmet Eski, 17.04.2018 tarihinde yaptığımız mülakatta kendisi ve mesleği hakkında şunları söyledi:

“39 yıldır bu mesleği yapmaktayım. Odun közündeki pişen somun ekmeğin lezzeti çok farklıdır. Ramazan günlerinde yuvarlak pide çıkarmaktayız. Bugün maalesef taş fırınlar çok azaldı. Ekmek işi de bugünlerde artık fabrika üretimine döndü.” (Ahmet Eski, kişisel görüşme, Nisan 2018).

2018 yılı verilerine göre Karaman Fırıncılar Pastacılar Lokantacılar ve Gıda Maddesi Üreten İşyerleri Esnaf ve Sanatkârlar Odasına kayıtlı fırıncılık ve unlu mamulleri imalatı ve ticareti yapan esnaf sayısı 146'dır (Fırıncılar vs. Esnaf ve Sanatkârlar Odası, 2018: 1).

3.3.23. Foracılık

Türkçe Sözlük'te (TDK, 2011: 886) for; ayakkabı üstüyle pençesi arasına konan parça şeklinde tanımlanır. For işini yapan kişiye foracı bu işe de foracılık denmektedir. Karaman'da ayakkabı imalatçılarının foracılığı da yan meslek olarak öğrendikleri görülmektedir. Foracılar kullandıkları malzemeleri ne kadar sağlam ve kaliteli malzemeden yaparlarsa ayakkabı da o kadar sağlam ve kullanışlı olur.

Karaman'da 40 yıllık foracı ve ayakkabı tamircisi olan Yusuf Girgin, 25.03.2017 tarihinde yapılan mülakatta kendisi ve mesleğiyle ilgili şunları söyledi:

“1977 yılında başladığı ayakkabıcılığa aynı sevgi ve heyecanla devam ediyorum. Bugünlerde artık bu mesleğe gereken değer verilmediği gibi çırac bulmada da sıkıntı yaşıyoruz. Bu sıkıntılar devam ederse foracılık mesleği yok olmakla yüz yüze kalacaktır. Bu sıkıntıların üzerinden gelebilmek için acil desteğe ihtiyaç vardır. Fabrika yapımı ayakkabı satan dükkânlar pek fazla zarar etmemektedir. Zira onlar aldıkları malın üzerine koyarak rahat bir şekilde satmaktadırlar. Ne yazık ki foracılık mesleği de duyarsızlık ve ilgisizlikten dolayı her geçen gün bitme noktasına gelmiştir.” (Yusuf Girgin, kişisel görüşme, 25 Şubat 2017).

2018 yılı Nisan ayı verilerine göre Karaman’da foracılık yapan kişi sayısı 1’dir (Esnaf ve Sanatkârlar Odası, 2018: 1).

3.3.24. Fotoğrafçılık

Türkçe Sözlük’te (TDK, 2011: 889) fotoğraf; farklı alet ve materyal sayesinde görüntüyü farklı bir alan üstünde sabit kılma şeklinde tarif edilmektedir. Fotoğrafçı ise fotoğraf çeken kimsedir. Fotoğrafçılık ise fotoğrafçının yaptığı işe denmektedir.

Fotoğrafçılık mesleği çok eskiden beri Karaman’da sürdürülen mesleklerden biridir (Mısırlıoğlu, 2008: 273). İlk fotoğrafçı Seyit Ahmet, Arap Abdullah, Niyetçi İdris’tir (Uysal, 1995: 184). Arnavut İdris seyyar olarak şipşak fotoğraf çekerti. Ahmet Nacar Usta’da üç ayaklı fotoğraf makinesiyle Şabaniye Camisi civarında insanların fotoğraflarını çekerti. Fotoğraf makinesinden başka siyah bir bez ve bir de sandalyesi vardı. Genellikle askerler hatıra fotoğraflarını kendisine çektirirlerdi (Uca ve Ülker 2016: 207; Pınarbaşı, 1992: 24).

Karaman’ın önde gelen fotoğraf ustalarından biri de Mustafa Koçak’tır. 1954 yılında bu işe başlamıştır. İlginç bulduğu anları fotoğraflara yansıtmıştır. O bu sayede Karaman’la ilgili önemli bir arşiv oluşturmıştır. Kendisi fotoğraf çekmeyi, anı fark etmek ve yaşamak şeklinde tanımlamıştır. Karaman’ın tarihî mekânlarını ve doğal güzelliklerini fotoğraflamıştır. Renkli fotoğrafçılığın ilk ustalarındandır. Civar il ve ilçelerden meslektaşları renkli fotoğraf konusundaki sorunlarını genellikle ona danışırlardı. O devirde şehirde Karaman’da bu işle meşgul olan 5 fotoğrafçı bulunmaktaydı (Acar vd., 2013: 111-114).

Bugünlerde teknolojik gelişmeler ışığında cep telefonlarının birer fotoğraf makinesi ve kamera şeklinde kullanılması, resmi dairelerin ve okulların kendi fotoğraf makinelerini kullanması gibi nedenlerden dolayı fotoğrafçılık mesleği eski değerini kaybetmiştir. Bu olumsuzluklara rağmen fotoğrafçılık mesleği Karaman’da hâlâ revaçtadır (Uca ve Ülker, 2016: 207).

Karaman’da 1. İstasyon Caddesi üzerindeki dükkânında 30 yıldır fotoğrafçılık mesleği sürdüren Murat Altunay, 14.06.2018 tarihinde yaptığımız mülakatta kendisi ve mesleğiyle ilgili olarak şunları ifade etti:

“30 yıldır bu mesleği Karaman’da sürdürmekteyim. Eskiden bugünkü gibi fotoğraf makineleri yoktu. Çektiğimiz fotoğrafları çıkartamaz Konya’daki fotoğraf stüdyolarına gönderirdik. Bu işlem yaklaşık bir haftamızı alırdı. Şimdi ise beş dakikada vesikalık fotoğrafları hazırlamaktayız. Bugünlerde ise kimlik ve ehliyet gibi belgelerde biyometrik fotoğraflar kullanılmaktadır. Buna uygun fotoğraf makinalarımız mevcuttur. Fotoğrafçılık mesleğinin yanında kamera çekimleri de yapmaktayız. Bu sektöre ilgi azalsa da bu meslek daha uzun süre Karaman’da varlığını sürdürecektir.” (Murat Altunay, kişisel görüşme, Haziran 2018).

1999 yılı kayıtlarına göre fotoğrafçılık ve fotoğraf malzemeleri satan 11 esnaf bulunmaktadır. 2018 yılı verilerine göre şehirde Esnaf ve Sanatkârlar Odaları Birliğine bağlı faaliyet gösteren fotoğrafçı sayısı 45’tir (Esnaf ve Sanatkârlar Odası, 2018: 1).

3.3.25. Gömlekçilik

Türkçe Sözlük’te (TDK, 2011: 961) gömlek; vücudun üst tarafına giyilmeye yarayan oldukça hafif, kol ve yaka kısmı bulunan giysi şeklinde tarif edilmektedir. Gömlek diken veya satan kimselere de gömlekçi, bu mesleğe de gömlekçilik denmektedir. Uca ve Ülker’in (2016: 211) ifadelerine göre; Gömlekçi Kenan Öztürk, bu mesleği Kültür Sokağı’ndaki iş yerinde uzun süre devam ettirmiştir.

Günümüzde gömlekçiliğin endüstriyel bir meslek hâline gelmesiyle fabrikalar ucuz ve seri üretime başlamışlardır. Bu da Karaman’da gömlekçilik mesleğini bitirme noktasına getirmiştir ancak, meraklıları oldukça gömlekçilik mesleği devam edecek gibi gözükmektedir (Uca ve Ülker, 2016: 211).

Bu mesleği Yunus Emre Camii yanındaki iş yerinde 50 yıldır devam ettiren Mehmet Öget Usta, 10.07.2017 tarihinde yaptığımız mülakatta kendisi ve mesleği hakkında şunları söyledi:

“bu mesleği 50 yıldır yapmaktayım. Daha çok Memur gömleği, iş gömleği, hacı gömleği ve sipariş üzerine özel gömlekler dikerim. Benim işim makas, dikiş makinası ve mezura ile yapılır. Hac zamanı gelince hac adayları hac sırasında rahat edebilmek için özel gömlek diktirirler. Hazır gömleği giymek istemeyen özel müşterilerimde vardır. Onlara kalite kumaşlardan gömlek dikerim. Bugünlerde ucuz ve seri üretim gömlekler tercih edilmektedir. Bu nedenle gömlekçilik mesleği eski önemini yitirmiştir. Karaman’da gömlek dikme üzerine çalışan bir tek ben kaldım. Yetiştirecek ara eleman bulmak çok zor. Benden sonra bu mesleği sürdürecektir usta maalesef yoktur.” (Mehmet Öget, kişisel görüşme, Temmuz 2017).

2018 yılı verilerine göre, Karaman’da Esnaf ve Sanatkârlar Odaları Birliğine bağlı olarak faaliyet gösteren gömlek imal ve satıcılığı yapan 1 üye vardır (Esnaf ve Sanatkârlar Odası, 2018: 1).

3.3.26. Halıcılık

Halı, “zemine veya mobilyanın altına döşenmek veya duvara aksesuar olarak sergilenmek için genellikle yapağıdan yapılan, küçük boylu ve sıkı tüylü, nakışlı geniş sergi” denmektedir. Halı dokuyan kişiye halıcı, bu sanata da halıcılık denmektedir (TDK, 2011: 1032).

Dünyada halı dokuması ilk olarak Türkler tarafından tanıtılmıştır. İlk halı örneklerine MÖ 3 ve 4. yüzyılda Orta Asya Türk bölgesi olan Altay eteklerindeki Pazırık’ta rastlanmıştır. Daha sonra bu sanat Türklerin elinde oldukça gelişme göstermiş, Büyük Selçuklular yoluyla Anadolu’ya ulaşmış, başşehir Konya halıcılığın önemli bir merkezi hâline gelmiştir. Karaman’da ise Kızıllar bölgesi halıcılıkta önemli merkezlerden biridir (Önder, 1995: 113).

Halıcılık millî sanatımızdır ve Karaman’da bu millî sanat devam etmektedir. Genellikle küçük yerleşim birimlerinde halıcılığa olan ilgi oldukça fazladır. Ev tezgâhlarında yapılan halılar kooperatifler, tüccarlar ve ihracatçılara satılmaktadır (KTSO, 1988: 19).

Eski dönemlerde Taşkale’de ailelerin halı dokuma günleri olurdu. O gün hazırlıklar yapılır, halı tezgâhları hazırlanırdı. Evin hanımı ateş yakar, kora su atar ve çıkan dumanı makasla keserdi. Bu adet halının çabuk dokunması gerektiği anlamına gelirdi. Bunlardan ayrı özgü işini yapanların da kendine has adetleri vardı. Dokuma işi birlik ve beraberlik içerisinde oldukça neşeli geçerdi (Uca ve Ülker, 2016: 215; Uysal, 1949).

Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Teknik Bilimler Yüksekokulu bünyesinde açılan Halıcılık ve Kilimcilik bölümü ile Halk Eğitim Merkezi gibi kurumlar bünyesinde verilen halıcılık kursları, bu sanatın yaşaması için gösterilen çabalardır.

Karaman’da halıcılık mesleğini 58 yıldır sürdüren Hüseyin Aydar, 23.01.2017 tarihinde yaptığımız mülakatta kendisi ve mesleği hakkında şunları ifade etmiştir:

“Halıcılık geçmiş yıllarda oldukça değerliydi. El emeği göz nuru halılarımız buradan Avrupa’ya giderdi. Kilimler, heybelerimiz değerliydi. Günlük en az 10 tane halı satardım. Ta ki fabrika halıları çıkana kadar işlerimiz oldukça iyiydi. İnsanlar bu fabrika halılarını almaya başlayınca bizim işler azaldı. Son zamanlarda el yapımı halı satımı bitme

noktasına geldi. Şimdi insanlar kullanmak için değil antika olduğu için halı ve kilim almaktalar.” (Hüseyin Aydar, kişisel görüşme, Ocak 2017).

Karaman’da Esnaf ve Sanatkârlar Odaları Birliğine bağlı olarak faaliyet gösteren halı, kilim dokumacılığı satış ve tamirciliği yapan 5 üye bulunmaktadır (Esnaf ve Sanatkârlar Odası, 2018: 1).

3.3.27. Hallaçlık

Hallaç, pamuk ve yün atan yani pamuğu ve yünü diden, yumuşaklık kazandıran kimsedir (TDK, 2011: 1035). Köken olarak Arapça *hlc* kökünden gelen *hallâc* "pamuk atıcı" sözcüğünden alıntıdır. Arapça sözcük *halc* "pamuk atma" sözcüğünün meslek adıdır (etimolojiturkce.com, 2018).

Bu işle meşgul olan sanatkârlar bu adla anılmaktadır. Mevlana’nın verdiği bilgiye göre hallaç, pamuk atma işini yapar, bu işi gerçekleştirmek için yay kullanır ve kendine ait bir dükkânda çalışırdı. Hallacın çalıştığı iş yerine hallaçhane denirdi (Merçil, 2000: 77; Öntuğ, 2014: 445). Bundan başka hallaçlar için penbe-zen tabiri kullanılırken, pamuk eğirecek alet için de penbe-riz tabiri kullanılmaktadır.

16. yüzyıl sonlarına ve 17. yüzyıl başlarına ait Karaman şer’iyye sicillerine göre 17 Mart 1592 tarihinde Köhne Fikir Pazarı Mahallesi’nde Hallaç Üveys adındaki bir şahsın ölümüyle ilgili bilgilerin bulunması bu mesleğin o dönemlerde de icra edilmekte olduğunu bir kanıttır (Aköz, 1987: 62).

Karaman’da yaz ve kış aylarında yatak, yastık ve yorganlar açılarak yünleri değnekle kabartılır. Buna halk arasında yün çırpma denir. Hallaçlar yaylarını sırtlarına takarak sokak aralarında “hallaç hallaç” diyerek sokak aralarında bağırırlar. Hallaçların attığı yün ve pamuklar yorgan yapımında da kullanılır (Duru, 2013:1-8).

Karaman’da son hallaç Ali Göktaş’tır. Mesleğini babasından öğrenmiş olup bu mesleği 1970 yılından beri yürütmektedir (Uca ve Ülker, 2016: 218). Karaman’da hallaçlık mesleğini Hoca Mahmut Camii yanındaki dükkânında 30 yıldır sürdüren Ali Göktaş, 02.02.2017 tarihinde yaptığımız mülakatta kendisi ve mesleği hakkında şunları söyledi:

“Bu mesleği otuz yıldır sürdürmekteyim. Buraya yatağını, yorganındaki pamuğunu arttırmak isteyenler ile yorgancılar gelir. İşlerim genellikle mevsimlidir. Bahar ve sonbahar mevsimlerinde yoğunluk artar. Bu mevsimlerden sonra çok az iş çıkar. Önceleri yayla yapılan yün ve pamuk kabartma işleri şimdilerde makinelerde yapılmaktadır.

Eskiden Karaman’da yün ve pamuk oldukça fazla kullanılırdı. Gelinlik kızlara bir çift yatak ve yorgan vermek adettendi. Şimdilerde hazır yatak ve yorgan kullanılmaya başlanınca işlerimiz iyice azalmıştır.” (Ali Göktaş, kişisel görüşme, Şubat 2017).

Esnaf ve Sanatkârlar Odaları Birliği 2018 yılı Nisan ayı raporuna göre Karaman’da faaliyet gösteren hallaç sayısı 1’dir (Esnaf ve Sanatkârlar Odası, 2018: 1).

3.3.28. Hamamcılık

Hamam, yıkanacak yer, yunak anlamına gelmektedir. Hamamı işleten kimseye de hamamcı denilmektedir (TDK, 2011: 1037). Köken olarak Arapça *ḥmm* kökünden gelen *ḥammām* “çok ısıtan, ılıca, kaplıca” sözcüğünden alıntıdır (etimolojiturkce.com, 2018). Hamamı idare eden bu kişinin en önemli görevi hamamın sıcak olmasını sağlamaktır. Hamam çalışanlarından biri de hamamın külhanını yakan, sıcaklığı kontrol eden kişidir. Bu görevi yürüten kişilere külhancı denilmektedir (Merçil, 2000: 107-108). Hamamlar temizliğin ve düzenin sembolüdür. Türk kültüründe hamamcılık çok eski tarihî geçmişe sahiptir ve hamamcılığın ayrı bir yeri vardır. Bu gelenek Karaman’da hâlen devam etmektedir. Özellikle beylikler döneminde Anadolu’nun pek çok yerinde hamamlar yapılmıştır. Karaman’da faaliyetini sürdüren tarihî hamamlar vardır (Diyarbakırlıoğlu, 2010: 54).

Karaman Kalesi’nde yapılan kazılarda bir hamam kalıntısına rastlanmıştır (Yıldız, 2014: 6). 16. yüzyıl vakıf defterlerinde Larende’de hamamların bulunduğu görülmektedir (Uca ve Ülker, 2016: 220; Kahraman, 2009: 131-132). 16. yüzyıl şer’iyye sicillerinde Karman’da Hatuniye Hamamı, Lal Hamamı, Nasuh Bey Hamamı, Süleyman Paşa Hamamı, Seydi Hamamı, Emir Musa Hamamı, Emir Şah Hamamı ve Fenari Hamamı adlı hamamların bulunduğu ve bazılarının da kiraya verildiği görülmektedir (Aköz, 2006: 5; Gökbilgin, 1968: 35).

1840 tarihli Karaman temettuat defterlerinde Larende’de iki tane hamam vardır (Koçer, 2007: 127). 1894 tarihli Osmanlı salnamesinde ise Karaman’da 7 hamam bulunmaktadır (Yıldırım, 2011: 96). Sapancalı H. Hüseyin’in eserine göre Hicri 1341 (M 1922/1923) tarihinde Karaman’da 4 hamam vardır. Bunlar Say Mahallesi civarında Yeni Hamam adıyla bilinen Nuh Paşa Hamamı, İstasyon Caddesi üzerinde Mader-i Mevlana Zaviyesi karşısındaki Süleyman Bey Hamamı, Sekiçeşme Mahallesi’nde Seki Hamamı ve Dikbasan Camisi civarında Lütü Paşa Hamamı’dır (Sapancalı, 1993: 43). Doktor Nazmi’ye

göre de 1921-1922 yıllarında faal hâlde bulunan 8 hamam vardır (Doktor Nazmi, 2009: 84; Ülkümen, 2012: 86).

Eskiden diğer yerlerde olduğu gibi Karaman’da da hamamlara ilgi yoğundu. Anneler çocuklarını hamamlara götürürdü. Hamamda çocuk ağlamaları hiç eksik olmazdı. Hamamlarda tas olarak bakır hamam tası kullanılırdı (Mısırlıoğlu, 2008: 98). Eskiden hamamlarda gelin hamamı yapılırdı. Düğün hazırlıkları tamamlandıktan sonra gelin evi serilir ve gelinin arkadaşları bir hamamda toplanırlardı. Tefçi eşliğinde hamamda şarkılar söylenip eğlenilirdi. Bazen düğün törenlerinin de hamamda yapıldığı olurdu. Gelin adayı alkışlar ve şarkılarla birlikte hamamda giydirilerek faytona bindirilip evine götürülürdü. Buna benzer eğlence damat içinde yapılırdı. Damat evinde sabaha kadar çalgıcı eşliğinde eğlence düzenlenirdi. Bugün Karaman’da az da olsa hamam kültürü devam etmektedir (Mısırlıoğlu, 2015: 16-17).

Uğurlu (2010: 234), *Karaman Şehrengizi “Karaman’a Hasretliğim...”* adlı kitabında şehirde hamamcılık yapan Abdurrahman adlı bir kişiden bahsetmişti. Hamamcı Abdurrahman’ın hoş ve iyi niyetli bir insandı. Abdurrahman Bey’in hamam işlerini bazen kendisi bazen de aileden birisinin yürüttüğünü söylerken, bu kişinin diğer meziyetleri arasında iyi bir müzisyen ve aynı zamanda iyi bir müezzin olduğunu da kitabında belirtmektedir.

Karaman’da 35 yıldır hamamcılık mesleğini sürdüren Hasan Ekmekçi, 22.01.2018 tarihinde yaptığımız mülakatta kendisi ve mesleğiyle ilgili şunları söyledi:

“35 yıldır hamamcılık mesleğini sürdürmekteyim. Eski dönemlerde düğünlerden önce gelin ve damat tarafı hamama gelirlerdi. Burada müzik eşliğinde eğlenceler düzenlenirdi. Bu sayede işlerimiz oldukça yoğundu. Bu gelenek bugünlerde yaşamıyor. İnsanlar sadece keyif için az da olsa hamama gelmektedirler. Hamam yerlerinin son durumuna baktığımızda hamam kültürü ve hamamcılık mesleği artık Karaman’da bitmek üzeredir.” (Hasan Ekmekçi, kişisel görüşme, Ocak 2018).

Esnaf ve Sanatkârlar Odaları Birliği 2018 yılı Nisan ayı raporuna göre Karaman’da faaliyet gösteren hamam, sıhhi banyo, kaplıca, sauna işletmeciliği yapan üye sayısı 4’tür (Esnaf ve Sanatkârlar Odası, 2018: 1). Bu hamamlar sırasıyla; Süleyman Bey Hamamı, Lal Hamamı, Seki Çeşme Hamamı ve Yeni Hamam’dır (Uca ve Ülker, 2016: 222).

3.3.29. Helvacılık

Un, şeker, yağ ya da irmikle elde edilen yiyecek türüne helva adı verilmektedir. Helva yapma veya satma işiyle uğraşan kimseye de helvacı denmektedir. (TDK, 2011: 1081). Köken olarak Arapça *hlw* kökünden gelen *halwā* "tatlı yiyecek, şekerleme" sözcüğünden alıntıdır. Arapça sözcük *haluwa* "tatlı idi" sözcüğünden türetilmiştir (etimolojiturkce.com, 2018).

Helva Karaman'da çok eskiden beri bilinen ve sevilen bir yiyecektir. Helvanın ahilikte de özel bir yeri vardır. Helvayı pişirmek, onu dağıtmak ve bir şehirden başka bir şehre gönderme âdeti bütün fütüvvetname ve Ahi şecerenamerlerinde geçen önemli geleneklerdendir (Köksal, 2014: 456).

Gıda ile ilgili kaynaklarda adı geçen nadir tatlılardan biri helvadır. Eskiden helva yapıp satanlara helvager de denilmekteydi. Bilinen tarihî kaynaklarda Selçukluların helvayı hangi malzemelerle yaptığı belirtilmektedir. O devirde helvacılık; un, şeker, fıstık ve şeker yoksa bal veya pekmezle yapılıyordu. Helvacı dükkânları çarşının bir bölümünde toplu olarak bulunurdu (Merçil, 2000: 54).

16. yüzyıla ait şer'iyye sicillerine göre Karaman'da pekmez helvası, badem helvası, asel helvası ve pişmaniye yapılmaktaydı (Aköz, 2006: 126). Hicri 1000 (M 1591/1592) tarihli Karaman şer'iyye sicillerinde helvacılık mesleğinin olduğundan bahsedilmektedir (Güler, 1986: 45). 18. yüzyılda Karaman'da birkaç çeşit helvanın tüketildiği bilinmektedir. Bu dönemde helvacılar çoktu. Helva imalathanelerinden bir tanesinin Vezir Hanı yakınında, diğerinin ise Yukarı Çarşı'da olduğu belgelerden anlaşılmaktadır (Cengiz, 2009: 306). 19. yüzyılda Karaman'da 16 tane kayıtlı helvacı bulunmaktaydı (Yıldırım, 2010: 49; Duru, 2010: 128).

Karaman'a tahminen 1909 yılında bir gezi nedeniyle gelen Mevlevi Şeyhi Ahmet Remzi Dede'nin eserindeki açıklamalardan anlaşıldığına göre şehirde yemeklerde helvanın ayrı bir yer tuttuğu anlaşılmaktadır (Eliaçık, 2010: 89). O dönemde helvacılık o kadar meşhurdur ki burada yapılan helvalar develerle Taşucu'na taşınarak oradan ihraç edilmekteydi (Duru, 1999: 92). Karaman'ın tüm helvacılarının bulunduğu sokağa "Helvacılar Sokağı" denilmekteydi (Pınarbaşı, 1992: 68). Hacı Gübüt Usta, Kadir Güneş, Hacı Mehmet, Murtaza, Kel Mehmet gibi kişiler bu sokağın önemli ustalarındandı (Duru, 2013: 15). Hasan Pınarbaşı'na (1992: 6) göre son zamanlarda Gazipaşa Caddesi'nde Helvacı Veli'nin bu

mesleği yaptığı bilinmektedir. Helvacılık geçmişten günümüze kadar yapılan önemli bir meslektir (Mısırlıoğlu, 2008: 279). Karaman şer'iyye mahkemesi defterlerinden Osmanlı döneminde Karaman'da pekmez helvası yapıldığı anlaşılmaktadır (Gülcan, 1987: 15). Karaman'ın geçmişinde helvacılığın yeri oldukça önemlidir ve çok çeşitli lezzetlerde helva üretimi yapılmıştır. Bu helva çeşitleri üzüm ve şeker helvası, cevizli, boyalı, susamlı, şekerli tahin helvası, sıcak ve cıvık helvadır (Duru, 2013: 14). Ayrıca yaz helvası, küncülü helva ve köpük helvası da vardır (Uca ve Ülker, 2016: 230).

Uca ve Ülker'e (2016: 231) göre günümüzde Karaman'da helvacılık yapan iki esnaf bulunmaktadır. Biri Veli Keçeci diğeri ise Ferhat Kirtiş'tir. Karaman'da helvacılık mesleğini 45 yıldır sürdüren Veli Keçeci, 03.06.2017 tarihinde yaptığımız mülakatta kendisi ve mesleğiyle ilgili şunları ifade etti:

“Eskiden helvacıların işleri oldukça iyi durumdaydı. Helvacılık yapan esnaf helva dışında sucuk, kahve, pastırma, lokum, reçel, peynir, yumurta, çemen ve zeytin gibi ürünlerde satardı. Helva çeşidi olarak; Ermenek helvası, yaz helvası, küncülü helva, tahinli ve pekmezli helva, köpüklü helva, fıstıklı, bademli ve cevizli helva, susamlı, boyalı ve şekerli tahin helvası türlerini dükkânımda satmaktayım. Bunun yanında kahvaltılık her türlü gıda ürünü satmaktayım. Pastırma ve sucuk çeşitlerim vardır. Büyük marketler açılınca bizim ürünler oralarda da satılmaya başladı. Bugün helvacılık daha çok büyük işletmelerde seri üretimle gerçekleşmektedir.” (Veli Keçeci, kişisel görüşme, Haziran 2017).

Esnaf ve Sanatkarlar Odaları Birliği 2018 yılı Nisan ayı raporuna göre Karaman'da helvacılık faaliyetini sürdüren 2 kişi bulunmaktadır (Esnaf ve Sanatkarlar Odası, 2018: 1). Endüstriyel üretim yapan büyük şirketler ise Karaman Ticaret ve Sanayi Odasına bağlıdır.

3.3.30. Hırdavatçılık ve Nalburluk

Kilit, tel ve çivi gibi metal eşyalara hırdavat denilmektedir. Hırdavat satan kişiye hırdavatçı veya nalbur, yapılan bu mesleğe de hırdavatçılık denilmektedir (TDK, 2011: 1093). *Türkçe Sözlük*'te (TDK, 2011: 1748) nalbur ayrıca, at nalı, çivi ve menteşe gibi küçük malzemeler satan kimse yani hırdavatçı olarak tarif edilmektedir. Devellioğlu'na (2015: 941) göre, nal-bur veya nalbur, nal ve çivi gibi şeyleri yapıp satan kimsedir. *Doğan Büyük Türkçe Sözlük*'te (Doğan, 2014: 1289) nalbur; çivi, menteşe, tel vb. inşaat malzemeleri satılan dükkân olarak tanımlanmaktadır. Nalburluk ise nalbur malzemeleri satma işi olarak açıklanmıştır.

19. yüzyılın birinci yarısına ait temettuat (kazanç defteri) kayıtlarında hırdavatçılık mesleğinin olduğu açıklanmaktadır (Koçer, 2007: 186). Karaman’da bu yüzyıldaki kayıtlarda 7 adet hırdavatçı olduğu görülmektedir (Uca ve Ülker, 2016: 233; Yıldırım, 2010: 49).

Bugün de Karaman’ın en eski esnaf sokağı olarak bilinen Semerciler Sokağı’nda sıra sıra dizili hırdavatçı dükkânlarını bulmak mümkündür. Bu dükkânlarda her çeşit hırdavat ve nalburiye ürünleri bulmak mümkündür. Dikbasan Camisi karşısında 52 yıldır bu işi yapan Hasan Hançer, 27.01.2018 tarihinde yaptığımız mülakatta kendisi ve mesleğiyle ilgili olarak şunları ifade etti:

“Ben 52 yıldır bu mesleği yapıyorum. Önceleri sobacılıkta yaptım. Önceleri Semerciler Sokağı’nda dükkânım vardı. Bu sokakta hırdavatçılar çoktu. İnsanlar her türlü inşaat malzemelerini bizden alırlardı. Zamanla büyük firmalar kuruldu. Bu da bizi kötü etkiledi. Bizler, Hamdolsun yine de rızığımızı temin edecek kadar iş yapıyoruz. Dükkânımda her türlü hırdavat ve boya malzemesi bulunmaktadır. Tek sıkıntımız çırak bulmada yaşanmaktadır. Bu durum çözülsünse bizler de rahatlayacağız.” (Hasan Hançer, kişisel görüşme, Ocak 2017).

Karaman’da hırdavatçılık mesleği bugünde hâlâ varlığını sürdürmektedir. Esnaf ve Sanatkârlar Odaları Birliğinin 2018 yılı Nisan ayı raporuna göre Karaman’da faaliyet gösteren hırdavatçı (nalbur) imal ve satıcılığı yapan 62 üye bulunmaktadır (Esnaf ve Sanatkârlar Odası, 2018: 1).

3.3.31. Hurdacılık

Hurda, *Türkçe Sözlük*’te (TDK, 2011: 1116) parçalanmış, döküntü hâlini almış, işe yaramayacak derecede bozulmuş, yıpranmış ve zarar görmüş atık malzemeler için kullanılan bir ifadedir. Toroğlu ve Ceylan’a (2014: 169) göre; Demir, bakır, çinko ve alüminyum vb. madeni atıklar ile cam, plastik, kâğıt gibi atıklar “hurda”, bu atık maddeleri toplayan kişiler ise, “hurdacı-eskici” olarak adlandırılmaktadır. Hurdacı; tekerlekli arabasıyla mahalleyi gezerek eski demir malzemeleri, naylon parçalarını çok ucuz bir bedel karşılığında sahibinden satın alırdı. Daha sonra “hurdacı” diyerek bağıra bağıra başka sokakların arasından kaybolup giderdi (Mısırlıoğlu, 2006: 183). Bir başka ifadeyle hurda deyince artık kullanılmayacak hâle gelmiş bulunan atık malzemeler akla gelmektedir. Hurda geri dönüşüme kazanılan sanayi atıklarıdır.

Teknoloji alanındaki ilerlemeler, artan nüfus ve tüketim talebimizde meydana gelen değişimler gibi sebeplerden dolayı doğal kaynaklarımız hızlı bir şekilde tükenirken, tabiata

bilinçsiz bir şekilde atılan hurda miktarları da her geçen gün artmaktadır. Var olan olanakların daha akılcı bir şekilde değerlendirilmesi ve katı atıkların biriktirilerek tekrar kullanıma hazır hâle getirilebilmesi için, son yıllarda ülkemizde geri dönüşüm sektöründe önemli gelişmeler yaşanmıştır. Bu çalışmaların önemli aşama kazanması sebebiyle ülke nüfusunun bilinçli bir şekilde katkı vermesi amacıyla belediye ve diğer sivil toplum örgütlerinin bu alanda teşvik edici projeler geliştirmesi gerekmektedir. Bu atıkların ülke ekonomisine kazandırılması bizleri daha güçlü kılacaktır (Toroğlu ve Ceylan, 2014: 169).

19 yüzyılın ilk yarısında Larende'deki mesleklerden biri de hurdacılıktır (Koçer, 2007: 187). Dönemin kaynaklarında Karaman'da 1 tane hurdacı bulunduğu tespit edilmiştir (Yıldırım, 2010: 49).

Sokaklarda itme arabayla eski eşya ve hurda alan ve toplayan kişilere de eskici veya hurdacı denmektedir. Bu kişiler sokak aralarında “Eskici geldi.” veya “Eskiler alırım.” diye bağırarak halka geldiklerini bu şekilde duyururlardı (Özkaraalp, 2014: 49). Bu meslek her geçen gün önemli hâle gelmiştir. Bu kimseler çevredeki atık malzemeleri toplayarak hem çevre temizliğine hem de ülke ekonomisine önemli katkılarda bulunmaktadır.

Gelişen sanayileşme hamleleri beraberinde hammadde ihtiyacını da doğurmuştur. Bu hammadde ihtiyacının büyük bir kısmı hurda denilen atık malzemelerin yeniden dönüşümü sayesinde karşılanmaktadır. Hurdacılık sektörü ülkenin müreffeh hâle gelmesi için çok büyük önem arz etmektedir. Hammadde temini ve ona ulaşımı oldukça zor bir iştir. Değerlendirilen bu hurda malzemelerle ihtiyaç duyulan hammaddeye daha ucuz ve daha kolay yoldan ulaşılmış olunacaktır (Uca ve Ülker, 2016: 234).

Karaman'da eski sanayi sitesinde 20 yıldır hurdacılık mesleğini sürdüren Süleyman Kayan, 14.04.2018 tarihinde yaptığımız mülakatta kendisi ve mesleğiyle ilgili şunları ifade etti:

“20 yıldır hurdacılık mesleğini yapmaktayım. Her türlü metal, plastik, elektronik eşya hurdalarını almaktayım. Buraya gelen hurda malzemeleri presleyip kamyonlarla hurda işleyen fabrikalara gönderiyoruz. Bu meslekten ekmek yiyen çok insan var. Bu çalışmalarımız sayesinde ülke ekonomisine çok büyük katkılar sunmaktayız.” (Süleyman Kayan, kişisel görüşme, Nisan 2018).

2014 yılı verilerine bakıldığında Karaman Esnaf ve Sanatkârlar Odaları Birliğine bağlı olarak çalışan hurdacılık ve geri dönüşümcülük yani metal, kâğıt, cam, plastik gibi vb. maddeleri toplayan, değerlendiren 7 üye, metal hurdacılığı yapan ise sadece 1 üye

bulunmaktadır (Esnaf ve Sanatkarlar Odası, 2014: 4). 2015 yılı Karaman Madeni Tornacılar Kaynakçılar Oto Motor vb. Tamirciler Odası verilerine göre ise Karamanda kayıtlı esnaf sayısı 10'dur (Madeni Tornacılar Odası, 2015: 1). Karaman Esnaf ve Sanatkarlar Odasının 2018 yılı Nisan ayı raporuna göre şehirde hurdacılık işini sürdüren 10 kişi bulunmaktadır (Esnaf ve Sanatkarlar Odası, 2018: 1).

3.3.32. Kadayıfçılık

Kadayıf undan yapılan, tatlı yapmaya yarayan bir yiyecektir. Tel kadayıf, yassı kadayıf ve ekmek kadayıfı gibi çeşitleri vardır. Kadayıf yapıp satan kişilere kadayıfçı denmektedir (TDK, 2011: 1257).

16. yüzyılda Karaman şer'iyye sicillerinde kadayıfçılık mesleğini yapanların olduğu ve kadayıfın 250 dirhemnin 1 akçeye satıldığı yazılıdır (Aköz, 2006: 122). 19. yüzyılın ilk yarısında kadayıfçılık Larende'de bilinen meslek gruplarından biridir (Koçer, 2007: 187). Dönemin kaynaklarına göre Karaman'da 1 adet kadayıfçı bulunduğu görülmektedir (Yıldırım, 2010: 49). Halil İbrahim Ağa, Karaman'ın yakın döneminde bilinen meşhur kadayıfçılarından. Halil Ağa kadayıfçı dükkânında bir metre yüksekliğindeki ocağında sürekli dönmekte olan bakır tepsi üzerinde her zaman kadayıf yapardı. Ocağın yanında içi sulandırılmış bir hamur kabı olurdu. Sini alttan ateşle ısıtılır, üstten ise hamurla dolu kabın küçük sıralı gözeneklerinden hamur dönen siniye akıtılır ve bu şekilde kadayıf hazırlanmış olurdu (Pınarbaşı, 1992: 27).

Süleyman Bey Hamamı karşısındaki dükkânında 27 yıldır bu işi yapan Bahattin Akyürek, 24.01.2017 tarihinde yaptığımız mülakatta kendisi ve mesleğiyle ilgili olarak şunları ifade etti:

“Karaman'da 27 yıldır kadayıfçılık mesleğini yürütmekteyim. Kadayıf; künefe, kadayıf sarması, burma gibi tatlıların ana malzemesidir. Ramazan ayında siparişlerimiz artar. Bunun dışındaki aylarda tatlıcılar ve kadayıfı seven halkımızın ihtiyaçlarını karşılarız. Bu mesleğin yaşaması için ara eleman bulmak önemlidir.” (Bahattin Akyürek, kişisel görüşme, Ocak 2017).

Esnaf ve Sanatkarlar Odasının 2018 yılı Nisan ayı raporuna göre Karaman'da yufka ve kadayıf imalatı ve satıcılığı yapan esnaf sayısı 18'dir. (Esnaf ve Sanatkarlar Odası, 2018: 1).

3. 3.33. Kahvecilik

Türkçe Sözlük'te (TDK, 2011: 1269) kahve veya kahvehane; çay, kahve, ıhlamur, nargile içilen, tavla, domino, kâğıt oyunları gibi oyunlar oynanan yer anlamına gelmektedir. Kahveci, burasını işleten kimse, kahvecilik ise kahvecinin yaptığı iş olarak tanımlanmaktadır. Karaman'da bu adla işletilen kahvehaneler de bulunmaktadır (Uca ve Ülker, 2016: 240). Köken olarak Arapça *khw* kökünden gelen *kahw* "koyu şey, özsu" sözcüğünden alıntıdır (etimolojiturkce.com, 2019).

Kahvecilik eski bir meslektir. 1584 tarihli şer'iyye sicillerine bakıldığında Larende'de kahvecilerin olduğu görülmektedir (Dilbaz, 2010: 56). 1772-1776 tarihli 290 numaralı Karaman şer'iyye sicil defterinde de kahvecilere rastlanmaktadır (Aka, 1994: 76). Karaman'da kahvehanelerin açılış tarihi ile ilgili net bir bilgi yoktur. Ancak Külhan Mahallesi'ndeki Gümüş Ağa Kahvehanesi, şehir çarşısında bulunan Kapan mevkinde bulunan Hafız Kahvehanesi, Sûk-ı Sultânî'deki kahvehane, şehir merkezinde Saraçhane mevkindeki kahvehane, Mestçiler Çarşısı'ndaki kahvehane ile Kervansaray Hanı bitişiğindeki kahvehane 18. yüzyıl belgelerinde adı geçen kahvehanelerdir (Uca ve Ülker, 2016: 240; Cengiz, 2009: 306).

Kahveciler sadece kahvehanelerde görev yapmaz. Salyane Defterleri'ndeki kayıtlarda mahkemelerde de kendisine ücret ödenen kahveci adında bir görevli vardır. Bu kişi ayrıca teşrifattan da sorumludur (Cengiz, 2009: 240).

19. yüzyıl kayıtlarında 6 tane kahveci vardır (Yıldırım, 2010: 49; Duru, 2010: 128). 1925-1926 tarihleri arasında Karaman'da 15 kahvehane bulunmaktaydı (Totaysalgır, 1944: 5). 1954 yılında Kahveciler Odası kuruldu. 1997 verilerine göre odanın üye sayısı 171'dir (Rapor, 1997: 30).

Kahveciler Büfeciler ve kafeteryacılar Odasının resmî kayıtlarına göre Karaman'da ilk kahve 1956 yılında Deli Bekir'in kahvesi adıyla anılan Bekir Aykoç tarafından açılmıştır. 1970'li yıllarda Karaman'da pek fazla kahve yoktu. Kahvehaneler daha çok merkez konumundaki yerlerdeydi. Eski Buğday Pazarı denilen yerde 3 tane kahvehane olduğu ifade edilmektedir. (Aydoğdu, 2011: 112).

Molla Fenari Caddesi üzerindeki dükkânında 25 yıldır bu işi yapan Hayrani Özkur, 18.04.2018 tarihinde yaptığımız mülakatta kendisi ve mesleğiyle ilgili olarak şunları ifade etti:

“Karaman’da 27 yıldır kahvecilik mesleğini yapmaktayım. Bizim kahvehane müşterisi genellikle çay içmek ve oyun oynamak için buraya gelir. Konuşmalar arasında kim ölmüş, kim yaralanmış, ülkede ne olmuş, hangi takım şampiyon olmuş gibi haberleri hep onların sayesinde duyarım. Bu mesleği severek yapıyorum. Çay, kahve yanında; oralet, bitki çayları ve soğuk meşrubat da satıyorum.” (Hayrani Özkur, kişisel görüşme, Nisan 2014).

Karaman Kahveciler Büfeciler ve Kafeteryacılar Esnaf Odasının 2018 yılı Nisan ayı raporuna göre kahvehane, kıraathane ve çay ocağı işletmeciliği yapan kişilerin sayısı 186’dır (Kahveciler Büfeciler vb. Odası, 2018: 1).

3.3.34. Kalaycılık

Türkçe Sözlük’te (TDK, 2011: 1273) kalay, genellikle mutfak eşyası yapımında kullanılan kolayca işlenebilen beyaz renkli ve oldukça hafif bir element diyerek tanımlanır. Kap ve kacak türü malzemeleri kalaylayan kişiye kalaycı, kalaycının yaptığı işe ise kalaycılık denmektedir. Köken olarak Arapça aynı anlama gelen *kalāʿī* veya *kalʿī* sözcüğünden alıntıdır. Arapça sözcük *raşāʿuʿl-kalāʿī* "Güneydoğu Asya'dan gelen iyi bir cins kalay" sözcüğünden türetilmiştir (etimolojiturkce.com, 2018).

Kalay, kolay işlenebilir olması yönüyle tıpkı bakır gibi kullanımı Anadolu’da yaygınlık kazanmıştır. Kalay hava ile etkileşimi sonrası kolay oksitlenmez. Bu yönüyle aşınma ve paslanmadan korunması gereken eşyalarda kalay çokça kullanılmıştır. Kalay, bakırdan yapılan mutfak araçlarında önemli bir koruyucu katman oluşturur. Kalayın bakırla beraber kullanım özelliği bakıra farklı bir boyut kazandırmıştır. Bakır kapların kullanımı oksitlenip zehirlenmelere sebep olduğu için bakır malzemeler mutlaka kalayla sırlanırdı. Kalaylanan bakır eşyalar bu sayede uzun ömürlü ve sağlıklı olmuştur. Yüzyıllardır kalayla bakır, mutfak araç gereçlerinde birlikte kullanılır olmuştur (Diyarbakırlıoğlu, 2010: 157).

Kalaycılık, Karaman’da yapılan mesleklerden biridir. Karaman’da 18. yüzyılda bir Kalaycılar Çarşısı bulunmaktaydı. Bunun yanı sıra Şabaniye Camisi’nin bitişiğinde iki adet daha kalaycı dükkânı bulunmaktaydı (Cengiz, 2009: 306-307). 19. yüzyılda tutulmuş olan resmi kayıtlarda ise Karaman’da 31 adet kalaycı vardı (Koçer, 2007: 187). Bazı kaynaklarda ise bu mesleği yapan 19 usta mevcuttur (Yıldırım, 2010: 49).

31 Mayıs 2012 tarihinde 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunun 9. maddesinin 1. fıkrasına, 6322 sayılı kanunla eklenen 8'inci bent uyarınca kültürel, geleneksel ve sanatsal değerinin bulunduğu ve kaybolma tehlikesi olan meslek alanlarında vergi muafiyetine gidilmiştir. Bu değişikliğe göre 27 Temmuz 2012 tarih ve 28366 sayılı *Resmî Gazete*'de yayınlanan 283 No'lu Gelir Vergisi Genel Tebliği şöyledir: "Kişisel olarak yaptıkları şeylerin satışını yapanlara özel olarak düşünülen dokumacılık, bakırcılık, çini ve çömlekçilik, sedef kakma ve ahşap oymacılığı, kaşık işlemeciliği, baston yapımı, semer yapımıcılığı tarzında uğraşları sanat edinenleri kapsamaktadır. Bunun yanında, yorgancılık, yemenicilik, keçecilik, yazmacılık, lüle ve oltu taşı işçiliği, çarıkçılar, oyacılık ve bu türden ananevi, sanatsal ve kültürel kıymete sahip olan ve tükenme tehlikesi yaşayan iş alanlarında çalışanlar" vergi muafılığına dahil edilerek, irat vergisinin dışına alınmıştır (Uca ve Ülker, 2016: 170).

Kalaycı ustası Hasan Doğruöz'e göre kalaycılık mesleği Karaman'da bitme noktasına gelmiştir (Erdem, 2012: 124-125).

Karaman'da günümüzde bu mesleği sürdüren 3 kalaycı ustasından biri olan ve 65 yıldır kalaycılık mesleğini sürdüren Hasan Doğruöz, 13.02.2017 tarihinde yaptığımız mülakatta kendisi ve mesleğiyle ilgili olarak şunları ifade etti:

"65 yıldır bu mesleği yapmaktayım. Eskiden çok iş yapardım. Zamanla bizim mesleği olan ilgi azaldı. Halkın bakırdan çok çelik, alüminyum ve kromdan yapılan ve oldukça ucuza satılan tencere ve tavalara ilgi göstermesi bu mesleğe olan ilgiyi azaltmıştır. Ayrıca artan maliyetler ve ara eleman bulmada yaşanan sıkıntılar mesleğimizi bitirme noktasına getirmiştir. Çalışma ortamlarının elverişsizliği, talebin az olması gibi olumsuzluklar nedeniyle dükkânların çoğu kapanmıştır." (Hasan Doğruöz, kişisel görüşme, Şubat 2018).

Karaman Esnaf ve Sanatkarlar Odasının 2018 yılı Nisan ayı raporuna göre bakırcılık ve kalaycılık işini sürdüren 3 kişi bulunmaktadır (Esnaf ve Sanatkarlar Odası, 2018: 1).

3.3.35. Kasaplık

Büyükbaş ve küçükbaş hayvan türlerini kesen ya da bu hayvanların etini iş yerinde parçalara ayırmak suretiyle satışını gerçekleştiren kimseye kasap denmektedir (TDK, 2011: 1341). Köken olarak Arapça *kşb* kökünden gelen *kaşşāb* "kesimci, et kesip satan kimse" sözcüğünden alıntıdır. Arapça sözcük *kaşb* "kesme" sözcüğünün meslek adıdır (etimolojiturkce.com, 2018).

Kasap; kuzu, koyun ve sığır kesmekte, bunları soluğu ile şişirmekte ve sonrada derisini yuzmektedir. Sonraları kasaplar da dükkânlarda çalışmaya başlamıştır. Kasap

dükkânlarında etleri asmak için kasap çengeli kullanılmıştır. Kasaplar için eskiden sellah adı da söylenmiştir (Merçil, 2000: 55-57).

Karaman şer'iyye mahkemesi defterlerinden çok eski dönemlerden beri kasaplık mesleğinin şehirde yapıldığı anlaşılmaktadır (Gülcan, 1989: 15). 16. yüzyıl şer'iyye sicillerinde Karaman'da Cığerci Mahallesi adlı bir mahalle olduğu görülmektedir (Aköz, 2006: 213). 1772-1776 tarihli 290 numaralı Karaman şer'iyye sicil defterlerinde kasaplardan söz edilmektedir (Aka, 1994: 87). 16. yüzyıla ait Osmanlı belgelerine göre Karaman'da bir başhane (sakatatçı) vardır (Taştemir, 2012: 270). Bu kaynakta ilgili başhanenin iltizama, yani açık arttırma usulü yönetimiyle kiraya verildiği yazılıdır (Aköz, 2006: 307).

18. yüzyılda Karaman'da bir Kasaplar Çarşısı ve bu çarşıda bu mesleği sürdüren esnaflar mevcuttur. 23 Eylül 1755 tarihinde Larend'e Kel Alioğlu, Tavi Ahmet, Köylü Mehmet, Kadri Beşe, Karabozoğlu İbrahim, Maviricioğlu Mansur Beşe, Altıngözoğlu Ahmet gibi kasaplar vardır (Cengiz, 2009: 307). 19. yüzyıla ait vesikalarda ise Karaman'da 3 tane kasap görülmektedir (Koçer, 2007: 187). Bazı kaynaklara göre de dönemin kayıtlı kasap sayısı 2'dir. Aynı dönemde kayıtlı kasap kalfası sayısı ise 3'tür (Yıldırım, 2010: 49; Duru, 2010: 128).

Günümüzdeki Belediye İş Hanı'nın bulunduğu yerde eskiden farklı mimarisiyle özellik arz eden 3 tane kapalı kasaphane vardı. Bu üçgen görünümlü alan içerisinde kasap dükkânlarının yanı sıra aynı yerde balıkçı dükkânları da vardı (Mısırlıoğlu, 2008: 292). Bir dönem el arabaları ile seyyar et satışları da yapılmıştır. Okkası 10 kuruşa kuzu, koyun ve keçi eti satılırdı (Pınarbaşı, 1992: 34). 1932 senesinde bugünkü belediye binasının bulunduğu alanda kesimhane yaptırılmış, burası yaklaşık olarak 3.000 liraya mal olmuştur (Dilbaz, 2010: 58-59).

İkinci İstasyon Caddesi üzerindeki 36 yıldır bu işi yapan Bilal Ünüvar, 11.01.2018 tarihinde yaptığımız mülakatta kendisi ve mesleğiyle ilgili şunları söyledi:

“Karaman'da 36 yıllık kasabım. Kasabın iş etledir. Karkas olarak gelen eti önce parçalar ve sonra da eti kemiğinden ayırırız. Eti farklı kısımlardan ayırdığımız için bu adla satarız. Örneğin antrkot, bonfile, but, gerdan, incik ve yumurtalık gibi isimlerle eti satışa sunarız. Kemikli kısmından kemikli et veya kaburga kısmından pırzola yaparak satarız. Bunun yanında sucuk da yaparız. Ayrıca fırında pişirmek üzere calla tenceresi hazırlarız. Calla ana malzemesi et ve patlıcan olan sebzeli yemektir. Ayrıca etli ekmek içi ve börek içi ve de ızgaralık köfte de hazırlarız. Her ne kadar marketlerde et reyonları çoğalsa da bizim işimiz düşmez. Zira bizi bilen müşteri et ihtiyacını gidermek için başka yere gitmez.

Kurban Bayramı günlerinde gelen kişilerin etlerini kıymalık ve kavurmalık şeklinde hazırlarız. Ben bu mesleği severek yapmaya devam etmekteyim.” (Bilal Ünüvar, kişisel görüşme, Ocak 2018).

Karaman Esnaf ve Sanatkârlar Odasının 2018 yılı Nisan ayı verilerine göre Karaman’da kasaplık yapan esnaf sayısı 20’dir. (Esnaf ve Sanatkârlar Odası, 2018: 1). Bugün Karaman’da et ve çeşitli et ürünleri satan büyük marketlerin açılması kasapların işlerini olumsuz yönde etkilemiş olsa da bu meslek hâlâ revaçta olma özelliğini devam ettirmektedir (Uca ve Ülker, 2016: 247).

3.3.36. Kelle Ütücülüğü

Kelle tabiri koyun, kuzu ve keçinin pişirilmiş başı için söylenmiştir. Ütmek ise bir şeyi, tüylerini yakmak için alevden geçirmek anlamındadır (TDK, 2011: 2456). Karaman’da kelle ütücülüğü, eskiden beri demircilerin özellikle Kurban Bayramı günleri yoğun mesai harcadığı bir meslektir. Kesilen koyun, kuzu ve keçinin baş kısmını kıl ve tüylerinden temizlemek maksadıyla ocakta kızgın ateşte kelleyi dağlama işidir. Kelle paça çorbasının ana malzemesi olan kelle bu şekilde ütülenerek kaynatılması çorbaya ayrı bir lezzet katmaktadır. Kelle ütücülerin ana malzemeleri olarak kalın demir şiş, kok kömürü, ocak, fırça, küçük demir parçasıdır. Ütülecek kelle yanan ocakta şu işlemlerden geçmektedir. Öncelikle ütülecek kelle uzun bir şişe burun kısmından saplanır ve harlanmış ocağa bırakılır. Kıl ve tüyler yanmaya başladıkça kelle ütücüsü tarafından tel fırça yardımıyla temizlenir. Bu işlem kıl ve tüylerin tamamen bitmesine kadar sürecek olan zor bir işlemdir. Daha sonra kor ateşte iyice kızdırılan demir parçasıyla kulak ve burun kısımları kızgın demir şiş yardımıyla dağlanması ile birlikte kelle ütümü işlemi tamamlanmış olur. Kelle ütücülerini bu işten dolayı kelle veya paça başı ücret almaktadırlar. Kurban Bayramı bittikten sonra bu meslek nadiren de olsa demirciler tarafından sürdürülmektedir.

Karaman’da eskiden Kelleci Halil Ağa bu alanda nam salmış biriydi. Eski garaj yanında bulunan mezbahada kesilen koyun, kuzu başları ve ayakları Halil Ağa tarafından satın alınarak evine götürülürdü. Bunları iyice yıkayıp temizledikten sonra fırınlarda pişirtirdi. Pişen kelleler şehrin muhtelif yerlerinde satışa sunulurdu (Pınarbaşı, 1992: 19-20). Adana-Konya arasında sefer yapan yolcu trenleri Karaman’da 10 dakika mola verirdi. Kelleci Halil Ağa kısa zamanda tren içerisinde gezer ve pişirdiği kelleleri müşterilere satardı. İnsanlar, “Kim bu adam? Bu kadar zaman içerisinde satış yapan bu adamın çocukları var mı?” diye sormadan edemezlerdi (Ölçer, 2014: 20).

Karaman’da kelle ütüculüğü mesleğini 40 yıldır icra eden Duran Elmas, 14.10.2017 tarihinde yaptığımız mülakatta kendisi ve mesleğiyle ilgili olarak şunları söyledi:

“İşlerimiz Kurban Bayramı günleri yoğunlaşır. Oğlumla birlikte 4 gün gece yarısına kadar kelle ve paça üteriz. Karaman halkı kelle paça çorbasını çok sever. Bayram dışında da canı çorba isteyenler kasaptan aldıkları kelleleri bana üttürürler. Kelle ütmek meşakkatli bir iştir. Yalnız, ben işimi severek yapıyorum. Kellenin kokusu dışardan gelene ağır gelebilir ama ben bu kokuya alışkınım. Eskiden özellikle bu çorbanın hastaları olurdu ve kelle çorbası kış günlerinde arabaşı çorbası ile birlikte evlerde en fazla yapıлып tüketilen çorbaydı. Kelle paça çorbası ayrıca şifa kaynağıdır. Evinde kırık ve çıkık hastası bulunan insanlar günlük bu çorbayı tüketirlerdi.” (Duran Elmas, kişisel görüşme, Ekim 2017).

Karaman Esnaf ve Sanatkârlar Odasının 2018 yılı Nisan ayı raporuna göre sıcak demircilik yanında kelle ütüculüğü işini sürdüren 3 kişi bulunmaktadır (Esnaf ve Sanatkârlar Odası, 2018: 1).

3.3.37. Kolonya İmalatçılığı

İçerisinde lavanta, tütün, limon vb. bitki türlerinin yağı karıştırılan hoş kokulu maddeye kolonya denmektedir (TDK, 2011: 1464). Birçok yerde olduğu gibi Karaman’da da kolonya imalatçılığı yapıldığı bilinmektedir.

Kolonya çok bilinen ve kullanılan kozmetik üründür. Karaman’da 1992 yılı bilgilerine göre yılda 1.200.000 litre kolonya imalatı gerçekleşmekte ve bu üretimi 13 firma karşılamaktadır (Uysal vd., 1992: 335). 1995 yılı verilerine göre Karaman’da Çeltek kolonya tesisleri 20 ton civarında yıllık üretim gerçekleştirmiştir (Karaman Sanayi ve Ticaret İl Müdürlüğü, 1995: 15). 1997 yılı verilerine göre Türül ve Heves kolonya Karaman’da kolonya üretimine devam etmektedir (Sanayi ve Ticaret İl Müdürlüğü, 1997: 17).

Karaman’da Helvacılar Sokağı çıkışındaki dükkânında kolonya ve esans gibi kozmetik ürünleri satan Duran Çeltek 50 yıldır bu mesleği sürdürmektedir. Duran Çeltek, 28.05.2017 tarihinde yapmış olduğumuz mülakatta kendisi ve mesleğiyle ilgili olarak şunları ifade etti:

“Dükkân içerisinde her türden kolonya bulundurmaktayım. Lakosta ve safir kolonyaları Karaman’a özgü olup bunlar Karaman dışında pek bilinmemektedir. Müşteri isteğine göre şişelere kolonya doldurmaktayım. Kolonyalarım kendi imalatım olup oldukça kalitelidir. Ayrıca esanslarımız da vardır. Burada iğde çiçeği, gülyağı, kakule, lavanta, leylak, tütün, limon, zeytinyağı ve daha birçok çeşit kolonya ve esanslar bulunmaktadır. Kolonyalar artık hazır şişelerinde marketlerde satılmaktadır. Bu nedenle doldurma kolonyalara ilgi azalmıştır.”(Duran Çeltek, kişisel görüşme, Mayıs 2017).

1999 yılı verilerine göre kolonya, parfümeri ve kozmetik imal ve satıcılarının sayısı 44'tür (Sanayi ve Ticaret İl Müdürlüğü, 1998: 17). Karaman'da önceleri camekânlı ahşap tezgâhları ile sokaklarda seyyar esans satıcılığı yapan kişilere rastlamak mümkündü. Günümüzde bu satıcılar kalmamıştır (Yemiş, 2011: 125). Karaman Esnaf ve Sanatkârlar Odasının 2018 yılı Nisan ayı verilerine göre odaya kayıtlı kolonya imalatı ve satıcılığı yapan esnaf sayısı 1'dir. (Esnaf ve Sanatkârlar Odası, 2018: 1).

3.3.38. Kuyumculuk ve Sarraflık

Kuyumcu ve sarraf kavramları aralarında küçük farklar olsa da eşanlamlı olarak kullanılmaktadır. Kuyumcu yahut sarraf, kıymetli maden ve taş türlerinden yüzük, burma türü takı ve değerli eşya yapan veya satan sarraf anlamına gelmektedir. Ayrıca bu kelime kâğıt ve madeni paraları takas eden, dönüştürme işlerini sürdüren, mücevher alıp satan kişi anlamına geldiği de bilinmektedir (TDK, 2011: 1550, 2040). Köken olarak Türkçe olan *kuyumcu* kelimesi mücevherci, cevahirci anlamındadır.

Karaman'da meslek gruplarından biri de sarraflardır (Aköz, 1992: 145). Karaman müzesinde Bizans devrine ait bir altın taç, bronzdan yapılma haç, plaket, figürin, bilezik, yüzük ve küpe sergilenmektedir. Yine burada 19 ve 20. yüzyıllara ait gümüşten yapılmış tepelik, bileklik, boyunluk gibi pek çok takı bulunmaktadır (Uca ve Ülker, 2016: 324). 2013 yılında Karaman Kalesi'nde yapılan kazı sırasında 1 adet gümüşten yapılmış taşlı yüzük bulunmuştur (Yıldız, 2014: 23).

1772-1776 yıllarına ait Karaman şer'iyye sicil defterlerinde tedavülden çekme işi, hazine ricali ve ayarı düşük paraların değiştirilmesi gibi işlemlerin sarraflar tarafından yapıldığı tespit edilmiştir (Aka, 1994: 66). Tanzimat'tan önceki devirlerde borçlanmalar karşılığında ödenen faiz sarrafiye şeklinde tanımlanmaktaydı. Faizler; sarrafiye, akçebaşı, güzeşte, senelik nema adları altında ödenir ve defterlere de bu ad altında kaydedilirdi. Sarrafiye genel olarak faiz, bazen de komisyon anlamına gelirdi (Pakalın, 1993: 131). 19. yüzyıl Osmanlı kaynaklarında Karaman'da yaşayan gayrimüslimler arasında kuyumculuk mesleğini yapanların olduğu belirtilmektedir (Uca ve Ülker, 2016: 324; Cengiz, 2011: 13). 19. yüzyılda Karaman'da eskiden sarrafların bulunduğu şer'iyye sicillerinden anlaşılmaktadır (Gürbüz, 2009: 222). Bu yüzyılda Karaman'da 4 tane kuyumcu bulunmaktadır (Koçer, 2007: 187).

Atatürk Parkı karşısında kuyumcu dükkânı bulunan ve Kuyumcu Rauf olarak da bilinen Rauf Dinç, 27.01.2018 tarihinde yaptığımız mülakatta kendisi ve mesleğiyle ilgili olarak şunları söyledi:

“Karaman’da 47 yıldır kuyumculuk yapmaktayım. Önceleri kuyumcu tamirciliği de yaptım. Bu alanda elemanlar yetiştirdim. Altın, pırlanta ve gümüş takılar satmaktayım. Bu meslekte yıllarını vermiş biri olarak müşteriye ve mesleğime gereken saygıyı gösterdim. Bizim işlerimiz genellikle düğün sezonlarında yoğun olur. Eskiden Avrupa’da çalışanlar yaz döneminde Karaman’a gelirler ve düğünleri için gerekli takı malzemelerini bizlerden alırlardı. Düğünlerde genellikle çeyrek takılırdı. O yıllarda işlerimiz oldukça iyi durumdaydı. Bugünlerde piyasanın yüksek olması nedeniyle işlerimiz biraz daha durgunlaştı.” (Rauf Dinç, kişisel görüşme, Ocak 2018).

Karaman’da Esnaf ve Sanatkarlar Odaları Birliğinin 2018 yılı Nisan ayı raporuna göre odaya kayıtlı olarak faaliyet gösteren kuyumculuk satış ve tamirciliği yapan kişi sayısı 10’dur (Esnaf ve Sanatkarlar Odası, 2018: 1). Bu alanda iş yapan esnafların büyük bir kısmı Karaman Ticaret ve Sanayi Odasına kayıtlı olarak faaliyetlerini devam ettirmektedirler (Uca ve Ülker, 2016: 325).

3.3.39. Kündekâri Sanatçılığı

Bir ağaç işleme sanatı olan kündekâri, farklı boy ve şekillerde üretilmiş olan ağaç parçalardan sanatsal değeri kapı, pencere gibi mobilyalar yapma işidir. Bu iş *Türkçe Sözlük*’te kakmacılık olarak açıklanmıştır (TDK, 2011: 1560). *Doğan Büyük Türkçe Sözlük*’te ise kakmacılık şeklinde verilmiştir (Doğan, 2014: 1102).

Anadolu’da örneklerine ilk olarak Selçuklu ve Osmanlı dönemlerinde rastlanılmaktadır. Kündekâri sanatına en çok cami kapılarının kanatları, vaaz edilen kürsüler, minber aynalıkları ve pencere kapaklarında rastlanılmaktadır.

Kündekâri, “künde” sanatını icra eden meslek ustalarıdır. Ahşabın ısı ve nem gibi dış koşullardan etkilenmesi neticesinde oluşacak olan hasarlar bu teknik sayesinde giderilmiştir. Büyük boyutlu kapı ve pencerelere uygulanan tekniktir. Ana iskeleti “seren” adlı düşey kalaslarla, bunlara yatay olarak bağlanan ve “başlık” adı verilen kalaslar tamamlar. Bu ana iskeletin boşluklarını da “baş”, “göbek” ve “etek” adı verilen küçük parçaların ilavesiyle oluşan tablalar ve bunların arka yüzünde yer alan “ayna” olarak da bilinen levhalar doldurur. Küçük parçaların birlikteliğiyle oluşturulan tablalar, bu tekniğin can alıcı bölümünü teşkil eder. Geometrik şekilli bu tabla, “kordon” denilen kayıtlar arasında, oynak vaziyette duran

küçük parçaların, tutkal ve çivi gibi yardımcı malzemeler kullanmadan, karşılıklı geçmesiyle uygulanan bir tekniktir (Demirci, 216: 594).

Karaman’da bu sanatın eskiden beri yapıldığına dair kaynağa rastlanmamıştır. Bu mesleğin Karaman’da son ve tek temsilcisi Ahmet Kızılay’dır. Ahmet usta marangoz olmasının yanında bu sanatı da öğrenip sürdürmeye çalışmaktadır. Karaman’da yaptığı ilk künde-kâri eseri olan kapı Ebubekir Camisi içerisinde-dir. Kapı dışında minber, mihrap, merdiven korkulukları ve kürsü yapmıştır. Kırmahalle Camisi, Araboğlu Camisi, Hacıbeyler Camisi kürsü, kapı ve minberi kendisinin eseridir. Ayrıca civar şehirlerden de gelen talepleri karşılamaya çalışmaktadır. Bu alanda oğlunu yetiştirmeye çalışmaktadır (Ahmet Kızılay, kişisel görüşme, Mart 2018). Karaman’da pek fazla yaygın olmayan bir meslek olup yakın zamanda kaybolma tehlikesi yaşamaktadır (Uca ve Ülker 2016: 257).

Karaman Esnaf ve Sanat-kârlar Odası’nın 2018 yılı Nisan ayı raporuna göre odaya kayıtlı olarak künde-kâri işini sürdüren 1 kişi bulunmaktadır (Esnaf ve Sanat-kârlar Odası, 2018: 1).

3.3.40. Lokantacılık

Türkçe Sözlük’te (TDK, 2011: 1591-1592) lokanta, yemek pişirilip satılan yer, aşevi şeklinde tanımlanmaktadır. Lokantacı ise lokanta işleten kişidir. Lokantacıların yaptığı işe de lokantacılık adı verilmektedir.

Bu meslek, geçmişten bugüne kadar Karaman’da sürdürülen meslekler arasındadır (Mısırlıoğlu, 2008: 276). 1980 yıllarda restoran kavramı dilimize girmeden evvel yemek yenen yerlere restoran adı veriliyordu. Müşteri lokantaya girdikten sonra garson masaya gelerek yemek listesini sözlü olarak sayar ve isteğini alırdı. Garson yemeklerin bulunduğu kısımdan servisi hazırlar ve müşteriye ikram ederdi. Bulaşıklar elde yıkanır ve o yıllarda bulaşık makineleri henüz lokantalara girmemişti (Acar, 2014: 100-103).

Uca ve Ülker’e (2016: 259) göre, günümüzde eskiye duyulan özlemle artık geleneksel ev yemekleri ile yöresel ev yemekleri sunan iş yerleri açılmaktadır. Son zamanlarda seyyar lokantacılık adı altında bir meslek ortaya çıkmıştır. Özellikle minibüs ve otobüs türü bazı araçlar üzerlerinde ek düzenlemeler yapılarak seyyar lokantaya dönüştürülmektedir. Bu

araçlar şehrin farklı yerlerine park edilerek köfte, sucuk ve kokorec gibi yiyeceklerin satışında kullanılmaktadır. Bu yerlerde gece geç vakitlere kadar müşterilere hizmet verilmektedir.

Karaman'da Hacıcelal Mahallesi Emekseven köprüsü civarındaki lokantasında 51 yıldır lokantacılık mesleğini sürdüren Nasuh Özgüven, 23.12.2017 tarihinde yaptığımız mülakatta kendisi ve mesleğiyle ilgili şunları ifade etti:

“Ben 51 yıldır lokantacıyım. Karaman'ın en eski aşçılarından biriyim. Lokantamda çorbalar(arabaşı, kelle paça, mercimek), etli yemekler, ızgaralar, salata ve tatlılar yapmaktayım. Yemekte kıvamı tutturmak oldukça önemli bir iştir ve maharet ister. Beni tanıyanlar özellikle yemek için buraya gelirler. Beyti kebab, cağ kebab, fırın kebab çıkartırım. Etli ekmek ve lahmacun da yaparım. İşimde temizlik benim için oldukça önemlidir. Müşteri memnuniyeti için gereken bütün tedbirleri alırım. İşlerimiz iyidir. Bu meslekte pek çok öğrenci yetiştirdim. Tek sıkıntımız ara eleman bulmada yaşanmaktadır.” (Nasuh Özgüven, kişisel görüşme, Aralık 2017).

1997 yılında Karaman'da Fırıncılar, Lokantacılar, Pastacılar ve Gıda Üreten İşyerleri Odası kuruldu. Odanın 1997 yılı bilgilerini gösterir raporuna göre üye sayısı 217'dir (Sanayi ve Ticaret İl Müdürlüğü, 1997: 30). 1999 yılı verilerine göre Karaman'da 33 lokantacı bulunmaktadır (Sanayi ve Ticaret İl Müdürlüğü, 1999: 57). 2018 yılı Karaman Fırıncılar, Pastacılar, Lokantacılar ve Gıda Maddesi Üreten İşyerleri Odası Nisan ayı raporuna göre odaya kayıtlı lokantacılık, yemek, içecek ve sunum faaliyetleri yürüten esnaf sayısı 170'dir (Fırıncılar, Pastacılar vb. Odası, 2018:1). Bugün Karaman'da eski ustalardan az kimse kaldığı hâlde lokantacılık gelişme gösteren mesleklerdendir. Ancak Karaman'ın lokantacılık tarihine bakıldığında Birtat Lokantası'nın ayrı bir önemi olduğu görülmektedir (Uca ve Ülker, 2016: 259).

3.3.41. Marangozluk ve Mobilyacılık

Marangoz, ahşap malzemelerle araç, gereç ve mobilya imal eden sanatkâr demektir. Marangozun yaptığı işe marangozluk denir (TDK, 2011: 1626). Köken olarak Yeni Yunanca *marangón* veya *marangós* "gemide ahşap işleri yapan sanatkâr" sözcüğü ile eş kökenlidir (etimolojiturkce.com, 2018). Eskiden marangozlar benna, neccar ve dülger adlarıyla da anılmıştır. Oturma, yemek yeme, çalışma, yatılan yerlerin döşenmesine yarayan, portatif araç ve gereçlerine mobilya denilmektedir. Mobilya imal eden veya satım işlerini yürüten kimselere de mobilyacı, yapılan mesleğe de mobilyacılık adı verilmektedir (TDK, 2011: 1693).

Bu meslek kayıtlarda Arapça neccar, Farsça d r -ger ve tahta-ger olarak yer almaktadır. Rivayetlere göre bu mesleğin ilk ustası Nuh Peygamber'dir. Marangoz adı M  8. yüzyılda Asur kaynaklarında geçmektedir. Hz. Peygamber döneminde de marangoz adı geçmektedir. Marangozların Selçuklular devrinde keser, testere (erre), balta (tiğ e), törpü ve rendeleme gibi aletler kullandıkları, malzeme olarak da tahta ve  ividen yararlandıkları bilinmektedir. Marangoz tahtanın üzerindeki yontulmamı  budakları yontar ve rendele i lerini yapardı. Marangozlar eski devirlerde merdiven, çadır direği yapar ve inşaat i lerinde  alı ırlardı. Sultan 1. Alaeddin Keykubad'ın usta olduğu mesleklerden biri de marangozluktu (Merçil, 2000: 97-98). Neccar eskiden dülger ve doğramacı esnafının adıydı (Yılmaz, 2010: 497). 1584 yılından sonraki  er'iyye sicillerinde Larende'de neccar ve d lgerlerin olduğu tespit edilmiştir (Aköz, 1992: 145).

18. yüzyıl Osmanlı kayıtlarına göre Karaman'da yaşayan Acem asıllı gayrimüslim marangozlar bulunmaktaydı (Cengiz, 2011: 13). 19. yüzyılın birinci yarısında Karaman'da bina ustaları bulunmaktaydı ve aynı yüzyılda 1 tane de neccar vardı (Koçer, 2007: 186-187). 1925-1926 yılları arasını gösteren kaynaklara göre Karaman'da marangoz ve kerestecilere rastlanmaktadır (Uca ve  lker, 2016: 265; Totaysalgır, 1944: 6).

Bazı marangozlar çocukların oyun ihtiyaçlarını karşılamak için çaba sarf etmişlerdir. Çocukların yürümeleri için üç tekerlekli arabalar, hanımların ev i lerinde kullandıkları oklava, yine halkın ihtiyaç duyduğu kürek, kazma, balta, keser ve çekik sapları da yaparlardı. Rıza Usta  ocuklara katır yani topaç yaparak sevindirirdi. Eline meşe ağacı geçiren çocuklar d kk na giderek özel olarak katır adı verilen oyuncaklardan yaptırılırdı. Katırın boyası da özel malzemeden yapılırdı. Bir metre uzunluğundaki kaytanların (ip) yardımıyla katırlar  evrilirdi. Düzgün ve uzun süre dönen katır çocuklarca tercih edilirdi (Pınarbaşı, 1992: 2).

Karaman'da Semerciler Sokağı'nda marangozluk mesleğini 65 yıldır yapan Halit Güven, 25.01.2017 tarihinde yaptığımız mülakatta kendisi ve mesleğiyle ilgili şunları ifade etti:

        65 yıldır yapıyorum. D kk nımda yürüteç, senit, havan, oklava, katır, ke  e gibi ağaç ürünleri satmaktayım. Bu malzemelerin çoğunu kendim yapmaktayım. İ imi çok seviyorum. Bu yüzden h l  bu mesleği sürdürüyorum. Eskiden ağaç malzemelere ilgi çoktu. Yaptığım ka ıklar, sofralar, oklavalar hemen satılırdı. Artık el yapımı ürünlere ilgi azaldı. Bugünlerde insanlar bu ihtiyaçlarını züccaciye d kk nlarından kar ılamaktalar. Yeti tirmek  ırac bulamadığım için benden sonra bu d kk n kapanacaktır." (Halit Güven, kişisel görüşme, Ocak 2018).

Günümüzde marangozluk endüstriyel meslek hâline gelmiştir. 1957 yılında Karaman'da Marangozlar ve Mobilyacılar Odası kurulmuştur (Sanayi ve Ticaret İl Müdürlüğü, 1997: 30). 2018 yılında Karaman Esnaf ve Sanatkarlar Odaları Birliğine kayıtlı ağaç, baston, oyuncak, aplik vb. turistik eşya ve imal satıcılığıyla uğraşan 1 kişi bulunmaktadır. Yine Esnaf ve Sanatkarlar Odası Nisan ayı resmi kayıtlarına göre 2018 yılında Karaman'da faaliyet gösteren mobilyacı sayısı 250 kişidir (Esnaf ve Sanatkarlar Odası, 2018: 1).

3.3.42. Nalbantlık

Nalbant, büyükbaş hayvanların ayaklarına nal takan zanaatkâra verilen addır (TDK, 2011: 1748). Demirciliğin gelişimine uygun olarak nalbantlıkta katır, at eşek gibi yük ve binek hayvanlarının toynak denen kısmına koruma amacıyla yapılan nal çakma zanaatıdır. Eski Türkçede “takavcı” kelimesi nalbant kelimesine karşılık gelmektedir. Nalbantlar hayvanlara nal çakmanın yanında hayvanları tedavi etme işlerini de yürütürlerdi (Merçil, 200: 1070). Nalbantlar aralarında üçe ayrılırdı. Bir kısmı hayvanların tedavisiyle uğraşır, bir kısmı nal ve mih yapar, diğer bir bölümü de hayvanları nallayıp iğdiş etme işini yürütürdü (Ünal, 2011: 511). Genellikle nalbant deyince hayvanların ayaklarına nal çakan ve nalları yapan kişi akla gelmektedir (Yılmaz, 2010: 494).

Eski devirlerde nalbantlık önemli bir meslekti. Cengiz Han'ın söylediği varsayılan “Bir çivi düşerse nal düşer, nal düşerse at düşer, at düşerse süvari düşer, süvari düşerse ordu düşer ve savaş kaybedilir,” sözü bugünlerde hâlâ halk arasında kullanılmaktadır. Bu yönüyle nalbantlık o dönemlerde askerî alanda da oldukça önemli bir meslek grubuydu. Kara taşıtlarının olmadığı yıllarda işlerin binek hayvanları ile yapıldığı köy ve şehirlerde nalbantlık oldukça önemli bir meslekti (Yılmaz, 2010: 494; Yıldırım, 2014: 118-122).

Bundan 30 yıl öncesinde nalbantlık mesleği bol kazanç getirmesi ve müşterilerin çok olmasından dolayı oldukça revaçtaydı. Şamkapı ve Araba Pazarı civarlarında çok sayıda nalbant dükkânı vardı. Kervansaray Hanı ve Eski Sinema arasında Ali Ağa'nın Hanı, şimdilerde Garanti Bankası yanında Ali Baş Usta'nın Hanı ve Araba Pazarı ve sağlık ocağının arka kısımlarında nalbant dükkânları vardı. Bunlardan bir kısmı seyyar çalışırken bir kısmı da sabit dükkânlarında bu mesleği sürdürüyorlardı (Yıldırım, 2014: 118-122).

Nalbantlık mesleğinin önde gelen isimleri arasında: “Tahir Kirişçi, Nebi Serin, Göcerli Mustafa Tezgin, Ahmet Yalçınkaya, Kurucabelli Mustafa, Ali Baş Usta, Palazlar, Osman Kirişçi” gibi ustalar gelmekteydi (Yıldırım, 2014: 118-122).

Nal yapımında örs, çekiç, demir kesme makası ve çelik sikke kullanılırdı. Nal şeklinde kesilen demir plakalara eşit aralıklarla çekiç ve örs yardımıyla belirlenen noktalara sikke yardımıyla çivi delikleri açılırdı. Suntıraç (toynak bıçağı), nal, mih, çekiç, törpü, halat ve kerpeten nal çakma işlerinde kullanılan başlıca alet ve edevatlarıdır. U tipi nallar şehir içi işlerinde kullanılan hayvanlara, köylerde ve dağlık arazilerde kullanılan hayvanlara ise kapalı nallar kullanılırdı. (Yıldırım, 2014: 118-122).

Binek hayvanını nallama işi ustalık gerektiren oldukça zahmetli bir iştir. Nallama sırasında mutlaka birkaç kişinin yardım etmesi gerekir. Bu işlemler yapılırken belli aşamaları takip etmek gerekir. Eski nalı çıkarma, ayağı temizleme ve varsa yaralı bölgeyi tedavi etme ve yeni nalı çakma gibi sıralanan bu aşamalar gerçekleştirilirken mutlaka dikkatli davranılması gerekir. Bu esnada hayvanın sakin olması için alt ve üst çene arasına “yavaşa” denen bir araç konulurdu. Hırçın hayvanlar ise yerde yatırılarak nallama işlemi yapılır.

Nalbantlık mesleği Karaman’da yüzyıllar boyu sürdürülmüştür. Osmanlı şer’iyye sicillerinde 17. yüzyılın ilk döneminde bu şehirde bir Nalbantlar Çarşısı olduğu bilinmektedir (Çoraman, 2011: 21). 290 numaralı 1772-1776 tarihli Karaman şer’iyye sicil defterinde nalbantlara tahsis edilen kesin tarihi belli olmayan listede 200 dirhem katır nalı 13 para 1 akçe, 300 dirhem at nalı 17 para olarak belirlenmiş olup merkeplerin nal miktarı hakkında ise herhangi bir meblağ belirtilmemiştir (Aka, 1994:64).

19. yüzyılda resmî kayıtlarında 9 adet nalbant bulunduğu bilinmektedir (Koçer, 2007:187). Kaynakların bazılarında verilen bilgilere göre ise bu dönemde nalbant sayısı 8 olarak belirtilmiştir (Duru, 2010: 128). Karaman’da bu devirde nice şöhret sahibi olmuş nalbandın olduğu bilinmektedir (Mısırlıoğlu, 2008: 271).

20. yüzyılda da Karaman’da nalbantlık önemini korumuştur. İşlerin binek hayvanlarınca yapıldığı bu dönemde mesleğin revaçta olmasından dolayı pek çok kimse bu mesleği yapmaya devam etmiştir (Duru, 2001: 65).

Demir'in (2014: 71) aktardığı notlara göre nalbantlık mesleği “Nalbant İsmail Usta demircilik mesleği yanında nalbantlık da yapar ve civar köylerden atlarına nal çaktırmak için gelenler Nalbant İsmail Usta'nın dükkânına mutlaka varırlarmış,” şeklinde anlatılmıştır.

1990'lı yıllar itibariyle motorlu taşıtların kullanılmasıyla birlikte bu mesleğe olan ilgi azalmış ve nalbantlık işleri bitme noktasına gelmiştir. Karaman'da bu mesleği icra eden son temsilci olarak Nalbant Yusuf Usta görülmektedir (Yıldırım, 2014: 120).

Karaman'da Eski Odun Pazarı yanındaki nalbant dükkânında 50 yıldır bu mesleği icra eden Yusuf Yalçinkaya, 16.03.2017 tarihinde yaptığımız mülakatta kendisi ve mesleğiyle ilgili olarak şunları söyledi:

“50 yıldır bu mesleği sürdürmekteyim. Eskiden ulaşım binek hayvanları ile yapılmaktaydı. Bu yüzden at arabacılığı Karaman'da oldukça yaygındı. Ayrıca civar köylerde bineği olan insan sayısı oldukça fazlaydı. At ve eşek gibi binek hayvanlarının nal çakımı ve bakım işlerini ben yapardım. Bu işi yaparken kullandığım malzemeler; çekiç, çivi, nal, suntır, yavaş ve törpüdür. Eskiden günlük en az 10 tane bineğin nallama işini yapardım. Bugün ise binek hayvanları yerine otobüs, minibüs gibi araçlar kullanılmaya başlayınca bizim nalbantlık işi de yavaşladı. Bu meslek benden sonra ara eleman yetişmediği için maalesef bitecektir. Sağlığım elverdiği müddetçe bu mesleği sürdürmeye devam edeceğim.” (Yusuf Yalçinkaya, kişisel görüşme, Mart 2017).

Karaman Esnaf ve Sanatkarlar Odaları Birliğinin 2018 yılı Nisan ayı raporuna göre odaya kayıtlı 1 üye bulunmaktadır. Yusuf Usta'nın işleri az olduğu için kendisine işi düşenler kendisine telefonla ulaşabilmektedirler. Karaman'da nalbantlık mesleği bugünlerde artık bitme noktasına gelmiştir (Esnaf ve Sanatkarlar Odası, 2018: 1).

3.3.43. Okçuluk

Türkçe Sözlük'te (TDK, 2011: 1791) ok; yay denilen araçla kullanılan, uç kısmında keskin bir sac takılan ince ve küçük sopa şeklinde tanımlanmaktadır. Okçu ok yapıp satan kimse, okçuluk ise ok yapıp satma işidir.

Okçulukla ilgili Anadolu'da ilk bulgular MÖ 6. yüzyıla ait ok uçlarının bulunduğu Sümerler ve Etiler dönemine aittir. Bu döneme ait taş kabartma iki adet resimde hedefe ok atan figürler yer almaktadır. Ayrıca Türkistan'da Altay Dağları'ndaki mezarlarda yay kalıntıları ile ok uçları bulunmuştur (Özbay, 1992: 18).

Ok ve yayla alakalı olarak yapılan arkeolojik çalışmalar, okçuluğun eski devirlerden başlayarak Türklerde ve İslamiyet'i kabul eden toplumlarda esaslı bir maziye sahip olduğunu

göstermektedir. Atçılıkla yaşamları iç içe geçmiş göçebe toplumlarda ok ve yay önemli bir ögedir (Yönel ve Türkmen, 2017: 526; Arbak, 1965: 136).

Türklerin İslamiyet'i kabul etmelerinden sonra ok ve yaya olan ilgileri de artmıştır. Ok ve yay, Allah'ın Cebrail eliyle Hz. Âdem'e bir silah ve Hz. Muhammed'in ümmetine verdiği önemli bir emanet görülmüştür. "Ok atılan yer ile okun düştüğü yer arasında size cennetten bahçeler vardır." hadisi ise okçuluğun İslamiyet'teki yerine dikkat çekmesi adına önemlidir (Yönel ve Türkmen, 2017: 526; Canan, 1979: 25).

Ok ve yay, ordunun pek çok savaşta zafer elde etmesini sağlamıştır. Okçuluk ordunun verimliliğinin açığa çıkmasını sağlayan değerli bir araç olduğu için ok yapımı, ok atımı ve eğitimi de önemlidir (Yönel ve Türkmen, 2017: 526; Tunç, 2000: 123). Bugünlerde yabancı bilim insanlarınca 50 değişik Osmanlı okunun incelenmesi neticesinde Türk okunun kozalaklı ağaçlardan yapıldığı, çok düzgün ve esnek olduğu, uç ve baş kısımlarının ince, orta kısmının şişmanca olduğu, okun uzunluğunun ise oku kullanacak kimsenin ve okun niteliklerine bağlı olduğu görülmüştür (Afyon ve Tunç, 1997: 88).

Karaman'da son zamanlarda bu geleneksel mesleğe olan ilgi oldukça artmıştır. Özellikle Gençlik Spor İl Müdürlüğü ve Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi gibi kurumlar okçuluk alanında önemli faaliyetler yürütmektedir.

Karaman Gençlik Spor İl Müdürlüğü bünyesinde 2013 yılında kurulan Okçuluk Kulübü, faaliyetlerine devam etmektedir. Kulübün lisanslı öğrenci sayısı 120'dir. İl Müdürlüğü, Geleneksel Türk okçuluğunun sevdinilmesi, öğretilmesi, yaşatılması ve ulusal yarışmalar için öğrenci yetiştirilmesi için okçuluk kursları da açmaktadır. En son 2018 yılı Ocak ayında antrenör Atilla Ünal Akkoca tarafından 16 öğrenciye okçuluk eğitimi verilmiştir. Kulüp il temsilcisi olarak Okçuluk Antrenörü Recep Batman görev yapmaktadır. Karaman Gençlik Hizmetleri ve Spor İl Müdürlüğü okçuluk il temsilciliği faaliyet programında yer alan küçükler, yıldızlar ve gençler okçuluk il birinciliği müsabakaları her yıl planlanan takvim çerçevesinde yapılmaktadır. 2016 yılında Antalya'da düzenlenen Türkiye Gençler Kadetler Okçuluk Şampiyonası'nda Karaman Gençlik ve Spor Kulübü okçuluk takımı genç erkekler kategorisinde Türkiye 2.'si olmuştur (Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü, 2018).

Karaman'da okçuluk alanında faaliyetleri bulunan bir diğer kurum Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi'dir. Üniversite bünyesinde 2018 yılı Şubat ayında Okçuluk

Talimhanesi açılmıştır. Talimhane içerisinde Kültür ve Turizm Bakanlığının Geleneksel Türk Okçuluğu Sanatçısı ve aynı zamanda talimhane ve imalathane sorumlusu Osman Gözel tarafından 130 öğrenciye okçuluk eğitimi verilmektedir. Eğitimlerde sadece geleneksel okçuluk bilgisi değil aynı zamanda kültürel bilgiler de verilmektedir. İmalathanede ise Sanatçı Osman Gözel tarafından yay ve ok ile tamir işleri yapılmaktadır (kgtr.net, 2018).

Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesinde okçuluk sanatının gelişmesi için çalışan Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın Geleneksel Türk Okçuluğu Sanatçısı Osman Gözel, 29.05.2018 tarihinde yaptığımız mülakatta kendisi ve mesleğiyle ilgili olarak şunları söyledi:

“2003 yılından beri okçulukla yakından ilgilenmekteyim. Aynı zamanda Kültür Bakanlığı Geleneksel Türk Okçuluğu sanatçısıyım. Ney, ebru, hat gibi sanatlarda da hocalık yapmaktayım. Üniversite bünyesinde Okçuluk Talimhanesinin açılması ile burada öğrenci arkadaşlara okçuluk üzerine eğitimler veriyorum. Ayrıca imalathane bölümünde de yay ve ok yapımı çalışmalarını sürdürmekteyim. Okçuluk bizim kültürümüzün parçası ve ecdat yadigârıdır. Bu değerlerimizi Karaman'da tanıtmaya ve yaşatmaya görevini üstlenmem benim için ayrı bir şereftir. Bu sanatı ve diğer sanatları yaşatmak için elimden gelen çabayı göstermekteyim. Ömrüm boyunca da bu amaç doğrultusunda çalışmalarına devam edeceğim.” (Osman Gözel, kişisel görüşme, Mayıs 2018).

3.3.44. Saatçilik

Saatçilik Karaman'da geçmişten günümüze kadar sürdürülen eski mesleklerden biridir (Mısırlıoğlu, 2008:273). Şehrin ilk saatçileri Şem'i ve Hakkı Uzel Usta'dır (Uysal, 1995:184). Hakkı Usta Karamanlı Muvakkit Süleyman Hoca'nın oğludur. Karaman ve çevresinin en iyi saatçisi olarak bilinmektedir. Bu mesleği dönemin meşhur saatçisi Şem'i'den öğrenmiştir. Üzerinde Şem'i yazılı meydan saati, bugün Beyazıt semtindeki İstanbul Üniversite'sinin giriş kapısında takılı durmaktadır. Hakkı Usta da Karaman'a bir meydan saati yapmayı planlamış fakat bu sıralarda vefat etmiştir. Hakkı Uzel Usta saatçilik alanında nice kıymetli sanatkârlar yetiştirmiştir. Ertuğrul Küçüköğlu, Orhan Küçüköğlu, Mehmet Arif Keçeci, Kadir Güneş, Durmuş Akın, Refik Kaylı, Habip Oflaz, Ahmet Özakın, Aziz Çetin bunlardan bir kısmıdır (Duru, 2014: 15-116). Saatçi Mehmet Alkan da bu alanda Karaman'da önde gelen isimlerinden biridir (Yemiş, 2010: 131). Ayrıca Mehmet Sevim, İskender Ekinci, Zeki Kocataş, Mehmet Ekinci, Mehmet Ay, Recep Taylı, Ahmet Özakın, İbrahim Şahin, Musa Şahin gibi ustalar, günümüzde Karaman'da bu mesleği sürdürmektedirler (Aydoğdu, 2012: 68).

Karaman’da günümüzün saat ustalarının biri de Ali Hilmi Uysal’dır. Mesleği babası Mehmet Uysal’dan öğrenmiştir. Kişiyi özel hareketli tasarımlar yapmaktadır. Kendisi dijitalden ziyade mekanik ve antika saatler üzerinde çalışmaktadır (Dursun, 2012: 77-80).

Karaman’da Gazipaşa Bedesteni içerisindeki saatçi dükkânında 53 yıldır bu mesleği sürdüren Durmuş Akın, 12.01.2018 tarihinde yaptığımız mülakatta kendisi ve mesleğiyle ilgili şunları söyledi:

“53 yıldır saatçilik mesleğini sürdürmekteyim. Eskiden cep telefonu ve diğer teknolojik cihazlar olmayınca evlerde cep, kol, masa ve duvar saatlerini kullanmak zamanı öğrenmek adına oldukça önemliydi. İnsanlar saatleri bozulunca bizlere uğurlardı. Saatinin pimi düşse, saati yavaş çalışsa, kordonu kopsa veya eskise mutlaka buraya uğurlardı. Dükkânımda tamir işlerinin yanında her türden saatleri de satmaktayım. Bugünlerde saatlere olan ilgi azalsa da bu meslek Karaman’da daha uzun süre varlığını sürdürmeye devam edecektir.” (Durmuş Akın, kişisel görüşme, Ocak 2018).

1999 verilerine göre Karaman’da saatçi ve gözlükçülerin sayısı 9 dur (Karaman Sanayi ve Ticaret İl Müdürlüğü, 1999: 58). Karaman Esnaf ve Sanatkarlar Odaları Birliğinin 2018 yılı Nisan ayı raporuna göre odaya kayıtlı olarak faaliyet gösteren saat, pusula, kronometre vb. imal, satış ve tamirciliği yapan kişi sayısı 10’dur (Esnaf ve Sanatkarlar Odası, 2018: 1).

3.3.45. Saraçlık

Saraç, koşum ve eğer takımlarını yapan ve satan kimseye denmektedir. Saracın yaptığı iş ise saraçlık olarak ifade edilmektedir (TDK, 2011: 2033). Saraç, semer üreten sanatkar anlamına da gelmektedir (Yılmaz, 2010: 576). At ve araba koşum takımları ile deri ve meşinden çeşitli eşyaları imal edildiği ve satıldığı yerlere de saraçhane adı verilmektedir (Ünal, 2011: 593; Tekin, 2014: 217). Arapça bir kelime olan saraç at vb. hayvanlara eyer, yular ve koşum takımı yapan zanaatkar demektir (Pakalın, 1993: 125). Saraçlar binek hayvanları için koşum takımı hazırlardı. Alınlık süsleri ve hamut yapar ya da onarırlardı (Yemiş, 2010: 68). Bu kavram, aynı zamanda palan-dûz, palan-ger, palan yapan veya diken anlamında da kullanılmaktadır. Palan ya da semer binek hayvanına vurulan bir çeşit eyer olarak tarif edilmektedir (Merçil, 2000: 38).

Saraçlar hammadde olarak deri, ağaç ve işlenmiş demir kullanır. Başta at, katır, beygir ve eşek olmak üzere her çeşit hayvanın koşum malzemelerini yaparlar. Yular, zincir ve demirden ağızlık için kullanılacak malzemelerin yapımında demircilerle ortak olarak çalışır.

Saraçlar atlar için eyer, paldın, üzengi ve ayrıca çift sürmede kullanılan hamıt denilen aleti yaparlar (Polat, 2012: 27-29).

Karaman’da saraçlık mesleği eskiden beri bilinen mesleklerdendir. 20 Zilhicce 1189 (M 11 Şubat 1776) tarihinde bir saraç dükkânının satıldığı bilgisi 290 numaralı defterde kayıtlıdır (Aka, 1994: 129). 19. yüzyılda Karaman’da 5 saraç bulunmaktadır (Uca ve Ülker, 2016: 322; Koçer, 2007: 188). Aynı yüzyılın ikinci yarısında yazılan salnamelere göre Karaman’da her nevi mamulat-ı saraciyenin yapıldığı ifade edilmektedir (Yıldırım, 2011: 98).

18. yüzyılda Karaman’da semer yapan esnafın toplandığı bir Semerciler Çarşısı vardı. Bunun dışında Aşağı Çarşı ve Yukarı Çarşı’da da semerciler vardı. 19. yüzyılda Karaman’da 18 tane semerci bulunmaktaydı (Koçer, 2007: 188). 1970’li yıllara kadar Karaman’da saraçlık gözde mesleklerden biriydi. Saraçlar genellikle Odun Pazarı civarında bulunurlardı. Şamkapı’da, Musalla’da, Tabakhane’de de saraçlar mevcuttu ama bunlar sayıca oldukça azdı. Saraçlar hamut ağacı ve deriyi Bursa ve Eskişehir illerinden getirirlerdi. Saraçlar genellikle koşum takımı yapımında manda derisini kullanmayı tercih ederlerdi (Yemiş, 2010: 69-71; Pınarbaşı, 1992: 141).

Karaman’da Şabaniye Camisi karşısındaki sokağın köşesinde mütevazı dükkânında 56 yıldır saraçlık yapan Hasan Günaştı, 24.01.2017 tarihinde yaptığımız mülakatta kendisi ve mesleğiyle ilgili şunları ifade etti:

“56 yıldır bu mesleği sürdürmekteyim. 10 yaşında iken çırak olarak bu işe başladım. O yıllarda ulaşım ve taşıma işleri hayvan gücü ile yapıldığı için biz saraçların mesleği oldukça değerliydi. Özellikle köylüler ve at arabacılar ihtiyaçlarını görmek için bizim dükkâna mutlaka uğrarlardı. Zamanla motorlu araçlar yaygınlaşınca bu meslek biranda gözden düştü. Karaman’da saraçlık mesleğinin son temsilcisi benim. Benden sonra bu mesleği sürdürecektir kişi yoktur.” (Hasan Günaştı, kişisel görüşme, Ocak 2017).

Esnaf ve Sanatkârlar Odaları Birliğinin 2018 yılı Nisan ayı raporuna göre odaya kayıtlı faaliyet gösteren köşgerlik, saraçlık ve sayacılık yapan kişi sayısı 2’dir (Esnaf ve Sanatkârlar Odası, 2018: 1). Karaman’da bu mesleğin son temsilcisi Hasan Günaştı’dır (Uca ve Ülker, 2016: 323).

3.3.46. Sayacılık

Saya, ayakkabının yumuşak olan üst bölümüne verilen addır. Sayacı ayakkabının üst bölümünü hazırlayan kimse, sayacılık ise sayacının yaptığı iş ya da mesleğe denmektedir (TDK, 2011: 2046).

Sayacılar ayakkabı modeline uygun olarak deri parçalarını ayakkabının kalıbına uygun olarak üst kısmına diken ustalardır. Sayacılar yaptıkları iş itibarıyla ayakkabıcılık sektöründe önemli bir görevi yürütürler. Sayacı ustaları seri üretim yapan işletmelerde önemli vazifeler yaparlar. Modele uygun olarak parçayı tıraşlamak, ilgili bölgeleri boyamak, kıvrıma işlemi yapılacak bölgeleri elde veya makinede kıvrırmak, parçaları birleştirmek gibi görevler sayacıların işidir.

Karaman’da eskiden beri kunduracılar ikiye ayrılmıştır. Biri Orta Asya’dan getirilen öz Türk sanatı olan yemeniciliği icra eden yemeniciler, diğeri ise 18. yüzyılın ilk devirlerinde Avrupa’dan gelen kunduracılık mesleğini icra eden kunduracılarıdır. Her ikisini de birden yapan esnaf bu meslekte az bulunurdu (Sağkaya, 2014: 18-19).

Karaman’da 34 yıldır sayacılık yapan Recep Demirbaş, 01.01.2018 tarihinde yaptığımız mülakatta kendisi ve mesleğiyle ilgili şunları ifade etti:

“Ayakkabı imalatı, her biri belli alanlarda ustalık gerektiren belli aşamalardan geçerek yapılır. Sayacılık, ayakkabının önemli bir yerinin yapımını üstlenen ve ayakkabıcılık sektörünün bir uzmanlık alanıdır. Benim görevim ayakkabıların üst kısmına ait parçayı modele göre kesmek, parçaları kıvrırmak, yapıştırmak, regola yapmak, fazla parçaları tıraşlamaktır. Bu meslek oldukça dikkat gerektirmektedir. Ölçüleri iyi tespit etmek, deriye zarar vermemek oldukça önemlidir. Bizim işlerimiz daha çok seri üretimi gerektirir. Dikkate aldığımız en temel husus ayakkabı modelidir. Bu modele uygun sayaları hazırlarız. Yaptığımız ayakkabılar genellikle iç pazarda müşteri bulmaktadır. Her kalıba uygun ayakkabı modeli yapabilmekteyim. Müşteri memnuniyeti bizim için oldukça önemlidir” (Recep Demirbaş, kişisel görüşme, Ocak 2018).

Karaman Esnaf ve Sanatkarlar Odaları Birliğinin 2018 yılı Nisan ayı raporuna göre şehirde odaya kayıtlı olarak köşgerlik, saraçlık ve sayacılık yapan 2 kişi bulunmaktadır. (Esnaf ve Sanatkarlar Odası, 2018: 1)

3.3.47. Simitçilik

Simit, susamla kaplı yuvarlak ekmek ya da halka biçiminde genellikle üzerine susam konulmuş çörek olarak tanımlanmaktadır. Simit yapıp satan kişiye simitçi, simit yapma veya satma işine ise simitçilik adı verilmektedir (TDK, 2011: 2114-2115). Tarihî kaynaklara göre simit çok eskiden beri bilinen bir yiyecektir. Simit Arapça samıt yani has beyaz un anlamına gelmektedir. Bu yiyecek önceleri sarayda yapılırken sonraları halk tarafından da yapılmaya başlanmıştır. Simitçilik Karaman’da eskiden beri bilinen bir meslektir. Eskiden Perşembe Pazarı’nın vazgeçilmezleri simitçilerdir. Başlarının üzerinde simit tepsileriyle gezerken “Hacı

Keleş'in malları bunlar, hülûlûk mallarıdır bunlar" diyerek kalabalığın arasında dolaşıp simit satarlardı (Duru, 2014: 12).

Özel bir yetenek gerektirmeyen simitçilik, herkes tarafından ilgi uyandırmış ve insanlar bu işle uğraşmaya başlamıştır. Simit satanlar arasında gençler oldukça fazladır. Gerek ekonomik problemler gerekse insanların ticarete atılıp para kazanma istekleri bu mesleği insanların gözünde oldukça cazip hâle getirmiştir. Ali Rıza Çopur yazmış olduğu anı kitabında babasının vefatından sonra ekonomik sıkıntı çekmeye başlayınca bir süre simitçilik yaptığını anlatmıştır (Uca ve Ülker, 2016: 327; Çopur, 2004: 66-67).

Bu meslek birçok insan için önemli bir meşgale olmuştur. Bazı kimseler dilenmemek için simit satmışlardır. Simitçi Niyazi bir zamanlar Karaman'ın en fazla tanınan ve sevilen simalarından biriydi (Ölçer, 2014: 15; Mısırlıoğlu, 2008: 96). Bu kişi görmeyen gözü ile herkesi tanırdı. Kendisinin yürürken başı yukarı doğru kalkık olması yüzünden herkes onu kibirli bir kişi sanırdı. Kendisi emeğine alın terini katarak ekmeğini kazanırdı. Simitçi Niyazi gözleri görmeyen bir Anadolu yiğidiydi. Düzgün ve sağlam karakteri ile dürüst ve temiz bir insandı. Koluna taktığı simit sandığı ile beraber caddelerde dolaşır ve kendisinin duyabildiği bir ses tonunda "Simit, simit... Taze simit" diyerek cadde ve sokakları gezerek simit satardı. Sesi çıkarırken dahi utanırdı. Belirli yerlerde simit alıcıları vardı. Okul önlerinde macun satardı. Parası olmayan öğrencilere simit verir, parasını ertesi gün almaya çalışırdı. Kimseyi sıkboğaz etmez ve asla rahatsızlık vermezdi (Uğurlu, 2014: 26-27).

Karaman'da Kadirhane Camii karşısındaki simit fırınında 30 yıldır bu mesleği icra eden Kemal İzci, 13.04.2017 tarihinde yaptığımız mülakatta kendisi ve mesleğiyle ilgili şunları ifade etti:

"30 yıldır bu mesleği yapmaktayım. Simitçilik zor ve özen gerektiren bir meslektir. Ben 30 yıldır aynı intizamla işimi yaparım. Gevrek ve yumuşak simitlerim vardır. Sabah erkenden simitlerimi satışa hazır hâle getiririm. Bu fırının sürekli müşterileri vardır. İnsanlar simidi tattıktan sonra teşekkür için yanıma gelirler. Fırında ayrıca Ramazan günlerine özel pide ve tahinli çörek de çıkarırım. Hamdolsun, işlerim iyi gidiyor. Bugünlerde Karaman'da simitçilik alanında faaliyet gösteren pek çok dükkân açıldı. Açılan bu dükkânlarda farklı çeşitlerde simit yapıp satılmaya başlandı. Bu da kaliteyi düşürdü. Halkımız bu durumun farkında olduğu için bu açılan yerlerin simit satışları, benim simit satışımı etkilemedi. Müşterilerimin simitlerime olan ilgisinden çok memnunum" (Kemal İzci, kişisel görüşme, Nisan 2017).

Günümüzde iş hayatında meydana gelen değişmelere rağmen simitçilik sektörü önemini korumaktadır. Sabah erken saatlerde işine yetişmeye çalışan insanlara hizmet etmek

için simit satış yerleri ve seyyar simit satıcıları oldukça fazladır. Simidin ucuz ve hızlı tüketime müsait bir yiyecek olması iş yeri ve okul kantinlerinde tercih sebebi olmasını sağlamıştır. Bu nedenle simitçilik günümüzde devam eden mesleklerden biridir (Uca ve Ülker, 2016: 327).

Esnaf ve Sanatkârlar Odasının 2018 yılı Nisan ayı raporuna göre şehirde odaya kayıtlı olarak simitçilik mesleğini sürdüren 2 kişi bulunmaktadır (Esnaf ve Sanatkârlar Odası, 2018: 1).

3.3.48. Sobacılık

Soba, bir yeri ısıtmaya yarayan içerisinde katı, sıvı ve gaz yakacakların kullanıldığı bir ısıtma aracıdır. Soba imal eden, satışını gerçekleştiren, tamiratını yapan kimseler de sobacı adı verilir. Sobacının yapmış olduğu iş ve mesleğe ise sobacılık denmektedir (TDK, 2011: 2127-2128).

Eskiden sobalar daha çok tenekeden yapıldığı için tenekecilik tabiri sobacılar içinde kullanılmıştır. Karaman'da tenekeci esnaflarından biri de Ali Yapar'dır. O parkinson hastası olmasına rağmen tenekeden ibrik, leğen ve sobalar imal etmiştir. Bugün hâlâ tenekeden soba yapanlar mevcuttur (Diyarbakırlıoğlu, 2010: 138; Ölçer, 2014:16; Duru, 2014: 57).

Sobacılık mesleğinin tarihi oldukça eskiye dayanır. Sapançalı H. Hüseyin'in Hicri 1341 (M 1922/1923) tarihli eserine göre, o devirde Karaman'da soba imalatı ile uğraşan esnaflar vardır (Sapançalı, 1993:71). Soba üretimi günümüzde büyük ölçüde endüstriyel bir hâl almıştır. 1992 verilerine göre Karaman'da 11 firma tarafından kuzine ve soba imalatı yapılmaktadır. Yılda yaklaşık 15.000 adet soba üretilmektedir (Uysal vd. 1992: 334).

Karaman'da sobacılık mesleğini 40 yıldır icra eden Muharrem Ses, 29.04.2017 tarihinde yaptığımız mülakatta kendisi ve mesleğiyle ilgili olarak şunları söyledi:

“40 yıldır Karaman'da Semerciler Sokağındaki dükkânımda bu mesleği yapmaktayım. Sobaları kendimiz imal ederiz. Kuzine ve kovalı soba çeşitlerini yaparız. Sobanın bölümleri; ayak, ön kısım, arka kısım, fırın bölümü ve üst ve alt havalandırmadır. Sobacılık işinde genelde sac kullanılır ve sobanın üst kısmı pikten yapılır. Sobanın iç kısmına emayeye zarar vermemesi için sacdan imal edilen iç astar atılır. Bunun yanında boru çeşitleri, kova ve ızgara da yapmaktayız. İnsanlar doğalgaz sistemini kullanmaya başlayınca bizim sobalara olan ilgi de azaldı. Eskiden sonbahara doğru günlük en az 20, 30 adet soba satardık. Bugünlerde satışlarımız oldukça azalmıştır.” (Muharrem Ses, kişisel görüşme, Nisan 2017).

2018 yılı Madeni Tornacılar Kaynakçılar Oto Motor vb. Tamirciler Odası Nisan ayı verilerine göre Karaman'da odaya kayıtlı olarak faaliyet gösteren 5 üye vardır (Madeni Tornacılar vb. Odası, 2018: 1).

3.3.49. Şapkacılık

Türkçe Sözlük'te (TDK, 2011: 2203-2204) şapka, genel anlamda keçe ve hasır gibi maddelerden yapılan başlıktır. Şapka yapan veya satan kişiye şapkacı, şapkacının yaptığı işe ise şapkacılık denmektedir.

Şapka Kanunu sonrası Karaman'da şapkacılık bir meslek hâline gelmiştir. Harun Işık, Şapkacı Ali, Şapkacı İmameddin gibi ustalar bu alanda ön plana çıkmaktadır (Mısırlıoğlu, 2008: 271). Harun Usta günümüzde Karaman'da bu mesleği sürdüren son ustadır. Kendisi Şapkacı İmameddin Bayşen Usta'nın çıraklarından. 19 Eylül 1964 tarihinde çıkan Karaman Çarşı yangınında çalıştığı dükkân yanmış, yangın sonrasında belediyenin yaptırdığı barakalarda bir dükkân açmıştır. Barakaların kaldırılması sonucu bugünkü yerine taşınmıştır ve dükkânında dikiş makinası, makas, iplik, iğne, şapka kalıpları ve ütuden başka herhangi bir alet edevatı yoktur. Sekiz köşeli, beş köşeli london şapka, fötr şapka, düğmeli şapka gibi şapka türlerini dikmektedir. Günde 5-6 tane şapka diken Harun Usta, Karaman'da bu mesleğin son temsilciliği yapmaktadır (Şanver, 2015: 76).

Şapkacılık mesleğini 50 yıldır sürdüren Harun Işık, 11.04.2017 tarihinde yaptığımız mülakatta kendisi ve mesleğiyle ilgili olarak şunları söyledi:

“Bu mesleği çıraklıktan beri yürütüyorum. Bu işi yaparken kullandığım araçlar makas, dikiş makinası, ip, kumaş ve ıslampadır. Eskiden şapkanın özel meraklıları vardı. Müşteri tercihinine göre farklı modellerde şapka dikerdim. Kasket ve fötr şapka en fazla tercih edilen şapkalar. Yaptığım şapkalar çok sağlam ve kalitelidir. Bugünlerde ucuz ve hazır şapkalar çıkınca insanlar bizim yaptığımız şapkalara rağbet etmez oldular. Bu mesleğin Karaman'da son temsilcisiyim. Benden sonra şapkacılık mesleğini devam ettirecek ara eleman yetişmemiştir.”(Harun Işık, kişisel görüşme, Nisan 2017).

Esnaf ve Sanatkârlar Odaları Birliğinin 2018 yılı Nisan ayı raporuna göre şehirde şapka imal ve satıcılığı yapan 1 üye bulunmaktadır (Esnaf ve Sanatkârlar Odası, 2018: 1).

3.3.50. Terzilik

Türkçe Sözlük'te (TDK, 2011: 2335) terzi, giysi biçip diken kimsedir. Terzilik ise terzinin yaptığı işe denmektedir. Köken olarak Farsça *darzī* "dikici, terzi" sözcüğünden

alıntıdır (etimolojiturkce.com, 2018). Terzilik mesleğinin geçmişi, Hz İdris'e dayandırılmakta ve terzilerini piri olarak İdris peygamber gösterilmektedir. Asurluların saray esnafları arasında terzilerde bulunmaktaydı. İslam döneminde de terzilik tanınan mesleklerdendi. Selçuklular döneminde, terziler kumaşı ve elbiseyi ölçerek kesip hazırlamaktaydı. Terzilerin kullandıkları malzemeler; kumaş, ibrişim, iplik, iğne ve makastır. Eskiden terzilere; duzende, hayyat, harraz gibi tabirler de kullanılırdı (Merçil, 2000: 15, 22, 23).

Karaman şer'iyye sicil defterlerinde 8 Ağustos 1774 tarihinde bir terzi dükkânının satıldığı kayıtlarda mevcuttur (Aka, 1994: 129). Hazır giyimin yok denecek kadar az olduğu dönemlerde terzilik önemli bir meslek dalıydı. 18. yüzyılda Karaman'da Külâhçılar Çarşısı'nda yalnızca bir terzi dükkânı tespit edilmiştir (Cengiz, 2009: 309). Karaman kadı sicillerinde Osmanlı döneminde Karaman'da gayrimüslimlerin de terzilik yaptığı anlaşılmaktadır (Cengiz, 2011: 12).

Dikicilere 19. yüzyılın birinci yarısına ait temettuat defterlerinde rastlanmaktadır (Koçer, 2007: 186). O yüzyılda Karaman'da 11 tane terzi vardır (Koçer, 2007: 188). Bazı kaynaklara göre bu dönemde terzi sayısı 9'dur (Yıldırım, 2010: 49; Duru, 2010: 128). 1905-1906 tarihli Karaman şer'iyye sicillerinde de terzilerden bahsedilmektedir (Aköz, 2012: 179, 193). Eskiden terziler kese de dikerlerdi. Bu küçük torbalar akçe koymaya yarardı. Bu işi yapan kişilere kise-ger denirdi (Merçil, 2000: 80). Karaman'da yakın dönemde terziler eski belediye binasıyla, Külâhçılar Camisi arasında kalan bölgede faaliyet gösterirlerdi (Mısırlıoğlu, 2008: 272).

Mustafa Diker, Karaman'ın meşhur terzilerindendir. Dükkânında bulunan kumaşlarla müşterinin isteğine göre elbise dikerdi. Karaman'ın; Çatak, Anamas, Morcalı, Göcer, Burhan, Başkışla, Dağal ve Pınarbaşı gibi köylerinden gelen köy ahalisi elbiselerini ona diktirirlerdi. Onun en büyük hünere diktirdiği düğmelerin kopmamasıydı (Pınarbaşı, 1992: 178-179).

43 yıldır terzilik yapan Salih Karharman, 13.04.2017 tarihinde yaptığımız mülakatta kendisi ve mesleğiyle ilgili şunları söyledi:

“Terzilik mesleğine çırak olarak başladım. Dükkânımda pantolon paçalarını müşterinin isteğine göre keser ve yaparım. Hazır kumaştan pantolon ve ceket yaparım. Bayram arifelerinde işlerimiz oldukça yoğun geçer. Benim en çok kullandığım malzemeler makas, dikiş makinası, mezura, iğne ve ipliktir. İşlerimiz hamdolsun, iyidir. Bu meslekte işini iyi yapan kimse aç kalmaz.” (Salih Karharman, kişisel görüşme, Nisan 2017).

Karaman'da 1968'de Terziler Odası kurulmuştur. Odanın 1992 yılı üye sayısı 162'dir. 2018 yılı Nisan ayı verilerine göre Karaman'da Esnaf ve Sanatkarlar Odaları Birliğine kayıtlı olarak faaliyet gösteren 82 üye bulunmaktadır (Esnaf ve Sanatkarlar Odası, 2018: 1).

3.3.51. Tuzculuk

Tuz; kokusu olmayan suyla temas edince kolayca eriyen, gıda ürünlerini muhafaza etmede ve tat vermede faydalanan billur şeklindeki mineraldir. Tuz satan kimse halk arasında tuzcu olarak bilinmektedir. Tuzcunun yapmış olduğu iş veya mesleğe tuzculuk denmektedir (TDK, 2011: 2395).

Tuz üreticiliği ve satıcılığı Karaman'da eski devirlerden bugüne devam eden önemli bir meslektir. Tuzcu Arif Ağa, Karaman'ın meşhur tuzcularındandır (Mısırlıoğlu, 2008: 218).

1970'li yıllarda bakkallar, dükkânlarında bulunan malzemenin miktarı hakkında beyanname vermek durumundaydılar. Karaman'ın meşhur bakkallarından biri de Bakkal Osman Efendi'ydi. Hükümetten iki memur Osman Efendi'nin bakkalında verilen beyannamede geçen malların miktarlarını kontrol için gelmişlerdi. Osman Efendinin dört çuval dolusu çekilmiş tuzu, dört çuval da iri tuzu vardı. Depodaki sayımda ise altı çuval tuz çıkınca kendisi hakkında zabıt tutuldu. Bu yüzden Osman Efendi'ye kaçak malın müsaderesine sebep olmaktan dolayı üç ay hapis cezası verildi (Uğurlu, 2010: 220).

Karaman'da geçmişten günümüze kadar geçimini tuz satarak sağlayan Ehliz soyadını taşıyan bir aile bulunmaktadır. Karaman'ın ilk tuz satıcısı Hasan Duyar 1940'lı devirlerde buraya bir tuz imalathanesi açmıştır. Hasan Duyar'ın vefatının ardından imalathaneyi damadı Hakkı Ehliz işletmeye devam etmiştir. Tuzcu Hakkı Ehliz'in 2007 yılında vefat etmesinin ardından burayı 35 yıldır oğlu Hasan Ehliz işletmeye devam etmektedir. Karaman halkının, tuz dendiği zaman aklına geldiği tek isim Tuzcu Hakkı Ehliz'dir. Daha önceleri Gazi Dükkân Mahallesi'nde çalışırken, bugünlerde ise Atatürk Bulvarı 30 Metrelik Yol diye adlandırılan cadde üzerinde dükkânında tuzculuk mesleğini sürdürmektedir (Karaman'da Uyanış, 2015).

Tuzcu Hasan Ehliz, 29.04.2017 tarihinde yaptığımız mülakatta kendisi ve mesleğiyle ilgili şunları ifade etti:

"Babadan öğrendiğim bu mesleği 40 yıldır sürdürmekteyim. Hakiki tuz beyaz ve kristal renkte olmalıdır. Kesinlikle killi taş olmamalıdır. Nem kapmaması için ağzı kapaklı cam veya plastik kavanozda saklanmalıdır. Yemek pişirirken kesinlikle tuz atılmamalıdır.

Kaynama sırasında sıcaklığın etkisi ile içindeki mineraller değerini kaybeder. Bu nedenle kaynama sonrası yemeğe tuz atılması daha iyidir. Astım ve bronşit gibi hastalıkları çekenlere de şunları söylemek isterim: Tuzu kesinlikle cam tabağa koymalıyız ve çok az da su ilave etmeliyiz. Suyun tuzu eritmesi ile ortama ferahlatıcı bir hava yayılmaktadır. Bu yüzden insanlar bir hafta içerisinde düzenli nefes alıp vermeye başlayabilirler.” (Hasan Ehliz, kişisel görüşme, Nisan 2017).

Esnaf ve Sanatkârlar Odaları Birliğinin 2018 yılı Nisan ayı verilerine göre şehirde faaliyet gösteren üye sayısı 2’dir (Esnaf ve Sanatkârlar Odası, 2018: 1).

3.3.52. Yastık ve Minder İmalatçılığı

Türkçe Sözlük’te (TDK, 2011: 2544) yastık genellikle yatma ve oturma işlerinde kullanılan yumuşak malzemelerden imal edilen minder olarak tanımlanmaktadır. Bu işle uğraşan ustalara da yastıkçı denmektedir. Yastık kullanımının eski dönemlerde çok yaygın kullanımı varken günümüzde bu adet gittikçe gözden düşmüştür (Uca ve Ülker, 2016: 361). Eskiden Karaman’da Semerciler Sokağı’nda yastıkçılık yapan ustalar vardı (Acar, 2011: 57).

Karaman’da Semerciler Sokağında 42 yıldır yastık ve minder imalatçılığı yapan Sebahattin Bayramlar, 25.03.2017 tarihinde yaptığımız mülakatta kendisi ve mesleği ile ilgili şunları ifade etmiştir:

“42 yıldır bu mesleği sürdürmekteyim. Bu mesleğe çırak olarak başladım. Babam Adıgüzel Bayramlar’dan bu mesleği öğrendim. Yastık, yer minderi, şark köşeleri, sedir, kanep ve koltuk örtüleri dikerim. Yastığın iç kısmı preslenmiş ot olup genellikle Afyon’dan gelir. Dış kısmına tafta, kadife, halı ve koton kumaşları kullanırız. Halı kumaşı Antep’ten, kadife kumaşı İstanbul’dan getirmekteyiz. Yastıkları ve minderleri müşterinin isteğine göre dikiyoruz. Ayrıca vatandaşın isteğine göre şark köşesi de hazırlamaktayız. Yer minderinde genellikle ana malzeme olarak sünger kullanırız. Sedir yaptırmak isteyenlere de sedir oturaklar yapmaktayız. Bugünlerde insanlar evlerinde mobilya mağazalarından aldıkları oturma grubu veya çekyatları kullanmaktadırlar. Bu da yastıkçılık mesleğini olumsuz etkilemektedir. Bu meslek ata yadigârı bir meslektir. Kültürümüzün ve örfümüzün bir parçasıdır. Hamdolsun işlerim oldukça iyidir. Ömrüm vefa ettikçe bu mesleği sürdürmeye devam edeceğim.”(Sebahattin Bayramlar, kişisel görüşme, Mart 2017).

Karaman’da 1999 yılı verilerine göre yatak, yorgan, battaniye imal ve satışıyla uğraşan 5 kişi vardır (Sanayi ve Ticaret İl Müdürlüğü, 1995: 15). 2014 verilerine göre Karaman Esnaf ve Sanatkârlar Odaları Birliğine bağlı olarak yorgancılık, yastıkçılık ve hallaçlık yapan 7 üye bulunmaktadır (Esnaf ve Sanatkârlar Odası, 2014: 3-4). 2015 yılında yorgancılık, yastıkçılık ve hallaçlık yapan esnaf sayısı 5’e düşmüştür (Terziler vb. Odası, 2015: 2). 2018 yılı Nisan ayı verilerine göre Karaman’da Esnaf ve Sanatkârlar Odaları

Birliğine kayıtlı olarak çalışan 4 yastıkçı ve yorgancı üyesi bulunmaktadır (Esnaflık ve Sanatkârlar Odası, 2018: 1).

3.3.53. Yorgancılık

Türkçe Sözlük'te (TDK, 2011: 2607) yorgan, geceleri üstü soğuktan korumaya yarayan örtüye denmektedir. Yorgancı ise bunu imal eden, satışını gerçekleştiren kişi olarak tanımlanmaktadır. Yorgancılık ise yorgancının yaptığı iş veya mesleğe verilen addır. Karaman'da eski devirlerden bugüne kadar yapılan önemli mesleklerden biri de yorgancılıktır.

Bu kelime, 9. yüzyıl Türk kavimlerinde “yogurkan, yogurgan” şekillerinde görülmüş; bu ifade tarzı batıya doğru yumuşama eğilimi göstermiş, Harzemşahlar, Kumanlar döneminde “yovurgan” şeklinde kullanılmıştır (Yıldırım, 2016: 37; Ögel, 2000: 221).

Yorgancılar için eski dilde lihâf-dûz tabiri söyleniyordu. Lihaf yorgan anlamına gelmekteydi. Dûz ise farsça dûhten filinden diken, dikici anlamını taşıyordu (Merçil, 2000: 80). 1896-1898 tarihli Karaman şer'iyye sicilinde yastık, yatak, yorgan gibi eşyaların kullanıldığı ve bu tür eşyaların bazı davalara konu olduğu görülmektedir (Aköz, 1992: 83).

Yorgancılık unutulmaya başlamış geleneksel el sanatlarından biridir. Örtülmek maksadıyla kullanılan yorgan, üst kısmı yüzlük, alt kısmı astarlık olmak üzere iki bez içerisine pamuk ya da yün gibi dolgu malzemesi koyularak dikilmektedir. Lakin ilk devirlerde yorgan, yalnızca yatarken üste çekilen bir kullanım eşyası olarak bilinmiyordu. Bir üst elbise ya da üstlük için, yorgan adlandırılması kullanılıyordu. Yani yorgan daha çok bürünme veya örtünmede kullanılan bir örtünün adıydı. Çobanların, giydikleri kepenek, büyük bir aba, bazen de kadınların üzerine aldıkları örtüler eski Türk eserlerinde, yorgan adı ile tanımlanıyordu. (Anonim, 1998: 2463; Çeliker ve Ölmez, 2012: 124; Kemer ve Etikan, 2014:27).

Türk boylarında bu mesleğin görülmesi ve ilerlemesi yerleşik hayata geçildiği devirlere rastlamaktadır. Osmanlı devrinde yorgan zanaatkârları lonca kuruluşlarındandı. Bu devirde asker savaşa gitmeden veya muharebede elde edilen galibiyetleri taçlandırmak adına yapılan törenlerde veya sünnet şölenleri tarzında birtakım önemli anları yaşatmak adına yapılan etkinliklerde sanatkâr grupları, sultanın ve ona yakın avam tabakasının yanlarından

giderken yapmış oldukları ürünleri de sergileme fırsatı bulurlardı. Bu sanatkârlar arasında mutlaka yorgan ustaları da bulunurdu (Duman, 2007: 12).

Eskiden tekstil ürünü yorganların olmadığı devirlerde insanlar yünden yapılma ev yapımı yorganları kullanırlardı. Oldukça sağlıklı ve kullanışlı olan yorganlar evlerin bir köşesinde üst üste dizilerek saklanırdı. Yatılı misafirlerde yer yatağının üstüne bu yorganlar örtülürdü. Üzerinde değişik motifleri bulunan ve genellikle ipek kumaştan yapılma yorganlar gelinlik kızların çeyizlerini süslerdi. Gelinlik kızlara bir çift yorgan hediye etmek kız tarafı için olmazsa âdetlendendi (Dede Gözel, kişisel görüşme, Ocak 2018).

Bu mesleği 46 yıldır sürdüren Dede Gözel ile 19.01.2017 tarihinde yapılan mülakatta kendisi ve yorgancılık mesleğiyle ilgili şunları ifade etmiştir:

“Bu mesleği çıraklıktan başlayarak belledim. Eskiden yorgancılık mesleği oldukça revaçta idi. İnsanlar evlenecek kızlara yatak yorgan yaptırırlardı. Yorgancılık mesleği oldukça zordur. Öncelikle yüncülerden alınan yün hallaçta didilerek yapım aşamasına getirilir ve ardından hazırlanan astar içerisine yün yerleştirilerek iç astar dikilir. Sonra müşterinin isteğine göre genellikle ipekli kumaşlara değişik motifler uygulanarak yorgan kullanıma hazır hâle gelirdi. Bugünlerde insanlar daha ucuz olduğu için hazır yorgan alıyorlar. Yalnız yün yorgan daha sağlıklıdır ve kış aylarında insanı asla üşütmez.” (Dede Gözel, kişisel görüşme, Ocak 2018).

1999 yılı verilerine göre şehirde yatak, yorgan, battaniye imal ve satışıyla uğraşan 5 kişi vardır (Sanayi ve Ticaret İl Müdürlüğü, 1995: 15). 2014 verilerine göre Karaman Esnaf ve Sanatkârlar Odaları Birliğine bağlı olarak yorgancılık, yastıkçılık ve hallaçlık yapan 7 üye bulunmaktadır (Esnaf ve Sanatkârlar Odaları Birliği, 2014: 3-4). 2015 yılında yorgancılık, yastıkçılık ve hallaçlık yapan esnaf sayısı 5’e düşmüştür (Terziler vb. Odası, 2015: 2). Esnaf ve Sanatkârlar Odaları Birliğinin 2018 yılı Nisan ayı verilerine göre şehirde yorgancılık mesleğini sürdüren üye sayısı 3’tür (Esnaf ve Sanatkârlar Odası, 2018: 1).

3.3.54. Yufkacılık

Yufka, merdaneyle inceltilen yuvarlak ve oldukça ince beze yaprağı anlamına gelmektedir. Yufka yapıp satan kişiye yufkacı, bu mesleğe de yufkacılık adı verilmektedir (TDK, 2011: 2613).

Hicri 1000 (M 1591/1592) yılına ait Karaman şer’iyye sicillerinde yufka ile börek yapan bir meslek sahibinden bahsedilmektedir (Güler, 1986: 111). Ispanaklı ve peynirli börek Karaman’da sevilen yemeklerdendir. Son zamanlarda Karaman’da yufkacılık mesleğine olan

ilgi oldukça artmıştır. Çarşı içerisinde her sokakta mutlaka bir yufkacı dükkânı bulmak mümkündür. Her türlü böreğin ana malzemesi olan yufkaya olan ilgi oldukça fazladır (Mısırlıoğlu, 2008: 194).

Karaman'da 30 yıldır bu mesleği sürdüren yufkacı Ayhan Öz, hâlen Leblebiciler Değirmeni karşısında bulunan dükkânında bu mesleğini sürdürmektedir. Dükkânında böreklik yufka, mayalı, mantı ve erişte gibi yiyecekleri yapıp satmaktadır. Mesleğini eşiyle birlikte sürdürmekte olup yanında üç işçi çalıştırmaktadır. Yapmış olduğu yufkaları büyük marketlere ve halka satmaktadır. Kendisi bu işi severek yaptığını ifade etmektedir. Meslekte yaşadığı sıkıntılardan birisi ara eleman yokluğudur (Ayhan Öz, kişisel görüşme, Aralık 2017).

Karaman Esnaf ve Sanatkârlar Odasının 2018 yılı Nisan ayı raporuna odaya kayıtlı olarak faaliyette bulunan yufka ve kadayıf imal ve satıcılığı ile uğraşan esnaf sayısı 18'dir. (Esnaf ve Sanatkârlar Odası, 2018: 1).

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM: KARAMAN'DAKİ GELENEKSEL MESLEKLERİN SÖZ VARLIĞI

Çalışmanın bu kısmında, araştırmalar sonucunda elde edilen bilgiler, veriler ve belgeler ışığında Karaman'da faaliyetlerini yürüten geleneksel mesleklerin söz varlığı ele alınmaktadır.

4.1. Aktarlık

(Derleme-1)

Derleme Yeri ve Tarihi: Karaman-25.03.2017

Kaynak Kişi: Necati Büyükköse

Aktar Necati Büyükköse, 1941 yılında Karaman'da doğmuştur. İlkokul mezunudur. Mesleği, ustası Mustafa Yavuz'dan öğrenmiştir. Mesleğini 58 yıldır icra eden Büyükköse'nin, bu mesleği öğrettiği 1 kişi vardır.

(Derleme-2)

Derleme Yeri ve Tarihi: Karaman-12.01.2018

Kaynak Kişi: Yaşar Yavuz

Aktar Yaşar Yavuz, 1955 yılında Karaman'da doğmuştur. İlkokul mezunudur. Mesleği, ustası Mustafa Yavuz'dan öğrenmiştir. Mesleğini 47 yıldır icra eden Yavuz'un, bu mesleği öğrettiği hiç kimse yoktur.

(Derleme-3)

Derleme Yeri ve Tarihi: Karaman-12.01.2018

Kaynak Kişi: Ünal Yüksel

Aktar Ünal Yüksel, 1960 yılında Karaman'da doğmuştur. İlkokul mezunudur. Mesleği, ustası ve aynı zamanda babası olan Mehmet Yüksel'den öğrenmiştir. Mesleğini 46 yıldır icra eden Yüksel'in, bu mesleği öğrettiği hiç kimse yoktur.

Meslekle İlgili Söz Varlığı

acı bakla

:Termiye.

acı biber	:Biberin kurutulularak öğütülmesiyle elde edilen ve yemeklere tat vermek amacıyla kullanılan bir baharat (TDK, 2009: 50).
acı elma	:Ebucehil karpuzu.
acı yavşan	:Birleşikgillerden, Anadolu'nun her bölgesinde doğal ortamlarda yetişen, gri renkli bir bitki, ak pelin, tepe otu, tüylü dalak otu (TDK, 2011: 12).
acımık	:Çokça buğday tarlasında biten ve delice, karamuk da denilen ot ve tohumu (TDK, 2009: 50).
adaçayı	:Ballıbabagillerden, çiçeklerine göre farklı renkleri bulunan, tüylü ve beyazımtırak yaprakları olan olan güzel kokulu bir bitki, dağ çayı (TDK, 2011: 24).
afiyet şifa olsun	:”Yarasın, iyi gelsin, şifa bul.” anlamında bir söz.
ağaç balı	:Kayısı, erik, badem gibi ağaçların gövde ve dallarından sızan zamlık (TDK, 2009: 50).
ağzında bakla ıslanmaz	:Satıcıların, “Sır tutmasını bilmeyen, boşboğaz.” anlamında bir söz.
ak pelin	:Acı yavşan.
akbacak	:Çiğ olarak yenen bir ot (TDK, 2009: 141).
akbaş	:Tane tutmamış ekin başağı (TDK, 2009: 142).
akbörülce	:Beyaz, kuru fasulye.
akbubatça	:Papatya (TDK, 2009: 142).
akbuğday	:Sonbaharda ekilen, kabuğu beyaz, yumuşak bir çeşit buğday (TDK, 2009: 142).
akdarı	:Beyaz mısır (TDK, 2009: 146).
aktar	:Genellikle baharat ve züccaciye ürünleri satılan dükkân.
aktariye	:Aktarın sattığı her türlü şey.
aktarlık	:Aktarın yaptığı iş, meslek.

alıç	:Hünnapgiller familyasından olup karasal iklim bölgelerinde yetişen, hekimlikte ve boyacılıkta kullanılan, sert odunlu bir ağaç (TDK, 2011: 93).
Allah birini bin etsin	:“Malına bereket gelsin." anlamında bir söz.
altın otu	:Sarı renkli çiçekleri olan, hastalıklara iyi geldiği söylenen şifalı bir bitki.
anason tohumu	:Maydanozgillerden, kokulu tohumu eczacılıkta kullanılan bitki.
andız pekmezi	:Andız ağacının tohumundan yapılan, soğuk algınlığına iyi geldiği söylenen pekmez.
badem yağı	:Bademden elde edilen, değişik rahatsızlıkların tedavisinde kullanılan bitkisel yağ.
baharat	:Yiyecek ve içeceklere farklı tatlar vermek için kullanılan karabiber, kırmızıbiber, tarçın, karanfil, zencefil, kimyon vb. maddeler, bahar.
balbeki	:Koyu pekmez (TDK, 2009: 501).
biberiye	:Patlıcangillerden, küçük, kokulu ve iğneye benzer ince yaprakları yemeklerde kullanılan otsu bir bitki.
bitli baklanın kör alıcısı olur	:“Her kalitede ürünün bir müşterisi vardır.” anlamında bir söz.
bobaçça	:Papatya.
bövelek	:Ökse otu.
burçalak	:Burçak.
burçalık	:Yer elması biçiminde, siyah kabuklu ve kırlarda kendiliğinden yetişen bir bitki.
büber	:Biber.
cız kabak	:Koyu yeşil renge sahip kabak.
cızlam	:Kaçma, sivişme.
civanperçemi	:Birleşikgillerden, birçok türü olan, beyaz ve sarı çiçekleri bulunan bir kır bitkisi (TDK, 2011: 469).

cüccam	:Çörekotu.
çağşır	:Dereotuna benzer yemeği yapılan bir çeşit ot.
çam sakızı	:Çamların dış kabuklarından çıkarılan ve eczacılıkta kullanılan sakız.
çıtılık	:Menengiç.
çiğit	:Çekirdek.
çitlek	:Devramber çiçeği.
çörek otu	:Düğün çiçeğigillerden, tohumları yağ ve un hâline getirilerek tüketilen bir bitki, çörekotu.
dalağan	:Isırgan otu.
defne yaprağı	:Defnegillerden, hoş koku ve aroması ile yemeklere lezzet veren bir bitki.
devramber çiçeği	:Ayçiçeği veya çekirdeğinin bir diğer adı.
dilmek	:Kurutulacak meyveleri parçalara ayırmak.
dostluk başka, alışveriş başka	:iş ile alışveriş ilişkisi birbirine karıştırmamak.
dut pekmezi	:Dutun kaynatılmasından elde edilen ve hastalıklara iyi geldiği bilinen bir pekmez.
ebegümeci	:Ebegümecigillerden, mor renkli çiçekleri bulunan, doğada doğal bir şekilde yetişen, yaprakları sebze olarak kullanılan aynı zamanda hastalıklara iyi geldiği söylenen otsu bir bitki (TDK, 2011: 751).
ebem ekmeği	:Ebegümecine benzeyen bir bitki.
ebomeç	:Yemeği yapılan kendi kendine yetişen bir ot, ebegümeci.
ecdadına rahmet	:“Allah geçmişine rahmetiyle muamele etsin” anlamında bir söz.
eğir otu	:Göl ve akarsu kenarlarında yetişen kökü ilaç yapımında kullanılan çok yıllık otsu bir bitki, eğir kökü (TDK, 2011:).
eğşi	:Ekşi.

eğşili	:Kızılcık vb. ekşi meyvelerden yapılan, bazı yemekleri yapılan, bazı yemeklere konulan bir çeşit yiyecek.
eğşili ot	:Aktarların kullandıkları bir söz.
eğşimene	:Kuzu kulağı denilen yeşil ve yabani bir çeşit bitki.
ekşimtırak	:Ekşice.
eli böğründe kalmak	:Müşterilerin çaresiz bir durumu anlatmak için kullandıkları bir söz.
envayı çeşit	:Çok çeşitli.
feslikan	:Ballıbabagillerden, adı fesleğen olarak da bilinen, baharat olarak kullanılan bir bitki.
funda	:Pembe çiçekleri ilaç yapımında kullanılan bir bitki.
garayağı	:Sulak yerlerde ve ark kenarlarında yetişen bir bitki (TDK, 2009: 1921).
gasvak	:Kestane.
gılık	:Palamut.
gılla	:Ceviz.
gunetapan/ günetapan	:Ayçiçeği.
hardal	:Turpgillerden, sarı çiçekli ve tohumu hekimlikte kullanılan, tadı acı ve bir yıllık bitki (TDK, 2011: 1047).
harnup pekmezi	:Keçiboynuzu ağacının meyvesinden yapılan bir pekmez.
hatmi	:Ebegümecigillerden, kök ve çiçekleri hekimlikte kullanılan, kurutularak çay şeklinde tüketilen bir çok yıllık otsu bir süs bitkisi (TDK, 2011: 1060).
havlıcan	:Zencefilgillerden, bir çok türü olan güzel güzel çiçekli, hoş kokulu, kökleri baharat olarak kullanılan bir bitki (Doğan, 2014: 719).

hayıt	:Sıvak bölgelerde yetişen, kırmızı çiçekli, yaprağı zeytin yaprağına benzeyen, dallarında sepet yapılan bir çeşit ağaç (TDK, 2009: 2317).
ısırgan otu	:Isırgan otu.
ısırgan otu ile göt silinmez	:“Boş ve faydasız kişilerden faydalı iş beklemek yanlıştır.” anlamında bir söz.
ısırgan	:Isırgangillerden, sert ve ince tüyüne dokunulduğunda kaşıntı yapan, taze ve kuru baharat olarak tüketilen otsu bir bitki (Doğan, 2014: 791).
isot	:Şanlıurfa yöresine özgü bir biber türü.
kak	:Kurutulmuş meyve.
kakule	:Zencefilgillerden, sıcak iklimlerde yetişen şifalı bir bitki.
kantaron	:Sarı ve kırmızı çiçeklerinden ve köklerinden faydalanılan şifalı bir bitki.
karabaş otu	:Ballıbabagillerden, çiçekleri mavi veya menekşe renginde başakçıklar durumunda olan güzel kokulu bir bitki (TDK, 2011: 1314).
karabiber	:Karabibergillerin örnek bitkisi olan, meyvelerinin tanesi yuvarlak, yaprakları kalp biçiminde ve yemeklerde baharat olarak kullanılan tırmanıcı bir bitki (TDK, 2011: 1314).
karahindiba	:Birleşikgillerden, uzun ve dişli yapraklı ve kömeç biçiminde bir bitki (TDK, 2011: 1316).
karanfil	:Karanfilgillerden, güzel renkli çiçekler açan, tohumu çay olarak tüketilen hoş kokulu bir baharat.
kavurga	:Kavrulmuş buğday, mısır çerezi.
keçiboynuzu	:Harnup.
kekik	:Ballıbaklagillerden, kendine has kokusuyla bilinen, beyaz, pembe, kırmızı başak durumunda

	çiçekleri olan ve çiçekleri baharat gibi kullanılan bir bitki (TDK, 2011: 1379).
kekre	:Ağza acılık hissi veren tat.
kereviz	:Maydanozgillerden, kökleri ve yaprakları sebze olarak kullanılan bir bitki (TDK, 2011: 1393).
keten tohumu	:Ketengillerden, tohumu hekimlikte kullanılan bir bitki (TDK, 2011: 1403).
kırkkilit otu	:Nemli topraklarda tarla aralarında yetişen çay olarak içilebilen otsu bir bitki .
kıvşıyık	:İlkbaharda ekin aralarında biten ve kavrularak yenilen bir çeşit ot.
kimyon	:Maydanozgillerden, ıtırılı tohumları baharat olarak kullanılan hoş kokulu otsu bir bitki (TDK, 2011: 1443).
kişniş	:Maydanozgillerden, beyaz çiçekli ve meyvesi yemeklerde çeşni olarak kullanılan, tüysüz ve parlak bir bitki (Doğan; 2014: 1041).
koka	:Dantel yapmada kullanılan renkli ip çeşidi.
kök ilaç	:Bitki köklerinden elde edilen bir ilaç.
kör atın kör alıcısı olur	: “Sizce önemsiz görülen bir nesne başkaları için önemli sayılabilir.” anlamında bir söz.
kurutulmuş gıda	:Sebze ve meyvelerin farklı yöntemlerle kurutulması neticesinde elde edilen yiyecek.
küncü	:Susam tohumu.
lavanta	:Karabaş otu.
leblebi	:Nohutun kavrularak kabuğu alınmak suretiyle elde edilen kuruyemiş.
manadura kuruşu	:Domates kuruşu.
mangır	:Müşterinin aldığı mal veya ürün karşısında verdiği para.
melengiç/ menengiç	:Melengiç ağacının baharat olarak kullanılan meyvesi, menengiç.

mersin yaprağı	:Yemeklere lezzet vermek amacıyla baharat olarak sıkça kullanılan bir bitki.
mesai harcamak	:Satıcı tarafından bir işin gerçekleşmesi harcanan zaman.
meyan kökü	:Fasulyegiller familyasından olan, küçük mavi ve mor çiçekler açan, kökü içecek olarak kullanılan bir bitki (TDK, 2011: 1671).
nane	:Ballıbabagillerden, başak çiçekli, güzel kokulu, yaprakları yaş ve kuru baharat olarak da kullanılan otsu bir bitki (Doğan, 2014: 1291).
nar ekşisi	:Nar suyunun kaynatılmasıyla elde edilen, salatalara lezzet katmak amacıyla çeşni olarak da kullanılan sos.
nebat	:Bitki.
oğul otu	:Ballıbabagillerden, yaprakları ilaç yapımında kullanılan bir bitki, melisa (TDK, 2011: 1790).
ot ilaç	:Doğal ya da yapay ortamlarda yetiştirilen, bitkilerden elde edilen bir ilaç.
papatya	:Birleşikgillerden, baharda çiçek açan ve hekimlikte kullanılan otsu bir bitki (Doğan, 2014: 1373).
pul biber	:Acı biberin kurutulup öğütülerek yemeklerde kullanıldığı bir baharat.
püs	:Çamların çıralı yerlerinden elde edilen siyah katran.
rezene	:Maydanozgillerden, dereotunu andıran, anason yerine kullanılan ve yaprakları çay olarak da tüketilebilen otsu bir bitki (TDK, 2011: 1978).
safran	:Ülkemizde Karabük yöresinde yetişen baharat olarak tüketilen şifalı bir bitki.
semizotu	:Semizotugillerden, küçük etli yapraklı, birçok çeşitleri bulunan ve salatalarda kullanılan bir bitki (Doğan, 2014: 1498).

sinameki	:Baklagillerden, yaprakları hekimlikte kullanılan bir bitki.
sumak	:Antepfıstığıgillerden, meyvası tıpta kullanılan, yemeklere ve salatalara ekşilik vermek için kullanılan bir bitki (Doğan, 2014: 1543).
susam	:Susamgillerden, sıcak bölgelerde yağlı tohumu simit ve böreklerin üzerine baharat olarak kullanılan küçük bir bitki (TDK, 2011: 2174).
şifalı ot	:Sağlık açısından faydaları olduğu bilinen kuru ve yaş olarak tüketilen, kırlarda doğal olarak yetişen bitki.
tarçın	:Defnegillerden, birçok türleri olan, keskin kokulu ağaç ve bu ağacın baharat olarak kabuğu.
tatlı toz biber	:Tatlı biberin kurutularak öğütülmesi sonucu elde edilen baharat.
tatlıkabuk	:Tarçın (Gülensoy, 2011: 869).
termiye	:Akdeniz bölgesinde yetişen ve çerez olarak tüketilen şifalı bir bitki.
toz biber	:Kurutulmuş biberin toz hâline getirilmesi sonucu elde edilen baharat.
töhmekan	:bk. Semizotu.
ülübe/ ülübü	:Fasulye.
üzerlik tohumu	:Sedefotugillerden, çok dallı, beyaz çiçekli, kapsül içindeki acı tohumu tütsü olarak kullanılan bir bitki (Doğan, 2014: 1766).
üzüm pekmezi	:Üzümün kaynatılması ile elde edilen pekmez.
yavşan otu	:Arslanağzıgillerden, birçok çeşitleri olan, mide ilacı olarak kullanılan keskin kokulu bir bitki (Doğan, 2014: 1824).
yişillik/ yeşillik	:Sofraya konulan marul, tere, yeşil soğan gibi otlar.
yoğurt çiçeği	:Papatya.

zencefil	:Zencefilgillerden, sıcak iklime sahip bölgelerde yetişen, köksapı baharat olarak kullanılan bitki.
zerdeçal	: Zencefilgillerden, köksaplarından sarı boya elde edilen bitki.
zeyrek	:Keten tohumu.
zığlanmak	:Alıcının işini hızlandırmak.
zingadak düşmek	:İş yerine ani bir şekilde gelmek.
zırcılamak	:Alışveriş sırasında sızlanarak baş ağrıtmak.

4.2. Ayakkabı Boyacılığı

(Derleme)

Derleme Yeri ve Tarihi: Karaman-02.01.2018

Kaynak Kişi: Kamil Asma

Ayakkabı Boyacısı Kamil Asma, 1957 yılında Karaman’da doğmuştur. İlkokul mezunudur. Mesleği, ustası ve aynı zamanda babası olan Abidin Asma’dan öğrenmiştir. Mesleğini 40 yıldır icra eden Asma’nın, bu mesleği öğrettiği 5 kişi vardır.

Meslekle İlgili Söz Varlığı

afili olmak	:Ayakkabısı oldukça güzel görünmek.
ağız tadıyla yemek	:Müşteriden aldığı parayı sağlıklı ve huzurlu tüketmek.
aklı fırtmak	:Çok korkmak.
aklı kesmemek	:Yapılan davranışa akıl erdirememek.
aklına dammak	:Olacakları önceden hissetmek.
Allah muhannete muhtaç etmesin	:“Allah iyilik bilmeyen kimseye muhtaç etmesin.” anlamında bir söz.
andavallı	:Avanak, bön.
ayakkabı	:Genellikle sokakta giyilen ve altı kösele, lastik vb. dayanıklı maddelerden yapılan giyecek, başmak, pabuç (TDK, 2011: 198).
ayakkabı boyacısı	:Ayakkabı boyama işini meslek edinen kişi.

ayakkabı boyası	:Ayakkabıları daha temiz göstermeye yarayan, farklı renkleri bulunan petrol ürünü kimyasal madde.
ayakkabı cilası	:Ayakkabıları canlı ve parlak gösteren kimyasal bir deri parlatıcısı, cila.
ayakkabı süngeri	:Ayakkabıyı boyarken boyayı tüm yüzeye yaymaya yarayan, emici kimyasal sünger.
ayakkabının tozunu almak	:Ayakkabının fırça yardımıyla tozunu almak.
azımsamak	:Müşterinin vermiş olduğu parayı az görmek.
badem yağı	:Ayakkabıyı yumuşak tutmaya yarayan badem yağından üretilen kimyasal yağ.
bakar olmak	:Emanete sahip çıkmak.
ballı yağlı olmak	:Sıkı fıkı olmak.
boya sandığı	:İçine boya malzemelerinin konduğu kutu şeklindeki seyyar tezgâh.
cila	:Ayakkabıları parlatmaya yarayan kimyasal yağ.
çene çalmak	:Malı satmak için bolca konuşmak.
değiştir beyim	:Diğer ayakkabıyı koy.
emeğini korutmak	:Emeğinin karşılığını almak.
eve ekmek götürmek	:Çalışıp rızkını kazanmak.
fırça	:Ayakkabının tozunu almada kullanılan ağaç bir zemin üzerine kimyasal kıllar yapıştırılarak oluşturulan temizleme aracı (TDK, 2011: 867).
kadife bezi	:Kadife kumaştan yapılan ve ayakkabının yüzeyini parlatmaya yarayan bez parçası.
kadife çekmek	:Cilalanan ayakkabıyı parlatmak maksadıyla üzerine kadife sürmek.
kadife kumaş	:Ayakkabıyı parlatmada kullanılan kadife kumaş.
komple yapmak	:Alınan siparişlerin tamamını belli bir bedel karşılığında yapmak.
lalin	:Boyacı kaşığı.
lostracılık	:Ayakkabı boyacılığı.

parıl parıl parlamak
parlamazsa para yok

:Çok parlak görünmek.
:“Memnun olmazsan para verme.” anlamında bir söz.

şırlak olmak
yanlarına kâr kalmak

:Ayakkabıyı parlak ve gösterişli hâle getirmek.
:Yaptıkları cezasız kalmak.

4.3. Ayakkabı Tamirciliği

(Derleme-1)

Derleme Yeri ve Tarihi: Karaman-25.03.2017

Kaynak Kişi: Ramazan Uysal

Ayakkabı Tamircisi Ramazan Uysal, 1963 yılında Karaman’da doğmuştur. İlkokul mezunudur. Mesleği, ustası Osman Uysal’dan öğrenmiştir. Mesleğini 30 yıldır icra eden Uysal’ın, bu mesleği öğrettiği kimse yoktur.

(Derleme-2)

Derleme Yeri ve Tarihi: Karaman-02.01.2018

Kaynak Kişi: Mustafa Öcal

Ayakkabı Tamircisi Mustafa Öcal, 1959 yılında Karaman’da doğmuştur. İlkokul mezunudur. Mesleği, ustası Ömer Usta’dan öğrenmiştir. Mesleğini 46 yıldır icra eden Öcal’ın, bu mesleği öğrettiği 5 kişi vardır.

(Derleme-3)

Derleme Yeri ve Tarihi: Karaman-11.01.2018

Kaynak Kişi: Osman Uysal

Ayakkabı Tamircisi Osman Uysal, 1957 yılında Karaman’da doğmuştur. İlkokul mezunudur. Mesleği, ustası Mustafa Sağkaya’dan öğrenmiştir. Mesleğini 30 yıldır icra eden Uysal’ın, bu mesleği öğrettiği 2 kişi vardır.

Meslekle İlgili Söz Varlığı

ayakkabı kalıbı

:Ayakkabıları genişletmeye yarayan, ağaç veya plastik imal edilen araç.

ayakkabı tamircisi	:Her türlü ayakkabının tamir ve bakımını yapan meslek erbabı.
babiç/ babuç/ pabuç	:Bir çeşit açık ayakkabı (Doğan, 2014: 1367).
bada bada ayakkabı	:Büyük büyük, iri iri ayakkabı (TDK, 2009: 459).
badal bayrak	:Eski püskü, yırtık pırtık ayakkabı.
badıl badıl	:Satıcının gevezelik etmesi, gürültülü ve kaba konuşması, şamata.
bağcık	:Ayakkabıyı bağlamada kullanılan, ince ve uzun ip.
basamak	:Müşterinin uzattığı ayakkabıyı geçici olarak giymek.
başmak	:Eskiden kullanılan kadın ayakkabısı.
başmakçı	:Ayakkabı yapıp satan kimse, ayakkabıcı.
bekere	:Makara.
biz	:Ayakkabı tamirciliğinde deriye delik delmede kullanılan tığ.
burun demiri	:Ayakkabıda aşınmayı önlemek için burun kısmına çakılan demir (Duru vd., 2016: 15).
cırcır	:Ayakkabı fermuarı.
cizlavit	:Lastik ayakkabı.
çekic	:Genellikle kısa değnek ve metal başlıktan oluşan ayakkabıcı aleti.
çitçit makinesi	:Kemere ve ayakkabıya çitçit basmaya yarayan araç.
çivili ayakkabı	:Kalıbın tabanına göre kesilen astarın, kalıba çivilenmesi ile yapılan ayakkabı.
danalya	:Ayakkabıyı kalıba çekmeye yarayan pense veya kerpeten benzeri alet.
delgeç	:Zimba.
deri kemer	:Deri veya suni deriden üretilen kemer.
destur almak	:Ustasından icazet almak.

dikişli ayakkabı	:Taban köselesi, çivi yerine iple dikilerek tutturulan ayakkabı çeşidi (Bardakçı, 1976: 285).
dilik	:sökük ve eski olan şey.
eski püskü pabuç	:Çok eski, oldukça yıpranmış pabuç.
fakite	:Tabaklanmış ve yağlanıp boyanmış büyük baş hayvan derisi (TDK, 2009: 1831).
farımak	:Yıllarını vermek, ihtiyarlamak.
faşıldak	:Özenmeden, aceleye getirilerek yapılan iş.
fermuar	:Giysilerin bölümlerini birbirine tutturmaya yarayan şerit.
hırtıbığı kesilmek	:Yorgunluktan bitkin düşmek.
hoval	:Ayakkabıların, aykkabı altını parlatmak ve kalıbın üstüne deriyi germek için kullandıkları şimşirden yapılmış bir araç (TDK, 2009: 2421).
iç astar	:Ayakkabının iç kısmına konulan keçe, deri veya sentetikten yapılan astar.
iğne yurdu	:İğne deliği.
ilaç	:Ayakkabıcılıkta yapıştırma işlerinde kullanılan özel yapıştırıcı.
ilgi	:Ayakkabı tamirciliğinde kullanılan çengelli iğne.
kabara	:Botların altına çakılan, raptiyeye benzeyen, başı kalın ve geniş çivi.
kabaralı potin	:Altına kabara çakılmış bot şeklindeki ayakkabı.
kapsül basma makinesi	:Kemer yapımı sırasında, deri üzerine metal aleti monte etmeye yarayan makine.
karabaşlı çivi	:Ökçenin tahta kısmını tutturmaya yarayan çivi.
kaytan	:Dikme işlerinde kullanılan balmumu sürülmüş ip.
keçe tabanlık	:Keçeden yapılan iç astar.
kelik	:Ayakkabı.
kemer	:Giyim sektöründe kullanılan deri ve sentetik malzemedan üretilen kayış.

kemer köprüsü	:Kemerin üzerindeki deri halka.
kemer tokası	:Kemerin baş kısmına monte edilen, sıkıştırma görevini yapan metal parça.
kemer vidası	:Kemerde metal bölmeyi, deri kısma birleştirmeye yarayan çitçit.
kepi	:Çivi.
kerpeten	:Çivi sökmeye ve kesmeye yarayan metal iki kolu bulunan kesici alet. çivi çeşidi.
kesik	:Yemeni, terlik.
kesim bıçağı	:Ayakkabıcılıkta kullanılan ve deri kesmeye yarayan keskin bıçak.
kıvrırma	:Ayakkabının kenar kusurlarını düzeltip, katlama işlemi.
makara	:Üzerine iplik sarmaya yarayan silindir boru. makine çeşidi.
masara makarası	:Metalden yapılan, üzerine şerit, fitil ya da iplik takılan silindir şeklindeki boru.
masat	:Falçatayı keskinletmeye yarayan yüzeyi pütürlü çubuk şeklindeki araç.
mekik	:Dikiş makinesinde, içine masura yerleştirilen devinimli parça.
meşin	:Koyun derisi (Bardakçı, 1976: 285).
monte çivisi	:Ayakkabıyı kalıba monte etmede kullanılan
mühre	:Ayakkabı çivisi.
nalça mihni	:Ayakkabı ökçesine çakılan çivi.
nalça	:Ayakkabıların ökçesine çakılmak üzere demirciler tarafından özel şekilde yapılan, atnalı şeklinde, önü kapalı, ortası açık demir parçası (Bardakçı, 1976: 285).
ökçe	:Ayakkabı topuğu.

ökçe kapağı	:Ökçenin topuğuna çakılan, metalden yapılmış özel koruma aparatı.
ökçe lastiği	:Ayakkabı ökçesine çakılan ve ayakkabı topuğunu korumaya yarayan lastik.
örs	:Ayakkabının üzerine geçirildiği demir altlık.
pençe	:Ayakkabının taban köselesi.
pesterizme	:Ayakkabının kalıba montelenme sürecinde yapılan işlem.
potin	:Çocukların ve dağa ve bayıra giden insanların kullandıkları özel ayakkabı (Bardakçı, 1976: 285)
sahtiyan	:Keçi derisi (Bardakçı, 1976: 285).
sarı kapak çivi	:Ayakkabı pençesinin tabanına çakılan çivi.
taka	:“Eskimiş, kullanılamaz durumda.” anlamında bir söz.
tiyniyetsiz	:Kötü huylu kişi veya kimse.
vakite	:Sığır derisi (Bardakçı, 1976: 285).
valiz çekeceği	:Valizin elle tutulan metal kısım.
veresiye yok	:“Parası peşin” anlamında bir söz.
yağdanlık	:Ayakkabı tamirciliğinde makinaları yağlamada kullanılan yağ kabı.
yakma	:Ayakkabının kenar kısımlarının dikilmesi sonrası yapılan işlem.
yemeni	:Alt kısmı kösele, üst kısmı ise deriden yapılan hafif ayakkabı.
yukalmak	:Fazla kullanmaktan dolayı iyice eskimek.
zımba	:Deri malzemeye, delik açma işlemi yapan araç.

4.4. Ayakkabıcılık

(Derleme-1)

Derleme Yeri ve Tarihi: Karaman-01.01.2018

Kaynak Kişi: Mahmut Konur

Ayakkabıcı Mahmut Konur, 1954 yılında Karaman’da doğmuştur. İlkokul mezunudur. Mesleği, ustası ve aynı zamanda babası olan Ahmet Konur’dan öğrenmiştir. Mesleğini 42 yıldır icra eden Konur’un, bu mesleği öğrettiği 5 kişi vardır.

(Derleme-2)

Derleme Yeri ve Tarihi: Karaman-01.01.2018

Kaynak Kişi: Ali Kopçal

Ayakkabıcı Ali Kopçal, 1963 yılında Karaman’da doğmuştur. İlkokul mezunudur. Mesleği, ustası Emin Hopa’dan öğrenmiştir. Mesleğini 42 yıldır icra eden Kopçal’ın, bu mesleği öğrettiği 4 kişi vardır.

(Derleme-3)

Derleme Yeri ve Tarihi: Karaman-01.01.2018

Kaynak Kişi: Memiş Özdemir

Ayakkabıcı Memiş Özdemir, 1974 yılında Karaman’da doğmuştur. İlkokul mezunudur. Mesleği, ustası Mahmut Konur’dan öğrenmiştir. Mesleğini 30 yıldır icra eden Özdemir’in, bu mesleği öğrettiği 10 kişi vardır.

(Derleme-4)

Derleme Yeri ve Tarihi: Karaman-17.02.2018

Kaynak Kişi: Osman Kutucu

Ayakkabıcı Osman Kutucu, 1959 yılında Karaman’da doğmuştur. İlkokul mezunudur. Mesleği, ustası ve aynı zamanda babası H. Hüseyin Kutucu’dan öğrenmiştir. Mesleğini 54 yıldır icra eden Kutucu’nun, bu mesleği öğrettiği 5 kişi vardır.

(Derleme-5)

Derleme Yeri ve Tarihi: Karaman-01.01.2018

Kaynak Kişi: Mehmet Konur

Ayakkabıcı Mehmet Konur, 1956 yılında Karaman’da doğmuştur. Lise mezunudur. Mesleği, ustası aynı zamanda babası olan Ahmet Konur’dan öğrenmiştir. Mesleğini 40 yıldır icra eden Konur’un, bu mesleği öğrettiği kimse yoktur.

Meslekle İlgili Söz Varlığı

acar	:Yeni, taze (TDK, 2011:6).
ağman	:Ayakkabıcılıkta kusur, hata, eksik tarafı anlatan bir söz.
Ahi Ekber	:Yemenicilerin piri.
Ahi Evran	:Ayakkabıcıların piri.
aktar değneği	:Dikişli ayakkabıları çevirmeye yarayan tahta aygıt.
ayağına yavuz taş dokunmasın	:“Sıkıntı çekme, sağlıcakla kal!” anlamında bir söz.
ayağında eskisin	:İyi ve güzel günlerde kullan.
ayakkabı	:Genellikle sokakta giyilen ve altı kösele, lastik vb. dayanıklı maddelerden yapılan giyecek, başmak, pabuç (TDK, 2011: 198).
ayakkabı bağı	:Ayakkabının bağcık kısmına takılan ip.
ayakkabıcı	:Her türlü ayakkabı işlerini yapıp satan meslek erbabı.
ayakkabıcılık	:Ayakkabı üretim ve pazarlama işlerini sürdüren meslek dalı.
babet ayakkabı	:Esnek, yumuşak ve rahat özelliklere sahip, topuksuz bayan ayakkabısı.
bebe	:18-24 arası büyüklüğe sahip ayakkabı numarası.
burun bombe	:Ayakkabı da burun bölgesine gelen kısım.
cızma/ çizme	:Koncu en az dize kadar uzanan deri veya lastik ayakkabı (Doğan, 2014: 324).
cicili bicili ayakkabı	:“Çok desenli ve güzel ayakkabı.” anlamında bir söz.
çarık	:İşlenmemiş sığır derisinden üretilen basit ayakkabı (Doğan, 2014: 293).
çarıkçı	:Çarık türü ayakkabı yapıp satan meslek erbabı.

çekidik	:Kadın yemenisi.
çizmecı	:Çizme türü ayakkabı üretip, satan meslek erbabı.
çizmeyi aşmak	:Haddini aşmak.
çok gezen pabuç bok getirir	:“Gereksiz ve boş işlerle uğraşarak vakit geçirenler mutlaka sıkıntıyla karşılaşır.” anlamında bir söz.
çoraplık	:Ayakkabının alt kısmına gelen iç bölme.
dil	:Ayakkabının bağcık kısmının alt kısmında bulunan deri.
edik/ edük	:Köylü çizmesi, mest.
Ermenek/ Ermenek lastiği	:Bir zamanlar Ermenek’te üretilen ve o yörede “kara lastik” adıyla da bilinen lastik ayakkabı, Ermenek lastiği.
eskisi küllüğe	:İyi günlerde kullanıp, eskitmen dileğiyle.
espadril ayakkabı	:Üst kısmı hasır, diğer tarafları kumaş çeşitlerinden yapılan, esnek ve hafif bir ayakkabı.
eti senin kemiği benim	:Her şeyiyle ustaya tabi olmak.
etik	:Patik, çocuk ayakkabısı.
filet	:30-35 arası büyüklüğe sahip ayakkabı numarası.
foracı	:Ayakkabının tabanı diken meslek erbabı.
galfa/ kalfa	:Aşaması çıraklıkla usta arasında bulunan zanaatçı (TDK, 2011: 1278).
garson	:35-39 arası büyüklüğe sahip ayakkabı numarası.
gondura/ yondura/ kundura	:Kaba işlenmiş, başsız, konçsuz ayakkabı (TDK, 2011: 1526).
göz deliği	:Ayakkabıda bağcık takılan, sıra sıra küçük deliklerin bulunduğu bölme.
gülerek kullan	:Müşterinin, satıcıya karşı söylediği esenlik sözü.
gürültüye pabuç bırakmamak	:Önemli bir tehlike oluşturmayacağını bildiği korkutmalara aldırış etmeyip inandığını yapmak.
haffa / haffaf	:Terlik, ayakkabı gibi giyecekleri yapıp satan meslek erbabı, kavaf (Doğan, 2014: 668).
harmana	:Hasat sonrasına bırakılan hesap.

haydan gelen huya gider;
sudan gelen sele gider

:“Emeksiz kazanç çabuk tükenir.” anlamında bir söz.

herkes sakız çiğner amma,
Ayşe abla gibi patlatamaz

:“Her ayakkabıcının farklı bir iş görme becerisi vardır.” anlamında bir söz.

hırhış olmak

:Yoğun işlerden dolayı nefes nefese kalmak.

iç yanak

:Ayakkabının iç yan kısmı.

iskarpın

:Yumuşak deriden yapılan ayakkabı (Bardakçı, 1976: 285).

kalıp

:Ayakkabı numaralarına göre özel olarak üretilen tahta veya plastik malzeme.

kalıpçı

:Ayakkabıcılıkta kalıp işlerini yürüten meslek erbabı.

kavaf

:Özentisizce üretilen, kalitesi düşük, ayakkabı yapıp satan meslek erbabı.

kelik

:Eski ayakkabı.

kelikçi

:Ayakkabıcı.

kemer

:Giyim sektöründe kullanılan deri ve sentetik malzemeden üretilen kayış.

kenar kıylık

:Ayakkabının kenarına atılan özel bir ayakkabı dikişi.

kerata

:Ayakkabı giymede kullanılan metal ve plastikten yapılan araç, çekecek.

kesim

:İşlenmiş deriyi makinede kesme işlemi.

konç

:Ayakkabının ayak bileğinden üst kısmı.

köşger

:Yemeni türünde ayakkabıları üreten meslek erbabı.

kulaklarını çekmek

:Uyarmak maksadıyla ceza vermek.

kunduracı

:Kundura yapan veya satan kimse (TDK, 2011: 1526).

kunduracılık

:Kunduracıların yaptığı iş (TDK, 2011: 1526).

lastik ayakkabı	:Lastik malzemeden imal edilen ayakkabı.
malın hayrını görmek	:“Sattığım malı hayırlı bir şekilde kullan.” anlamında bir söz.
mastalya	:İçerisinde ayakkabı derisi yumuşatılan tahta leğen, çanak.
merdane	:18-24 arası büyüklüğe sahip ayakkabı numarası.
mest	:Ayakkabıların iç kısmına giyilmek amacıyla deriden imal edilen, iç ayakkabı çeşidi.
modelci	:Ayakkabı modelini çizen kişi.
muşta	:Ayakkabıcıların kullandıkları ağırlık ölçme aleti.
müşgül	:Satıcıların iş yerinde yaşadıkları zor durum, sıkıntı.
nalın	:Takunya, sandalet.
nöğürün/ ne görürsün	:Ne işle meşgulsün!
ökçe	:Ayakkabının topuk kısmı.
özel no	:44+ üzeri büyüklüğe sahip ayakkabı numarası.
pabucu dama atılmak	:Bir iş yerinde veriminden dolayı gözden düşmek.
pabuç eskitmek	:Bir işin gerçekleşmesi için çok gidip gelmek.
pabuç kadar dili olmak	:Müşteriye veya birisine kabaca cevap vermek.
patik	:18-24 büyüklüğe sahip ayakkabı numarası.
Piri Pina	:Mestçilerin piri.
sandalet ayakkabı	:Taban kısmı, üst kısmından kayışla bağlanabilen yazlık ayakkabı.
saya	:Ayakkabının deriden yapılan yumuşak ön kısmı.
sayacı	:Ayakkabının ön kısmını dikip hazırlayan meslek erbabı.
sayacılık	:Sayacının yapmış olduğu meslek dalı.
sneaker ayakkabı	:Kauçuk vb. malzemelerden yapılan, yürürken ses çıkarmayan ve oldukça rahat spor ayakkabısı.
spor ayakkabısı	:Spor yaparken kullanılan esnek, rahat ve özel bir ayakkabı.

şerbetlik	:Ayakkabıcık mesleğinde dükkânda çalışan çırağa, müşteri tarafından verilen bahşiş.
şipidik	:Bir çeşit ökçesiz hafif ayakkabı.
şirnemek / şişgin	:Fazla övgüden dolayı havadar, şımarık olmak.
taban astarı	:Ayakkabı tabanı için üretilmiş, sertleştirilmiş karton veya plastik altlık.
taban ilacı	:Sayayı tutturmada kullanılan yapıştırıcı, ilaç.
taban	:Değişik malzemelerden üretilen ayakkabı altlığı.
tahta kalıp	:Ayakkabı yapımında ölçü almada kullanılan ağaç kalıp.
takunya	:Kısmen veya tamamen tahtadan yapılmış abdest almada kullanılan terlik.
temizlik	:Ayakkabının ateşte ütülmesi, kalıptan çıkarılıp boyanarak, giyime hazır hâle gelmesi işlemi.
terlik	:Ev içinde giyilen, ekseriyetle yanları ve arkası açık, hafif ayakkabı çeşidi (Doğan, 2014: 1684).
terlikçi	:Terlik yapıp satan meslek erbabı.
tezgâhlamak	:Bir işi önceden planlamak.
topuk yastığı	:Ayakkabının ökçe kısmına gelen iç bölme.
vardola	:Ayakkabının taban köselesinin üst katından ayakkabıyı dört taraftan saran, dar kösele şeriti.
vinleks ayakkabı	:Suni deriden yapılan ayakkabı.
yan parça	:Ayakkabının yan kısmı.
yemeni	:Altı köseleden yapılan hafif bir ayakkabı.
yemenici	:Yemeni türü ayakkabı yapıp satan meslek erbabı.
zegerdan	: Orta boyda ayakkabı kalıbı.
zenne	:Kadın çizmesi.

4.5. Bakırcılık

(Derleme)

Derleme Yeri ve Tarihi: Karaman-13.02.2017

Kaynak Kişi: Sefer Akyüz

Bakırcı Sefer Akyüz, 1940 yılında Karaman’da doğmuştur. İlkokul mezunudur. Mesleği, babasından öğrenmiştir. Mesleğini 60 yıldır icra eden Akyüz’ün, bu mesleği öğrettiği üç kişi vardır.

Meslekle İlgili Söz Varlığı

Allah yokluk göstermesin

:“Allah sıkıntı vermesin!” anlamında bir söz.

aşma

:Bakırdan yapılan silindir şeklinde kova (TDK, 2009: 361).

ayaklı bakır ibrik

:Altında bakırdan ayağı olan ibrik.

bakır

:Atom numarası 29, yoğunluğu 8,95 olan, 1084 °C'ye doğru eriyen, doğada serbest veya birleşik olarak bulunan, ısı ve elektriği iyi ileten, kolay dövülür ve işlenir olduğundan eski çağlardan beri türlü işlerde kullanılan, kırmızı renkli element (TDK, 2011: 238).

bakır guşana

:Bakırdan yapılan orta büyüklükteki bir tencere.

bakır havan

:İçerisinde sert şeyleri dövüp ufalamaya yarayan, bakırdan yapılan, oldukça çukur ve enli kap.

bakır kahve cezvesi

:Kahve pişirmeye yarayan, saplı, küçük bakır kap.

bakır kepçe

:Büyük kazanlarda pişen sulu yiyecekleri karıştırmakta, dağıtmakta kullanılan, uzun saplı, yuvarlak, büyük ve derin kaşık.

bakır meydan sinisi

:Üzerinde yemek yenilebilen yuvarlak, bakır büyük tepsi.

bakırcı

:Bakır işleriyle uğraşan meslek erbabı.

bakırcılık

:Bakırcının yapmış olduğu meslek türü.

bakraç

:Helke.

barç

:Parç.

buçuk	:Yarım batman (7.697 kg.lık eski bir ölçü) sıvı alan bakır kova (TDK, 2009: 777).
bulgur kazanı	:İçinde bulgur kaynatmaya yarayan bakırdan yapılan enli ve büyük kazan.
cingil	:Alt kısmı yuvarlak, üstü kapaklı, sıvı taşımada kullanılan bir çeşit kova.
çalma tekniği	:Motiflerin demir zımparalarla baskı yapılması şeklinde uygulanan bakır işleme tekniği.
çekme tekniği	:Bakırın eşyanın, ağaç kalıplarla tahtada çekilmesi şeklinde uygulanan bakır işleme tekniği.
çencire / tencere	:Yemek pişirmekte kullanılan, genellikle metal, kapaklı kap.
çitil	:Bakırdan yapılma, içerisine genellikle yoğurt konan, küçük, kulplu bir kap.
de gayrı	:Satıcılara, alıcı tarafında pazarlık sırasında malın değerini ifade etmesi için söylenilen bir söz.
dediğim dedik	:Kendisinden başkasının dediğini dinlemeyen, inatçı.
delikli	:Süzgeç.
dımdızlak kalmak	:Eski imkânlarını yitirmek.
dik guşana	:Taban kısmı düz, yan tarafları dik şekilde olan tencere.
dövme tekniği	:Bakırın ağaç tokmakla dövülmesi şeklinde uygulanan bakır işleme tekniği.
düz bakır ibrik	:Alt kısmında ayaklık bölümü bulunmayan bakır ibrik.
goşana/ guşane/ kuşane	:Büyük ebatlı, ağzı kapaklı karavana tencere.
gügüm	:Bakırdan yapılma, gövde tarafı şişkin, uzun dar boyunlu, kapaklı su kabı.
güle güle	:Bakırcıları giden müşterilerin arkasından söyledikleri iyi dilek sözü (Gökdayı, 2015: 218).

hanene Hızır uğrasın!

:“Evine Hızır uğrasın, evin bereketlensin!”
anlamında bir söz.

haranı/ harenı

:Tencereden büyük bakır kap (Mısırlıoğlu, 2008: 69).

helke

:Eskiden köylerde su taşımada ve süt sağmada kullanılan cingilden büyük bakırdan kulplu küçük su kovası.

helvanı

:Genellikle aşçıların kullandığı tencere çeşidi.

höflü

:Sert mizaçlı kişi.

ırbık

:Su kabı, ibrik.

ımanı gevremek

:İş yükünden dolayı çok yorulmak.

insan niyetinin ekmeğini yer

:“Kötü niyetli insan kötülük, iyi niyetli insan iyilik görür.” anlamında bir söz.

it takkeyi ne yapsın,

dingilderken düşürür

:“İnsanların bir kısmı sahip olduklarının değerini bilemez.” anlamında bir söz.

kakma tekniği

:Motiflerin kap üzerine kazılarak veya oyularak yapıldığı bakır işleme tekniği.

kazgaç

:Bakırcıların kapları kalaylamak için kullandıkları bir demir araç.

kazan

:Düğünlerde yemek pişirmek maksadıyla kullanılan, taban kısmı derin, kulplu büyük kap (Doğan, 2014: 988).

kevgir

:Bakırdan yapılma uzun bir sapı bulunan pekmez kaynatma işlerinde kullanılan delikli kap.

krom sini

:Üzerinde yemek yenilebilen, kromdan yapılma, büyük ve yuvarlak tepsi.

kulplu bakır helke

:Bakırdan yapılan, kenarlarında kulbu bulunan, orta büyüklükteki su taşıma kovası.

kulplu kazan

:Bir şey kaynatmaya yarayan, büyük, derin ve kulplu kazan.

kulplu tas	:Genellikle içine sulu şeyler konulan, kenarlarında kulbu bulunan, bakır tas.
kulplu yemek tavaşı	:İçerisinde yağ eritilen, uzun saplı yayvan kap.
lembeki	:Küçük tabak, küçük sahan (TDK, 2009: 3073).
parç	:Kulplu su kabı.
sahan	:Küçük ve derinliği az yemek kabı (Doğan, 2014: 1459).
sini	:Bakırdan yapılma, yayvan yemek sofrası.
tabak çanak kalaylamak	:Bakır kapları kalaylamak.
tava delik tas delik, o da bir üstebelik	:“İşler hep kötüye gidiyor.” anlamında bir söz.
tereyağından kıl çeker gibi	:Hiçbir sorun yaşamadan işin içinden çıkmak (Aksan, 2015: 188).
yuvarlak guşana	:Taban kısmı yuvarlak, bakır tencere.

4.6. Bakkallık

(Derleme-1)

Derleme Yeri ve Tarihi: Karaman-17.02.2018

Kaynak Kişi: Mehmet Sesçi

Bakkal Mehmet Sesçi, 1981 yılında Karaman’da doğmuştur. İlkokul mezunudur. Mesleği, kendisi öğrenmiştir. Mesleğini 15 yıldır icra eden Sesçi’nin, bu mesleği öğrettiği hiç kimse yoktur.

(Derleme-2)

Derleme Yeri ve Tarihi: Karaman-17.02.2018

Kaynak Kişi: Yaşar Cingöz

Bakkal Yaşar Cingöz, 1967 yılında Karapınar’da doğmuştur. İlkokul mezunudur. Mesleği, kendisi öğrenmiştir. Mesleğini 12 yıldır icra eden Cingöz’ün, bu mesleği öğrettiği hiç kimse yoktur.

Meslekle İlgili Söz Varlığı

abur cubur şey	:Besin değeri olmayan atıştırılmalık yiyecek, garnitür.
ağaran	:Süt, yoğurt, ayran vb. ürünler (TDK, 2009: 83).
bakkal	:Daha çok perakende olarak yiyecek ve günlük ev ihtiyaç maddeleri satan kimse (Doğan, 2014: 144).
bakale bi bacım/ bak hele bir bacım	:Size sesleniyorum, bakar mısınız?
bakkal çakkal	:Bakkal türü küçük işler.
bakkal defteri değil	:“Karışık ve düzensiz kullanacağın bir defter değil.” anlamında bir söz.
bakkal defteri	:Bakkalların düzensizce kullandıkları her yeri yazılmış hesap defteri.
bakkal kâğıdı	:Kalın ve kaba kâğıt (TDK, 2011: 239).
bakkal kasap, hep bir hesap	:“Ne kadar çaba sarf etsende sonuç değişmez.” anlamında bir söz.
bakkala bırakma	:“Bir işi geciktirme, oyalama.” anlamında bir söz.
bakkaliye	:Bakkalda satılmak üzere raflarda bulundurduğu her türlü malzeme.
bakkallık	:Bakkalın yapmış olduğu iş, meslek.
bekeli	:Kapalı.
bekere	:Üzerine ip sarılan makara.
bereket versin	: “Allah bereketini arttırsın.” anlamında bir söz.
birader	:Erkek kardeş.
bisküvi/ büsküvüt/ biskevit	:Ana malzemesi un, süt, şeker olan ve uzun süre saklanabilen gevrek bir peksimet.
borç	:Bakkallık mesleğinde sonradan ödenmek üzere alınan mal veya para.
bunsuramak	:Şaşırmak, afallamak.
cam şekeri	:Sormuk şeker.
cara/ cuvara/ sigara	:Tütün mamulünden elde edilen içecek.
ciklet	:Sakız.

cips	:Patates, mısır vb. gıdaların sos ve baharatla kızartılması ile yapılan ambalajlı yiyecek.
çay	:Nemli iklimlerde yetişen, boyu üç metreye kadar ulaşan ve yapraklarından kırmızı renkli içecek elde edilen çaygillerden bitki (Doğan, 2014: 298).
çerez	:Poşetlenmiş kuruyemiş.
çikolata	:Genellikle kakaodan yapılan ve içerisine fındık, badem, fıstık ve bisküvi katılarak üretilen yiyecek.
çitlek	:Ay çekirdeğinin taze veya kavrulmuş olarak tüketildiği kuruyemiş.
deterjan	:Giyecekleri temizlemeye yarayan kimyasal bir malzeme.
devramber	:Ay çekirdeği.
ekmek dolabı	:İçerisinde ekmeklerin muhafaza edildiği ahşap dolap.
ekmek	:Bakkalların dükkânlarında sattıkları yiyecek maddesi.
ekmeksiz	:”İyilik bilmez, nankör.” anlamında bir söz.
elganem	:Bir işi beceremeyen, beceriksiz.
eli bolarmak	:Rahatlamak, düzlüğe çıkmak.
emecek	:Şeker.
fasulye şeker	:Fasulyeyi andıran yüzeyi beyaz tatlandırıcı malzemeyle kaplı şeker.
faşalak	:Fazla abartılı şekilde davranma durumu.
foşet/ poşet	:İçerisine malzeme konulan, plastikten imal edilen taşıma aracı.
gaste/ gazata/ kazte	:Malzeme sarmada kullanılan eski gazete kağıdı.
gazoz	:İçerisinde karbon asidi, su, şeker bulunan gazlı içecek (Doğan, 2014: 575).
gevme	:Çiğneme.
gıfıltı	:Hareketlilik, seslilik.

gofret	:Arasında krema bulunan tatlı yiyecek.
gram	:Kilogramın binde biri değerindeki ağırlık ölçüsü birimi.
gubuz	:Palavra atan, martabal.
harar	:Bakkalların içerisine gıda malzemesi koydukları bez çuval.
hazar	:“Sanırım, galiba öyledir.” anlamında bir söz.
hecalet duymak	:Sıkıntı duymak.
hırtıbık	:Güç, derman (Mısırlıoğlu, 2008: 70).
honi	:Sıvı şeyleri katmaya yarayan bir bakkalcı aleti.
horoz şekeri	:Genellikle bakkallarda satılan ve çocukların çok sevdiği horoz şeklinde üretilen, meyve aromalı bir şeker türü.
höfsünmek	:Korkmak, heyecanlanmak.
isteme veresiye dost kalalım ölesiye	:“Veresiye almak dostluğu zedeler.” anlamında bir söz.
kâğıt	:Kâğıttan yapılan nesne.
kara kaplı defter	:Veresiye defteri.
kasa fişi	:Ürün satışı karşılığında alıcıya verilen ve satılan ürünlerin fiyat ve miktarlarını gösteren makbuz.
kayıt	:Alınan eşya, malzeme.
kefe	:Terazinin her bir gözü.
kısmak	:Azaltmak, eksiltmek.
kıvrak	:Canı tez, eli çabuk.
kibrit/ kirbit	:Ateş yakmaya yarayan ucunda kimyasal yanıcı bir madde bulunan ince çöp.
kilogram	:Kütle birimi olup bin gramlık ağırlık ölçüsü birimi.
kola	:Bir çeşit gazlı içecek.
kraker	:Tuzlu ve gevrek olan ve değişik şekillerde üretilen yiyecek.

kuruyemiş	:Ay ekirdeği,fındık, fıstık, leblebi, kuru üzm, ceviz, badem gibi yiyeceklerin kurutulmasıyla elde edilen yiyecek.
makarna	:Un, su ve yumurtanın karışımıyla elde edilen farklı şekillerde kurutulmuş yiyecek.
meşrubat	:Sıvı hâldeki içecek.
sipariş/ ismariş	:Alıcının hazırlamış olduğu malzeme listesi.
misafir şekeri	:Bayramlarda gelen misafirlere ikram edilen şeker.
perakende	:Bakkal dükkânlarında malzemelerin tek tek satılması işlemi.
peşin satım	:Satılan malın bedelinin alışveriş bitiminde peşin verilmesi suretiyle yapılan ödeme.
peynir	:Sütün mayalanıp kaynatılması suretiyle elde edilen yiyecek.
reyon	:Bakkallarda belirli ürünlerin bir arada tutularak sergilendiği bölüm.
sakız	:Sakız ağacının reçinesinden yapılan şekerli ve kokulu türleri bulunan çiğneme yiyecek.
sormuk şekeri	:Değişik renkleri bulunan boyalı şeker.
şeker	:Besinleri tatlandırmada kullanılan şeker pancarı, şeker kamışı ve mısır nişastasından elde edilen tatlandırıcı yiyecek (TDK, 2011: 2212).
tartmak	:ürün miktarını ölçmek.
terazi	:Bakkallarda malzemeleri tartmaya yarayan tartı aleti.
terek	:Bakkallarda zerine malzeme konulan her bir bölme, raf.
tutma şeker	:Misafir şekeri.
veresiye	:Bedeli sonradan tahsil edilmek suretiyle yapılan alışveriş türü.
veresiye defteri	:Satıcıların tuttuğu borç defteri.

veresiye isteme benden

buz gibi soğurum senden

:“Veresiye satılacak malım yok.” anlamında bir söz.

yenicene/ yinicene

:Az önce.

yımırta/ yumurta

:Besin değeri yüksek bir gıda maddesi.

zibil mal

:Oldukça fazla, çok.

4.7. Berberlik

(Derleme-1)

Derleme Yeri ve Tarihi: Karaman-18.04.2017

Kaynak Kişi: Hüseyin Zengioğlu

Berber Hüseyin Zengioğlu, 1963 yılında Karaman’da doğmuştur. İlkokul mezunudur. Mesleği, ustası ve aynı zamanda babası olan Mustafa Zengioğlu’ndan öğrenmiştir. Mesleğini 42 yıldır icra eden Zengioğlu’nun, bu mesleği iki kişiye öğretmiştir.

(Derleme-2)

Derleme Yeri ve Tarihi: Karaman-14.06.2018

Kaynak Kişi: İbrahim Şakır

Berber İbrahim Şakır, 1954 yılında Karaman’da doğmuştur. İlkokul mezunudur. Mesleği, ustası İbrahim Güllü’den öğrenmiştir. Mesleğini 52 yıldır icra eden Şakır’ın bu mesleği on kişiye öğretmiştir.

Meslekle İlgili Söz Varlığı

alabuluz

:Kafanın üst tarafının yarısı bir iki santim uzun kalacak şekilde iyice kısaltılan saç kesim modeli.

alakorsan

:Alt kısmı kısa, üst kısmı uzun bırakılan saç kesim modeli.

Allah daha çok versin

:“Kazandıkların bereketlensin, artsın.” anlamında bir söz.

Allah emeğini yağlı etsin

:“Çalışmalarının karşılığını fazlasıyla al.” anlamında bir söz.

aza kanaat etmeyen çoğu bulamaz

:“Var olanla yetinmeyen bolluğa eremez.” anlamında bir söz.

bahşiş

:Tıraş sonrası çırağa bırakılan cep harçlığı.

baş bıçağı

:Ustura (TDK, 2009: 555).

baş hakkı

:Berberlerce alınan tıraş parası.

**başını acemi berbere teslim eden
cebinde pamuk eksik etmesin**

:“İşi ehline yaptır, sonra zarar görme.” anlamında bir söz.

**benim sakalım tutuştu,
sen cigara yakmak istersin**

:Başkasının derdini hissedemeyen onun yaşadıklarını anlayamaz.” anlamında söz.

berber

:Tıraş etmeyi, saç ve sakal kesmeyi meslek edinen kimse, perükâr, kuaför. (Doğan, 2014: 180).

berber makası

:Berberlerin kullandığı makas.

berberlik

:Berberin yaptığı iş, meslek.

bıyık makinesi

:Berberlerce bıyık kesmeye yarayan makine.

boyun fırçası

:Tıraş sonrası boyun kısmındaki kesilen saç kıllarını almaya yarayan fırça.

böyle saça böyle tarak!

:“Bu işin layığı, ederi budur.” anlamında bir söz.

cıvılak

:Saçı olmayan, kel.

cilet/ jilet

:İnce çelikten yapılmış, iki yanı keskin tıraş bıçağı.

çırak

:Küçük yaşta, bir zanaat öğrenmek amacıyla bir ustanın yanında çalışan kimse.

damat gibi olmak

:Damat gibi şık ve bakımlı görünmek.

damat tıraşı

:Düğünlerden önce damadın saç ve sakal kesimini kapsayan tıraş.

düz ense

:Ense kısmı düz şekilde kesilen tıraş çeşidi.

elektrikli saç makinesi

:Elektrikle çalışan, saç kurutmaya ve fön çekmeye yarayan makine.

fön çekmek

:Müşteri isteğine göre saçlara şekil vermek.

hacamat

:Vücudun farklı noktalarından kan aldırma şeklinde uygulanan geleneksel yöntem.

hallâk	:Berber.
Hazreti Selman-ı Pak	:Berberlerin piri.
hem kel hem hodul	:Hem kabahatli hem ukala.
İspanyol favorisi	:Kulak kısmına doğru kısalan saç kesim modeli.
işten artmaz dişten artar	:“Tutumlu olmayanın mal varlığı olmaz.” anlamında bir söz.
jilet	:İnce çelikten yapılmış oldukça keskin tıraş bıçağı.
jöle	:Saçı parlak göstermek için sürülen, kaygan jel.
kaytan bıyık	:İnce bir bıyık.
kel başa şımşır tarak	:“Birçok gereksinim dururken, gereksiz şeylere para veren” anlamında bir söz.
kel	:Saçı olmayan, cıvlak.
kelin yağı olsa başına çalar	:“Kendi derdine çare bulamayan kişiden aynı durumdaki başka kimseye yardım beklememelidir” anlamında bir söz.
körün taşı kelin başına	
kırk yılda bir rastlar	:“Nasipsiz insanlara kısmeti zor gelir.” anlamında bir söz.
kırmak	:Alnın üzerine sarkıtılan kısa kesilmiş saç, kâkül.
kirli sakal	:Yüzde bırakılan hafif sakal.
köpük	:Sabun köpüğü.
kötülük her kişinin iyilik er kişinin	:“İyiliğe iyilik yapmak kolaydır, önemli olan kötülük gördüğünde iyilikle muamele etmektir.” anlamında bir söz.
lavgar	:Geveze, boşboğaz, palavracı.
losyon	:Koku verici kozmetik ürün.
pala bıyık	:Kalın ve uzun bıyık.
pehlivan tıraşı	:Saçların usturayla tıraşlanması.
sabun	:Temizlikte kullanılan kalıp şeklindeki madde.
saç kurutma makinesi	:Berberlerce ıslak saçları kurutmaya yarayan makine.
saç sakal tıraşı	:Saç ve sakalın birlikte kesildiği tıraş kesimi.

saç sefadan, tırnak cefadan uzar

:“Kimi rahatlıktan sefa sürer, kimi sıkıntıdan cefa çeker.” anlamında bir söz.

sakal fırçası

:Sakal tıraşı yaparken köpüğü sakala yaymada kullanılan fırça.

sakal toplama

:Berber tarafından yapılan sakalı kısaltma işlemi.

sakalım yok ki sözüm tutulsun

:“Yaşım küçük diyerek, düşünceme önem verilmez.” anlamında bir söz.

sakalina göre tarak vurmak

:Müşterinin arzuladığı şekilde konuşma tarzı.

sen hâlâ Berber Abit’e mi

tıraş oluyorsun?

:“Sen hâlâ eski düşüncelerinde misin?” anlamında bir söz.

sıhhatler olsun

:“Şifa olsun, sağlık getirsin.” anlamında bir söz.

sprey

:Berberlerin kullandığı püskürtmeli kimyasal kozmetik ürünü.

şampuan

:Saç bakımı ve yıkama işlemlerinde kullanılan sıvı sabun.

tarak

:Saç taramakta kullanılan, kemik veya plastikten yapılan dişli araç.

tas

:Sakal tıraşı sırasında içerisine sıcak su konulan plastik veya metal kap.

tas hakkı

:Müşterilerin çalışanlara verdiği bahşiş, para.

tıraş makinesi

:Saç kesmeye yarayan makine.

top ense

:Ense kısmı top hâlinde bırakılan saç kesim modeli.

top sakal

:Altan yuvarlak ve düz kesilmiş olan uzun ve gür sakal.

tıraş makinesi tarağı

:0-8 numaraya kadar ölçüsü bulunan ve tıraş makinesi ağzına takılan tarak.

ustura

:Açılır kapanır şekilde dizayn edilen çok keskin bıçak.

usturası cebinde

:Sakin görünüşte fakat çabuk öfkelenen kişi.

uzun sakal	:Alt çeneden boğaz kısmına kadar uzanan sakal çeşidi.
yüz maskesi	:Yüze uygulanan ve cilde iyi geldiği söylenen bitkisel kür.

4.8. Bezzazlık ve Tuhafiyecilik

(Derleme-1)

Derleme Yeri ve Tarihi: Karaman-03.06.2017

Kaynak Kişi: Halil İbrahim Topçu

Manifaturacı ve Tuhafiyeci Halil İbrahim Topçu, 1973 yılında Karaman’da doğmuştur. Lise mezunudur. Mesleği, babası Halil İbrahim Topçu’dan öğrenmiştir. Mesleğini 25 yıldır icra eden Topçu’nun, bu mesleği öğrettiği hiç kimse yoktur.

(Derleme-2)

Derleme Yeri ve Tarihi: Karaman-07.06.2017

Kaynak Kişi: Ergun Kayserilioğlu

Manifaturacı Ergun Kayserilioğlu, 1960 yılında Karaman’da doğmuştur. Lise mezunudur. Mesleği, babası Ali Galip Kayserilioğlu’ dan öğrenmiştir. Mesleğini 50 yıldır icra eden Kayserilioğlu’nun, bu mesleği öğrettiği hiç kimse yoktur.

(Derleme-3)

Derleme Yeri ve Tarihi: Karaman-12.01.2018

Kaynak Kişi: Ali Duran

Manifaturacı ve Tuhafiyeci Ali Duran, 1939 yılında Karaman’da doğmuştur. İlkokul mezunudur. Mesleği, kendisi öğrenmiştir. Mesleğini 60 yıldır icra eden Duran’ın, bu mesleği öğrettiği hiç kimse yoktur.

(Derleme-4)

Derleme Yeri ve Tarihi: Karaman-14.06.2018

Kaynak Kişi: Mahmut Şen

Bezzaz ve Manifaturacı Mahmut Şen, 1973 yılında Karaman’da doğmuştur. Lise mezunudur. Mesleği, kendisi öğrenmiştir. Mesleğini 25 yıldır icra eden Şen’in, bu mesleği

öğrettiği 4 kişi bulunmaktadır.

Meslekle İlgili Söz Varlığı

abane	:Pamuktan yapılan renkli işlemeli başörtüsü veya omuzluk.
akraba bulaşığı	:İki ve üçüncü kuşaktan akrabalık bağı bulunan kişiler için söylenilen bir söz.
Allah bin bereket versin	:“Kazandığın bereketlensin, çoğalsın.” anlamında bir söz.
Amaniin!	: “Eyvahlar olsun!” anlamında şaşırma sözü.
Amerikan bezi	:Kaput bezi.
ana bezi	:Düğünde kızın annesine verilen elbiselik kumaş (TDK, 2009: 251).
arkalık	:Yelek, içlik.
ayak mayak yapmak	:Bilmiyormuş gibi davranmak.
bağlama	:Don, köylü kadınların bacaklarına giydikleri dizlik (TDK, 2009: 482).
balkaymak	:İki renkli, yollu ipek kumaş (TDK, 2009: 507).
basma	:Üzerine motifler basılmış desenli bir kumaş.
baş dastarı	:Kadınların başlarına örttükleri, genellikle beyaz olan yazma (TDK, 2009: 556).
bedesten	:Manifatura çeşitleri satılan dükkânların bulunduğu merkez.
bele	:Kundak, çocuk bezi (TDK, 2009: 608). (TDK, 2009: 621).
bellek	:Entarinin belden yukarı kısmı (TDK, 2009: 621).
belleklik	:Entarinin eskiyen belden yukarı kısmını değiştirmeye yarayan kumaş parçası
bellilik	:Nişanlanan kız veya erkeğe verilen çevre, mendil (TDK, 2009: 623).
bezzaz	:Bez ya da kumaş satan manifaturacı (TDK, 2011: 326).

bezzazistan	:Bedesten.
bezzazlık	:Bezzazın yaptığı iş, meslek.
bindallı	:Yerel tarzda kullanılan kadifeden yapılan etekli giysi (Duru vd., 2016: 12).
bizlik	:İç donu.
blazer kumaş	:Yüzeyi havlandırılmış kaşe benzeri bir kumaş.
blöf yapmak	:Aldatıcı tavır takınmak.
bohça	:Düğün sonrası kız tarafınca, bezzazlardan alınan ve damadın akrabalarına verilmek üzere hazırlanan hediye paketi.
branda bezi	:Çadır, yelken yapımında kullanılan ağır ve sağlam kumaş.
bulunmaz hint kumaşı	:Nadir bulunan, çok değerli şey.
burkaçlamak	:Dokunacak ipliği bir zaman ıslattıktan sonra iyi bükmek suretiyle suyunu sıkmak ve öylece bırakmak.
burmaç	:Eğirilmek üzere bükülmüş yün.
bürgü	:Çarşaf, çar.
bürüncek	:Duvak.
büzme don	:Paçası büzgülü kadın donu.
cakar	:Nazilli dokumalarından çift dürüm bir çeşit keten.
cumasına gitmek	:Gelin olacak kızın çeyizini görmeye gitmek.
çalçene	:Çenesi düşük, geveze kişi.
çapıt/ çaput/ çarçapıt	:İşe yaramaz bez, çaput (Duru vd., 2016: 22).
çaputçu	:Manifaturacı.
çarşaflık	:Çarşaf dikmek için kullanılan kumaş.
çehiz/ çeyiz	:Gelin olacak kızın hazırladığı el emeği göz nuru örtü, seccade, oya, nakış işleri.
çember	:Kadın baş örtüsü.
çenebaz	:Laf ebesi, çenesi çok çalışan.
çeyizlik	:Çeyiz yapmada kullanılan tekstil ürünleri.

��reklenmek	:Bir yerde sıkıntı vercek ��ekilde uzun s��re kalmak.
��uha kuma��	:Merinos y��n��nden bezaya��ı ��rg��s��yle, strayhgarn ipliklerle dokunan kuma�� (tekstildersanesi.com, 2017).
depme	:Ke��elendirilmi�� ve y��nden dokunmu�� kuma��.
d��k��ml�� durmak	:Beden ��l���lerine uygun durmak.
dutu	:Ni��anlanan kız ve erkek tarafının birbirlerine verdikleri hediye.
d��r��	:D����nden ��nce o��lan evinin, kız evine hazırladı��ı hediye boh��ası.
d����nceme	:Esnafın bir sıkıntıdan dolayı endi��seli olma durumu.
eftiklenmek	:Sıkıntıdan dolayı tela��lı olmak.
emaliken	:Kapot bezi.
entari	:Tek par��alı kuma�� t��r�� dokumalardan imal edilmi�� kadın giysisi.
entarilik	:Entari yapmaya uygun kuma��.
ergin	:Havı d��k��lm��� kuma��.
esbap	:Esvap, giysi.
esmem yanmaz!	:“��z��lmem, umurumda olmaz.” anlamında s��z.
etamin	:Elek bezi olarak bilinen, ince ve seyrek dokulu bir kuma��.
etek	:V��cudun belden a��a��sına giyilmek ��zere dikilmi�� bayan giysisi.
etekleri tutu��mak	:Tela��lanmak.
eteklik	:Etek dikmede kullanılan kuma��.
eveleyip gevelemek	:Lafı evirip ��evirmek.
fisdan	:Elbise.

fresko	:Yüksek bükümlü ipliklerin, katlandıktan sonra, bezayağı örgüde ve düşük sıklıklarda dokunmasıyla elde edilen hafif gramajlı kumaş (tekstildersanesi.com, 2017).
gabardin	:Çözümlü yüzölçümü örgüsüyle dokunan pantolonluk kumaş.
galın bozma/ kalın bozma	:bk. Pırtı çıkarma.
galın	:Çeyizlik kumaş.
gelberi	:Baş örtüsü.
geveze	:Çenebaz.
göğnük	:Az yanmış, ateş karşısında renk değiştirmiş kumaş.
gömlekklik	:Gömlek yapmaya uygun kumaş.
göynek	:İç çamaşırı.
haba	:Siyah yüнден dokunmuş, önü koytanlı, cepkenimsi kısa erkek ceketi (TDK, 2009: 2244).
hareli kumaş	:Koton ve viskosdan dokunan üzerinde çizgi motifleri bulunan renkli kumaş.
havlu	:El, yüz kurulamaya yarayan bez.
hepsi kabala	:Tamamı içerisinde.
hurç	:İçerisine yatak, yorgan konan sağlam heybe.
kaput bezi	:Karde türünde iplikten dokunan beyaz kumaş.
kaşe	:Kalın, kışlık bir tür yün kumaş (TDK, 2011: 1346).
kazakçı	:Başa takılan çember.
kışlık kumaş	:Kışlık elbise dikimlerinde kullanılan bir türk kalın kumaş.
konusmayı boş geç!	:“Eveleyip gevelemeden asıl niyetini söyle.” anlamında bir söz.
koton	:Pamuktan yapılan, yumuşak dokunuşlu bir kumaş.

kumaş	:Yün, pamuk ve ipek ipliklerinin makinede işlenmiş hâli, bez.
likra	:Güçlü ve dayanıklı sentetik bir dokuma kumaş.
lüküs/ lüks	:Oldukça şık, zarif.
malağını sarkıtmak	:Yüzünü eğmek.
manifatura	:Fabrika işi dokuma türünde üretilmiş kumaş, bez vb. dokuma (TDK, 2011: 1621).
manifaturacı	:Manifatura eşyası satan kimse, bezzaz.
manifaturacılık	:Manifaturacı olma durumu, bezzazlık.
menevrek	:Kıldan dokunmuş şalvar.
mermerşahi	:Tülbende benzeyen, ancak daha sık dokunmuş bir kumaş.
müslin	:Hafif ve seyrek şekilde üretilmiş pamuklu kumaş.
niyet hayır akıbet hayır	:“İşler, niyete göre neticelenir.” anlamında bir söz.
odunum da odunum	:“Kendi bildiğini okuyan, söz dinlemeyen.” anlamında bir söz.
okuntu	:Davetiyelik kumaş.
okuntuluk	:Düğüne davet etmek için komşulara dağıtılan kumaş, havlu, eşarp türü davetiye.
opal	:İnce, düzgün dokunmuş pamuklu bir kumaş (TDK, 2011: 1621).
ödü sıtmak	:Çok korkmak, tırsamak.
önlüklük	:Önlük dikiminde kullanılan kumaş.
pambık	:Pamuk.
parasız tellal bağırılmaz	:Bedelini ödmeden hiçbir şey olmaz.
patiska kumaş	:İç çamaşır yapımında kullanılan kumaş.
pazen	:Pamuktan sık ve kalın dokunmuş kumaş.
peşkir	:Pamuktan dokunmuş havlu.
pırtı çıkarma	:Yeni evlenecek çiftin eşya ve eksiklerinin giderilmesi için bezzazlardan yapılan alışveriş.

pijamalık	:Pijama yapımında kullanılan desenli bir kumaş.
pike	:Kalın kabartmalı pamuklu, polyester kumaş.
polyester kumaş	:Kimyasal olarak elde edilen kumaş.
poplin kumaş	:Pamuk ipliği ile dokunmuş, penye yapımında kullanılan kumaş.
poşu	:Bayanların kullandıkları omuz atkısı.
rengini beğenmedim	:Alıcı tarafından söylenen bahane sözü.
ringel kumaş	:Enine çizgili desen oluşturan ve ringel tekniğine uygun olarak dokunan kumaş.
saksoni	:Merinos yününden dokunan elbiselik ve paltoluk kumaş.
sallayıcı	:Sözlerini abartarak ve yalanla süsleyerek söyleyen.
sap yer saman sıçar	:“Nerede nasıl konuşacağını bilmez.” anlamında bir söz.
saten	:İpek ipliğinden dokunan parlak kumaş.
savan	:Yere sermek amacıyla üretilen kalın dokuma örtüsü.
siz diyin yüz	
ben diyim bin beşyüz lira	:“Oldukça fazla abartmak” anlamında bir söz.
sofra bezi	:Genellikle sofraya altlarına serilen kumaştan üretilen yer sergisi.
sorucu	:Bir malı almaya çalışırken oldukça fazla soru sormak, ince eleyip sık dokumak.
şalvarlık	:Şalvar dikmede kullanılan kumaş.
şantuk kumaş	:Pamuk atkı ipliği kullanılarak dokunan kumaş.
şayak	:Çözücü pamuk olan bir kumaş.
şifon	:Çok yumuşak bir özelliğe sahip ipekli kumaş.
tafta	:Sık dokunmuş pamuklu kumaş.
takım elbiselik	:Takım elbiselik kumaş.
tartan kumaş	:Parlak renklerin kullanıldığı, şal, örtü yapımında kullanılan desenli bir kumaş.

tembele iş buyur,

o sana akıl öğretsin

:“Tembellikten dolayı işi yapmadığı gibi bilgiçlik taslayan usta, çırak, kalfa” anlamında bir söz.

tekstil

:Dokuma işlemi.

tekstilci

:Dokuma işlemi yapan.

tülbent

:Yumuşak ve seyrek dokunmuş kumaş.

ustaya soruyum

:Alıcı tarafından malı almamak için söylenen bir bahane sözü.

uzun ömürlü olmak

:Dayanıklı olmak.

üslük

:Başörtüsü, başa örtülen peştamal.

ütüyü salmaz

:Daima düzgün duran kumaş veya elbise.

ütüyü tutmak

:Düzgün ve pürüzsüz görünmek.

viskon

:Kayın ağacından üretilen bir tekstil ürünü.

yaşmak

:Kadınların kullandığı bir tür başörtüsü.

yazma

:Bir tür eşarp.

yırtımalı

:Kumaş, basma.

4.9. Bıçakçılık

(Derleme)

Derleme Yeri ve Tarihi: Karaman-19.05.2017

Kaynak Kişi: Mahmut Kantar

Bıçakçı ve Bileyici Mahmut Kantar, 1964 yılında Karaman’da doğmuştur. İlkokul mezunudur. Mesleği, ustası Süleyman Kantar’dan öğrenmiştir. Mesleğini 40 yıldır icra eden Kantar’ın, bu mesleği öğrettiği kimse kişi vardır.

Meslekle İlgili Söz Varlığı:

ağız

:Bıçakta kesme işlemi yapan çelik kısım.

ağzını bıçak açmamak

:Söz söyleyemeyecek durumda olmak.

alıcı

:Bir malı almak için çabalayan.

Allah yerini doldursun

:“Verdiğin para tekrar cüzdanına fazlasıyla girsin.” anlamında bir söz.

altın eli bıçak kesmez

:“İşin ehli olan kimse bütün sıkıntıların üstesinden gelir.” anlamında bir söz.

arık öküze bıçak çalınmaz

:“Güçsüzü ezmek doğru değildir.” anlamında bir söz.

ayağına yavuz taş değmesin!

:“Rabbim ayağına küçük taş dahi değdirmesin, işlerin yolunda gitsin.” anlamında bir söz.

baklava bıçağı

:Baklava kesmede kullanılan bıçak.

bıçak

:Ağaç sap ile çelik bölümden oluşan kesme aracı.

bıçak bilemek

:Bıçağı keskin hâle getirmek.

bıçak gibi kesmek

:Büsbütün ortadan kaldırmak.

bıçak gibi saplanmak

:Ani bir şekilde ağrıları artmak.

bıçak kemiğe dayanmak

:Son noktaya gelmek.

bıçak kınını kesmez

:“Kötüler menfaat elde ettikleri kimselere zarar vermez.” anlamında bir söz.

bıçak sırtı

:“Yaşanan durum çok hassas.” anlamında bir söz.

bıçak yarası geçer ama

dil yarası geçmez

:“Kötü bir sözün acısı hiçbir zaman unutulmaz.” anlamında bir söz.

bıçakçı

:Bıçak yapıp satan meslek erbabı.

bıçakçılık

:Bıçakçının yaptığı meslek dalı.

bıçkı

:Bir sap ve kirtikli metal yüzeyden oluşan ağaç kesmeye yarayan alet.

bileği taşı

:Kesici aletleri keskinletmek için kullanılan yüzeyi pütürlü kösüre taşı.

bileyebilmek

:Bıçağı keskin hâle getirmek.

bileyici

:Bileyi işini yapan kimse.

boynuz sap

:Koyun, keçi, manda ve geyik gibi hayvanların boynuzlarından elde edilen bıçak sapı.

boynuz

:Koyun, keçi, manda ve geyik gibi hayvanların baş kısmında bulunan düz veya kıvrımlı bir özelliğe sahip sert kısım.

çakı bıçağı

:Bir veya birkaç ağız bulunan cep bıçağı.

çalıyı tersinden sürmek

çark

çelik

çoban çakısı

daldız

döner bıçağı

eğe taşı

ekmek bıçağı

enge

fiber sap

gıravı almak

gözü açmak

gürgen ağacı

hamur bıçağı

hesapsız kasap

ya bıçak kırar ya masat

hoşaf elde tas kayıp

isirin ağacı

kabza

kanlı bıçaklı olmak

:Bir işin olmaması yönünde çaba sarf etmek.

:Elle çevrilerek çalışan bileği taşı.

:Bıçak yapımında kullanılan demire sürekli su verilerek elde edilen demir ve karbon alaşım.

:Çoğunlukla cepte taşınacak kadar küçük olan ve kemik veya ağaç malzemedan yapılan bıçak.

:Petekten bal almak için kullanılan demir kepçe, demir bıçak (TDK, 2009: 1343).

:Döner kesmeye yarayan uzun bıçak.

:Bıçağı keskinletmede kullanılan, ince ve uzun büyüklükteki taş.

:Ekmek kesmeye yarayan bıçak.

:Çakı.

:Maliyeti ucuz plastik malzemedan elde edilen

:Bıçağı makine yardımıyla keskinletmek.

:Bileme taşına bıçağı keskinletmek amacıyla su vermek.

:Karadeniz kıyılarındaki ormanlarda sıkça yetişen, bıçak sapı yapımında kullanılan sert bir ağaç.

:Hamur kesmeye yarayan ağaç saplı bıçak.

:“Alacağını vereceğini düzgün tutmayan zarara uğrar.” anlamında bir söz.

:“İş çok ama bu işi yapacak kişiler ortada yok.” anlamında bir söz.

:Gürgengiller familyasından Karadeniz kıyılarındaki ormanlarda bolca yetişen ve bıçakçılıkta kullanılan değerli bir ağaç.

:Bıçak sapı.

:Birbirini öldürecek duruma gelmek.

**kardeş kardeşi bıçaklamış,
dönmüş yine kucaklamış**

:“Kardeşler kendi aralarında sorun yaşasalar da zor zamanlarda birbirlerini desteklerler.” anlamında söz.

kasap bıçağı

:Kasapların kullandığı çeliği oldukça sağlam olan enli bıçak.

kebabçı zırhı

:Kebabçıların et doğradıkları zırh adı verilen bir bıçak çeşidi.

kım bıçağı

:Kama biçiminde et bıçağı.

kıyma bıçağı

:Zırh.

köfteci satırı

:Köftecilerin et doğradıkları enli satır.

kösele taşı

:Ege taşı.

kösre/ kösüre

:Bileği taşı.

küçük bıçak

:Çoban çakısı.

masat

:Bıçak bilemekte kullanılan, çelikten yapılmış ve çubuk biçiminde araç.

meyve bıçağı

:Meyve doğramaya yarayan ağaç saplı bıçak.

mıhsıçtı

:Cimri.

namlu

:Bıçağın metal kısmı.

rende

:Sapın yüzeyindeki pürüzlerin alınması ve sapın parlatılmasında kullanılan metal alet.

sağlıcakla kal

:Sağlıklı kal.

sap

:Bıçağın ağaç kısmı.

saplık

:Bıçaklarda kullanılmak üzere hazırlanmış ağaç sap.

satır

:Çelikten yapılan ve genellikle et doğramaya yarayan geniş yüzlü kesici araç.

sava

:Bıçak yapımında kullanılan örs.

sırtından bıçaklamak

:Kalleşçe davranışta bulunmak.

tahta sap

:Gürgen, meşe ve isirin gibi ağaçlardan elde edilen sap.

yülekli

:Bilenmiş, keskin kasap bıçağı.

yülemek/ yületmek

:Balta, keser, çapa gibi gereçlerin ağzını düzeltmek.

zırh

:Etli ekmekçilerin et doğramada veya ekmek kesmede kullandıkları kavisli bir bıçak.

4.10. Çakmakçılık

(Derleme)

Derleme Yeri ve Tarihi: Karaman-17.04.2017

Kaynak Kişi: Necati Erbay

Çakmakçı Necati Erbay, 1948 yılında Karaman’da doğmuştur. İlkokul mezunudur. Mesleği, kendisi öğrenmiştir. Mesleğini 55 yıldır icra eden Erbay’ın, bu mesleği bir kişiye öğretmiştir.

Meslekle İlgili Söz Varlığı

alaf/ alav/ alev

:Yanan maddelerin veya gazların türlü biçimlerdeki ışıklılı uzantısı, yalım (TDK, 2011: 90).

alafakı

:Uzman, bir işin ehli, usta.

alağızlık

:Boşboğazlık, gevezelik, ara bozuculuk.

Allah bol kazançlar versin

:“Kazancın artsın.” anlamında bir söz.

Allah bugünümüzü aratmasın

:“Gelecek bugünden dah güzel olsun.” anlamında bir söz.

Allah eline, koluna dert vermesin

:“Her zaman sağlıklı olasın.” anlamında bir söz.

Allah emeğini yağlı çıkarsın

:“Kazancın bereketli olsun.” anlamında bir söz.

Allah helalinden versin

:“Kesene helalden başkası girmesin.” anlamında bir söz.

Allah kanaatten ayırmasın

:“Her zaman kanaatkâr olasın.” anlamında bir söz.

Allah muhannete muhtaç itmesin

:“Kimseye muhtaç olmayasın.” anlamında bir söz.

Allah nazardan saklasın

:“Her zaman kem gözlerden korunasın.” anlamında bir söz.

ateş taşı	:Çakmak taşı.
avdanlık	:Araç, aygıt.
ayağına taş dokunmasın	:“Her zaman korunasin.” anlamında bir söz.
ayaklaşmak	:Zıt gitmek, çekişmek.
ayar	:Çakmaklarda gazın az veya çok şekilde yanmasını düzenleyen parça.
ayın oyun etmek	:“Müşteriye dalavere yapmak, aldatmak” anlamında bir söz. (TDK, 2009: 420).
aylanlamak	:Dolanıvermek, sıvışmak, yan çizmek (TDK, 2009: 425).
aynaşmak	:Sırnaşmak, musallat olmak, sataşmak (TDK, 2009: 428).
ayran geven	:Aptal, sersem.
benzinli çakmak	:Çakmaklarda çarkın, benzinli fitili tutuşturması neticesinde alevli olarak yanmasını sağlayan bir tür çakmak.
boynu devrilesi	:Teneşire gelesi.
büyüteç	:Çakmak tamirinde küçük parçaları görmeye yarayan bir tür araç.
bir çakımlık gav gibi	:Saman alevi gibi aniden parlayan müşteriler için söylenen söz.
cinka/ cınga/ cıngı	:Çakmaktan çıkan cıngı, kıvılcım.
conta	:Sızdırmazlık ve yalıtım için kullanılan ortası delikli parça.
contayı yakmak	:Aklını yitirmek, delirmek.
çakmak	:Çakmaktaşına sürtünen tırtıllı çarkın kıvılcım çıkartması suretiyle çalışan mutfak aracı.
çakmak taşı	:Çarkın çevrilmesi ile alev alan çakmaklarda kullanılan bir tür taş.
çakmakçı	:Çakmak tamiri ve bakımı işleriyle uğraşan kişi veya meslek erbabı.

çakmakçılık

çark

çıkış

dellenmek

demincek

depo

dıngırdamak

dokunmatik çakmak

fitil fitil burnundan getirmek

fitil

fitilli çakmak

gama

gavur inatlı

gazlı çakmak

geveze

gülev

ibelo

ibelo çakmak

karga burun

iş zamanı iş, çış zamanı çış

:Çakmakçının yaptığı iş, meslek.

:Çakmak makinesi içerisinde bir eksenin döndürdüğü, tekerlek biçiminde makine parçası.

:Çakmaklarda gazın çıkışını sağlayan parça.

:Deliye dönmek, çileden çıkmak.

:Biraz önce.

:Çakmaklarda gaz konan kısım.

:Yersiz bir şekilde gevezelik etmek.

:Yakmak için üzerindeki düğmeye dokunulan kolay ve kullanışlı bir tür çakmak.

:Çok sıkıntı çektmek.

:Çakmakların içine konulan ve yanmayı sağlayan dokunmuş pamuktan yapılan yağ çekici ip ya da şerit.

:Kav vazifesini gayet kuru bir fitilin yaptığı bir tür çakmak.

:Çakmak tamirinde kullanılan bir tür küçük bıçak.

:Kendi dediği dışında hiçbir şeyi yapmayan, dediğim dedik.

:Fitil yerine bütan veya havagazı ile çalışan bir tür çakmak.

:Gereksiz konuşmayı çok seven usta, kalfa, çırak.

:Alev.

:bk. İbelo çakmak.

:Dayanıklı ve yüzeyi metal kaplamalı eni geniş bir şekilde olan ve gazla çalışan bir tür çakmak.

:Tel bükme vb. işlerde kullanılan uçları sivri, bazen de koni biçiminde bir tür pense.

:“Her şey zamanında yapılmalıdır.” anlamında bir söz.

kavli çakmak	:İki sert taşın veya bir demirle bir taşın birbiriyle sürtünmesi sonunda çıkan kıvılcımların kavı tutuşturması ile yanan bir tür çakmak.
lehim	:İki metali birleştirme işlemi.
manyote	:Çakmalarda ateşleyici mekanizma.
mercek	:Işık kırıcı herhangi bir malzemeden üretilmiş optik araç.
metal çakmak	:Kasa kısmı metal malzemeden üretilen bir tür çakmak.
muhtar çakmağı	:Dayanıklı ve yüzeyi metal kaplamalı gazla çalışan bir tür çakmak.
mutfak çakmağı	:Mutfaklarda ocak yakmak için yapılmış ve uzun saplı çakmak.
pense	:Parçaları sıkma, bükme ve kesme işlerinde kullanılan araç.
pilli çakmak	:Pil ile çalışan bir çakmak.
plastik çakmak	:Plastik malzemeden üretilen kullan at tarzı bir tür çakmak.
rezistanslı çakmak	:Fital yerine küçük elektrik pilleriyle çalışan ve alevi olmayan bir tür çakmak.
sibop	:Çakmalarda hava kaçmaması için kullanılan metal veya plastik çeşitleri bulunan kapak.
taş	:Çakmalarda ateşlemeyi sağlayan çakmak taşı.
taş yatağı	:Çakmalarda taş konulan bölme.
taş yay	:Çakmalarda taşın çakımını ayarlayan plastik parça.
tip	:Farklı karakter ve tavırda bulunan müşteri için söylenen söz.
yalım	:Alev.
zippo	:bk. Zippo çakmak.

zippo çakmak

:Benzinle çalışan, dayanıklı ve mekanizması basit olan özel bir çakmak.

4.11. Çayhanecilik

(Derleme)

Derleme Yeri ve Tarihi: Karaman-27.01.2018

Kaynak Kişi: Ahmet Orha

Çayhaneci Ahmet Orha, 1957 yılında Karaman’da doğmuştur. İlkokul mezunudur. Mesleği, ustası Hasan Hüseyin Gülsevinç’ten öğrenmiştir. Mesleğini 37 yıldır icra eden Orha’nın, bu mesleği öğrettiği 15 kişi vardır.

(Derleme)

Derleme Yeri ve Tarihi: Karaman-07.05.2018

Kaynak Kişi: Cihan BAL

Çayhaneci Cihan Bal, 1976 yılında Karaman’da doğmuştur. İlkokul mezunudur. Mesleği, ustası ve aynı zamanda babası olan Mehmet Bal’dan öğrenmiştir. Mesleğini 15 yıldır icra eden Bal’ın, bu mesleği öğrettiği hiç kimse yoktur.

Meslekle İlgili Söz Varlığı

ada çayı

:Ada çayı bitkisinin kaynatılarak demlenmesi ile hazırlanan çay çeşidi.

ayakçı

:Kahvede getir götür işlerine bakan kişi.

az şekerli kahve

:Az şeker katılarak pişirilen kahve.

bir acı kahvenin kırk yıl hatırı vardır

:“Yapılan en küçük iyilik hep hatırlanır.” anlamında bir söz.

çay bahane sohbet şahane

:Çay içerken edilen tatlı sohbet.

çay katmak

:Çay koymak.

çay ocağı

:İçerisinde çay ve kahve yapıp satılan küçük dükkân.

çay ocağı işletmecisi

:Çay ocağını işleten meslek erbabı.

çay semaveri gibi yerinde fokurdamak

:Gereğinden fazla söylenmek, homurdanmak.

çay tabağı

:Çay bardağının konulduğu metal veya cam altlık.

çay tiryakisi	:Çay tutkunu.
çaycı	:Çay işleriyle uğraşan meslek erbabı.
çaycılık	:Çay yapıp satma işi.
çaydanlık	:İçerisinde sıcak su kaynatılan, demlik bölümünde çay demlenen ve iki parçadan oluşan metal kap.
çayevi	:Çay türü sıcak içeceklerin hazırlandığı yer.
çayhane	:Çay ocağı.
çayhaneci	:Çayhane işleten kişi.
çayhanecilik	:Çayhane işiyle meşgul olanları yaptığı iş.
demli çay	:Dem oranı fazla olan çay.
dertli çay	:Demli çay.
efe çayı	:Dem oranı yüksek çay.
fincan	:İçerisine kahve konulan cam veya porselenden üretilen bardak.
garson	:Çayhane içerisinde temizliği, çay dağıtım ve bardakların toplanması işlerinden sorumlu olan kişi, çalışan.
hasta çayı	:Dem oranı az olan çay.
ıhlamur çayı	:Kurutulmuş ıhlamur çiçeğinin kaynatılarak demlenmesi ile hazırlanan çay.
kafa çayı	:Demli çay.
kahve	:Kahve bitkisinin çekirdeklerinin çekilmesi suretiyle elde edilen içecek.
kant	:Kaynamış sıcak su ile şeker karışımından yapılan içecek.
kazan	:İçerisinde su kaynatılan, derin ve büyük metal kap.
keyif çayı	:Muhabbet ortamlarında içilen çay.
kıl	:Çok fazla tavır takınan, huylu kişi.
kıtlama şekeri	:Küçük parçalara ayrılarak hazırlan küp şekeri.
mahalle kahvesi gibi	:Çok fazla gürültülü mekân.

ocak	:Elektrik veya tüple çalışan ısıtma cihazı.
ocakçı	:Çayın demlenmesinden ve bardakların yıkanmasından sorumlu kişi.
oralet	:Meyve özlerinin karışımından elde edilen, suya karıştırılarak hazırlanan toz içecek.
orta demlikten	:Henüz çökmemiş çığ çay.
orta şekerli kahve	:Kahve içerisindeki şeker oranının belli oranda tutulduğu kahve.
paşa çayı	:Dem miktarı az olan açık çay.
semaver	:Odun közündeki alttan ısıtma şekliyle çalışan çay makinesi.
şekerli kahve	:Şeker oranı oldukça yüksek olan kahve.
Tarsus kahve	:Klasik porselen kahve fincanı yerine çay bardağı içerisinde sunulan kahve.
tavşan kanı	:Oldukça taze ve demli çay.
telve	:Kahvenin alt kısmına çöken tortul tabaka.
usta	:Çay ve kahve işlemlerini yapan kimse.
yandan çarklı kahve	:Şekeri yan tarafa konulan genellikle kıtlama tarzında sunulan kahve.

4.12. Çerçilik

(Derleme-1)

Derleme Yeri ve Tarihi: Karaman-14.10.2017

Kaynak Kişi: İlyas Duran

Çerçi İlyas Duran, 1964 yılında Ermenek'te doğmuştur. İlkokul mezunudur. Mesleği, kendisi öğrenmiştir. Mesleğini 30 yıldır icra eden Duran'ın, bu mesleği öğrettiği bir kişi vardır.

(Derleme-2)

Derleme Yeri ve Tarihi: Karaman-22.01.2018

Kaynak Kişi: Remzi Yıldız

Çerçi Remzi Yıldız, 1953 yılında Isparta'da doğmuştur. İlkokul mezunudur. Mesleği,

kendisi öğrenmiştir. Mesleğini 30 yıldır icra eden Yıldız'ın, bu mesleği öğrettiği kimse yoktur.

(Derleme-3)

Derleme Yeri ve Tarihi: Karaman-03.02.2018

Kaynak Kişi: Mahmut Tahir Başkan

Çerçi Mahmut Tahir Başkan, 1970 yılında Karaman'da doğmuştur. Lise mezunudur. Mesleği, kendisi öğrenmiştir. Mesleğini 20 yıldır icra eden Başkan'ın, bu mesleği öğrettiği kimse yoktur.

Meslekle İlgili Söz Varlığı

acın yatıp gücün kalkmak

:“Zor şartlarda hayat mücadelesi vermek.”
anlamında bir söz.

alan talan

:Karmakarışık, darmadağınık, altüst.

alan talan etmek

:Altüst etmek, dağıtmak, karmakarışık etmek.

alat samat/ alat semet

:Yarım yamalak, çok acele, çabucak.

alatlamak

:Acele etmek.

alavere

:Alışveriş, alım satım, ticaret, ilgi.

alavış

:Mübalâğa.

alavlanmak

:Kızmak, öfkelenmek, telâşlanmak, hecanlanmak.

aleste

:İyi, makbul.

alev torbası

:Kâğıt fener.

algı

:Vergi.

Ali Beke'nin tay eğittiği yer

:Çok uzak yer.

asbap/ esbap

:Giysi.

bacağı kırk it gibi gezmek

:İşsiz bir şekilde aylak aylak gezmek.

bak hele bi yiğenim

:Az bakar mısın?

barç

:Bakır su bardağı.

bıçak

:Mutfaklarda yiyecek doğramaya yarayan bir
tarafı keskin araç.

bilye

:Değişik renklerde yuvarlak, küçük cam.

bitti kepek, getirsin köpek!

:“Bundan sonra çalış, emeğinle getir.” anlamında bir söz.

cıllamak

:Sözünden dönmek.

cıncık boncuk

:İncik boncuk.

cıncık

:Cam bilye.

cıngıl

:Başlığa takılan süs.

cins

:Kendine mahsus huyları bulunan kimse.

curruk

:Su gibi ıslak.

çamaşır selesi

:Plastik malzemeden yapılan içerisine çamaşır konulan bir tür geniş ve yayvan kova.

çatal

:Yemek yerken yiyecekleri almaya yarayan dişli araç.

çerçi

:İncik boncuk, kap kacak vb. şeyleri sırtında veya bir yük hayvanı yardımıyla taşıyıp köylerde açtıkları sergide satan kimse.

çerçi başındakini satar

:“Satıcı olan kişi iyi bir müşteri bulursa elindeki her şeyi satar.” anlamında bir söz.

çerçi dükkânı gibi

:“İçerisinde ne ararsan var.” anlamında bir söz.

çerçi kızı boncuğa âşıktır

:“Herkes bildiği konuya ilgi duyar.” anlamında bir söz.

çerçici eşiği gibi kokmak

:“Çok nahoş kokular yaymak.” anlamında bir söz.

çerçilik

:Çerçicinin yaptığı iş (TDK, 2014: 523).

çıfıt çarşısı gibi

:Darmadağın ve oldukça karışık vaziyette.

çorap

:Ayakları sıcak tutmak için yün veya pamuktan üretilen bir tür giyecek.

çömçe

:Yemek servis etmede kullanılan büyük kepçe.

dantel

:Tığ denilen aletle ipliğe motif vererek işlemek suretiyle örülen süslü kenarlık.

de hele

:“Haydi söyleyiver, meraklandırma” anlamında bir söz.

devresi gün

:Sonrası gün.

dıngadak kalmak	:Şaşırp kalmak.
dırım dırım dırımlamak	:Çok fazla zorluk çekerek elde etmek.
dırlanmak	:Sürekli söylenmek.
di hadi gı!	:“Nazlanma, karar ver.” anlamında bir söz.
dildamak	:Kına çiçeği.
dişinin kanını somurmak	:Yoksulluktan çok sıkıntı çekmek.
düçük	:Üfledikçe ses çıkaran çocukların sevdiği bir tür oyuncak.
eline altına salıvermek	:Tembellik etmek.
eşek anırtmaz, çerçici geçirtmez	:“Kendisi dışında kimseyi konuşturamaz.” anlamında bir söz.
götün götün gitmek	:İşleri giderek zorlaşmak.
iğne	:Dikiş dikmede kullanılan ucu delikli ve sivri alet.
incik boncuk satmak	:Küçük şeyler satmak.
ip	:Oya işlerinde ve dantel yapmada kullanılan yün veya pamuktan yapılan örgü.
kabala	:Toptan, götürü, hepsi birden.
kabala pazarlık	:Götürü usulü pazarlık.
kap	:İçerisine yiyecek konan tas.
karman çorman iş yapmak	:Karışık ve düzensiz iş yapmak.
kaşık	:Yemek işlerinde kullanılan saplı sofraya aracı.
kayıt kamet	:Erzaklar.
kılı kılına yetmek	:Ekmeğini zor kazanmak.
kurdele	:Değişik renklerde ve genişliklerde olan süsleme aracı.
lehen	:Leğen.
lenger	:Yayvan ve geniş kap.
mahana aramak	:Bahane aramak.
makas	:Genellikle kâğıt ve kumaş kesmeye yarayan kesme aracı.
maşrapa	:Su dökmeye yarayan kulplu küçük kap.

nalbur	:Çivi, tel, kilit gibi inşaat malzemelerini satan kimse.
nalburiye	:Yapı işlerinde kullanılan vida, çivi, tel, kilit gibi araç ve gereçler.
oyuncak	:Plastik malzemelerden yapılan çocuk avutma aracı.
pırtı	:Kullanılmış ve işe yaramaz hâle gelmiş eşya.
punduna getirmek	:Uygun zamanını bulmak.
sinek avlamak	:Hiç iş yapmadan boş bir şekilde beklemek.
söykenmek	:Bir dirseğini destek yaparak yaslanmak.
tabak	:İçerisine yemek konan bir tür yayvan kap.
takım elbise	:Ceket ve pantolondan oluşan bir tür giysi.
tarak	:Saç taramada kullanılan plastik veya kemikten yapılan, dişli araç.
tava	:Genellikle bakır, alüminyum ve çinkodan yapılan bir tür yayvan kap.
tencere	:İçerisinde yemek, çorba kaynatılan yapımında bakır, alüminyum ve çinko kullanılan geniş ve yayvan kap.
top	:Plastik malzemeden yapılan küre şeklinde şişirilmiş nesne.
tuhafiye	:Çorap, kazak, yelek gibi giyim ve aksesuar malzemeleri.
ucundan kırpmak	:Biraz kesmek, azaltmak.
vıdı vıdı yapmak	:Çok konuşmak.
züccaciye	:Cam ve porselen gibi malzemelerden yapılan eşya.

4.13. Çilingirlik

(Derleme-1)

Derleme Yeri ve Tarihi: Karaman-16.04.2017

Kaynak Kişi: Süleyman Erbay

Çilingir Süleyman Erbay, 1962 yılında Karaman’da doğmuştur. İlkokul mezunudur. Mesleği, kendisi öğrenmiştir. Mesleğini 33 yıldır icra eden Erbay’ın, bu mesleği öğrettiği kimse yoktur.

(Derleme-2)

Derleme Yeri ve Tarihi: Karaman-23.06.2018

Kaynak Kişi: Süleyman Erbay

Çilingir Hasan Songür, 1953 yılında Karaman’da doğmuştur. İlkokul mezunudur. Mesleği, kendisi öğrenmiştir. Mesleğini 40 yıldır icra eden Songür’ün, bu mesleği öğrettiği 5 kişi vardır.

Meslekle İlgili Söz Varlığı

altın anahtar her kapıyı açar

:“Para bütün engelleri ortadan kaldırır, parayla elde edilemeyecek şey yoktur.” anlamında bir söz.

anahtar

:Kilidi açıp kapamak için kullanılan araç, açar (TDK, 2011: 119).

anahtar uydurmak

:Benzer bir anahtar yapmak.

anahtar takımı

:Vida sökmeye yarayan belli numaraları olan takım çantası.

anahtarcı

:Anahtar yapan, onaran ya da satan kimse, açkıcı (TDK, 2011: 120).

anahtarlık

:Anahtarların kaybolmasını engellemek ve takmak amacıyla kullanılan yardımcı aparat.

barel

:Kapı göbeği.

çelik kapı anahtarı

:Çelik kapıları açmak için üretilen bir tür anahtar.

çelik kapı kilidi

:Çelik kapılar için üretilmiş bir tür kilit.

çilingir

:Anahtar, kilit ve bunlar gibi demirciliğin ince işlerini yapan demirci ustası.

çilingirlik

:Çilingirin yaptığı iş.

dayak	:Kapıların arka kısmına içerden kilitlemek için ağaçtan yapılan bir tür kilit.
dış kapı anahtarı	:Dış kapıları açmak için üretilmiş anahtar.
dıştan takma kilit	:Genellikle demir kapıların kanat kısmına yan taraftan monte edilen kilit.
didişmek	:Sürtüşmek.
dillek	:Konuşkan.
gora	:Avlu ve evlerin giriş kapılarına takılan büyük kapı anahtarı.
goralamak	:Kapıyı kilitlemek.
goralı	:Kilitli, kapalı.
gorutmamak	:Emeğinin karşılığını alamamak.
gökgörmedik	:Görgüsüz, sonradan görme.
gömme kilit	:Kapı kanadın içine yerleştirilen kilit.
gündelik	:Günlük kazanılan para.
hem kel hem fodul	:Yalnız kendini düşünen bencil kimse.
hıngıldamak	:Memnun olmamak.
iç oda kapı anahtarı	:İç oda kapılarını açmak için kullanılan anahtar.
kaffal	:Anahtarcı.
kapı	:Bir yere girip çıkarken geçilen ve açılıp kapanma düzeni olan duvar veya bölme açıklığı.
kapı açmak	:Bir işte birilerine örnek olmak.
kapı aynası	:Gömme kilide ait delikleri kapatan, kapı tokmak ve kapı koluna yataklık eden araç.
kapı göbeği	:Kapıyı açma kapama işlemlerini yapan ana cihaz.
kilit	:Anahtar ya da benzeri bir parçayla kapanıp açılabilen araç.
kilit altına almak	:Bir şeyi kilitli bir ortamda saklamak.
kilit gibi olmak	:Birbirine çok bağlı olmak.
kilit gibi	:Çok sıkı ağızlı.
kilit kürek olmak	:Bir yeri bütün varlığı ile korumak

kilit noktası	:Bütün işlerin bağlandığı önemli nokta.
kulp	:Kapıları açmak veya kapamak için ağaç veya metalden yapılan araç.
kulp takmak	:Bir şeyi, bir kimseyi kusurlu gösterebilmek için, uydurma bir neden bulmak.
malak	:Kapıların arka kısmına yapılan tokmağın kilitlenmesi için arka kısmına sürülen takoz.
oto anahtarı	:Araba kontaklarını açmak için kullanılan anahtar.
yevmiye	:Gündelik olarak.

4.14. Çorbacılık

(Derleme-1)

Derleme Yeri ve Tarihi: Karaman-27.01.2018

Kaynak Kişi: Mustafa Yıldırım

Çorbacı Mustafa Yıldırım, 1974 yılında Karaman'da doğmuştur. İlkokul mezunudur. Mesleği, ustası aynı zamanda annesi olan Hasibe Yıldırım'dan öğrenmiştir. Mesleğini 23 yıldır icra eden Yıldırım'ın, bu mesleği 2 kişiye öğretmiştir.

(Derleme-2)

Derleme Yeri ve Tarihi: Karaman-23.06.2018

Kaynak Kişi: İbrahim Akın

Çorbacı İbrahim Akın, 1974 yılında Karaman'da doğmuştur. Lise mezunudur. Mesleği, ustası aynı zamanda babası olan Muzaffer Akın'dan öğrenmiştir. Mesleğini 30 yıldır icra eden Akın'ın, bu mesleği 5 kişiye öğretmiştir.

(Derleme-3)

Derleme Yeri ve Tarihi: Karaman-27.06.2018

Kaynak Kişi: Muzaffer Akın

Çorbacı Muzaffer Akın, 1939 yılında Karaman Yeşildere Köyünde doğmuştur. İlkokul mezunudur. Mesleği, ustası Mehmet Kumcu'dan öğrenmiştir. Mesleğini 60 yıldır icra eden Akın'ın, bu mesleği 20 kişiye öğretmiştir.

Meslekle İlgili Söz Varlığı

**arabaşın tavuktan gelemem soğuktan
arabaşın hindiden gelirim ikindiden**

:Karamanlı meşhur Akhoca adlı kişinin arabaşı çorbasında kullanılan etin değerinin anlatmak için kullandığı söz.

arabaşı çorbası

:Tavuk etinin önceden salça ve unla hazırlanmış karışımla kaynatılması ile yapılan bir tür çorba.

aşçı

:Yemek pişirme işinde ustalaşmış meslek erbabı.

bamya çorbası

:Küçük bamyaların salça ve kuşbaşı etle kaynatılması suretiyle yapılan bir tür çorba.

bamya

:Ebegümecigillerden, sıcak ve ılıman yerlerde yetişen yemek ve çorbalarda kullanılan bir bitki (TDK, 2011: 249).

banmak

:İçerisine ekmek batırmak.

çorba

:Farklı malzemelerle yapılan ve sıcak şekilde servis edilen sıvı yiyecek çeşidi.

Çorbacı Muzaffer'in yeri

:Arabaşı çorbasıyla meşhur Muzaffer Usta'nın lokantası.

çorbacı

:Çorba işini yapıp satan kimse.

çorbacılık

:Çorbacının yaptığı iş, meslek.

damak tadı

:Yenen bir yemeğin ağızda bıraktığı hoş lezzet.

düğün çorbası

:Kuşbaşı et, yoğurt, un, limon ve kuru baklagillerin karışımı ile hazırlanan bir tür çorba.

düğürcük çorbası

:Soğan, salça, tavuk suyu, bulgur, tuz ve kimyon ilave edilerek yapılan bir tür çorba.

ekmek verse katık yok

:“Önemli konularda her akıl verenin sözüne göre hareket etme.” anlamında bir söz.

el ağzıyla çorba içilmez

:Yemek yedikten sonra onu hazırlayan kişiye teşekkür etmek (Gökdayı, 2015: 209).

eline sağlık

ellerin dert görmesin

:Kişiy e yaptığı güzel bir işten dolayı teşekkür etmek (Gökdayı, 2015: 209).

et topalağı

:Et, bulgur, un, tuz, yoğurt ve tereyağı ilave edilerek yapılan sıcak yiyecek.

gıydırmak

:Alışverişte nazlanmak, isteksiz davranmak.

goduk

:İnsanların peşinde gezen, sünepe kişi.

goduş

:Sonradan görme, sükseli.

gopil

:Haylaz ve ukala kişi.

hamur topalağı

:Bulgur, un, tuz, yoğurt ve tereyağı ilave edilerek yapılan yiyecek.

işi çorba etmek

:Yapılan işi içerisinde çıkılamayacak hâle getirmek.

katık verse ekmek yok

:“Yemek için mutlaka çalışmak gerek.” anlamında bir söz.

kelam etmek

:Karşılıklı konuşmak.

kelle

:Küçükbaş hayvanların baş kısmı.

kelle paça çorbası

:Haşlanmış kelle paçanın suyuyla birlikte kaynatılıp, içerisinde sarımsak ilave edilmesi ile hazırlanan sıcak içecek.

kepçe almak

:Usta olabilmek için ustasından icazet almak.

kıvam

:Belli bir pişirme ayarını tutturma işlemi.

kıyma

:Etin kıyma makinasında çekilmiş hâli.

kuşbaşı

:Etin küp şeklinde küçük parçalar hâlinde doğranmış hâli.

lezzet

:Tat.

mercimek çorbası

:Mercimeğin suyla kaynatılarak içerisinde baharat ilave edilerek hazırlanan sıcak içecek.

meyane

:Un, yağ, salçanın yanan ocakta pişirilerek elde edilen arabaşı çorbasının ana karışımı.

mısırğa

:Hindi, çulluk.

ovcalama

:Ovma.

öteğen

:Önceki gün.

öymeç	:Una su serpip ovaladıktan sonra kaynar suda pişirerek yapılan çorba.
papidik	:Yağcı.
parpılamak	:Azarlamak.
pavkırmak	:Devamlı ve yüksek sesle öksürmek.
salça	:Domatesin çekilip kaynatılması ile yapılan sos.
sarımsak	:Soğanlarında keskin kokulu yağ bulunan, soğanı için yetiştirilen otsu bir bahçe bitkisi (TDK, 2011: 2037).
soluğu yanında almak	:Bir yere hemen gitmek.
sos	:Yemek ve çorbalara lezzet katan özel olarak yapılan karışım.
şuncaaz/ şuncağız	:Küçük, küçücük.
tadı tuzu yok	:Lezzeti yok, tatsız tuzsuz.
tarhana çorbası	:Un, bulgur, yoğurt ve baharat karışımından yapılan sıvı yiyecek.
tarhana	:Un, bulgur, yoğurt ve baharat karışımından yapılan sıvı yiyecek.
tat	:Yemeklerin ağızda bıraktığı güzel lezzet.
tavuk eti	:Kümes hayvanlarından elde edilen beyaz renkli bir tür et.
tekkeyi bekleyen çorbayı içer	:“Emek veren karşılığını alır.” anlamında bir söz.
tereyağı gibi suyun yüzüne çıkmak	:Haksız olsa da söylediklerini kabul ettirmek.
tolaz	:Undan yapılan bulamaç.
toyga çorbası	:Dövme buğday, yoğurt ve nohutla yapılan bir tür çorba.
tutmaç	:Küçük, dört köşe kesilerek kurutulmuş hamur ve mercimekle pişirilen bir çeşit yoğurtlu çorba (Gülensoy, 2011: 937).
yağlı çorba	:Yağ oranı yüksek çorba.
yavan çorba	:Yağ oranı düşük çorba.

yayla çorbası

:Pirinç, tereyağı, nane ve tuzla yapılan sıvı yiyecek.

4.15. Değirmencilik

(Derleme-1)

Derleme Yeri ve Tarihi: Karaman-06.10.2017

Kaynak Kişi: Yüksel Özkaynak

Değirmenci Yüksel Özkaynak, 1981 yılında Karaman’da doğmuştur. Lise mezunudur. Mesleği, ustası Mustafa Özkaynak’dan öğrenmiştir. Mesleğini 20 yıldır icra eden Özkaynak’ın, bu mesleği öğrettiği hiç kimse yoktur.

(Derleme-2)

Derleme Yeri ve Tarihi: Karaman-23.06.2018

Kaynak Kişi: Elmedin Kalaycı

Değirmenci Elmedin Kalaycı, 1962 yılında Karaman’da doğmuştur. Lise mezunudur. Mesleği, ustası ve aynı zamanda babası olan İbrahim Kalaycı’dan öğrenmiştir. Mesleğini 47 yıldır icra eden Kalaycı’nın, bu mesleği 20 kişi vardır.

Meslekle İlgili Söz Varlığı

adı çıkacağına canı çıksın

:“Kötü bir sıfatla tanınmaktansa hiç yaşamamak daha iyidir.” anlamında kullandıkları bir söz.

agunduruk

:Başak vermeyen mahsül.

ambar oluğu

:Değirmen çarkına suyun hızla inmesini sağlayan dik ve kapalı oluk.

asiyâb

:Buğday değirmeni.

balta

:Değirmen taşının ortasında bulunan ve onu döndüren demir, haç şeklindeki aygıt.

başbaşı

:Bulgurun iri kalan kısmı.

berekat

:Rahmet, rızık.

bişme

:Pişme.

böör

:Göğsün yan tarafı.

bulgur değirmeni	:Bulgur öğütmek için yapılmış değirmen.
çuvalı bekitmek	:İçi dolu çuvalı iple sıkıca bağlamak.
bulgura işemiş kedi gibi sinmek	:Yaptığı bir kabahatten dolayı suçluluk hissetmek.
bulgurca	:Bulgurun içerisine kuşbaşı et katılıp yoğrularak hazırlanan ve sacda pişirilen bir tür köfte.
bunsuramak	:Şaşıрма, afallama.
buyday	:Buğday.
çark evi	:Suyun, daire şeklinde aralarında enli parmakları bulunan metal çarka vurması sonucu tribün görevi sağlayan düzenek.
çekme su ile değirmen dönmez	:“Başkalarının sırtından geçinmekle sürekli işler yürümez.” anlamında bir söz.
çıbık	:Değnek.
çöp sasörü makinesi	:Buğdayın içerisindeki yabancı maddeleri ayırmada kullanılan makine.
çuval	:İçerisine buğday, un vb. ürünleri koymaya yarayan torba.
dayhane	:Tahinhane.
değirmen	:Buğdayı un, bulgur ve kepek şeklinde ayıran aletlerin bulunduğu düzenek.
değirmen hakkı	:Değirmencinin emeğine karşılık müşteriden aldığı buğday miktarı.
değirmen iki taştan, muhabbet iki baştan	:“İşbirliği ile bütün zorluklar aşılr.” anlamında söz.
değirmen nöbeti tutmak	:Değirmende buğdayı öğütmek için sıra beklemek.
değirmen taşı	:Buğdayı öğütmeye yarayan iki adet olan tekerlek şeklindeki taş.
değirmenci	:Değirmen işleten meslek erbabı.
değirmencilik	:Değirmencilerin yapmış oldukları iş, meslek.

değirmenin suyu nereden geliyor?

:“Bu iş için harcanan para nereden karşılanıyor?” anlamında bir söz.

dek gelmek/ denk gelmek

:Uygun zamanda karşılaşmak.

deli değirmencinin çayı gibi

:“Her zamanki gibi şekerli olsun!” anlamında bir söz.

dinlendirme kazanı

:Değirmende buğdayın öğütölme sırasında bekletildiği bölüm.

diş bulguru

:Çocukların ilk süt dişinin çıktığı zaman kaynayan buğdayın içerisine nohut katılarak hazırlanan yiyecek.

diş eğileme

:Değirmen taşının buğdayı daha iyi öğütmesi için taşın yüzüne şekil verilmesi işlemi.

döğme

:Dövme.

döğmelik

:Yarma yapılacak buğday.

düğürçük

:Bulgurun ince bir şekilde öğütölmüş hâli.

el yumruğunu yemeyen,

kendi yumruğunu değirmen taşı sanır

:“Deneyimsiz kimse kendisini insanlardan güçlü sanır.” anlamında bir söz.

elden gelen öğün olmaz,

o da vaktinde gelmez

:“İhtiyaçlarımızı karşılamak için çalışmalıyız.” anlamında bir söz.

elek

:Değirmenlerde buğdayı taş, kum vb. zararlı maddelerden ayıran gözenek, süzgeç.

elevatör

:Değirmende tahılı yukarı kaldıran asansör.

eline koluna sağlık

:“Ellerin kolların dert görmesin!” anlamında bir söz.

felemen

:Buğday.

hak almak

:Değirmende öğütölen buğday karşılığında buğday almak.

hak değirmende olur

:Öğütölen un ve bulgurun karşılığı olarak alınan pay miktarı yalnız değirmende geçerlidir.

harama el sürmemek

:Haramdan uzak durmak.

havay	:Tenekenin tamamını anlatan tutar, ölçü miktarı.
havayı	:Tahıl için kullanılan bir hacim ölçü birimi.
hecalet duymak	:Çekinmek, utanmak.
hedik	:Haşlanmış buğday, mısır, nohut vb. şeylerle yapılan yiyecek.
helezon	:Değirmenlerde buğdayı ilgili bölümlere aktaran yatay boru.
herkesin bir derdi var	
değirmencininki su	:“Herkesin derdi kendine göre özeldir.” anlamında bir söz.
heviç	:Tarhana yapmak için öğütülmüş buğday ve mısır.
kabuk ayırıcı	:Değirmende buğdayın kabuğunu ayıran makine.
kara elek	:Buğdayın ayıklanmasında kullanılan bir tür makine.
kepi	:Un elde etmek için değirmen taşlarının arasına konan deri ya da bez parçası (TDK, 2009: 2748).
kırma	:Hayvanlara yedirilen, değirmende ufaltılmış, ezilmiş her çeşit tahıl (TDK, 2009: 2833).
kıyye	:Okka.
oluk başında oynayan	
çark evinden çıkar	:“Nasıl başladıysan öyle tamamlanır.” anlamında bir söz.
ödünç yiyen kesesinden yer	:“Borç yapan kişi borcunu yine kendisi öder.” anlamında bir söz.
öğütmek	:Buğdayı değirmende un hâline getirmek.
randıman	:Un miktarının, öğütülen buğday miktarına oranı.
sakalı değirmen damında ağartmak	:Tecrübe elde etmek için çok emek vermek.
su değirmeni	:Su gücü ile çalışan bir tür değirmen.
tahinhane	:Tahin çıkarılan değirmen.
tahunhane	:Su değirmeni.
tarhanalık	Tarhana yapmak için ayrılmış buğday.

şinik	:Tenekenin yarısına karşılık gelen tutar, ölçü.
taşma su ile değirmen dönmez	:“Başkalarının küçük destekleriyle büyük işler yürümez.” anlamında bir söz.
tavlama	:Değirmende öğütülecek buğdayın kepek miktarını azaltmak için su verilerek yapılan işlem.
tingildemek	:Yerinde duramamak.
triyör	:Buğday içerisindeki yabancı otları ve kırık buğdayları ayırmaya yarayan alet.
un değirmeni	:Un öğütmek için yapılmış bir tür değirmen.
unu eleyip eleğini asmak	:İşlerini tamamlayıp boşa çıkmak.
ununu avuçlamak	:Umduğuna nail olamamak.
urup	:Tenekenin çeyreğine karşılık gelen tutar, ölçü.
yarma bulgur	:Değirmende öğütülerek elde edilen bulgur.
yel değirmeni	:Rüzgar gücüyle çalışan bir tür değirmen.
zahra/ zehre	:Buğday.
zevar	:Hayvanlara yedirilmek için hazırlanan tahıl kırması.
zılgıtı yemek	:Azar işitmek.
zörlemek	:Gereksiz yere bağırmak.

4.16. Demircilik

(Derleme-1)

Derleme Yeri ve Tarihi: Karaman-24.01.2017

Kaynak Kişi: İdris Erkuş

Demirci İdris Erkuş, 1981 yılında Karaman’da doğmuştur. lise mezunudur. Mesleği, babası Mustafa Erkuş’ tan öğrenmiştir. Mesleğini 15 yıldır icra eden Erkuş’un, bu mesleği bir kişiye öğretmiştir.

(Derleme-2)

Derleme Yeri ve Tarihi: Karaman-04.02.2017

Kaynak Kişi: Numan Aksoy

Demirci Numan Aksoy, 1958 yılında Karaman’da doğmuştur. İlkokul mezunudur.

Mesleği, ustası Mustafa Erkuş' tan öğrenmiştir. Mesleğini 40 yıldır icra eden Aksoy'un, bu mesleği bir kişiye öğretmiştir.

Meslekle İlgili Söz Varlığı

ağaca balta vurmuşlar,

sapı bendeydi demiş

:“Kişinin çektiği sıkıntı en yakın çevresinden gelir.” anlamında bir söz.

ağaçtan maşa olmaz

:“Yapılacak her iş için uygun adamı bulmak gerekir.” anlamında bir söz.

al kaşağıyı gir ahıra,

yağır olan gocunsun

:“Kusuru bulunan telaşlanır.” anlamında bir söz.

Allah bereket versin

:“Allah senin kazancını daha da hayırlı kılsın.” anlamında bir söz.

Allah emeğini yağlı çıkarsın

:“Yaptığın güzel çalışmaların karşılığını göresin.” anlamında bir söz.

Allah her ne muradın varsa versin

:“Tüm istek ve arzuların gerçekleşsin.” anlamında bir söz.

Allah kolaylık versin

:“Yapacağın işi kolayca yapasın.” anlamında bir söz.

Allah nazardan saklasın

:“Kötü bakışlardan gelecek belalardan korunasın.” anlamında bir söz.

anat

:Ekin demetlerini arabaya koymaya ve harmanı aktarmaya yarayan, üç, dört, beş, yedi çatallı olabilen, uzun saplı aygıt, dirgen, yaba (TDK, 2009: 247).

arık mala bıçak çalınmaz

:“Güçsüze eziyet etmek doğru değildir.” anlamında bir söz.

ayağı kesilmek

:Uğramaz olmak.

ayağını sürümek

:Müşteri getirmek.

bağ bıçağı

:Bağ budamaya yarayan kesici araç.

bağ dua değil, çapa dua ister

:“Her işi zamanında tasarla” anlamında bir söz.

balta

:Genellikle ağaç kesme işlerinde kullanılan araç.

baltayı taşa vurmak

balyoz

barana demiri

baskı

baştan savmak

bel

bereketini gör

beton çivisi

beylik kazma

bıçak/ puçak

bıçkı/ bışkı

bileyici

bir baltaya sap olamamak

bizim it size balta getirdi mi?

bodan

bol kazançlar

buğuzlanmak

bunar/ pınar

cırmık

çan

çapa

:Bilmeyerek kırıcı söz söylemek, pot kırmak.

:Kırma işlerinde kullanılan bir tür ağır çekiç.

:Kuyu kazmak, taş çıkarmak için kullanılan 50-60 cm.lik sapı olan saban demiri biçiminde demir (TDK, 2009: 525).

:Demir sıcakken düzeltmeye, şekil vermeye yarayan bir demirci aleti, avadanlık (TDK, 2009: 542).

:Özensiz, gelişigüzel yapmak.

:Ateş küreği (TDK, 2009: 605).

:“Aldığın para sana helal ve bereketli olsun.” anlamında bir söz.

:Beton zemini kırmaya yarayan ucu sivri enli demir araç.

:Demircilerin özel olarak yaptığı bir tür kazma.

:Kesme işlerinde kullanılan ucu sivri, keskin araç.

:Odun kesmeye yarayan, tırtıklı dişleri bulunan, iki saplı büyük testere.

:Bileme işini meslek edinmiş kimse.

:Hiçbir işte tutunamamak.

:“Amaçsız ve boş konuşan, aylak.” anlamında bir söz.

:Sebze fidesi çapalamakta kullanılan, ön kısmı geniş bir tür çapa.

:Kazancın bol olsun.

:Surat asmak.

:Pınar, çeşme.

:Tırmık.

:İçerisindeki tokmak yardımıyla ses çıkaran madeni araç.

:Ağaç veya demir saplı toprak işleme aracı.

çapraz	:Çoban köpeklerinin kurtlar tarafından zarar görmemesi için boynuna takılan, kenarlarında keskin demir parçaları bulunan demir tasma.
çark	:Tekerlek biçimindeki makine parçası.
çekik	:Çakma ve dövme işlerinde kullanılan ağaç veya metal saplı bir alet.
çırak	:Bir ustanın yanında mesleğe başlamış acemi çalışan.
çift taraflı balta	:İki tarafı da ağaç kesmeye yarayan bir tür balta.
çökür/ çükür	: Kıdam tarafı kırılmış kazma.
çölte	:Bahçe sulama işlerinde kullanılan küçük kazma.
çürük tahta mih tutmaz	:“Aşlını kaybetmiş olan şey bir daha eskisi gibi olmaz.” anlamında bir söz.
demir	:Atom numarası 26, atom ağırlığı 55,847, yoğunluğu 7,8 olan, 1510 °C'de eriyen, mavimsiye esmer renkte, özellikle çelik, döküm ve alaşımlar durumunda sanayide kullanılmaya en elverişli element (TDK, 2011: 619).
demir gibi	:Sapasağlam.
demir kapılının, ağaç kapıya işi düşer	:“Hayatta insanlar birbirine muhtaç duruma düşebilir.” anlamında bir söz.
demir nemden, insan gamdan çürür	:“Demirin çürümesine sebep nem olduğu gibi, insanı da üzüntü bitirir.” anlamında bir söz.
demir tavında dövülür	:Bir iş en uygun zamanda yapılır.” anlamında bir söz.
demirci kilidi	:Büyük asma kilit.
demirci körüğü gibi	:Sık ve derin nefes almak.
demirci körüğü	:Ocaklarda ateş harlamada kullanılan körüklü araç.
demirci mengenesi	:Kızgın demiri tutmak için kullanılan kıskaç.

demirci ocağı	:Demircilerin demiri işlemek için kullandıkları ateş ocağı.
demirci takımları	:Demircilikte kullanılan çelikten yapılmış araç takımı.
demirci ustası	:Demir işlerinin yapılmasını düzenleyen ve denetleyen nitelikli işçi.
demirci	:Demir veya demirden eşya yapıp satan meslek erbabı.
demircilik	:Demircinin yaptığı iş, meslek.
depgi	:Bel, toprak bellenen metalden yapılma toprak kazma aracı (Ülkümen, 2012: 328).
destur	:İzin, müsaade.
dıngırdak	:gıldırdak.
dırmık/ tırmık	:Tarak biçiminde demir dişleri bulunan bahçe temizleme aracı.
dibek eli	:Dibeğin içindeki malzemeyi ezmeye yarayan metal tokmak.
dibek	:Taştan veya ağaçtan yapılmış büyük havan.
dirgen	:Genellikle tarlada buğday başağını, otu veya samanı yaymaya yarayan çiftçilerin kullandıkları demirden yapılma, çatallı alet.
düğdü	:Keserin çakma işinde kullanılan yüzeyi düz tokmak kısmı.
edepten libas giymek	:Her hareketinde edebi ön plana çıkarmak.
eğseri	:Büyük uzun çivi (Ülkümen, 2012: 333).
ekmek sacı	:Üzerinde yufka yapılan dışbükey yassı demir çelik ürünü pişirme aracı.
eksiranı/ esiranı/ esranı/ eysiranı	:Tekne kazımak ve hamur kesmek için kullanılan demirden yapılmış ıspatula benzeri el aracı.
elecek	:Loğ taşını çeken demir ya da ağaç sap.
elecek	:Ocak karıştırmaya yarayan uzun sırık.
elganem	:Beceriksiz, yeteneksiz.

eli kulağında	:Hemen hemen gelmek üzere.
eli sıkı	:Cimri, pinti.
eline sağlık	:“Elin hep sağlıklı olsun.” anlamında bir söz.
eline, diline, beline sahip olmak	:Edepli ve erdemli davranmak.
etek öpmek	:Dalkavukluk etmek.
felek/ felik	:Genellikle çivi sökmeye yarayan bir ucu çatal şeklinde olan manivela demiri.
fırıldak	:Rüzgârın gittiği yöne doğru dönebilecek biçimde yapılan tasarlanan baca şapkası veya aparatı.
gazma/ kazma	:Toprak eşmeye yarayan ucu keskin tarım aleti.
gelberi	:Hayvanların altlarını temizlemeye, soba külünü almaya yarayan, sap kısmı ağaçtan, başlık kısmı ağaç veya demirden yapılmış alet.
gıldırdağ	:Küçükbaş hayvanların boyun kısmına takılan demirden yapılmış zil.
gırlık/ kırklık	:Makas (Mısırlıoğlu, 2008: 67).
gora	:Avlu ve evlerin giriş kapılarına takılan kilitleri açmaya yarayan büyük anahtarı.
gosa masadı	:Gosa bilemeye yarayan çelikten yapılma çubuk biçimindeki araç.
gosa örsü	:Gosanın keskin kısmında meydana gelen kırılmaları tamir etmeye yarayan, çelik yüzeyli demir araç.
gosa	:Uzun bir cereğin baş kısmına sabitlenen, hafifçe kıvrık, çelikten yapılma ekin biçme aracı.
gullep	:Demirci ürünü, yerli kapı menteşesi.
haddad	:Demirci.
haraza	:Üstünde delme işlemi yapılan yuvarlak ve delikli alet.
hayırlı günler	:“Günün hayırlı olsun.” anlamında bir söz.
hayırlı kazançlar	:“Kazancın hayırlı ve bereketli olsun.” anlamında bir söz.

hayırlı sabahlar	:“Sabahın hayırlı olsun.” anlamında bir söz.
hedirek	:Ocaktaki kömürü karıştırmaya yarayan alet.
hesapsız kasap,	
ya bıçak kırar, ya masat	:“İşlerini gelir ve giderine göre ayarla.” anlamında bir söz.
hıltar/ ıltar	:Çapraz.
hopsa	:Üvendirenin ucundaki demir parçası.
höflü	:Belalı kimse.
hukela/ ukela/ ukala	:Kendini beğenmiş.
iskelit	:Küçük çapa.
işin rast gelsin	:“İşin iyi olsun, işle ilgili herhangi bir sorun yaşama.” anlamında bir söz.
işleyen demir pas tutmaz	:“Çalışan kişi daima üretir.” anlamında bir söz.
kalem kıskacı	:Soğuk demiri kesmede kullanılan alet.
kalıp demiri	:Kalıpçılıkta, kalıp tahtalarını sökmek için kullanılan, ucu eğik, enli demir alet.
kanca	:Kütük çekme işlerinde kullanılan ucu çengelli demir çubuk.
kancayı takmak	:Bir kimsenin peşine düşmek.
kapan	:Bazı zararlı hayvanları yakalamada kullanılan metal tuzak.
kapı kullabı	:Avlulu evlerin kapı iç girişlerinin arkasındaki kancaya takılan, ucu eğik demir parça.
kapı zinciri	:Kapıya monte edilip açılıp kapanmasını sağlayan bir tür menteşe.
kargacık	:Kapı menteşesi.
kaşağı	:Atları fırçalamaya yarayan demir tarak.
kavak tahrası	:Kavak budamaya yarayan ucu keskin orak.
kavurma sacı	:Et veya sebze yemeklerini yapmaya yarayan içbükey yassı demir çelikten imal edilen pişirme aracı.

kaynak	:Metalleri ısı yoluyla kaynaştırıp yapıştırma işlemi (TDK, 2011: 1367).
kazma	:Toprak işlerinde kullanılan ağaç saplı demir alet.
kebab şişi	:Kebab yapımında kullanılan ince demir şiş.
kepir	:Saban demirlerini temizlemek için kullanılan alet.
keski	:Ağaç, taş, metali yontmaya yarayan, bir ucu keskin çelik alet.
ketez	:Araba ve kağıt tekerleklerinin çevresindeki demir çember.
kılavuz	:Somun veya boru içine yiv açmakta kullanılan ufak demir burğu.
kılıç kınını kesmez	:“Kişi ne kadar asabi olursa olsun asla yakınlarına zarar vermez.” anlamında bir söz.
kındam	:Bir tarafı ağaç dallarını kesen, diğer tarafı toprak kazmaya yarayan bir tür kazma.
kırklık	:Koyunların yün ve kıllarını kırmaya yarayan büyük makas.
kıskaç	:Ocakta kor hâlindeki demir parçasını taşımaya yarayan alet.
kırklik/ kırklık	:Yün kırmaya yarayan makas.
kösnü tuzağı	:Kösnü denilen tarla zararlısını yakalamaya yarayan ve hayvanın ayağının değmesiyle işleyen metal tuzak.
kör bıçak ele yavuz, kötü avrat dile yakın	:“Kör bıçak iş görmez, iş bilmeyen kadın da beceriksiz olur.” anlamında bir söz.
kullap	:Avlu kapılarında kullanılan bir tür menteşe.
külünk	:Bir tarafı sivri bir tarafı çekiç gibi olan sert malzemeyi kazımak için kullanılan alet (Ülkümen, 2012: 350).

kürek	:Küçük parçaları aktarmada kullanılan uzun saplı alet (TDK, 2011: 1562).
küskü	:Taşa veya duvara delik açmak için kullanılan uzun, ağır ve bir ucu sivri demir araç.
küsük/ küssük	:Kapının arkasındaki metal sürgü (Ülkümen, 2012: 351).
levye	:Bir şeyi yerinden oynatmak, kaldırmak, harekete geçirmek, gevşetmek vb. için kullanılan metalden yapılmış basit bir kaldıraç.
malak	:Ağaç kapı kargısı.
malımın hayrını gör	:Aldığın malzeme işini yarasın!” anlamında bir söz.
maşa	:Nesneleri tutma ve karıştırma işlerinde kullanılan metalden yapılmış araç.
maşa gibi kullanmak	:Oyuncağı olmak.
maşa varken elini yakmak	:Kolayı varken zoru seçmek.
maşası olmak	:Birisinin emirlerini harfiyen yerine getirmek.
mazlumun ahı demiri bile eritir	:“Haksızlığa uğrayan kişinin duası mutlaka kabul olur.” anlamında bir söz.
meğene	:Pulluk üzerindeki çamurları temizlemeye yarayan, yüzeyi düz şekilde olan metal alet.
mengene	:Nesneleri sıkıştırma işlerinde kullanılan esnek demir parçası.
mih	:Çivi.
mıskı	:Eli sıkı.
mızırdak	:Fazla nazlı, mızımız kişi.
nacak	:Sapı kısa, küçük odun baltası.
ne deve kalksın, ne çan ötsün	:“Ortamin huzurunu bozacak, insanları birbirine düşürecek söz ve davranışlardan kaçınmalısın” anlamında bir söz.
obsa	:Üvendirenin ucundaki yassı demir.
odbeli	:Ateş küreği.

oğlum akıllı neylesin malı,
oğlum ahmak yine neylesin malı

:“Akıllı kişi her zaman malı elde etmesini bilir, ahmak ise malı değerlendirmesi bilmeyerek çarçur eder.” anlamında bir söz.

ocak

:Taş veya tuğladan yapılan, içerisinde kömür yakılmak suretiyle demir ısıtılan yer.

opbeli/ öpbeli

:Ateş küreği (Mısırlıoğlu, 2008: 76).

orak

:Yarım çember biçiminde ensiz ve keskin ot biçme aleti.

orak ayı

:Temmuz.

orakçı

:Ücret karşılığı ekin biçen kimse.

örk

:Hayvanları baplamaya yarayan kalın ip yada zincir.

örs

:Değişen şekilleri bulunan, demir dövme işlerinde kullanılan, çelik yüzeyli alet.

pancar beli

:Pancar sökmeye yarayan, ağaç bir sap ve ucunda metal iki demir parçası bulunan bir tür çiftçi aleti.

saban

:Toprağı kazmaya veya ekmeye yardımcı tarım aracı (TDK, 2011: 1995).

sac

:Yassı demir çelik ürünü.

sacayağı

:Üç ayağı bulunan, üçgen şeklindeki metal sacayak.

sebeb olanın kapısına

kara kilit takılsın

:“Hayırsız işe sebep olanın ocağı sönsün.” anlamında bir söz.

sırnaşık

:Fazla lakayt, cıvık.

sıyırğa

:Kar küremeye yarayan büyük ağaç veya metal kürek.

sikke

:Hayvanların otlaması için toprağa çakılan, ucunda kancası bulunan demir kazık.

soba gelberisi

:Soba içerisindeki kül ve köz parçacıklarını çekmeye yarayan kürek biçimindeki demir alet.

sökü demiri	:Taşı, ahşap bir bloğu sökmeye yarayan, bir ucu eğik olan demir alet.
sözünün eri olmak	:Sözünün arkasında durmak.
su teknesi	:Dövülüp işlenen demirin çelik hâline dönüştürülmesinde kullanılan, içi su dolu geniş ve yayvan tekne.
sündürmek	:Çekmek, uzatmak.
sünempe	:Sırnaşık.
şavk	:Işık.
şıpdüşen	:Kapı mandalı.
şişgin/ şişkin	:Oldukça havalı.
tahra	:Çelikten yapılan, uç kısmı eğri ve keskin bir tür ağaç kesme aracı.
taklamak	:İkiye ayırmak.
tapan etmek	:Yeni ekilen tarlanın tohumunu kapatmak için sürgü çekmek, düzeltmek (Gülensoy, 2011: 858)
tapan	:Demir bel (Gülensoy, 2011: 858)
temürcü	:Demirci.
testere	:Ağaç kesmeye yarayan marangoz aleti.
tezgâh	:Dükkânlarda satıcıların önündeki malzeme konulan masa.
tırpan	:Uzun saplı ile demirden yapılma ağız kısmı keskin bir tür orak.
ülüz	:Zayıf, cansız.
ümük	:Gırtlak.
vıddırıvızzık	:Değersiz, sıradan.
vızırđanmak	:Kendi kendine söylenmek.
vükela	:Vekillik etme.
yaba	:Harman savurmakta kullanılan, çatal biçiminde, metal veya tahtadan yapılan tarım aleti.
yağır elbise	:Kirli, pasaklı elbise.
yarlağan	:Taştan, tuğladan, kerpiçten yapılan ocak.

yuvak demiri	:Loğ taşına geçirilen demir.
yületmek	:Ağzı kırılan alete metal parça ilave ederek onu eski hâline getirme işlemi.
zencir/ zincir	:Birbirine bir sıra hâlinde ulanmış metal halka.
zımpara	:Demir ürünlerinin pürüzlerini gideren, keskinliğini ve parlaklığını sağlamaya yarayan araç.
zıvana	:Hızarda odunları çekmede kullanılan bir ucu keskin demir araç.
zıvanadan çıkmak	:Çok sinirlenmek, öfkelenmek.
zincir gibi	:Art arda sıralanmış şey.
zincir vurmak	:Elini, ayağını zincirle bağlamak.

4.17. Dericilik ve Deri Ürünleri Tamirciliği

(Derleme-1)

Derleme Yeri ve Tarihi: Karaman-03.02.2018

Kaynak Kişi: Ahmet Bozoğlu

Derici Ahmet Bozoğlu, 1970 yılında Karaman'da doğmuştur. Lise mezunudur. Mesleği, ustası ve aynı zamanda babası olan Celal Bozoğlu'ndan öğrenmiştir. Mesleğini 30 yıldır icra eden Bozoğlu'nun, bu mesleği öğrettiği hiç kimse yoktur.

(Derleme-2)

Derleme Yeri ve Tarihi: Karaman-14.06.2018

Kaynak Kişi: Mustafa Mazhar Can

Deri Mamulleri Tamircisi Mustafa Mazhar Can, 1973 yılında Karaman'da doğmuştur. İlkokul mezunudur. Mesleği, ustası Mustafa Uygur'dan öğrenmiştir. Mesleğini 32 yıldır icra eden Can'ın, bu mesleği öğrettiği hiç kimse yoktur.

Meslekle İlgili Söz Varlığı

açkı sıkma makinesi	:Derinin mekanik yollarla suyunun giderilmesi işleminde kullanılan bir tür makine.
Ahi Evran	:Ahilerin piri.

akderi	:Eski dönemlerde üzerine yazı yazılabilmek için özel işlem görmüş bir tür deri.
astar	:Ayakkabının iç kısmına geçirilen deri veya plastik malzemelerden üretilen ince kat (TDK, 2011: 170).
avradı eri saklar peyniri deri	:“Her nesne durumuna uygun şartlarda muhafaza edilir.” anlamında bir söz.
büyükbaş deri	:Büyükbaş hayvanın kıl ve tüylerle kaplı dış kısmı.
celladi	:Dericilikle uğraşan kişi.
cüzdan	:Deri, kumaş gibi ürünlerden yapılan; içerisine para, banka kartları, kimlik vb. malzemeler konulan küçük muhafaza kabı.
çanta	:Kumaş, deri, plastik gibi malzemelerden yapılan içerisine para, cüzdan vb. malzemeler konulan büyük ebatlı muhafaza kabı.
dabak	:Ham deri postunu işleyen meslek erbabı.
dabakane/ tabakhane	:Deri işlenen atölye.
debbağ	:Deri tabaklayan kişi.
debbağhane	:Eskiden deri tabaklama işlerinin yürütüldüğü iş yeri.
deri	:Hayvanları dış etkilerden koruyan dış kısmı.
deri işleme	:Ham deriyi kullanılacak hâle getirmek için yapılan işlem.
deri mamulleri	:Deriden üretilen; çanta, cüzdan, kemer, ceket, mont gibi genel ürünler.
deri ürünleri tamiri	:Deriden üretilen malzemeleri onarım ve bakım işleri.
derici	:Deri alıp satan kimse.
derici sevdiği deriyi yerden yere vurur	:“İnsanlar sevdiği kimselerin zarar görmemesi için onları sürekli uyarır.” anlamında bir söz.

dericilik	:Dericinin yaptığı iş, meslek.
dore deri	:Metalik sarı renge boyanmış işlenmiş bir deri.
etleme makinesi	:Ham derilerin etleme işleminde kullanılan, üzerinde bilenebilir spiral bıçakları bulunan, özel silindire sahip bir tür makine.
glase	:İşlem görmüş yumuşak ham keçi derisi.
gön	:İşlenmiş derisi (TDK, 2011: 962).
güderi	:Keçi derisinden yapılan meşin.
ham deri	:Derinin işlenmemiş hâli.
ıslatma	:Derideki kalan pislik ve tuz parçalarının ıslatılarak deriden temizleme işlemi.
ikinci tuzlama	:Derinin temizlendikten sonra ikinci kez tuzlanması sırasında yapılan işlem.
ilk tuzlama	:Yüzülen derinin kokmaması için üzerine serpilene tuz.
imitasyon deri	:Yapay deri.
insanın eti yenmez derisi giyilmez, tatlı dilinden öte nesi var	:“İnsan ancak hoş sohbeti ve tatlı diliyle anılır, kalıcı olan da budur.” anlamında bir söz.
it derisi post olmaz	:“Kötü niyetli kişiden güzel işler beklenmez.” anlamında bir söz.
kesik deri	:Yüzülme işlemi sırasında derinin kesilmek suretiyle zarar görmesi.
kevel	:İşlenmiş deri.
kevelci	:İşlenmiş deriyi pazarlayan kimse.
kıl giderme	:Deride bulunan kılların giderilmesi için yapılan işlem.
konservasyon	:Yüzülen deriyi kokmaması için tuzlayarak yapılan koruma işlemi.
kösele	:İşlenmiş manda, inek veya sığır derisi.
kurtlanma	:Derinin tuzlanma ve kurutulma aşamasında meydana gelen eksiklikten dolayı zarar görmesi.

kurutma	:Derinin nem oranının düşürülmesi için yapılan kurutma işlemi.
küçükbaş deri	:Küçükbaş hayvanların tüy ve kıllarla kaplı dış kısmı.
lame deri	:Metalik gümüşü renge boyanarak işlenmiş deri.
meşin	:İşlem görmüş koyun derisi.
napa	:Koyun, keçi ve dana derilerinin işlenmesi ile elde edilen, oldukça sert bir tür giysilik deri.
nubuk	:Cilt kısmı oldukça düzgün ve zımparalanmış bir tür giysilik deri.
pervaneli tekne	:Deri yumuşatma işlemi yapılan, içerisinde pervane ve su bulunan bölme.
pikle	:Tabaklama işlemi yapılabilmesi için deriye asitlendirilme işlemi.
pistole	:Tekstil, mimari ve el çizimlerinde kullanılan ölçüsüz cetvel.
pösteki kürk	:Kürk yapımında kullanılacak şekle getirilmiş koyun veya keçi derisi.
rugan deri	:Büyük ve küçükbaş hayvan derilerinden elde edilen, parlak görünümlü yumuşak deri.
sahtıyan	:Tabaklanmış deri.
salamura	:Derinin kokmaması için yapılan tuzlama işlemi.
sepi	:Deri tabaklama işlemi.
sepici	:Deri tabaklama işini meslek hâline getiren kimse.
süet	:İnek, keçi ve oğlak derisine zımparalama yöntemi uygulanarak elde edilen deri.
tabakhane	:Deri tabaklama işleminin yapıldığı atölye.
tabakhaneye bok mu yetiştireceksin!	:“Ne bu acelen?” anlamında bir söz.
tabaklama	:Derinin ana maddesi korunarak kullanıma hazır hâle getirilmesi işlemi.

tav dolabı	:Deriyi yumuşatmak amacıyla telden yapılan bir dolap içerisinde çevirme işlemini yürüten bir tür makine.
tıraş	:Mekanik olarak deriyi istenilen kalınlığa göre ayarlama.
tıraş makinesi	:Deri üzerindeki kılları temizle işlemini yapan makine.
tırşe	:Üzeri yazılabilecek duruma gelmiş deri.
tola	:Yünü ya da kılı alınmış ham deri.
tulumluk deri	:İçerisine koyun ve keçi peyniri basılmak için özel olarak kurutulan, tıraşlanmış keçi derisi.
tuzlama	:Konservasyon.
ütü baskı	:Tabaklanmış derinin düz durması için presleme işlemini yapan makine.
vinleks deri	:Yapay deri.
yağlama	:Deriyi istenilen yumuşaklığa gelmesi için yağlamadan geçirme işlemi.
yağlı deri	:Cildi mat ve kalın sığır derisi.
yalancının mumu yatsıya kadar yanar	:“Yalan yere söylenenen söz mutlaka açığa çıkar.” anlamında bir söz.
yarma makinesi	:Deriyi belirli kalınlığa göre yarma işlemini yapma görevini yürüten makine.
yarmak	:Kalın hâlde bulunan deriyi belirli ölçülere göre inceltme işlemi.
yatmaç	:Bir çeşit iyi deri.
yırtık pırtık deri	:Tahribata uğramış deri.
yumuşatma	:Derinin kaybettiği suyu tekrar almasını sağlama amacıyla yapılan işlem.
zik deri	:Koyun derisinden elde edilen ince ve esnek bir deri.

4.18. Dokumacılık

(Derleme)

Derleme Yeri ve Tarihi: Karaman-21.02.2018

Kaynak Kişi: Nuri Saraç

Dokumacı Nuri Saraç, 1959 yılında Bursa’da doğmuştur. İlkokul mezunudur. Mesleği, ustası Fatma Saraç’tan öğrenmiştir. Mesleğini 40 yıldır icra eden Saraç’ın, bu mesleği bir kişiye öğretmiştir.

Meslekle ilgili Söz Varlığı

ağartmak	:Dokunan bezleri sığır, inek veya manda mayasına koyduktan sonra suda çalkalayarak beyazlatmak.
ağız bağı	:Çuval ağız bağlamakta kullanılan ip, sicim.
ağız vermek	:Akıl vermek, öğütlemek, kışkırtmak.
ağızlık	:Dokuma tezgâhında mekiğin işlemesi için bırakılan çözgü aralığı.
ağzı pek	:Sır vermeyen, ketum kimse.
ağzı yumlu	:Sıkılgan, söz söylemeyen kimse.
ağzını kesmek	:Bir kimsenin sözlerini alaylı bir şekilde tekrarlamak.
alacalık	:Alaca denilen pamuklu dokuma ipliği, direzi.
alacehre	:Bir çeşit sarı boya.
argaç	:Atkı.
arış	:Gücü.
atkı	:Dokumalarda çözgülerin arasından yatay yönde geçirilen ip.
bağarcak	:Koyunların kaçmasını önlemek için çobanın uyumadan önce bir ucunu kendine, bir ucunu da koyunlardan birine bağladığı ip (TDK, 2009: 475).

büküş	:Eğrilmeye hazırlanmış pamuk fitillerinin sekiz on tanesinden yapılan deste.
büküşmek	:Ani bir darbe ile yere yuvarlanmak.
cicim dokuma	:Çözü ve atkı iplikleri içerisinde renkli desen iplikleri konularak sıkıştırılmak suretiyle yapılan dokuma.
çarpana	:Ceviz ağacı, deve ya da öküz gönünden yapılan kare levha.
çarpana dokuma	:Kolan bağı yapımında kullanılan tek çözgülü oldukça basit bir dokuma.
çukur tezgâh	:Dokuma yapanın oturduğu yer ile pedalların bulunduğu çukur şeklindeki tezgâh.
çulhaki	:Keçi kılından yapılan elbise, giyecek.
dikey tezgâh	:Halı dokuma tezgâhı.
direzi	:Halı, kilim, bez gibi dokumalarda tezgâha uzunluğuna gerilen çözgü iplikleri (TDK, 2009: 1514).
divitin	:Pamuklu pazen kumaş.
dokuma	:Atkı ve çözgü ipliklerinin seri şekilde işlenmesi suretiyle yapılan tekstil ürünü.
dokuma tezgâhı	:Yolluk, paspas, kilim yapımında kullanılmak üzere özel olarak tasarlanan ağaçtan yapılma tezgâh.
dokumacı	:Dokuma işlerini yapıp satan kişi.
dokumacılık	:Dokumacının yapmış olduğu iş veya meslek.
eriş	:Dokuma tezgâhlarında uzunluğuna atılan ip.
eski püskü ip	:Eskimiş ip.
fermana	:Kadınların giydiği, üzeri işlemeli yelek.
ger	:Saman vb. şeyleri taşımak için kağı arabalarına gerilen hasır, çul.
gerim	:Dokumacılıkta tezgâha gerilen çözgü iplikleri (TDK, 2009: 2002).

gücü	:Dokuma tezgâhında iplik düzenini ayarlayan tarak.
haşa	:Büyük çuval.
haşıl/ haşıl	:Dokunacak iplikleri tezgâha vermeden önce, ipliklerin düzgün çıkması için batırıldığı unlu ya da çirişli su, boya (TDK, 2009: 2302).
ipe un sermek	:Bir işi yapmamak için sürekli mazeret üretmek.
kamçılı tezgâh	:Mekiğin, kamçı çekilmek suretiyle atıldığı tezgâh. geçirmeyi sağlayan masuralı araç.
kamçısız tezgâh	:İki pedallı mekiğin el kullanılarak atıldığı tezgâh.
kılçar	:Ana malze olarak kıl kullanılarak yapılan kumaş.
kirkitli dokuma	:Kirkit kullanılarak yapılan bir tür el dokuması.
kirmen	:İp örmeye yarayan araç, eğirmeç.
kirmen ipi	:Kirmen denilen araçta eğilerek elde edilen iplik.
kolan dokuma	:Pamuk, kıl, yün, keten, ipliklerinin çözgü atkı olarak değerlendirildiği enli, yassı kuşak bağı türü bir dokuma.
makara	:Masura.
masa tezgâhı	:Kilim dokumada kullanılan tezgâh.
masura	:Üzerine ip sarılan karton veya plastikten
mekik	:Argaç denilen enine iplikleri, arış denilen uzunlamasına geçirilen ipliklerin arasından
mekik dokumak	:İki yer arasında sürekli gidip gelmek.
mekikli dokuma	:Mekiğe sarılan iple yapılan kilim, paspas, yolluk ve seccade türü dokuma.
paspas	:Eni ve boyu çok uzun olmayan, eşik önlerine serilen bir tür dokuma.
pedal	:Dokuma tezgâhının alt kısmına monte edilen, ayak hareketiyle çalışan alet.
sargı	:İp sarmaya yarayan araç.

seccade	:Namaz kılmak amacıyla tasarlanmış dokuma.
sumak dokuma	:Bir alandaki renklerin çözgü çiftlerine devamlı sarılmasıyla yapılan dokuma.
tefe	:Dokuma tezgâhlarında tarağı taşıyan ve mekik ipliklerini sıkıştırmaya yarayan ağaç ya da metal parça.
terevce	:Bez dokuma aygıtında ipliklerin aralarından geçirildiği iki sopa.
tetir	:Yeşil ceviz kabuğu. yapılan silindir alet.
yatay tezgâh	:Bez ayağı dokumalarında kullanılan tezgâh.
yolluk	:Genellikle giriş ve hol gibi dar yerlere serilen dokuma.
yüksek tezgâh	:Sekiz gücünden, yirmi dört gücüye kadar gücü gerektiren dokuma tezgâhı.
zifir	:Dokuma bez, alaca.
zili dokuma	:Kalın ve kaba görünümlü, kıldan üretilen dokuma.

4.19. Duvarcılık ve Taş Ustalığı

(Derleme)

Derleme Yeri ve Tarihi: Karaman- 19.12.2017

Kaynak Kişi: Ömer Çelik

Duvarcı ve Taş Ustası Ömer Çelik, 1962 yılında Karaman'da doğmuştur. İlkokul mezunudur. Mesleği, kendisi öğrenmiştir. Mesleğini 33 yıldır icra eden Çelik'in, bu mesleği öğrettiği beş kişi vardır.

Meslekle İlgili Söz Varlığı

agrega ölçeği	:Harç içerisindeki kum, çakıl ve taşı oranlarını ölçmeye yarayan araç.
----------------------	--

agrega	:Duvar işlerinde harç yapmada kullanılan kum, çakıl ve taş gibi ana malzemelerin karışım miktarı.
ahşap	:Hammaddesi odun olan duvarcılıkta kullanılan inşaat malzemesi.
anay	:Evlerin üst katında duvar yerine uzatılan kiriş (TDK, 2009: 253).
aşene/ aşhane	:Yemek yapılan yer, mutfak.
at binenin kılıç kuşananın	:“Bir şeyin değeri ustasına göredir.” anlamında bir söz.
balasır	:Hatıl.
balyoz	:Varyoz.
barı	:Bahçe duvarı, çit, avlu duvarları üzerine konulan çalı çırpı, harçsız yapılan duvar, tarla sınırı, tarlaların alt yanına çekilen taş set, siper (TDK, 2009: 531).
barış	:Götürü, kabala, toptan (TDK, 2009: 532).
barışık	:Götürü, kabala, toptan.
barışmak	:Götürü olarak iş vermek veya almak (TDK, 2009: 532).
baştankara	:Gelişigüzel, baştan savma, ulu orta, körü körüne (TDK, 2009: 566).
bayahdan yaptı	:Demin, az önce yaptı.
bayra	:Balyoz.
beton kalıpcısı	:Beton atmak için önceden ahşap veya metalden yapılma kalıpları hazırlayan inşaat işçisi.
bir elin nesi var, iki elin sesi var	:“Birlik olunca iş kolaylaşır.” anlamında bir söz.

budak	:Damların üstünü düzeltmekte veya yağmurdan sonra çatlakları kapatmakta kullanılan silindir şeklindeki taş (TDK, 2009: 778).
cablak	:Tavanlarda tuğlaların altına konulan, tarla, bahçe çevirmekte kullanılan, ince uzun yontulmuş ağaç.
çantı	:Direk başlığı.
çapa	:Tavanlarda tuğlaların altına konulan, tarla, bahçe çevirmekte kullanılan, ince uzun yontulmuş ağaç (TDK, 2019: 1072).
çekül	:Duvarcılıkta duvarın düzgünlüğünü tespit etmeye yarayan uç kısmında huni şeklinde metal aksamı bulunan duvarcı aleti.
daraklama/ taraklama	:Dilmelere çıta çakılıp, üzerine sıva sürülerek yapılan duvar.
derz işçisi	:Duvar ve fayans işlerinde taşların arasına derz dolduran inşaat işçisi.
derz	:Duvarcılıkta taşların arasındaki boşluğu doldurmada kullanılan harç malzemesi.
dişegi	:Taşları yontmak için kullanılan dişli bir çeşit çekiç (TDK, 2009: 1521).
döğer	:Direkten büyük ağaç, kiriş.
duvar	:İnşaatçılıkta kolonların arasını taş, tuğla ve briket gibi malzemelerle örerek elde edilen düşey bölme ögesi.
duvarcı çekici	:Duvarcıların taşları kırmak için kullandıkları ucu metal çekiç.
duvarcı gönyesi	:Duvarın köşe kısımlarının düzgünlüğünü ölçmeye yarayan dik açılı alet.
duvarcı	:Duvar örme işini kendine meslek edinmiş kimse.
duvarcılık	:Duvar örme işiyle ilgili meslek dalı.

el arabası	:İnşaat işlerinde duvarcı ve sıvacılara harç taşımada kullanılan, ön kısmında tekerleği bulunan, kollu inşaat makinesi.
harç	:Çimento, kireç ve kumun su katılarak belli kıvama getirilene kadar karıştırılmasıyla elde edilen sıvı tutkal.
harç teknesi	:İçerisine harç konulan metal veya plastikten yapılan geniş ve yayvan tekne.
harç küreği	:Sıva harcı karmaya yarayan alet.
hatıl	:Kerpiç örme işlerinde duvarın daha dayanıklı olması için duvar aralarına yatay bir şekilde eklenen ahşap veya beton bağlama malzemesi.
helal lokma yemek	:Rızkını helal yoldan kazanmak.
helik	:Duvar örmede sıvanın daha dayanıklı olması için taşların sıva boşluklarına atılan küçük taş veya tuğla parçası.
hortum	:Su taşımada kullanılan ve plastik malzemeden imal edilen, esnek boru.
ip	:Duvarın düzgün örülmesi amacıyla çekilen örgü malzeme.
kalıp	:İçerisine harç girmesi için tasarlanan ahşap düzenek.
Karadağ taşı	:Karadağ yöresinde çıkarılan, volkanik patlamalar sonucu oluşan, sert taş.
kasaba taşı	:Kâzımkarabekir ilçesinden çıkarılan ince ve yassı kalıp şeklindeki katmanlı bir taş.
kazma	:Temel kazmada kullanılan duvarcı aleti.
kerpiç	:Toprak ve samanın suyla yoğrulup, elde edilen çamurun kalıplara dökülmesi suretiyle üretilen duvar malzemesi.
kireç	:Sıvacıların harç yapımında kullandıkları dolgu.

köşe taşı	:Duvarın köşe kısmına özel olarak monte edilen taş.
kum eleği	:Kumun elenmesinde kullanılan süzgeç.
madırğa	:Duvarcı çekici.
mala	:Üçgen şeklinde yassı demirden yapılan, harç koymada kullanılan sıvacı aleti.
mastar	:Sıvacıların kullandıkları düz tahta şeklindeki sıvacı aleti.
metre	:Duvarcıların kullandıkları, duvarın boy ve enini ölçmeye yarayan ölçü aleti.
misit	:Eğimli tarlalarda toprağın kaymaması için yapılan harçsız taş duvar (TDK, 2009: 3204).
mucarta	:Duvar ustalarının kullandıkları iki ağzı yassı, dişli çekiç.
murç	:Betonu delmekte kullanılan sivri uçlu çelik araç.
pardı	:Toprak damlı evlerde tavana koyulan ağaç veya kiriş.
saytaşı	:Kasaba taşı.
sehpa	:Duvarcıların kullandığı küçük masa.
sıvacı küreği	:Harç karma işlerinde kullanılan duvarcı aleti.
su terazisi	:Duvarcıların kullandığı hassas terazisi.
şakul	:Çekül.
taş atana ekmek at	:“Kötülük yapana da sen iyilik yap.” anlamında bir söz.
taş ne kadar ıslanırsa deli o kadar uslanır	:“İnsanların değişmeyen bazı huyları vardır.” anlamında bir söz.
taş ol da baş yar	:“Çalış da bir işe yara.” anlamında bir söz.
taş ustası	:Taş örme ve işleme işinde ustalık derecesine yükselmiş kişi.
taş tarağı	:Taşı düzeltmede kullanılan iki tarafı kirtikli tarak.
taşçı	:Taş işleriyle uğraşan kişi.

tokmak	:Duvarcıların taş işçiliğinde kullandıkları bir duvarcı aleti.
tuğla	:Duvarcıların kullandığı dikdörtgen şekilli, kahverenkli ve gözenekli malzeme.
ustanın adı Hıdır, elimden gelen budur	:“Benim elimden gelen budur.” anlamında bir söz.
varyoz	:Büyük demir çekiç.
yassı kalem	:Duvarlarda yer belirlemede kullanılan bir kurşun kalem.
zomp	:Taş kırmakta kullanılan büyük çekiç, balyoz, varyoz.

4.20. Ebru ve Vitray Sanatçılığı

(Derleme)

Derleme Yeri ve Tarihi: Karaman-24.05.2018

Kaynak Kişi: Müniran Aynan Çolakoğlu

Ebru ve Vitray Sanatçısı Müniran Aynan Çolakoğlu, 1957 yılında Karaman’da doğmuştur. lisans mezunudur. Mesleği, ustaları Mukadder Kavas ve Salih Elhan’dan öğrenmiştir. İcazetini Kul Ali Hoca’dan almıştır. Mesleğini 18 yıldır icra eden Çolakoğlu’nun, bu mesleği öğrettiği 2 kişi vardır.

Meslekle ilgili Söz Varlığı

akkase ebru	:Kenar ve orta kısımları farklı renklerde yapılan bir tür ebru.
bakır folyo	:Rulo hâlinde bulunan ince bakır plaka.
bant	:Yapılış özelliğine göre sarma, sargı, yapıştırma gibi işlerde yararlanılan, giysilerde süs, işaret vb. şeylerde kullanılan ensiz, uzun bağ (TDK, 2011: 249).
battal ebru	:Tekneye serpilen boyalara hiçbir müdahale yapılmadan elde edilen ebru çeşidi.
biz	:Tekneden ebruyu almada kullanılan ince uçlu metal alet.

bülbül yuvası ebrusu

:Battal ebru zemininin bir çubuk yardımıyla spiral şeklinde döndürülmesiyle oluşan ve bülbül yuvasını andıran ebru.

cam

:Vitray yapımında kullanılan ana malzeme.

çiçekli ebru

:Hatip ebrusu tekniğinde, zemin üzerine damlatılan boyaların biz yardımı ile şekillendirilmesi, yaprak ve çiçek desenlerinin oluşturulması ile elde edilen ebru (Circlelove.com, 2018).

çivit

:Eskiden çivit otundan elde edilen, şimdilerde ise yapay olarak üretilen, mavi renkli toz boya (TDK, 2011: 752).

ebru

:Boyalı sıvının üzerine konulan kâğıda geçirilmesi suretiyle yapılan süsleme sanatı (TDK, 2011: 752).

ebru sanatı

:Kâğıt süsleme sanatının ebru alanında faaliyet gösteren dalı.

elmas

:Cam kesmeye yarayan metal ucu keskin alet.

fırça

:25-30 cm parmak kalınlığında sopaların ucuna at kuyruğundan alınan kıllar naylon bir ipile bağlanarak yapılan boyama aracı.

gel-git ebrusu

:Tekne zeminine battal ebrusu yapıldıktan sonra iğne veya biz yardımı ile tekne içinde sağa sola hareketler yapılmak suretiyle elde edilen ebru (circlelove.com, 2018).

hafif ebru

:Hattatlar tarafından çoğunlukla üzerinde yazı yazmak amacıyla tercih edilen açık renklerin kullanıldığı ebru.

hatip ebrusu

:Birbirine geçmiş daireleri şekillendirmek suretiyle yapılan ebru.

iş insanın aynasıdır

:“İnsanın yeteneklisi, düzenlisi yaptığı işinden belli olur.” anlamında bir söz.

keski	:Çelikten değişik türleri bulunan, ağaç, taş, metal vb. şeyleri yontmaya yarayan kesici alet (TDK, 2011: 1399).
kitre	:Gevenden çıkarılan ve vitray sanatında camları yapıştırmaya yarayan bitki zankı, kestere (TDK, 2011: 1451).
kumlu ebru	:Tekne kirlendiğinde kum görüntüsünün kâğıda yansması neticesinde fırça yerine damlalıklı boyanın tekneye damlatıldığı ve bu boyaların kendi hâlinde açılıp yayılması neticesinde oluşan ebru.
kurşun	:Simgesi Pb olan yumuşak, bükülgen ve mavimsi gri renkte bir element (TDK, 2011: 1532).
lehim havya	:Lehim yapmada kullanılan, yüksek ısı üreterek madenlere kaynak yapan makine.
su	:Kireci düşük olan saf su.
şal ebrusu	:Gel-git ebrusu üzerine, suyun karşı yönünde geniş aralıklarla oluşturulan gel-git neticesinde elde edilen ebru.
tarak	:Ebru yapımında boyalara desen vermek amacıyla kullanılan tarak şeklindeki alet.
tarak ebrusu	:Battaldan sonra yapılan gel-git deseninin üzerine tarak gezdirmek suretiyle ile yapılan ebru.
tarz-ı kadim ebru	:bk. Battal ebru.
tekne	:İçerisine boyalı su konulan özel kap.
vitray sanatı	:Cam veya pencere süsleme sanatı (TDK, 2011: 2488).

4.21. Etli Ekmekçilik

(Derleme)

Derleme Yeri ve Tarihi: Karaman-23.12.2017

Kaynak Kişi: Ahmet Kaygısız

Etli Ekmekçi Ahmet Kaygısız, 1963 yılında Karaman'ın Aşağı Kızılca Köyünde doğmuştur. İlkokul mezunudur. Mesleği, ustası Hikmet Çetinkol'dan öğrenmiştir. Mesleğini 41 yıldır icra eden Kaygısız'ın, bu mesleği 15 kişiye öğretmiştir.

Meslekle ilgili Söz Varlığı

acın gözü ekmek teknesinde olur	:“Yokluk çeken kişinin amacı ekmeğini temin etmektir.” anlamında bir söz.
acın kursağına çörek dayanmaz	:“Yoksul insanların geliri ihtiyaçlarını karşılamaya yetmez.” anlamında bir söz.
açlık ile tokluğun arası yarım yufka	:“Karnı aç olan insan çok yemek ister.” anlamında bir söz.
az ye de bir çırak tut!	:“İnsanları işlerin için kullanma, işini kendin yap.” anlamında bir söz.
bıçakarası etli ekmek	:Etin küçük parçalar şeklinde doğranması ile yapılan etlik ekmek.
bir dıkım	:Bir parça, birazcık.
bulsıramak	:Beğenmemek
bulup buşurmak	:Ne yapıp edip temin etmek.
dahan/ dahın/ tahin	:Susamın öğütülmesiyle elde edilen sıvı yiyecek.
dalı tuzlu	:Üşengeç.
dangıl dungul	:İleri geri konuşan.
eğiş	:Hamur keskisi.
eğsi	:Bir başı yanmış odun parçası.
ekmeğini kazanmak	:Geçimini sağlamak.
ekmeğini taştan çıkarmak	:Geçimini sağlamakta becerikli olmak.

ekmek atması	:Etlik yapma sırasında kavrulan kıymanın suyuna batırıldıktan sonra içine kıyma konulup dürülerek yenen mayalı ekmek.
ekmek küreği	:Ekmeğin fırına atılmasına yardımcı olan ağaç saplı yayvan kürek.
ekmek ovalaması	:Bayat ekmeği yumurta ile yağda kızartarak hazırlanan yemek.
el yordamı	:El alışkanlığı.
elzem	:Lüzumlu.
eneğini gümüşlemek	:Zengin olmak.
eringeç	:Tembel.
erzak	:Uzun süre saklanan yiyecek.
ese	:Fırına ekmek atılan kürek.
etli ekmek	:Yayvan bir şekilde açılan mayalı hamura, kıyma ve kuşbaşı et konularak hazırlanan ekmek.
etli ekmek tezgâhı	:Etli ekmeğin yapıldığı ağaçtan yapılma uzun tezgâh.
etli ekmekçi	:Etli ekmek işiyle uğraşan meslek erbabı.
evelce	:Önceden.
fasarya	:Boş söz.
feldiremek	:Başı dönmek.
fenikmek	:Çok çalışmaktan başı dönmek.
fırına atmak	:Pişirmek üzere fırına koymak.
garmak	:Karmak.
hamır/ hamur	:Unla suyun karışımından elde edilen ekmek malzemesi.
helalinden kazanmak	:Aldığı paraya haram bulaştırmadan kazanmak.
hora geçmek	:İşe yaramak.
hümermek	:Kızıp üzerine yürümek.
hüngür hüngür	:Sesli, hıçkırı hıçkırı.
kılı kırk yarmak	:Bir işte tüm detayları dikkate alarak davranmak.
kırk fırın ekmek yemek	:Çok çaba sarf etmek.

külçe	:Fırın ekmeği.
nasipte varsa gelir Hint'ten Yemen'den	
nasipte yoksa ne gelir elden	:“Nasibin varsa o bir şekilde gelir seni bulur, nasibinde yoksa ne kadar çaba sarf etsen de o sana nasip olmaz.” anlamında bir söz.
ödünç yiyen kesesinden yer	:“Fazla borca sarılma zira o borcu ödeyecek olan yine sen olacaksın.” anlamında bir söz.
ranzuman/ razmol	:Hamurun yapışmasını engelleyen kalın kepek.
satır	:Et kesmeye, kemik kırmaya ve etli ekmek kesmeye yarayan ağır ve geniş yüzeyli bıçak.
sığirtmaç	:Geniş ve yuvarlak şekilde hazırlanıp pişirilen,
sıkma	:Pişmiş lavaşın içerisine peynir, kıyma gibi malzemeler koyularak hazırlanan dürüm.
taş fırın	:Taş ve tuğla malzemelerinden yapılmış içi kubbeli yapı.
tekne	:İçerisinde hamur karılan ağaçtan yapılma derin ve yayvan kap.
tereyağı	:Sütü yayarak elde edilen yağ.
un	:Tahılın dövülmüş hâli.
	yufka ekmeği.
zırh	:Et doğramaya yarayan çift saplı satır.

4.22. Fırıncılık

Derleme Yeri ve Tarihi: Karaman - 17.04.2018

Kaynak Kişi: Ahmet Eski

Fırıncı Ahmet Eski, 1965 yılında Karaman'da doğmuştur. İlkokul mezunudur. Mesleği, ustası Rahim Korkmaz'dan öğrenmiştir. Mesleğini 39 yıldır icra eden Korkmaz'ın, bu mesleği öğrettiği kimse yoktur.

Meslekle İlgili Söz Varlığı

aca kuru ekmek bal helvası gibi gelir	:“İş bulamayan kişi, eline geçirdiği bir işi çok büyük bir lütuf sayar.” anlamında bir söz (Aksoy, 2016: 109).
--	--

beze	:Ekmek yapımında kullanılan, belli gramajda kesilmiş hamur parçası.
cızekmek	:Saçta veya tavada yapılan börek, ekmek.
eğış	:Hamur keskisi.
ese	:bk. Ekmek küreği.
ekmeğinden etmek	:İşinden olmak.
ekmeğinden olmak	:Geçimini sağlayan işinden istemeden ayrılmak.
ekmeğine göz koymak	:Bir kimsenin işini elinden almaya çalışmak.
ekmeğine kan doğramak	:Bir kimseyi sıkıntılara sokacak davranışlarda bulunmak.
ekmeğine yağ sürmek	:Bir kişinin işine yarayacak biçimde davranmak.
ekmeğini çıkarmak	:Geçinmek için gerekli miktarı kazanmak.
ekmeğini yemek	:Bir kimsenin işinden rızkını sağlamak.
ekmeğiyle oynamak	:Geçim kaynağını kesmek.
ekmek küreği	:Ekmeği fırına atmada kullanılan, ağaç saplı yayvan araç.
ekmek elden su gölden	:Başkasının sırtından bedava geçinmek.
eli ağır	:Çok yavaş.
eli ekmek tutmak	:Geçimini kendi emeğiyle sağlamak.
fırın	:Ekmek, pasta gibi yiyecekleri pişirmeye yarayan ocak.
fırıncı	:Fırın işleriyle uğraşan meslek erbabı.
fırıncılık	:Fırıncının yapmış olduğu iş veya meslek.
katmer	:Çiğ yufka içerisine tereyağı konularak hazırlanan ekmek.
keski	:Hamur kesmeye yarayan alet.
köz	:Ocağın içerisindeki kor hâlindeki ateş parçacıkları.
pasa	:Hamur bezelerinin konulduğu ağaç kasa.
patika tahtası	:Üzerine ekmek konulan düz tahta parçası.
pide	:Yayvan ve yassı ekmek.
ranzumal	:Hamurun altına serilen kepek unu.

Sincan ekmeği

:Üzerine susam atılmış somun şeklindeki tava ekmeği.

somun

:Alt ve üst kısmı kabarık tava ekmeği.

topan

:Hamur yoğurmaya ya da çamaşır yıkamaya yarayan tahta tekne.

4.23. Foracılık

(Derleme)

Derleme Yeri ve Tarihi: Karaman-25.03.2017

Kaynak Kişi: Yusuf Girgin

Foracı Yusuf Girgin, 1963 yılında Karaman'da doğmuştur. İlkokul mezunudur. esleği, ustası Kemalettin Güngör'den öğrenmiştir. Mesleğini 40 yıldır icra eden Girgin'in, bu mesleği öğrettiği 2 kişi vardır.

Meslekle İlgili Söz Varlığı

Abdalın karnı doyunca

gözü pabucundadır

:“Çıkarıcı kimsenin dostluğu o iş bitene kadardır.” anlamında bir söz.

acıttırmak

:Veresiye vermeye istek bırakmamak” anlamında bir söz.

acizlenmek

:İçerisinde bulunduğu durumundan dolayı hoşnut olmamak

Allah helalinden versin

:“Allah haramdan uzak tutsun.” anlamında bir söz.

Allah ıslah etsin

:“Allah kötü huyunu düzeltsin.” anlamında bir söz.

Allah razı olsun

:“Allah’ın rızasını kazananlardan ol.” anlamında bir söz.

Allah yedirmek nasip etsin

:“Allah kazandığınız parayı yemeniz için ömür versin.” anlamında bir söz.

altı yok pabuç gibi gezmek

:Gereğinden çok fazla gezmek

anan atan nurda yatsın

:“Allah, anne ve babana rahmetiyle muamele etsin.” anlamında bir söz.

ayak bağı olmak

:Bir işin yapılmasına engel olmak.

ayak diremek

:İnatlaşmak.

ayaklaşmak

:Uzlaşmamak için çaba sarf etmek.

ayağının tozuyla gelmek

:Durup dinlenmeden, çabucak gelmek.

ayak sürmek

:Bir yere gitmede direnç göstermek.

ayak yapmak

:Bir işte hile yoluna başvurmak.

ayakkabı fırçası

:Ayakkabıların tozunu almaya yarayan ince tüylü bir fırça çeşidi.

elin çok mu dar?

:“İşlerin çok mu yoğun?” anlamında bir söz.

falçata

:Kunduracılıkta kullanılan bir bıçak.

fora

:Ayakkabının taban ile üst kısmı arasında kalan bölümü.

fora ipi

:Ayakkabının altını dikmek için kullanılan kalın ip.

fora makinesi

:Ayakkabının alt tabanını dikmeye yarayan makine.

foracı

:Fora işi ile meşgul olan kimse.

foracılık

:Foracının yaptığı iş veya meslek.

freze makinesi

:Ayakkabının alt kenar ve ökçelerin düzeltilmesi işlemini yapan makine.

galloş

:Çok eskiden kullanılan lüks kadın ayakkabı (Bardakçı, 1976: 285).

gazuma makinesi

:Ayakkabının kenar dikişlerini atan makine.

güneş çarığı sıkır, çarık da ayağı

:“İnsanlar üzerine düşen görevi en iyi şekilde yapmalıdır, yaşanacak bir aksaklıktan herkes zarar görür.” anlamında bir söz.

imitasyon kemer

:Suni deriden yapılan kemer.

kesim bıçağı

:Ayakkabıcılıkta kullanılan deri kesme bıçağı.

kıvrırma	:Ayakkabıcılıkta kenar kusurlarını düzeltip, katlama işlemi.
kösele ayakkabı	:Deriden imal edilen ayakkabı.
saya	:Ayakkabının üst bölümü.
sayacı	:Saya işini yapan kişi.
siftah	:İlk satış esnasında alınan para.
siliksiyon	:Ayakkabı tamirciliğinde kullanılan bir yapıştırıcı.
sineklenmek	:İşi olmamak, oyalanmak.
sinekli	:Tembel, uyuşuk.
sivişmek	Ortadan kaybolmak.
şefte	:Alışverişte kazanılan ilk para, siftah.
şibidik	:Ökçesiz terlik.
şirneme	:Şımarma (Mısırlıoğlu, 2008: 79).
taban lastiği	:bk. Pençe.
takırdamak	:Gürültü yapmak.
takunya	:Tahtadan yapılan bir terlik.
tapırdamak	:Sesli bir şekilde yürümek.
terliğe basıvermek	:Terliği ayağına giymek.
terlik	:Yanları ve arkası açık, hafif bir ayakkabı (Doğan, 2014: 1684).
tığ	:Genellikle delme işlerinde kullanılan ahşap saplı ve sivri uçlu iğne.
topuk	:bk. Ökçe.
vakite	:Sığır derisi (Bardakçı, 1976: 285).
valiz çekeceği	:Valizin bir yere taşınmasında kullanılan valize monteli metal bölüm.
veresiye yok	:“Parası peşin.” anlamında bir söz.
yakma	:Ayakkabı kenar kısımlarının yontulmasından sonra boyanması ve güzelleştirme işlemi.
yemeni	:Alt kısmı köseleden, üst kısmı ise deriden yapılan hafif ayakkabı.

yorak	:Mest, çapula, yemeni gibi ayakkabılara vurulan meşin yama.
yukalmak	:İncelmek.
zımba	: Deriye delik açmaya yarayan alet.
zınarmak	:Diklenmek.
zıylak	:Kaygan.
zıymak	:Kaymak.

4.24. Fotoğrafçılık

(Derleme-1)

Derleme Yeri ve Tarihi: Karaman-24.05.2018

Kaynak Kişi: Salih Çatav

Fotoğrafçı Salih Çatav, 1977 yılında Karaman’da doğmuştur. lise mezunudur. Mesleği, ustası Süleyman Sak’tan öğrenmiştir. Mesleğini 25 yıldır icra eden Çatav’ın, bu mesleği öğrettiği 2 kişi vardır.

(Derleme-2)

Derleme Yeri ve Tarihi: Karaman-14.06.2018

Kaynak Kişi: Murat Altunay

Fotoğrafçı Murat Altunay, 1970 yılında Adana’da doğmuştur. lise mezunudur. Mesleği, ustası Orhan Aksoy’dan öğrenmiştir. Mesleğini 30 yıldır icra eden Altunay’ın, bu mesleği öğrettiği 10 kişi vardır.

Meslekle ilgili Söz Varlığı

açı	:Görüntü alanı.
açıklık	:Makinede ışığın girdiği alan.
açma	:Film banyo hatasının kimyasal yöntemlerle düzeltme işlemi.
adaptör	:Makine parçalarını birbirine geçirmeye yarayan soket.
ağartma banyosu	:Yoğunluğu azaltmak için yapılan kimyasal banyo.

aile fotoğrafı	:Aile üyelerinin birlikte verdiği fotoğraf.
alaminüt	:Karanlık kutu ve objektifi bulunan basit ve körüklü fotoğraf makinesi.
albüm	:Resim ve fotoğraf saklamak için hazırlanan kaplı defter.
amatör	:Profesyonel olmayan fotoğrafçı.
ana renkler	:Yeşil, kırmızı ve maviden oluşan renk çeşitleri.
anahtar ışık	:Noktasal ışık veren etkin ışık kaynağı.
anahtar ton	:Bir görüntüdeki en önemli ton.
aplanat	:Düzeltilme işlemine tabi olmuş objektif.
arap	:Negatif fotoğraf.
asetik asit	:Ara banyo banyosunun hazırlanması esnasında kullanılan asit özellikli madde.
aydınlatma	:Çevredeki nesneleri görmek ve yönlendirmek düşüncesiyle ışıklandırma işlemi.
ayna kilidi	:Sabitleme aracı.
az ışık	:Karanlık alan.
az ışıklı görüntü	:Koyu renkli görüntü.
banyo	:Kâğıtlarda veya filmlerde saklı olanı açığa çıkarmak adına kullanılan çeşitli kimyasal bileşimlerle yapılan işlem.
baskı	:Pozitif görüntü.
bindirme	:Farklı görüntüleri aynı kâğıt üzerinde birleştirilerek kullanılması işlemi.
biyometrik foto	:Standartları (ICAO) eliyle saptanan önemli belgerde kullanılan fotoğraf türü.
bromür kâğıdı	:Tercih edilen fotoğraf kâğıdı türü.
büyük boy fotoğraf makinesi	:Çoğunlukla büyük ebatta film takılarak çalışan sayısal fotoğraf makinesi.
çalkalama	:Filmin ışığa hassas bölümünün, banyo işlemi ile temas etmesinin sonucu gerçekleştiren yöntem.
çekim menzili	:Nesnelerin net görülebilmeye noktası.

çerçeve	:Resim konulabilen ahşap veya metal kenarlık.
çerçeveleme	:Kadrajlama.
deklanşör	:Fotoğraf makinesinde açma kapama işlemini kontrol ederek filmin çekim işlemini sağlayan düğme.
dia	:Saydam tabaka üzerine çekilen pozitif fotoğraf.
diyafram	:Fotoğraf makinelerinin objektiflerinde, açılıp kısılmak suretiyle ışık oranını ayarlayan düzenek.
durdurma banyosu	:Baskı sırasında karttaki kimyasal faaliyeti sonlandırmaya yarayan sıvı madde.
duyarkat	:Fotoğraf film ve kâğıtlarında, görüntünün oluşmasını sağlayan gümüş tuzlarından oluşan, ışığa karşı duyarlı katman.
düz aydınlatma	:Karanlık ve aydınlık karşıtlığının hedeflenmediği aydınlatma yöntemi.
eksik pozlama	:Beklenilenden daha az pozlama yapma.
film	:Görüntüyü kalıcı hâle getiren ve ışığa hassas nesneden meydana gelen şerit.
film banyo tankı	:Değişik ebatlardaki filmlerin banyodan geçmesine yardımcı olan çelik veya bakalit kap.
film değiştirme torbası	:Siyah renkli malzemeden üretilmiş film değiştirme işlemi yapılan torba.
film düzlemi	:Filmin pozlanmak amacıyla muhafaz edildiği yer.
film kaseti	:Işık geçirmeyen bir ortama sahip olan ve makara sistemi ile sarılı film kutusu.
film tarayıcı	:Negatif filmlerin nümerik bir şekilde algılanmasına yardımcı olan araç.
film taşıyıcı	:Fotoğraf makinelerinde kullanılan kapalı kutu sistemi.
filtre	:Objektifin ön kısmına monte edilen ve renk tonlarını ayarlayan cam.

flaş	:Yapay aydınlatma kaynağı.
fluluk	:Net görüntü veremeyen alan.
format	:Makine görüntüsünün genişlik ve uzunluk olarak sahip olduğu durum.
fotoğraf	:Işığa karşı duyarlıklı bir yüzey üzerinde özel makineyle saptama yöntemi.
fotoğraf çekilmek	:Fotoğraf makinesiyle görüntü vermek.
fotoğraf çekmek	:Fotoğraf makinesiyle görüntüyü saptamak.
fotoğraf çekirmek	:Fotoğraf makinesiyle bir görüntüyü tespit ettirmek.
fotoğraf laboratuvarı	:Banyo, baskı türü karanlık oda çalışmalarının yapılması için hazırlanan özel bölme.
fotoğraf makinesi	:Fotoğraf çekme işlerinin yapıldığı aygıt.
fotoğrafçı	:Fotoğraf çeken ya da basan kimse.
fotoğrafçılık	:Fotoğraf çekme işi.
fotoğrafhane	:Fotoğrafçılıkla ilgili her türlü iş ve işlemlerinin yapıldığı işletme.
fotoğrafik	:Fotoğrafçılığa ait.
fotojenik	:Fotoğrafta güzel bir etki bırakan yüz.
fotometre	:Işıkkölçer.
fotomontaj	:Fotoğrafı yeniden düzenlemek.
fototip	:Konu fotoğrafı.
foturaf	: Fotoğraf.
gamut	:Bir renk sisteminin görüntüleyebildiği renk aralığı.
gif	:Görseller için kullanılan bir format.
görselleştirme	:Çekimlerin düzenli hâle getirilmesi işlemi.
görüntü	:Üç boyutlu materyallerin ışıklı bir ortamda oluşturduğu iki boyutlu durum.
ikinci banyo	:İkinci banyo olarak uygulanan yöntem.
kadrajlama	:Biçim oluşturma, çerçeveleme.

karanlık oda	:Filmlerde banyo ve kart baskı işlemlerinin yapıldığı özel oda.
kare	:Filmdeki görüntü durumu.
kaset	:Filmin ışıktan korunmak için içine konduğu, metal ya da plastikten koruyucu kılıflı makara kabı.
kırpma	:Görüntüyü istenilen ebatta düzeltme işlemi.
kompoze etmek	:İki ya da daha çok görüntüyü birleştirme işlemi.
kompozisyon	:Fotoğraflardaki görsellik durum.
konu	:Fotoğrafi oluşturan nesne veya insan.
kopya film	:Pozitif film.
körük	:Objektif ile fotoğraf makinesinin gövdesi arasında yer alan ve özellikle ray üzerine sabitlenmiş, esnek yapısı olan bir malzeme.
kumlanma	:Nümerik şekilde kayda geçirilen dijital resimlerde, geleneksel filmlerdeki kumlanmayı anımsatan ve hoş karşılanmayan görüntü.
mini fotoğraf makinesi	:Çoğunlukla 35 mm film boyutunda fotoğraf makinesi.
küvet	:İçine gerekli kimyasal madde konulan bakalit kap.
makine	:Fotoğraf makinesi.
mikrofotoğraf	:Küçük fotoğraf çalışmaları.
negatif	:Film emülsiyonu ile alakalı çekme ve düzenleme çalışmalarının ardından meydana gelen tersine sıralanmış karşı tonların görüntüsü.
noktalama	:Çeşitli renklerde minik noktalar içeren basılmış fotoğraf ve dergileri düzenleme çalışması.
normal objektif	:Sağlıklı bir gözce algılanabilen görüntü oluşturan objektiftir.
objektif	:Cisimlerden gelen ışınları alıp film yüzeyine aktaran yakınsak mercek sistemi.

odak	:Görüntünün keskin bir şekilde görünmesini sağlama.
odaklama	:Fotoğrafi çekilecek olan cismin net bir görüntüsünü sağlama işlemi.
parlaklık	:Aydınlık ve karanlık miktarını ifade eden ışık seviyesi.
paspartu	:Çekilen resimleri çevrelemek amacıyla kullanılan ortasında boşluk olan mukavva mataryel.
patlama	:Dijital fotoğraf aygıtlarında meydana gelen görüntü problemi.
perspektif	:Üç boyutlu bir nesnenin iki boyuta çevrildiğinde ebat ve şekil bakımından ortaya çıkan alaka durumu.
piksel	:Sayısal görüntünün ana eksenini olan birim kareler.
polaroid fotoğraf makinesi	:Doğrudan pozlama yapan fotoğraf makinesi.
pozitif	:Aslına uygun görüntü özelliği.
pozlama	:Işık alabilen bir nesnede, görünmez görüntü meydana getirmek için ışığın ulaşma periyodu.
pozlandırma	:Kullanılan baskı kartının duyarlılığına göre, etrafının yeterli ve doğru ışık alması durumu.
renk	:Gözle algılanabilen ışık spektrumu serisi.
renk aralığı	:Bir cihaz ya da üretim mekanizmasıyla oluşturulabilir renk serisi.
rötuş	:Negatifteki ya da baskıdaki kusurları kapatmak veya fazlalıkları kazıma yöntemi.
sapma	:Görüntü kusurları.
saptama banyosu	:Sinema banyolarında uygulanan kimyevi bir çözelti.
standart boyut	:Analog veya sayısal fotoğraf makinelerine verilen ad.

stereoskopik fotoğraf makinesi	:Fotoğraflarda üç boyutluluk özelliği oluşturma teknolojisine sahip fotoğraf makinesi türüdür.
şipşak	:Kolay taşınabilir boyutlarda kompakt fotoğraf makineleri.
tabaka film	:Belirlenmiş bir ebatta hazırlanmış, çoğunlukla büyük olan fotoğraf makinelerinde bir film kesesi desteğiyle çalıştırılan film çeşidi.
tek banyo	:S-B filmlerde geliştirme ve dahi saptama işlerinin bir arada devam ettirildiği banyo türü.
tek renkli	:Belirli bir dalga boyunda olan ışık.
tekayak	:Fotoğraf makinesi ayaklığı.
titrek görüntü	:Hareketin dondurulamaması ya da makinenin titremesinden kaynaklanan net olmama durumu.
vesikalık fotoğraf	:Resmi belge ve kimliklerde kullanılan fotoğraf.
yakın çekim	:Yakın bir şekilde yapılan büyük ve küçük ebatlı çekim.
yakınsama	:Özellikle ince kenarlı merceklerde gelen ışığı yakınlaştırma oranı.
yakma	:Bir görüntünün bir kısmını koyulaştırmak için karanlık odada o bölgeyi fazla pozlandırma işlemi.
yanlış renk	:Rengin keyfi seçilmesini anlatan ifade şekli.
yanma	:Gereksiz pozlanma neticesinde film kağıdının karanlık hâle gelmesi.
yansıtıcı	:Işığın istenilen yere düşmediği durumlarda kullanılan özel düzenek.
yaprak film	:Tek tek kullanılan büyük boyutlu film.
yıkama	:Kimyasal eriyikleri temizleme süreci.
yoğunlaştırma	:Banyosu az yapılan filmlerin kullanılır duruma getirme esnasında yapılan kimyasal işlem.
zamanlayıcı	:Makinelerde deklanşöre basıldıktan sonra çekim yapılmasını sağlayan sistem.

zon sistemi	:Kullanılması zaruret arz eden tek ışık ölçme düzeni.
zoom	:Değişken odak uzunluklu objektif.
zum	:Fotoğraf makinesinin uzaklık yakınlık durumuna göre alınan sonuç.

4.25. Gömlekçilik

(Derleme)

Derleme Yeri ve Tarihi: Karaman-10.07.2017

Kaynak Kişi: Mehmet Öget

Gömlekçi Mehmet Öget, 1952 yılında Karaman'da doğmuştur. İlkokul mezunudur. Mesleği, ustası Celalettin Benli'den öğrenmiştir. Mesleğini 50 yıldır icra eden Öget, bu mesleği elli kişiye öğretmiştir.

Meslekle ilgili Söz Varlığı

ağarmak	:Beyazlamak.
apartura	:İki parçalı kolda düğmenin dikildiği yırtmaç.
apoletli gömlek	:Gömleklerin omuz kısmında apoleti bulunan gömlek.
bayan bluzu	:Bayanların üzerine giymeleri için örgü veya kumaştan özel olarak yapılmış gömlek.
bobin	:Üzerine ip sarılı makara.
ceket yakalı gömlek	:Gömleklerde yaka kısmı ceketlerde olduğu gibi aşağı doğru inen gömlek.
cep	:Gömleklerde genellikle içerisine bir şeyler konmak üzere üst yan tarafa dikilen ilave bölüm.
cep ağzı kıvrırma	:Gömleklerde ceplerin ağız kısmını özel bir yöntemle dikme işlemi.
duble kol	:Kol kısmına kıvrım yapılmış gömlek.
düz kol	:Klasik kollu gömlek.
fistan	:Fistan, elbise.
frenk gömleği	:Kravat takılmaya uygun klasik uzun kollu erkek gömleği.

gavadura cetveli	:Gömlek kolunu kumaşa çizmeye yarayan eğik cetvel.
gaytan	:İnce bezden dikilerek veya iplikten bükülerek düğmeye geçirilen düğmelemede kullanılan uzatma halka.
gazak	:Kazak.
gömlek	:Ön kısmı düğmeli, kısa ve uzun kol çeşitleri bulunan yakalı giyecek.
gömlekçi	:Gömlek yapan kişi.
gömlekçilik	:Gömlekçinin yaptığı iş.
hacı kanatyel	:Hacılara özel olarak dikilen geniş ve genellikle cepli gömlek.
hakim yaka gömlek	:Yakası olamayan düz gömlek.
ıslampa	:Gömlek dikmede kullanılan özel kalıp.
iş göyneği	:İşlerde daha rahat çalışmak için özel olarak dikilen gömlek.
işlik	:Mintan, gömlek.
kapaklı gömlek	:Cep kısmı üstten kapakla örtülebilen gömlek.
killik	:Dış gömleği.
kirlik	:Kadın giysisi, fistan, gömlek.
kol kırılır yen içerisinde kahr	:“Arkadaşlar arasında yapılan tartışmalar dışarıya taşınmaz.” anlamında bir söz.
kol	:Gömleklerin omuz başından parmak uçlarına gelene bölümü.
manşet	:Gömleklerde kollarının ağzlarına geçirilen, genellikle çift katlı kumaş bölüm.
pat	:Gömleklerin düğme bölümüne işlenen süslemeli kumaş parçası.
patlet	:Pantolon, gömlek ve eteklerde arasında fermuarı barındıran kısım.
polyester ip	:Sentetik liflerden yapılmış ağarma ve solmaya karşı dayanıklı ip.

regula	:Kaba kesimden sonra gömleği kalıbına göre ince kesim yapma işlemi.
roba	:Gömleğin omuz kısmı.
tela	:giysilerde, yaka ve benzeri yerlerde kumaşla astar arasına konulan ve dik durmayı sağlayan kolalı bez.
terikoton kumaş	:Medikal hastane kıyafetlerinde kullanılan kumaş türü.
veresiye isteme benden	
buz gibi soğurum senden	:“Veresiye dostluğu bozar.” anlamında bir söz.
yaka	:Gömleklerin boyun kısmına gelen bölme.
yaka telası	:Gömleklerde yaka ile astar arasına konan ve yakanın dik durmasını sağlayan kolalı bez.
yen	:Giysinin dirsekten aşağı kısmı.

4.26. Halıcılık

(Derleme-1)

Derleme Yeri ve Tarihi: Karaman-23.01.2017

Kaynak Kişi: Hasan Hüseyin Aydal

Halıcı Hasan Hüseyin Aydal, 1942 yılında Karaman’ın Taşkale Kasabasında doğmuştur. İlkokul mezunudur. Mesleği, babasından öğrenmiştir. Mesleğini 58 yıldır icra eden Aydal’ın, bu mesleği öğrettiği hiç kimse yoktur.

(Derleme-2)

Derleme Yeri ve Tarihi: Karaman-07.06.2018

Kaynak Kişi: Medine Kayan

Halıcı Medine Kayan, 1966 yılında Konya’da doğmuştur. İlkokul mezunudur. Mesleği, ustası Şerife Ak’tan öğrenmiştir. Mesleğini 35 yıldır icra eden Kayan’ın, bu mesleği öğrettiği 10 kişi vardır.

Meslekle İlgili Söz Varlığı

Acem düğümü

:Tek bir çözgü ipliğinin etrafına dolanıp diğer çözgünün etrafına gevşekçe sarılan düğüm çeşidi.

acılamak

:Halı ipinde kırmızı, koyu yeşil, lacivert ve siyah renklerle boyamadan önce ceviz yaprağı ve tetiri ile kaynatma işlemi.

ağaç motifi

:Selvi, salkım söğüt, palmiye ve hayat ağacı gibi ağaç motiflerinin işlendiği motif.

arkaçlık

:Dokumada argaç olmaya elverişli ip (TDK, 2009: 325).

artma

:Genel olarak çıplak hayvana yüklenen büyük çuval.

(TDK, 2009: 1015).

althık

:Halıyı tozdan, kirden, nemden korumak için keçe, köpük ve kauçuktan yapılan koruyucu malzeme.

asalı

:Azık koymaya yarayan boyalı bez, mendil (TDK, 2009: 339).

atkı

:Halı dokumalarda kullanılan yatay düzlemdeki ipek ipliği.

ayarlı kırkım makası

:Kumaş kesmeye yarayan makas.

balıklı

:Bir kilim çeşidi (TDK, 2009: 505).

bastıran

:Halı tezgâhlarına geçirilen ip (TDK, 2009: 547).

bıçak

:Fazla iplikleri kesmede kullanılan alet.

bordur

:Halının her tarafını kaplayan dış sedef, etlik, iç sedef ve büyük su denilen bölümlerin tamamı (tekstildershanesi.com, 2017).

buru

:Halıyı sıkıştırmak için kullanılan vidalı demir.

cehri

:Ufak boncuk şeklinde meyveleri olan ve boya yapmakta kullanılan yabani ağaç.

ceviz tetiri

:Halıcılıkta kullanılan, yeşil cevizi çevreleyen kabuk.

cicim	:Motifler genellikle dağınıktır ya da diziler hâlinededir, herhangi iki motif arasında hiçbir organik ilişki bulunmayan halı dokuma tekniği.
cumbar	:Dokuma tezgâhlarında bezi gerdirmek için kullanılan iki tarafı dişli bir aygıt
çalma	:Kilim sanatının bütün inceliklerinin kullanıldığı bir dokuma.
çapak	:Tarak ve gücünden geçirilen ip (TDK, 2009: 1073).
çapıtçul	:Parça bezlerden yapılan dokuma kilim.
çıkırık	:El veya ayak yardımıyla hareket edebilen ipliği bükme ve sarma işlerinde yararlanılan araç.
çiçek motifleri	:Farklı türden çiçek figürlerinin işlendiği motif.
çile	:İplik demeti.
çiti	:Halı dokumasında başlangıç ve bitiş kısımlarına işlenen özel örgü.
çözgü	:Halı tezgâhında kullanılan kasnağa göre dikey şekilde geçirilen iplik.
çul	:Yer sergisi, kilim.
çulhalık	:Kilim, çul dokunan küçük dokuma tezgâhı.
çulu büyümez tazısı büyür	:“Önemli olan kişinin giydiği değil yaptıklarıdır.” anlamında bir söz.
çulu düzmek	:Giyimini düzeltmek.
çurhalık/ çulhalık	:Dokuma aygıtı.
çuval	:Farklı iplik türlerinden imal edilmiş büyük torba.
dal motifleri	:Düz kıvrımlı, zikzak şeklinde ağaç dalı figürlerinin işlendiği motif.
desenli halılar	:Üstünde farklı motif ve süslemeler yer alan halı.
desensiz halılar	:Motif ve süsleme yapılmayan halı.
diğer hayvan motifleri	:Ejderha, akrep, yılan ve ceylan gibi hayvan figürlerinin işlendiği motif.
duvar ve karyola halısı	:Süs amaçlı duvara asmak için yapılan halı.

düğüm	:İlmek, ilme.
eğirmeç	:Elde yun eğirmeye yarayan tahtadan yapılmış araç.
eğlemek	:Oyalamak.
el halısı	:Halı ilmelerinin insanlar tarafından yapılmasıyla oluşan halı.
etlik	:Halı ve kiliminden bilahare bordürden önce zemin rengine uygun ve halı boyutlarına göre kadifeden imal edilen dokuma (tekstildershanesi.com, 2017).
filikli	:Keçi yününün halıda olduğu gibi kullanılmasıyla dokunan kilim.
floş	:Selülozdan üretilen parlak ve bükümsüz iplik.
gazıl	:Kıldan yapılan ip.
gebre	:Sert kıl ve sert çuldan yapılan ve atları tımar etmede kullanılan kese.
geceve	:İplik çilesi takılan iplik çıkırığı, elemya (TDK, 2009: 1959).
gelep	:Yünden yapılan ip çilesi.
gelep yapma	:İpi çile hâline getirme işlemi.
geometrik motifler	:Halılarda dekoratif amaçla kullanılan geometrik motif çeşitleri.
goşan ipi	:Süt sağımı sırasında koyunların boyunlarına bağlanan yünden yapılan boyalı ip.
gücü	:Çözüğü iplerine yatay olarak tasarlanan, atkı yapılırken belirtilen mesafeyi sağlamak adına tellerin ayrılmasına yardımcı olan düzenek (tekstildershanesi.com, 2017).
halı	:Farklı iplik çeşitlerinden yapılan kabarık yüzeyli bir dokuma.
halı kilimi	:Halıda dokumanın düz durması için ilk ve son bölümlere ilave edilen düz dokuma.

halı makası	:Çözü ve atkı iplikleri kesip kırmak için kullanılan araç.
halıcı	:Halı yapıp satan kişi.
halıcılık	:Halıcının yaptığı iş, meslek.
hav	:Çözü ipliklerini, montelenmiş ilme olarak adlandırılan düğüm kısımlarını, belirlenen ebatlarda kesme işlemi.
havın	:Halı tüyünü oluşturacak renkli ipliklerin düğümlemesi işlemi.
heybe	:Binek hayvanlarında yük taşımak için kilim veya halıdan imal edilen iki gözlü torba.
ılgıdır	:Yumak hâlindeki ipi çile haline sokmaya yarayan araç.
ıstar	:Halı, kilim dokunan tezgâh.
iğ	:İplik yapımında kullanılan orta kısmı şişkin kirmen.
iğcik	:Yün eğirilen iğın altına konan tabla.
ilme	:Halı dokuma kullanılan birbiri ardına sıralı iplik düğümleri.
ip koptuğu yerden ulanır	:“Soruna sebep olan şey ortadan kaldırılmadıkça sorun çözüme kavuşmaz.” anlamında bir söz.
ipek	:İpek böceğinin kozalarının işlenmesiyle elde edilen parlak bir kumaş.
ireze	:Halı tezgâhında levendlere halı boyunca yatay, alt kısmına dik ve birbirine çaprazlama geçirilen iplik.
irpeden	:Tezgâha sarılmış halı dokuma iplikleri (TDK, 2009: 2554).
karışık motifler	:Farklı şekil ve figürlerin bir arada kullanıldığı motif.
kecere	:Dokumacılıkta ipliği sarmakta kullanılan çıkırık (TDK, 2009: 2715).

keçi kılı	:Keçilerin belli zamanlarda kırılması ile elde edilen ve dokumacılıkta kullanılan iplik türü.
kelep	:bk. Gelep.
kenar halısı	:En kısmı dar, boyca ise uzun olan halı.
kenar örgüsü	:Halılarda yan kısımlara örülen dar şerit.
kılı kılına	:İsteğe verecek kadar, asgari.
kılı kırk yarmak	:Ayrıntılı davranmak.
kilim	:Evlerde sergi amacıyla kullanılan kıl veya yünden yapılan düz dokuma.
kirkit	:Halı dokurken düğümleri döğüp sıkıştırmada kullanılan alet (Ülkümen, 2012: 349).
kirkitli dokuma	:Kirkit aracının kullanıldığı el dokuma.
kolan	:Keçi kılından örülen enlice bağlama ipi.
koşan ipi	:Koyun ve keçileri sağmada kullanılan örülerek yapılan, bağlama işlerinde kullanılan ip.
koyun yünü	:Koyunların belli zamanlarda kırılması ile elde edilen dokumacılıkta kullanılan yün.
kök boyası	:Doğadaki envaiçeşit otlardan, ağaç dallarından veya yapraklarından el yordamı ile yapılan boya.
kuş motifleri	:Kartal, tavus kuşu, güvercin gibi hayvan figürlerinin işlendiği motif.
kücü	:İstarın direklerini kesen, erişlerin düzenli geçişlerini sağlayan araç.
küsgüç	:Örgü ve ipliklerin düzenli durmasını sağlayan değnek.
makine halısı	:Halı fabrikalarında ve atölyelerde seri şekilde üretilen halı.
meyve motifleri	:Nar, elma, üzüm, kiraz gibi meyve figürlerinin işlendiği motif.
nalis	:Gevşek dokunmuş bez.
namazlık	:Üzerinde namaz kılınan küçük halı veya kumaştan yapılma sergi.

nerde yalandıysan orada çullan

:“İyi günde kimin davulunu çaldıysan, kötü günde de ondan yardım al.” anlamında bir söz.

nezik

:İpek çilesini sarmaya yarayan araç.

özeme

:İplik yapmak için hazırlanmış yün veya kıl yumağı.

paspas halısı

:Antre ve hol gibi yerlerde zemine serilmek üzere hazırlanan halı.

saçak

:Çözü ipliklerinin kesiminden sonra kalan uç kısım.

sap motifleri

:Çiçeğin bölümlerini bağlama görevi gören motif.

seccade halısı

:Camilerde namaz kılmak için dokunan halı.

sedir halısı

:Sedirlere özel örtü amacıyla tasarlanan genişliği dar ve boyca uzun halı.

sembolik motifler

:Halı üzerine işlenmek üzere tasarlanan geleneksel bazı sembollerin işlendiği motif.

sındı

:Makas.

sumak

:Tüm yüzeyi normalde desen iplikleri ile kaplı halı dokuma tekniği.

sumat

:Sofranın altına serilen dokuma bezi.

sütleğen otu

:Halıcılıkta iplikleri boyamak için özel bir işleminden geçirilen, sarı renkte çiçekleri olan yabani ot.

şamit

:İğ üstündeki yeni bükülmüş iplik.

tarak

:Dokuma tezgâhlarında iplikler içerisinde arış ipliklerinin işlendiği tarak şeklindeki alet.

temel düz dokuma tekniği

:Kilimde belirli renkteki bir ipliği motifin sona erene dek dikey ipliklerin üzerinden ve altından geçirip yatay ipliği de aynı yolla ve renkle motifin kenarı boyunca döndürmek sureti ile yapılan teknik (tekstildershanesi.com, 2017).

tezgâh

:Halı dokuma aleti.

topraklık

:Halının ilmeksiz olan başlangıç ve bitiş kısmı.

Türk düğümü

:İki çözgünün çevresine dolanan ve uç kısımları gevşek çözgülerin içerisinden sık bir şekilde işlenen düğüm.

varangele

:bk. Küsgüç.

yaprak motifler

:Asma, çınar, sarmaşık yaprağı gibi bitki desenlerinin işlendiği motif.

yastık halısı

:Sedir ve divan üzerine aksesuar olarak tasarlanan halı.

yaygı

:Yere veya döşeme üzerine serilen dokuma örtüsü.

yer döşemesi halılar

:Büyük ebatlı olarak tasarlanan halı.

yolluk halısı

:Hol veya antreye sermek için tasarlanan ve belirlenen uzunlukta dokunabilen halı.

zemin

:Halının bordürle çevrelenen desenli veya düz şekilleri bulunan orta bölmesi
(tekstildershanesi.com, 2017).

zili

:Desen iplikleri ve dikey hatları kapalı halı dokuma tekniği.

zincir

:bk. Çiti.

4.27. Hallaçlık**(Derleme)**

Derleme Yeri ve Tarihi: Karaman-02.02.2017

Kaynak Kişi: Ali Göktaş

Hallaç Ali Göktaş, 1968 yılında Karaman'da doğmuştur. Ortaokul mezunudur. Mesleği, babasından öğrenmiştir. Mesleğini 30 yıldır icra eden Göktaş'ın, bu mesleği öğrettiği kimse yoktur.

Meslekle ilgili Söz Varlığı**bekere**

:bk. Makara.

boyama işlemi

:İpliğin değişik kök boyalara batırılarak boyanması işlemi.

civil

:Küçük iplik çilesi.

çıkırcık eğirmek	:Yünü çıkırcık vasıtasıyla yumak hâline getirmek.
çıkırcık	:Yünü iplik hâline getirmeye yarayan ağaçtan yapılma basit ve mekanik araç.
çıpkı	:İnce, uzun değnek.
çilingi	:Pamuk atarken kirişin üzerinde tutulan ince çubuk (TDK, 2009: 1218).
çirpi	:Kirişin hareketini kontrol altında tutmak için yayla beraber tutulan yaklaşık elli santimetre uzunluğunda olan ince ve düz ağaç dalı.
değnek/ dinek	:Ağaçtan yapılan uzun sopa.
ditmek	:Parçalamak, ayırmak.
dulup atma	:Pamuk kabartmak (Bardakçı, 1976: 280).
dulup	:Pamuk kabartma.
eğirmek	:Çevirmek.
elicek	:Çıkırcığı döndürmeye yarayan ağaç kol.
eveleyip gevelemek	:Gereken cevabı doğru düzgün verememek.
hallaç	:Yün ve pamuk atımcısı.
hallaç pamuğu gibi atmak	:Bir topluluğu veya şeyleri biranda dağıtmak her biri farklı yerlere atmak.
hallaçhane	:Hallacın çalıştığı iş yeri, dükkân.
ibegat	:Hallaç tokmağı.
iğ	:İpin sarılmasını sağlayan, ağaçtan yapılma ince uzun parça (Bardakçı, 1976: 280).
eğişmeş	:Yün eğirmeye yarayan araç, kirmen.
ilahat	:Hallaçların kullandığı ağaçtan yapılan iki tarafı tekere benzeyen ortasında elle tutulup kirişe vurularak esnemesini sağlayan alet.
ip	:Dokuma maddelerinin bükülmüş liflerinden yapılan bağ.
ipliği haşıllamak	:İpin sağlamlığını arttırmak için un bulamacına batırma işlemi.
kangal	:Yün çilesi.

keleve	:İpliğin tek ve çift olarak sarılma işlemi (Bardakçı, 1976: 281).
kıl	:Keçi kılı.
kiriş	:Yayın iki ucu arasında bulunan, hayvan bağırsaktan yapılan, esnek, bağlama ipi.
laf çuvala girmez	:“Ağızdan çıkan sözlere dikkat et.” anlamında bir söz.
makara	:Üzerine iplik dolanan silindir araç.
masara	:bk. Şamıt.
pamuk	:Pamuk bitkisinden elde edilen ve dokumacılıkta kullanılan hammadde.
pamuk makinesi	:Hallaçların pamuğu kabartmak için kullandıkları makine.
penbe-riz	:Pamuk eğirecek alet.
penbe-zen	:Hallaç.
saç sefadan tırnak cefadan uzar	:“Hayatta sıkıntıda, mutlulukta insanın hayatında belli dönemlerde yaşanır.” anlamında bir söz.
sergi	:Yaygı, kilim.
sopa	:bk. değnek.
şamıt	:Şiş veya milin üzerine dolanan ip
şiş	:Çıkırığın elicek vasıtasıyla dönerek ipin düzgün bir şekilde bükülmesini sağlayan araç.
tarak	:Boyu elli veya atmış santimetre civarında enli bir tahta parçasını özel olarak çakılmış demir çiviler montelenen kıl tarama aleti.
yapağı	:İlkbahar mevsiminde kesilen koyun yünü.
yay	:Hallacın pamuk veya yünü atmak için kullandığı ağaçtan yapılma özel alet.
yün	:Koyun tüyü.
yün atmak	:Yünü, pamuğu değnek veya yay vasıtasıyla kabartmak.
yün çırpma	:Yünün üzerine değnekle vurmak.

yün ditmek	:Sıkışmış yünü parçalara ayırmak, kabartmak.
yün makinesi	:Hallaçların yünü kabartmak için kullandıkları makine.

4.28. Hamamcılık

(Derleme-1)

Derleme Yeri ve Tarihi: Karaman-17.11.2017

Kaynak Kişi: Sezgin Küçükçetin

Hamam İşletmecisi Sezgin Küçükçetin, 1980 yılında Karaman'da doğmuştur. İlkokul mezunudur. Mesleği, ustası Bülent uslu'dan öğrenmiştir. Mesleğini 17 yıldır icra eden Küçükçetin'in, bu mesleği altı kişiye öğretmiştir.

(Derleme-2)

Derleme Yeri ve Tarihi: Karaman-22.01.2018

Kaynak Kişi: Hasan Ekmekçi

Hamam işletmecisi Hasan Ekmekçi, 1955 yılında Karaman'da doğmuştur. İlkokul mezunudur. Mesleği, kendisi öğrenmiştir. Mesleğini 35 yıldır icra eden Ekmekçi'nin, bu mesleği bir kişiye öğretmiştir.

Meslekle İlgili Söz Varlığı

aydınlık fener	:Hamamlarda aydınlanmayı sağlayan ahşap altıgen şeklindeki pencere.
buhara	:Baca.
buharı	:bk. Buhara.
cehennemlik	:Sıcak havanın dolaştığı kanallar.
cııldak	:Çıplak.
cıscıbil	:Çırılçıplak.
çatı feneri	:Aydınlık feneri.
çimmek	:Yıkanmak.
çitilemek	:Kirini çıkarmak.
çürük su	:İçilmeyen su.

düğüne gider zurnaya âşık olur

:“Her şeye hevesli, kararsız kişi.” anlamında bir söz.

fıldırmaq/ fıydırmaq

:Atıvermek, kaldırıp atmak.

fıta / fita

:Hamam havlusu.

gelin hamamı

:Düğün öncesi hamamda, gelin adaylarına düzenlenen eğlence, şenlik.

gelin kurnası

:Eski hamamlarda kadınlar kısmında bulunan işlemeli kurna.

göbek taşı

:Üzerinde terlemek ve dinlenmek için yatılan mermer tas.

hamam

:İçerisinde belirli bir ücret karşılığı yıkanma işinin yapıldığı yer.

hamam dolabı

:Evlerde genellikle odaların içerisine yapılan yıkanmak için ayrılan özel kapaklı dolap.

hamam gibi

:Çok sıcak.

hamam kaçkını

:Çıplak kişi.

hamam kütüğü

:Külhan bölümünde yakılan iri kütük.

hamama gider kurnaya;

düğüne gider zurnaya âşık olur

:“Her şeye hevesli ama ne yapacağı belli değil.” anlamında bir söz.

hamama giren terler

:“Bir işe başlayan işin getireceği külfetine de razı olur.” anlamında bir söz.

hamamcı

:Hamam işleriyle uğraşan kişi.

hamamcılık

:Hamamcının yaptığı iş.

hamamlık

:Evlerde banyo yapmak için ayrılan bölüm.

iki çıplak bir hamama yakışır

:“İnsanlar dengiyle daha iyi anlaşılabilir.” anlamında bir söz.

karılar hamamı

:Oldukça gürültülü ortam.

kıl kese

:Keçi kılından yapılan hamam kesesi.

kısmeti ayağına gelmek

:İstediklerine kolay yoldan ulaşmak.

kıldanlık

:Bakır sabunluk.

killik	:İçerisine su konulan bakır leğen (purpura.com, 2018).
kirdenlik	:bk. Killik.
kirtik	:Ufalanmış sabun parçası.
kör kurdun kısmeti ayağına gelir	:bk. Kısmeti ayağına gelmek.
kubbe	:Hamamın üst kısmını kapatan, yarım bir küreyi andıran dam.
kurna	:Hamam çeşmesi musluğu.
kurna hakkı	:Hamamda yıkanma parası.
kuşluk hamamı	:Sabah erken saatlerde yapılan hamam.
külhan	:Hamamda ateş yanan bölüm, ocak (purpura.com, 2018).
külhancı	:Hamamda ateşi yakmakla sorumlu kişi.
leğen	Bakırdan yapılan içerisine su akıtılan kap.
lenger	:Sabun köpürtülen bakır kap.
lif	:Keten bitkisinden elde edilen banyo lifi.
lüle	:Hamamlarda ucundan su akan musluk çeşidi. (purpura.com, 2018).
meydancı	:Hamamda müşteri karşılama görevini üstlenen kişi (purpura.com, 2018).
nalın	:Bayanların hamamda giydikleri ayakkabı.
natır	:Hamamlarda kadınlar bölümünde kesecilik görevini üstlenen bayan görevli.
parasız tellal bağırılmaz	:“Bedelini ödmeden hiçbir şey alamazsın.” anlamında bir söz.
peşkir	:Hamam havlusu.
peştamal	:Hamam örtüsü.
ponza taşı	:Gözenekli bir tür taş.
takunya	:Hamamlarda giyilmek üzere tasarlanan ahşaptan yapılma terlik.
tası tarağı toplamak	:Gitmek üzere her şeyini hazırlamak.

tellak	:Hamamlarda erkekler bölümünde kesecilik görevini üstelenen erkek görevli
tor	:Hamam havlusu.
tüteklik	:Hamamlarda dumanın dışarıya çıkmasını sağlayan baca.
ustralık	:Tıraş odası.
yunak	:Hamamlarda yıkanılacak yer.
yunaklık	:Bk. Yunak.
yunmak	:Yıkanmak.

4.29. Helvacılık

(Derleme-1)

Derleme Yeri ve Tarihi: Karaman-03.06.2017

Kaynak Kişi: Veli Keçeci

Helvacı Ustası Veli Keçeci, 1958 yılında Karaman’da doğmuştur. İlkokul mezunudur. Mesleği, babası İrfan Keçeci’den öğrenmiştir. Mesleğini 45 yıldır icra eden Keçeci’nin, bu mesleği öğrettiği hiç kimse yoktur.

Meslekle ilgili Söz Varlığı

acı koruk	:Üzüm.
acırak	:Az acı, acımsı.
acısulu	:Kengel adlı bitkinin sütünden elde edilen sakız, enger.
acur	:Buruşuk kabuklu, üzeri ince çizgili, boz renkli bir çeşit uzun hıyar.
ağız tadı	:Nişan veya düğünde oğlan tarafından kız evine gönderilen şeker, tatlı, yemiş gibi hediyeler.
akıda/ akide	:Helva, şeker, pekmez.
Antep fıstıklı helva	:İçerisine Antep fıstığı katılarak yapılan helva.
asel helvası	:Ballı helva.
badem helvası	:İçerisine badem katılarak yapılan helva.

bandırma	:İpe dizilen cevizin üzüm pekmezi sırasına batırılıp kurutulması ile hazırlanan tatlı.
bandırmak	:Kurutulacak olan taze üzüm veya inciri potaslı suya daldırmak (TDK, 2009: 519).
boyalı helva	:İçerisine değişik renklerde meyve özleri katılarak hazırlanan helva.
Bozkır tahini	:Bozkır yöresine özgü tahin.
ceviz helvası	:İçerisine ceviz katılarak yapılan helva.
ceviz	:Helva yapımında kullanılan kuruyemiş.
cıvık helva	:Akışkan hâlde bulunan tahinle yapılan helva.
çöğen/ çöven	:Kökü helva yapımında kullanılan bitki.
dahan / tahin	:Susamın dövülmesi ve bazı işlemlerden geçmesiyle elde edilen sıvı yiyecek.
dayhana	:Susam yağı çıkarılan, tahin ve helva yapılan helvacı dükkânı (TDK, 2009: 1388).
dolaz	:Yağda kavrulmuş unun üzerine pekmez, bal ya da şeker dökülerek yapılan bir çeşit helva, un helvası (TDK, 2009: 1546).
Ermenek helvası	:Ermenek yöresinde yetiştirilen üzümlerden yapılan pekmezden elde edilen helva.
helva	:Şeker, yap, çöven ve irmiğin belli bir sıcaklıkta yoğrulması sonucunda elde edilen tatlı.
helvâ furûş	:bk. Helvacı (Devellioğlu, 2015: 407).
helvâ ger	:Helva yapıp satan kimse (Devellioğlu, 2015: 407).
helva i hakani	:Süt, bal ve nişasta ile yapılan bir helva.
helvacı	:Helva yapım işiyle meşgul olan kişi.
helvacılık	:Helvacının yapmış olduğu iş.
helvahane	:Osmanlı saray mutfağında helva yapılan tencere veya kazan (Devellioğlu, 2015: 407).
helvasını yemek	:Şaka yollu bir kişinin ölmesini istemek.
helvâyî	:Helva yapıp satan kişi (Devellioğlu, 2015: 407).

heyre	:Sulu helva.
irmik helvası	:İçerisine irmik katılarak yapılan helva.
kâğıt helva	:Yassı ve tekerlek biçiminde arasına koz helva sürülmüş bir helva.
kakaolu helva	:İçerisine kakao katılarak yapılan helva.
kavut	:Kavrulmuş ve dövülmüş tahıl ununun şeker ya da tatlı yemişle karışımı, helva (TDK, 2009: 2695).
kepenkleri kapatmak	:Yapılan işi sonlandırmak.
Konya tahini	:Konya yöresine has tahin.
koz helva	:İçerisine fındık, Antep fıstığı sürülmüş beyaz renkli bir helva.
köpük helvası	:Su, şeker, çöven suyu, vanilin kullanılarak yapılan helva.
küncülü helva	:Şeker, tahin, çöven otu ve küncüyle yapılan helva.
nasibi kesilmek	:Rızkı sonlanmak.
pekmez helvası	:İçerisine pekmez katılarak yapılan helva.
sabırla koruk helva; dut yaprağı atlas olur	:“Her şeyin olması için bir zaman geçmesi lazımdır.” anlamında bir söz.
sade helva	:Su, şeker ve un ile yapılan helva.
susamlı helva	:Susam katılarak yapılan helva.
şeker helvası	:Şeker ve unla yapılan helva.
şeker	:Helva yapımında kullanılan tatlandırıcı malzeme.
tahin	:Susamın dövülmesiyle elde edilen yiyecek.
tahin helvası	:İçerisine tahin katılarak yapılan helva.
üzüm helvası	:Üzüm pekmezinden yapılan helva.
üzüm pekmezi	:Üzüm şirasının kaynatılması ile elde edilen pekmez.
yandı gülüm keten helva	:“Kaçırılan bir fırsatın arkasından pişmanlık duymak.” anlamında bir söz.

yaz helvası

:Un ve irmikten yapılan hafif bir helva.

zengin helvasını baldan pişirir,

züğürt derman için pekmez bulamaz

:“İnsanlar yaşamlarını ekonomik koşullarına göre düzenlemek zorundadır.” anlamında bir söz.

4.30. Hırdavatçılık ve Nalburluk

(Derleme)

Derleme Yeri ve Tarihi: Karaman-27.01.2018

Kaynak Kişi: Hasan Hançer

Hırdavatçı ve Nalbur Ustası Hasan Hançer, 1948 yılında Karaman’da doğmuştur. İlkokul mezunudur. Mesleği, ustası Şevket Bozkır’dan öğrenmiştir. Mesleğini 52 yıldır icra eden Hançer’in, bu mesleği öğrettiği 10 kişi vardır.

Meslekle İlgili Söz Varlığı

askılık

:Üzerine eşya takmada kullanılan tahta veya metalden üretilen araç.

bel

:Toprak işleme aleti.

boru

:Su veya elektrik hattı geçirmek üzere üretilen metal ya da plastik malzemeden üretilen değişik çap ve uzunluktaki içi boş silindir araç.

boya

:Duvarlara renk veren ve onları dış etkilerden koruyan kimyasal madde.

cıvata

:Metal veya ahşap parçaları birleştirmeye yarayan baş kısmı iri bir vida.

cinini delmek

:İnadını kırmak, düşüncesinden vazgeçirmek.

çekiç

:Maden dövme ve çivi çakmada kullanılan demirci aleti.

çivi

:İki nesneyi tutturmak için kullanılan ucu sivri metal çubuk.

çivi çıkar ama yeri kalır

:“Yapılan bir kötülük hiçbir zaman unutulmaz.” anlamında bir söz.

çivi çiviye söker

:“Sıkıntı ancak onu unutturacak başka bir şeyle giderilir.” anlamında bir söz.

**çivi gibi
dübel**

:Sağlıklı ve diri görünmek.

:Vidanın duvarda sağlam bir şekilde kalması için delik içerisine yerleştirilen burgulu plastik malzeme.

fırça

:Toz alma ve boya işlerinde kullanılan araç.

hırdavat

:Kilit, tel, menteşe, vida, tel gibi metal eşya.

hırdavatçı

:Hırdavat malzemeleri satan kişi.

hırdavatçılık

:Hırdavatçının yapmış olduğu iş veya meslek.

kabara

:İri başlı çivi.

kabara sökücü

:Çivi sökmede kullanılan duvarcı aleti.

kapı kilidi

:Kapıları dış etkilere korumak için kapı içerisine monte edilen ve anahtar yardımıyla açılan alet.

kapı kolu

:Kapıyı açıp kapamada kullanılan metal veya ağaçtan yapılan tutacak.

kargaburun

:Tel bükmede kullanılan uç kısmı ince pense.

kazma

:Toprak kazma işlerinde kullanılan bir sap ile metal bir başlıktan oluşan inşaat malzemesi.

kilit

:Açılıp kapanma işlevini gören kapatma aracı.

kontrol kalemi

:Prizdeki elektrik akımını ölçmeye yarayan alet.

korniş

:Perde takmada kullanılan, plastik malzemeden üretilen, ray şeklinde kayabilen araç.

köşebent

:Genellikle dik açıda görünümü olan metal parça.

kürek

:Kum, çakıl vb. malzemeleri karıştırmaya yarayan sıvacı aleti.

Mart bacadan baktırır

yaba kürek yaktırır

:“Mart ayı değişkendir, havaların durumuna fazla aldanma.” anlamında bir söz.

matkap

:Duvara vida monte etmeye yarayan şarjlı veya elektrikli ev aleti.

menteşe	:Pencere, mobilya kapağı veya kapıların birbirlerine tutturulmasına yarayan bir tarafı sabit diğer tarafı hareketli olan ve iki parçadan oluşan metal araç.
metre	:Değişik uzunluklarda nesneleri ölçmeye yarayan araç.
nalbur	:İnşaat işlerinde kullanılan nal, çivi, vida, tel gibi şeyleri satan kimse.
nalburluk	:Nalburun yapmış olduğu iş, meslek.
pense	:Bükme, kesme işlerini yapmada kullanılan alet.
priz	:Elektrik akımının geçmesini sağlayan, fiş takılan yuva.
pul	:Vidanın sabit durması için uç kısmına takılan delikli metal.
reze	:bk. Menteşe.
sabitleyici	:Yapıştırıcı zambak.
somun	:Cıvatanın uç kısmına takılan sabitleyici metal başlık.
tel	:Değişik metallerden yapılan, kopması oldukça zor olan ince uzun nesne (TDK, 2011: 2309).
testere	:Ağaç kesme işlerinde kullanılan üçgen şeklinde dişlere sahip olan dar ve uzun şekilleri bulunan kesme aleti.
tornavida	:Uç kısmı düz veya yıldız şeklinde olan vida takma veya sökme işlerinde kullanılan alet.
vida	:Genellikle matkap yardımıyla döndürülerek sabitlenen burmalı çivi.

4.31. Hurdacılık

(Derleme-1)

Derleme Yeri ve Tarihi: Karaman - 14.04.2018

Kaynak Kişi: Hasan Özbay

Hurdacı Hasan Özbay, 1975 yılında Karaman'da doğmuştur. İlkokul mezunudur. Mesleği, babası Muhammet Özbay'dan öğrenmiştir. Mesleğini 12 yıldır icra eden Özbay'ın, bu mesleği öğrettiği kimse yoktur.

(Derleme-2)

Derleme Yeri ve Tarihi: Karaman - 14.04.2018

Kaynak Kişi: Süleyman Kayan

Hurdacı Süleyman Kayan, 1963 yılında Ereğli'de doğmuştur. İlkokul mezunudur. Mesleği, kendisi öğrenmiştir. Mesleğini 20 yıldır icra eden Kayan'ın, bu mesleği öğrettiği kimse yoktur.

Meslekle İlgili Söz Varlığı

alüminyum	:Özellikle mutfak eşyası yapımında kullanılan hafif bir element (TDK, 2011: 109).
alüminyum eskisi	:Hurdaya çıkmış alüminyum madeninden yapılmış olan her türlü malzeme.
asbab/ esvap	:Elbise.
bakır eskisi	:Bakır madeninden yapılmış olan kullanılmayacak duruma gelmiş her türlü malzeme.
beleş	:Para vermeden, bedavaya.
bilgisayar hurdası	:Kullanılmayacak duruma gelmiş olan bilgisayar parçalarının oluşturduğu hurda.
bir lirayı bulsa almaz bakırı bulsa alır	:Hurdacıların gözünde bakırın değerli bir maden olduğunu ifade etmeye yarayan bir söz.
bir taşla iki kuş vurmak	:“bir davranışla, ikiden fazla işi başarmak.” anlamında bir söz.

cıfıt çarşısı gibi	:Darmadağınık, çok düzensiz (Duru vd., 2016: 18).
çarçur etmek	:Boş yere harcamak.
demir eskisi	:Kullanılmayacak duruma gelmiş demir hurdası.
elektronik hurda	:Kullanılmayacak duruma gelmiş olan elektronik hurdası.
eski	:Kullanım vasıflarını kaybetmiş her türlü malzeme.
eskici	:Hurdaya malzemeleri alıp satan kimse.
eskiler alırım	:Eskicinin sokak aralarında gezerken söylediği nida sözü.
hammadde	:İşlenmemiş hâlde bulunan doğal madde.
hurda	:Tedavülden kalkmış her türlü atık malzeme.
hurdacı	:Hurda malzemeleri alıp satan kişi.
hurdacılık	:Hurdacının yapmış olduğu iş, meslek.
kâğıt hurda	:Her türlü atık duruma gelmiş kâğıt malzeme.
kelepir fiyatına	:Çok ucuz.
metal hurda	:Kullanılmayacak durumdaki maden atık malzeme.
metelik	:Çeyrek kuruş, on para miktarında metal para.
plastik malzeme	:Plastikten elde edilen her türlü ürün.
pres	:Atık malzemelerin bir makine yardımıyla sıkıştırılması işlemi.
teneke	:Sacdan imal edilmiş kaplama malzemesi.
yarı mamul madde	:Henüz tüketime hazır olmayan ara ürün.

4.32. Kadayıfçılık

(Derleme-1)

Derleme Yeri ve Tarihi: Karaman-24.01.2017

Kaynak Kişi: Bahattin Akyürek

Kadayıfçı, Bahattin Akyürek, 1966 yılında Karaman'da doğmuştur. İlkokul mezunudur. Mesleği, ustasından öğrenmiştir. Mesleğini 27 yıldır icra eden Akyürek'in, bu mesleği öğrettiği 1 kişi bulunmaktadır.

(Derleme-2)

Derleme Yeri ve Tarihi: Karaman-14.06.2018

Kaynak Kişi: Metin Koçak

Kadayıfçı, Metin Koçak, 1970 yılında Malatya'da doğmuştur. İlkokul mezunudur. Mesleği, ustası Mehmet Keskin'den öğrenmiştir. Mesleğini 30 yıldır icra eden Koçak'ın, bu mesleği öğrettiği hiç kimse yoktur.

Meslekle İlgili Söz Varlığı

elek	:Kalın partikülleri ayırmaya yarayan, bir kasnağın alt kısmına monte edilmiş süzgeci bulunan eleme aracı.
elinin hamuruyla erkek işine karışmak	:Beceremeyeceği işlere karışmak.
hamur	:Unun su, tuz, maya ve diğer maddelerle yoğrularak elde edilen karışım.
hızır uğramak	:İşi bereketlenmek.
kadayıf	:Undan yapılan, tatlı olarak tüketilen bir yiyecek.
kadayıf kızartma	:Kadayıfın belli ısıda kızartılması işlemi.
kadayıf sehbası	:Kadayıf hamuru dökülen alttan ocaklı büyük sini.
kadayıfçı	:Kadayıf işleriyle uğraşan kimse.
kadayıfçılık	:Kadayıfçının yaptığı iş, meslek.
kıf	:Hamuru kadayıfa dönüştüren araç.
maya	:Hamurun kabarmasını sağlayan madde.
mayacı	:Maya satan kişi.

mayalanmak	:Kabarmak.
ocak	:Altan t�p vasıtasıyla ısıtılan b�y�k tezg�h.
ocaklık toprak	:Ocağın hazırlanmasında kullanılan �zel bir toprak.
oklava / oklavı	:Hamur a�makta kullanılan silindir �eklindeki ince a�a� değnek.
pi�irmek	:Belli bir ısı verilerek malzemenin pi�irilmesi i�lemi.
sini	:Kadayıf yapımında kullanılan geni� hacimli yayvan kap.
tel tel kadayıf	:Yapı�mamı� taze kadayıf.
tuz	:Her t�rl� yiyecek hazırlamada kullanılan, suyu g�r�nce eriyen, beyaz madde.
t�p	:��inde sıvıla�tırılmı� mutfak gazı bulunan silindir �eklindeki ara�.

4.33. Kahvecilik

(Derleme)

Derleme Yeri ve Tarihi: Karaman-18.04.2018

Kaynak Kişi: Hayrani Özkur

Kahveci Hayrani Özkur, 1962 yılında Karaman’da doğmuştur. İlkokul mezunudur. Mesleği, kendisi öğrenmiştir. Mesleğini 25 yıldır icra eden Özkur’un, bu mesleği 2 kişiye öğretmiştir.

Meslekle ilgili söz varlığı

atak�ı	:Geveze, m�balağacı (TDK, 2009: 364).
atakla�mak	:�eki�mek.
atanla�mak/ atanna�mak	:Ağız kavgası yapmak (TDK, 2009: 366) .
atkulağı	:Tavlada �ift oyun, mars.
avara	:�a�kın, kararsız, beceriksiz, i�siz, avare.
avaralık	:Bo� bo� gezmek.

az şekerli kahve	:İçerisinde şeker oranı az olan kahve.
aznaşmak/ aznaşdırmak	:Bozuşmak, kavga etmek, birbirine girmek (TDK, 2009: 444).
bardak	:Camdan yapılan içerisine çay dökülen eşya.
bir fincan kahvenin kırk yıl hatırı vardır	:“Yapılan küçük bir iyiliği her zaman hatırlamak.” anlamında bir söz.
bol köpüklü kahve	:Köpüğü üzerine çıkmış oldukça rağbet gören kahve.
cezve sürmek	:Kahve pişirmek maksadıyla cezveyi hazırlayıp ocağa sürmek.
cezve	:İçerisinde kahve pişirilen bakır kap.
çay	:Çay bitkisinden elde edilen içecek.
çaydanlık	:İçerisinde çay suyu kaynatılan bakır kap.
çaylar filiz içmeyen keriz	:Çayın güzel olduğunu anlatan çaycı repliği.
çemkirmek	:Karşısındaki kişiye sert konuşmak.
çenelemek	:Fazla konuşmak.
çengirdemek	:Gereksiz konuşma yapmak.
demlik	:İçerisinde çay demlenen bakır kap.
duble çay	:Çift bardağa karşılık gelen çay.
dumanı olan kahve dili yakar	:“Üstünde dumanı olan kahve dili yakar.” anlamında bir söz.
dümbük	:Aptal.
ekistira çay	:Çok demli çay.
feleği şaşmak	:Biranda yaşadığı şoktan dolayı ne yapacağını bilemez duruma gelmek.
fıçırtmak	:Savurmak, itelemek.
fincan	:İçerisine kahve katılan küçük porselen eşya.
gönül ne kahve ister ne de kahvehane,	
gönül muhabbet ister gerisi bahane	:“Kahvehanelerde değişik konularda edilen muhabbetlerin yeri başkadır.” anlamında bir söz.
güçük	:Kısa boylu, cüce.
hümermek	:Kızmak, çıkışmak.

kahve	:Keyif veren bir içecek türü.
kahve gibi kavrulmuş	:Güneşte kalıp iyice esmerleşmiş.
kahve hakkı	:Anlaşmazlıklarda verilen cezanın ilgili tarafından bağışlanması.
kahve içecek kadar vaktin de mi yok	:“Bir kahve içimi bana zaman ver.” anlamında bir söz.
kahve mi keflledi?	:”Suskunluğunun sebebi nedir?” anlamında bir söz.
kahve parası	:Bahşış.
kahvehane	:Çay, kahve, ıhlamur, gazoz vb. içilen; tavla, iskambil, domino vb. oyunlar oynanan yer.
kahvehaneci	:Kahvehane işleten kimse.
kahvehanecilik	:Kahvecinin yaptığı iş, meslek.
kahvesi içilir	:“Çok saygın ve değerli bir kişi.” anlamında bir söz.
kahvenin yüzü kara ama yüz ağartır	:“Samimiyetle ikram edilen bir fincan kahve sevgi ve muhabbete yol açar.” anlamında bir söz.
kalaylamak	:Kaba sözler kullanarak kızmak, sövmek.
kaşık	:Bardaktaki çayı veya kahveyi karıştırmaya yarayan metal eşya.
kazanç	:Kazanma durumu.
kefere	:Tuvalet.
kel	:Kötü, şerli, fena.
kıl	:Kendi özgü huyları olan, cins.
kopuk	:Başboş, serseri tipli.
köylünün kahve cezvesi	
karaca amma sürece	:“Köy ahalisi oldukça misafirperverdir.” anlamında bir söz.
kubarmak	:Kabadayılık yapmak.
mahalle kahvesi gibi havasız	:Gürültülü ve şamatalı yer.
mavra	:Yalan, martabal.

memişane	:Hela, tuvalet.
mildir mildir bakmak	:Fıldır fıldır etrafı kolaçan etmek.
mosdıralık	:Numunelik.
müdare	:Baş eğmek.
neskafe	:İçine süt tozu katılarak hazırlanan bir kahve.
okkalı çay	:Demi taze tavşankanı çay.
okkalı kahve	:Misafirlere özel olarak hazırlanan kahve.
orta şekerli kahve	:Şeker az olan kahve.
ökçeli çay	:Tazesinden demli bir çay.
sûk-ı sultânî	:Çarşı, pazar veya alışveriş yeri.
şeker	:Çaya ve kahveye konan şeker pancarı veya şeker kamışından üretilen tatlandırıcı.
şeref çayın olsun	:“Çayın sana şeref, şan kazandırsın.” anlamında bir söz.
şırlak	:Parlak.
şinermek	:Şımarmak.
şişkin	:Havalı, şımarık.
tavşankanı çay	:Oldukça demli bir çay.
tellal	:Yüksek sesle haber ulaştıran.
topuklu çay	:Hızlı ve acele şekilde istenilen çay.
tutuşmak	:Kavgaya başlamak.
vıdı vıdı	:Gevezelik etme, dedikodu, lakırdı.
vıgıl vıgıl	:Çok, çok bol.
yampiri	:Eğrice.
yamulmak	:Yalakalık etmek.
yapıştırmak	:Yerleştirmek.
yumulmak	:İştahla yemeğe girişmek.
zartalaklı	:Süslü, gösterişli.
zeroş	:Alkol almış, sarhoş.
zımbırzop	:Ne söylediğini bilmeyen, dengesiz.
zıpçıktı adam	:Konuşmalara paldır küldür dalıp lüzumsuzca müdahale eden kişi.

zırlamak

:Bağıra çağıra ağlamak.

zörlemek

:Yersizce yüksek ses çıkarmak.

4.34. Kalaycılık

(Derleme-1)

Derleme Yeri ve Tarihi: Karaman-3.02.2017

Kaynak Kişi: Yusuf Tuncer

Kalaycı Yusuf Tuncer, 1960 yılında Karaman'ın Ermenek İlçesinde doğmuştur. İlkokul mezunudur. Mesleği, ustası Tahir Bıyıkçı'dan öğrenmiştir. Mesleğini 37 yıldır icra eden Tuncer'in, bu mesleği öğrettiği hiç kimse yoktur.

(Derleme-2)

Derleme Yeri ve Tarihi: Karaman-13.02.2017

Kaynak Kişi: Hasan Doğruöz

Kalaycı Hasan Doğruöz, 1942 yılında Karaman'da doğmuştur. İlkokul mezunudur. Mesleği, ustası İbrahim Büyükkırme'den öğrenmiştir. Mesleğini 65 yıldır icra eden Doğruöz'ün, bu mesleği öğrettiği iki kişi vardır.

Meslekle İlgili Söz Varlığı

acem nayı

:Baş kısmı yuvarlak şekilde bulunan sürahi ve çaydanlıkların orta kısımlarının yapım işlerinde kullanılan nay türü.

ağda

:İçerisinde pekmez kaynatılan ağzı geniş büyük kazan.

ağır kazan, geç kaynar

:“Tembel olan işi geç yapar.” anlamında bir söz.

aşıрма

:Küçük kazan, kova, bakraç (TDK, 2011: 176).

bakır

:Bakraç, kova, helke (TDK, 2009: 493).

bakır dibek eli

:Havanların içerisindeki malzemeye ezmeye yarayan bakır tokmak.

bir pataz

:Çok az.

bir alagat

:Bir aralık, biraz.

bir çala

:Bir aralık.

boduş	: İçerisine su konulan testi.
bulup da bunsuramak	:Kıymetini anlamamak.
cehenneme gitse kazan deler	:“Her yerde problem çıkarır.” anlamında bir söz.
cingil	:Küçük bakır kova.
ay katmak	:çay ikram etmek.
Çekiç	:Genellikle ivi çakma, kazanları düzeltme gibi işlerde kullanılan ağaç veya demir saplı bir alet.
encere	:bk. Tencere.
irtik	:Bakır kaplarda kenarları değişik şekiller verilerek işlenen, süslü yüzey.
irtik örsü	:Bakır ev araçlarının ağızlarının şekillenmesinde kullanılan örs.
öme	:bk. Kepçe.
dabalamak	:Emek vermek, mücadele etmek.
demir pergel	:Kapların alt kısmına, daire motifleri çizmeye yarayan pergel türü.
dibi görünmeyen kaptan su içme	:“Bilmediğin bir işe başlama, sonunda zararlı çıkarsın.” anlamında bir söz.
eğe	:Bakır kabın üzerindeki pürüzleri düzlemeye yarayan alet.
endirek	:Ateş üzerinde bakır kapların tavlanması işlerinde kullanılan uç kısmı eğri bir şiş türü.
erine göre bağla başını,	
tencerene göre kaynat aşını	:“Kişi, davranışlarını, sorumluluğunu taşıdığı işin gereklerine göre ayarlamalıdır.” anlamında bir söz.
fıldıramak	:Aniden kaçıp kurtulmak.
fırdolayı sürmek	:etrafına sürmek.
fıttırmak	:Akli başından gitmek.
galay/galey /kalay	:Kalaylanmış bir kabın üzerindeki alaşım tabakası (TDK, 2011: 1273).
galesiz	:Tembelce davranan, kaygısız.

galgımak	:Çok hareketli olmak.
ganere	:Düzensiz ve sorumsuz insan.
gaziç	:Kap ve kacakların ağız kısımlarına kenar süslemesi yapmayı sağlayan demirden yapılma alet.
guşane	:Büyük ebatlı, ağzı kapaklı karavana tencere.
govcalamak	:Kovalamak.
ham almak	:Kaynağın dövülerek düzlenmesi işlemi.
hamam tası	:Hamamlarda kullanılan olan tas.
hamur leğeni	:İçerisinde hamur yoğrulan bakır yayvan kap.
har	:Ateş.
helva tabağı	:İçerisini helva konulan kenarları bakır işlemeli servis tabağı.
ıbrık	:Eskiden su kabı olarak kullanılan genellikle bakır veya alüminyumdan yapılan uç kısmında ince bir başlığı olan gövdesi geniş ve kulplu su kabı.
ileğen	:Geniş, yayvan kap.
ilenger	:Bakırdan yapılma içerisine pilav katılan yayvan kap.
kabala yapmak	:Bir işin tamamını kestirme bir tahminle yapmak.
kabında pişirip kapağında yemek	:Var olanla yetinmeyi bilmek.
kaime	:Kâğıt para.
kalaycı	:Kalay işleriyle uğraşan meslek erbabı.
kalaycı pamuğu	:Kalaycılıkta kullanılan özel bir pamuk.
kalaycılık	:Kalaycının yaptığı iş veya meslek.
kalaylama	:Isınan kabın içerisine kalay eritildikten sonra kabın içerisine az miktarda nişadır dökülmek suretiyle pamukla tüm yüzeyin parlak hâle getirilmesi işlemi.
kalaylamak	:Fırçalamak, azarlamak, sövmek (Mısırlıoğlu, 2008: 65).

kaynak	:Bakır eşyanın kırık kısmının birleştirilmesi işlemi.
kazan kaynamayan yerde maymun oynamaz	:“Her işin mutlaka karşılığı ve bir amacı vardır.” anlamında bir söz.
kazanı kapalı kaynamak	:Kişinin yaptığı işleri hakkında herhangi bir bilgiye sahip olmamak.
kefki	:Su maşrapası.
kepçe	:Büyük kazanlardan yemek almaya yarayan bakır sapı ve içbükey ağzı bulunan büyük kaşık.
kıskaç	:Ateş üzerinde bakır tavlama ve kapları kalaylama gibi işlerde kullanılan kerpetene benzer demirci aleti.
kirtikli sahan	:İçinde yemek ısıtılıp yenen kenarları süslemeli ve derinliği az olan tabak.
kok kömürü	:Kalaycılıkta kullanılan ve taşkömürünün özel bir işlemden geçirilerek elde edilen bir tür kömür.
körük	:Ateşin harlanması için kullanılan genellikle manda derisinden yapılmış hava üflemeğe yarayan alet.
kupa	:Bakır veya metal kulpu su bardağı.
kümmük vurma	:Leğenin ağız kısmının ince nari ile vurulması işlemi.
maşrapa	:Bakır bardak.
meleket	:Bakırdan yapılma eski mutfak araç ve gereçlerinin tamir edilmesi.
mengene	:Onarım işlerinde malzemenin istenilen şekilde tutturulmasına yarayan alet.
mingil	:Acem nayına benzeyen elli santimetre uzunluğunda, üst tarafı küre şeklinde olan, zemine monte edilerek kullanılan örs.

miyene	:Şekil yapma ve düz çekiçleme işlemleri sırasında kullanılan bir tür çekiç.
nallama çekici	:Çivi çakmaya yarayan çekiç.
nari	:Çırtma çıkarılan leğen ve sinilerin şekillenmesinde kullanılan küçük nariden biraz daha büyük bir çekiç.
nay	:Ahşap nay eşeğine geçirilerek üzerinde dövme işlemi yapılan demir çubuk.
nay eşeği	:Üst tarafındaki boşluğa nay montelen keresteden yapılmış bir araç.
nişadır	:Kalaycılıkta kullanılan amonyak tuzu olarak bilinen amonyum klorür bileşiği.
ocak	:Kalaycılıkta içerisinde ateş yakılan ateş ocağı.
odun kömürü	:Meşe ağacında yapılan kömür.
örs	:Maden dövme işlerinde kullanılan çelik yüzeyli demir araç.
parç	:Su taşı (Mısırlıoğlu, 2008: 77).
perdah çekici	:Kap doğrultmaya yarayan çekiç.
sahan	:Yemek ısıtılabilen bakır tabak.
salça leğeni	:İçerisinde salça kaynatmakta kullanılan genellikle bakırdan yapılan büyük, geniş ağızlı, az derin ve yayvan bir kap.
sini	:Bakırdan veya kromdan üretilen büyük yemek sofrası.
sitil	:Yoğurt konulan küçük bakır kova (Gülensoy, 2011: 787).
su taşı	:On ile on beş santimetre ağız çapında olan tas.
tava	:Geniş ve yayavan kap.
tavlama	:Bakır mutfak malzemelerinin üzerindeki atık yağların yakılarak temizlenmesi işlemi.
temizleme	:Bakır kabın ince kumla sürtülerek kalaylanmaya hazır hâle getirme işlemi.

tencere dibin kara, seninki benden kara	:“Beni eleştirirsin ama senin kusurların benden daha fazla.” anlamında bir söz (TDK, 2011: 2321).
tencere tava, herkeste bir hava	:“Herkesin ayrı bir tarzı ve endamı var.” anlamında bir söz.
tencere yemeği	:Tencerede pişirilen yemek.
tencere yuvarlanmış kapağını bulmuş	:“Benzer özellikleri ile bir araya gelmiş kişiler.” anlamında bir söz.
tenceresi kaynamak	:Geçinmek için imkânı bulunmak.
tezgâh	:Üzerine aletlerin konulduğu metal veya ahşap masa.
tığ teber	:Eli boş.
tingırdamayan kap olmaz	:“Ekmeğini kazanmak için çaba sarf etmek.” anlamında bir söz.
tingırdatmak	:Alay etmek, aldatmak.
tırsımak	:Korkma, çekinme.
til/ tel	:Kalay teli.
tiyniyet	:Karakter, mizaç.
tokmak	:Ağaçtan yapılma, genellikle bakır kabın düzeltilmesine yarayan iri çekiç.
toplama	:Leğen kenarlarının ahşap tokmakla düzeltilmesi işlemi.
ülük	:İbrik veya çaydanlığın ön kısmında bulunan kısım, emzik.
zanaat altın bileziktir	:“Sanat sahibi olmak demek iş sahibi olmak demektir.” anlamında bir söz.

4.35. Kasaplık

(Derleme-1)

Derleme Yeri ve Tarihi: Karaman-11.01.2018

Kaynak Kişi: Cemalettin Deveci

Kasap Cemalettin Deveci, 1961 yılında Karaman’da doğmuştur. İlkokul mezunudur. Mesleği, ustası Ali Çavdır’dan öğrenmiştir. Mesleğini 43 yıldır icra eden Deveci’nin, bu mesleği öğrettiği 10 kişi vardır.

(Derleme-2)

Derleme Yeri ve Tarihi: Karaman-11.01.2018

Kaynak Kişi: Bilal Ünüvar

Kasap Bilal Ünüvar, 1969 yılında Karaman’da doğmuştur. İlkokul mezunudur. Mesleği, ustası Mustafa Evcen’den öğrenmiştir. Mesleğini 36 yıldır icra eden Ünüvar’ın, bu mesleği öğrettiği 2 kişi vardır.

Meslekle İlgili Söz Varlığı

ahırlamadık	:Ahıra alışık olmayan hayvan.
ahırlamak	:Uzun zaman ahırda kalan hayvan zayıflamak.
akger	:Tüyleri alacalı kıl keçisi.
antrikot	:Kasaplık hayvanların sırtından alınan içi yağ tutmuş ve yumuşaklığı ile çok değerli olan bir et.
avcar	:Pastırma ve sucuğa konulan baharat.
bastırma	:Pastırma.
bıçak	:Et kesmeye yarayan çelikten imal edilen keskin kasap aleti.
bir hatır iki hatır üçüncüde vur satır	:“Hoşgörünün dahi bir sınırı vardır.” anlamında bir söz.
boğa	:Erkek damızlık sığır.
boğarsak	:Boğaya gelmiş, boğa isteyen inek.

bonfile	:Dananın kuyruk kısmına yakın iki tarafından çıkarılan yumuşak ve çok lezzetli et türü.
böyrek	:Böbrek.
but	:Büyük ve küçükbaş hayvanın arka bacak kısmı ile gövdeye kadar uzanan etli bölgesi.
büyükbaş	:Öküz, manda ve inek türü hayvanları nitelemekte kullanılır.
calla	:bk. Kasap tavası.
camız	:Manda.
ciğeri yanmak	:Aşırı susamak.
ciğerine işlemek	:Çok üzüntü duymak.
ciğerine oturtmak	:Izdırıp çekmek.
ciğerini dağlamak	:Acılar içerisinde kıvranmak.
çebiç	:Bir yaşında bulunan erkek keçi.
çiğ köftelik et	:Çiğ köfte yapımında kullanılan yağsız et.
dana	:Sütten kesilmiş bir yaşındaki dişi sığır yavrusu.
davar	:Koyun ve keçi sürüsü.
deliyazmış	:İki yaşındaki dişi keçi.
döş eti	:Kasaplık hayvanların göğüs kısmının ön bölmesinden çıkarılan et.
düğe	:Boğaya gelmemiş iki üç yaşında dişi dana.
düve	:Doğum yapmamış dişi dana.
emnik	:Körpe kuzu ve oğlak.
et	:Hayvanlarda deri ile kemik arasında kas ve yağdan oluşan tabaka.
et ekmek üzerinde yaraşır	:“Bilgili kişi sahip olduğu ilmiyle bilgisiz kişiden üstündür.” anlamında bir söz.
et giren yere dert girmez	:“Zengin kişi derdine kolay çare bulur.” anlamında bir söz.
et ile deri yemek ile diri	:“Alım gücü iyi olanın bakımı ve görünüşü de iyi olur.” anlamında bir söz.
eti kanıyla, ciğeri canıyla	:“Her şey vaktinde önemlidir.” anlamında bir söz.

**et kokarsa tuzlanır,
ya tuz kokarsa ne yapılır**

:“Bozulan şeyi tamir etmek için malzeme bulunur fakat bu malzemenin hammaddesi bozulursa o tamir edilemez.” anlamında bir söz.

et tırnaktan ayrılmaz

:“Akrabalık bağları kolay kolay kopmaz.” anlamında bir söz.

etli ekmek içi

:Etli ekmek yapımında kullanılan, et ve sebzelerin harmanlanması ile hazırlanan, özel karışım.

etlik

:Kış için etinden kavurma, kıyma yapılan semiz hayvan.

fleto

:Kemiksiz löp et.

gabış

:Boynuzsuz keçi.

gedüğüş

:Kahverengi inek.

gendoğu

:bk. Gerkeçi.

gerdan

:Dana sırtının en ön kısmından çıkarılan oldukça besleyici et.

gerkeçi

:Karnı, bacağı, burnu, ya da kulakları beyaz ile siyah arası renkte olan keçi.

gezem

:İki yaşında dişi keçi.

hesapsız kasap,

ya bıçak kırar ya masat

:“Hesabını bilmeyen kişi elinde avucunda ne varsa kaybeder.” anlamında bir söz.

ılkı

:Keçi.

iç yağ

:Kasaplık hayvanların et ve iç organlarından çıkan yağ.

ilişgi/ ilişgir/ ilişkir

:Et sucuğu.

incik

:Kasaplık hayvanların bacak kısmından topuk kısmına kadar uzanan bölgeden çıkan haşlamalık et.

inek

:Buzağılamış dişi sığır.

işkembe	:Kasaplık hayvanların karın kısmından çıkarılan ve çorba yapımında kullanılan yüzeyi pütürlü karın bölümü.
kaburga	:Kasaplık hayvanların eğe kemiklerinin oluşturduğu kafes şeklindeki kemikli bölgesi.
karkas	:Kasaplık hayvanın et ve kemiklerinin tamamının hesaba katıldığı toplam değeri.
kasaba et borcu mu var?	:“Fazla rahat.” anlamında bir söz.
kasap	:Et kesim, doğrama ve parçalama işlerini yapan meslek erbabı.
kasap et derdinde, koyun can derdinde	:“Herkes çıkarı için çalışır.” anlamında bir söz.
kasap köftesi eti	:Kasap köftesi yapımında kullanılan bir et türü.
kasap tavaşı	:Ana malzemesi kuşbaşı et, patlıcan, sarımsak, soğan ve baharatlardan oluşan, toprak tencere veya fırında pişirilerek yapılan yemek.
kasap yağı bol olunca gerisini yağlar	:“Fazla mal sahip olan kişi nasıl harcayacağını bilemez.” anlamında bir söz.
kasaphane	:Kasaplık hayvanların kesim işlemlerinin yapıldığı yer.
kasaplık koyun gibi	:“Verilecek olan bütün cezalara razı.” anlamında bir söz.
kasaplık	:Kasabın yaptığı iş veya meslek.
kelle	:Büyükbaş ve küçükbaş hayvanın baş kısmı.
kıyma	:Parça etin kıyma makinesinde çekilmesiyle elde edilen et.
kıymalık et	:Kasaplık hayvanın sırt ve karın bölgesinden elde edilen yağlı etlik kısmın, makinede çekilmesi ile elde edilen et türü.
ko	:Erkek koyun.
konturfile	:Kasaplık hayvanın sırt ile kuyruğa yakın kısmından çıkarılan et türü.

konturnuar	:Kasaplık hayvanda budun arka kısmı ile bacak kemiğinin gerisinde, yumurta ile nuar arasında yer alan kemiksiz etli bölgesi.
kömüş	:bk. Manda.
kuşbaşı et	:Etin küp şeklinde doğranmış hâli.
kuyruk	:Koyun ve kuzunun gövde alt kısmında bulunan esnek yağ katmanı.
kuyruk yağı	:Koyun ve kuzunun kuyruk kısmından çıkan yağ.
kuzu fırın kebaplık	:Kuzunun löp etlerinden hazırlanan et.
kuzu külbastı	:Kuzu budun et kısmının doğranmasıyla hazırlanan yemek.
küçükbaş	:Eti ve sütü için beslenen koyun ve keçi gibi hayvanlar (Doğan, 2014: 1098).
löp	:bk. Fletö.
manda	:Geviş getirenlerden, derisinin rengi siyaha yakın, uzun seyrek kıllı bir hayvan, su sığırı, camız, kömüş (TDK, 2011: 1619).
masat	:Bıçak bilemeye yarayan kasap aleti.
mezbaha	:bk. Kasaphane.
nuar	:Kasaplık hayvanın but, incik ve bacak kısmı arasındaki kemiksiz et.
öğçe	:Bir yaşından dört yaşına kadar erkek koyun, koç.
paça	:Kasaplık küçükbaş hayvanların bilek kısmından tırnaklara kadar uzanan kısmı.
pençata	:Kasaplık hayvanın arka kaburgalar ve diyaframdan oluşan bölümü.
pirzola	:Kasaplık hayvanın omurgasının iki yanını kapsayan kemikli et bölümü.
sac kavurmalık	:Saç kavurmada kullanılan kuşbaşı şeklinde doğranmış et.

sakatat	:Kasaplık hayvanın iç organları ve bağırsakları kapsayan bölümü.
satır	:Kemikli etleri kırmada kullanılan büyük bıçak.
sığır	:Büyükbaş hayvanların ortak adı.
sokum	:Kasaplık hayvanın, leğen kemikleri ile kuyruk omurlarını kapsayan etli bölgesi.
şışek	:İki yaşındaki koyun.
teke	:Erkek keçi.
tekiş	:Boynuzu olmayan keçi.
toklu	:Altı aylık ile bir yaş arasındaki kuzu.
tosun	:Erkek sığır.
trañ	:Kasaplık hayvanın, budun iç kısmında yer alan diz eklemi ile leğen kemiği arasındaki kemiksiz etli bölgesi.
ucuz etin yahnisi yenmez	:“Ucuz malzeme çabuk bozulur.” anlamında bir söz.
uykuluk	:Kasaplık hayvanın, karaciğer ya da dalak kısmı arasındaki bölgesi.
uyluk	:Kasaplık hayvanın, kalçadan dize kadar uzanan bölgesi.
yazmış	:Kısır keçi.
yumurtalık	:Kasaplık hayvanın diz kapağı ile uyluk kemiğini içine alan, diz eklemi ve kalça eklemi arasındaki kemiksiz etli bölgesi.

4.36. Kelle Ütücülüğü

(Derleme)

Derleme Yeri ve Tarihi: Karaman-14.10.2017

Kaynak Kişi: Duran Elmas

Kelleci Duran Elmas, 1958 yılında Karaman’da doğmuştur. İlkokul mezunudur. Mesleği, babası Mustafa Elmas’tan öğrenmiştir. Mesleğini 40 yıldır icra eden Duran’ın, bu mesleği öğrettiği beş kişi vardır.

Meslekle İlgili Söz Varlığı

ateşi harlamak

:Yanan ateşi körükle daha canlı duruma getirmek.

dağlamak

:Ateşte tüyleri yakılan kelleyi sert bir fırça yardımıyla temizlemek.

demirci

:Demir işleri ile meşgul olan kişi.

et, balık, kelle bunlar yenir elle

:“Et, balık, kellenin lezzetine elle yemekle varılır.” anlamında bir söz.

kelle

:Büyük ve küçükbaş hayvanların baş kısmı.

kelle demiri

:Ateşte ütüleme işlemi yapılacak olan koyun veya keçi kellesinin takıldığı düz demir.

kelle paça çorbası

:Haşlanmış kelle paçanın küçük parçalar hâlinde didilmesi ve kendi suyunda kaynatılması ile elde edilen çorba.

kelle sağ olsun da külâh bulunur

:“Can sağ olsun da nasıl olsa tencere kaynar.” anlamında bir söz.

kelleci

:Koyun ve kuzu kellelerini temizleyen, pişiren ve satan kimse.

kelle ütmek

:Koyun veya keçi kellesini ateşte dağlayarak kılından ayırmak.

kelleyi vermek

:Canını vermek.

körük

:Közü harlamak için kullanılan, kolu iteleyince açılıp kapanarak hava üfleyen alet.

ocak

:İçerisinde ateş yakılmak için kerpiçten yapılan yer.

paça

:Büyük ve küçükbaş hayvanın ayak kısmı.

pişmiş kelle gibi sırtmak

:İnsanların suratına alaysı bir şekilde bakmak.

sorma kişinin aslını, sohbetinden bellidir :“Bir kişiyi tanımak istiyorsan onunla muhabbet et.” anlamında bir söz.

taş kömürü

:Ocak içerisinde ateş yakmakta kullanılan bir kömür türü.

tezgâh

:Üzerine malzeme ve araç gereçlerin konulduğu demir veya ağaç masa.

ütmek

:Kelleyi ateşte dağlamak.

4.37. Kolonya İmalatçılığı

(Derleme)

Derleme Yeri ve Tarihi: Karaman-28.05.2017

Kaynak Kişi: Duran Çeltek

Kolonya İmalatçısı Duran Çeltek, 1948 yılında Konya Hadim’de doğmuştur. İlkokul mezunudur. Mesleği, ustası Durmuş Ali Çeltek’ten öğrenmiştir. Mesleğini 50 yıldır icra eden Çeltek’in, bu mesleği öğrettiği bir kişi vardır.

Meslekle İlgili Söz Varlığı

amber çiçeği esansı

:Amber çiçeği yağından elde edilen esans.

çiğdem yağı esansı

:Çiğdem çiçeği yağından elde edilen esans.

esans

:Bitkilerin özünden elde edilen kokulu, uçucu bir madde.

esansçı

:Esans işleriyle uğraşan meslek erbabı.

esansçılık

:Esans işleriyle uğraşan kişinin yaptığı meslek.

gül kolonyası

:İçerisine gül yağı özü katılarak elde edilen kolonya.

gül yağı esans

:Gül çiçeği yağından elde edilen esans.

hanımeli kolonyası

:İçerisine hanımeli çiçeği esansı katılarak elde edilen kolonya.

iğde çiçeği esansı

:İğde çiçeği yağından elde edilen esans.

iğde çiçeği kolonyası

:İçerisine iğde çiçeği esansı katılarak elde edilen kolonya.

kakule yağı esansı

:Kakule çiçeği yağından elde edilen esans.

karanfil yağı esansı

:Karanfil çiçeği yağından elde edilen esans.

koku

:Koku alma duyusuyla algılanan şey.

kokucu

:Eski devirlerde seyyar olarak camekânlı kutularda esans satan kişi.

kolonya	:İçerisine koku verici olarak; limon, tütün, lavanta çiçeği vb. yağ ve su bulunan, kokulu alkollü bir madde (TDK, 2011: 1464).
lavanta kolonyası	:İçerisine lavanta çiçeği esansı katılarak elde edilen kolonya.
leylak kolonyası	:İçerisine leylak çiçeği esansı katılarak elde edilen kolonya.
limon kolonyası	:İçerisine limon esansı katılarak elde edilen kolonya.
menekşe kolonyası	:İçerisine menekşe çiçeği esansı katılarak elde edilen kolonya.
misk	:Asya'nın yüksek dağlarında yaşayan bir tür erkek ceylanın karın derisi altındaki bir bezden çıkarılan güzel kokulu madde (TDK, 2011: 1690).
nar çiçeği kolonyası	:İçerisine nar çiçeği esansı katılarak elde edilen kolonya.
nergis yağı esansı	:Nergis çiçeği yağından elde edilen esans.
tütün kolonyası	:İçerisine tütün bitkisinin esansı katılarak elde edilen kolonya.
yağ	:Bitkilerden kimyasal yolla çıkarılan, esans yapımında kullanılan madde.
yasemin yağı esansı	:Yasemin çiçeği yağından elde edilen esans.

4.38. Kuyumculuk ve Sarraflık

(Derleme-1)

Derleme Yeri ve Tarihi: Karaman-10.07.2017

Kaynak Kişi: Ali Doğan

Kuyumcu Ali Doğan, 1980 yılında Karaman'da doğmuştur. lise mezunudur. Mesleği, ustası Rauf Dinç'ten öğrenmiştir. Mesleğini 20 yıldır icra eden Doğan, bu mesleği bir kişiye öğretmiştir.

(Derleme-2)

Derleme Yeri ve Tarihi: Karaman-27.01.2018

Kaynak Kişi: Rauf Dinç

Kuyumcu Rauf Dinç, 1956 yılında Karaman’da doğmuştur. Yüksekokul mezunudur. Mesleği, ustası ve aynı zamanda babası olan Ali Rıza Dinç’ten öğrenmiştir. Mesleğini 47 yıldır icra eden Dinç, bu mesleği bir kişiye öğretmiştir.

Meslekle İlgili Söz Varlığı

ağartmak	:Gümüşü temizleyerek parlatmak.
akik	:Kuarsın bir türü olan, çok sert, yarı saydam, parlak ve değerli bir taş.
akkor	:Eriyik hâlde bulunan maden.
alaşım	:İki madenin karışımı yoluyla elde edilen madde.
altın	:Atom sayısı 79, atom ağırlığı 196,9 olan, 1064 °C’de eriyen, kolay işlenen, yüksek değerli, paslanmaz element (TDK, 2011: 106).
altın bileziği takmak	:Kendi geçimini sağlayacak bir meslek edinmek.
altın suyu	:Gümüş kaplamasında kullanılan bir çeşit elektroliz kaplama.
altın yürekli	:Temiz kalpli ve merhametli kimse.
amyant levha	:Eritme işlemlerinde kullanılan ısıya dayanıklı levha.
antika	:Çok eski devirlerden kalma eşya.
arma	:Bir kurumu veya devleti temsil eden simge.
avadanlık	:Bir işi yapma sırasında ustaların kullandıkları alet muhafaza kutusu.
ayar	:Altın ve gümüşün değerini ifade eden bir söz.
bilezik	:Kadınların kullandıkları silindirik şeklindeki takı eşyası.
boraks	:Bor asidi ile bir oksijenin birleşmesi sonucu meydana gelen sodyum tuzu, tenekâr.
broş	:Kadınların kullandıkları süs iğnesi.

burma	:Burularak yapılmış altın bilezik.
büyütme malafası	:Yüzük büyütme işlemlerinde kullanılan alttan üste doğru genişleyen koni şeklindeki alet.
büyütme	:Ziynet eşyasını istenilen boyuta getirme işlemi.
çark	:Mücevher parlatmaya yarayan alet.
çırak	:Küçük yaşta bir mesleği öğrenmesi için usta yanına verilen ara eleman.
ek yapmak	:Dar olan mücevheri genişletmek.
engiştan	:Yüzük.
enteşe	:Bilezik.
firuze	:Mavi bir renge sahip yüzük taşı ve küpe yapımı gibi takı işleme işlerinde istifade edilen değerli bir mineral (TDK, 2011: 879).
gelgel	:Başa takılan elmas ya da altın iğne.
genişletmek	:Yüzüğü istenilen ölçüye getirmek.
gerdanlık	:Kadınların boyun bölgesine taktıkları ziynet eşyası.
gümüş	:Takı yapımında ve ev eşyalarında kullanılan parlak ve beyaz renkte, kolay işlenir element.
gümüşçü	:Gümüş işleri ile uğraşan kişi.
gümüşçülük	:Gümüşçünün uğraştığı meslek.
halhal	:Ayağa takılmak için yapılmış ziynet eşyası.
kaşık	:bk. Pota.
kaynak yapma	:Yüzüklerde kırılma veya daraltma gibi durumlarda yapılan lehimleme işlemi.
kaynak	:İki metal parçayı ısı yöntemiyle birleştirme işlemi.
kolye	:Boyna takılan ziynet eşyası.
kuyum	:Değerli taşları işleyerek elde edilen takı.
kuyumcu	:Kuyum işlerini yapan satan meslek erbabı.
kuyumculuk	:Kuyumcunun yapmış olduğu meslek.

küpe	:Kulaklara takılmak için özel olarak yapılan ziynet eşyası.
malafa	:Sarrafların bilezik ve yüzüklerin çapını ölçmekte, düzeltmekte ve genişletmede kullandıkları koni şeklindeki alet.
matkap	:Delik açmak için ustaların kullandığı elektrikli veya şarjlı iş makinesi.
mengil	:Bilezik.
nare	:Toplama çekici.
nukra	:Külçe şeklindeki gümüş.
oksit	:Gümüş pası.
ölçme malafası	:Yüzüğü belli ölçüde genişletmede kullanılan malafa.
pota	:Gümüş parçasını eritmede kullanılan madeni kap.
pul	:Oldukça ince gümüş levha.
saf gümüş	:Artırılmış gümüş.
sarraf	:Altın gibi değerli mücevherleri alıp satan kimse.
takı	:Süs eşyası.
takıcı	:Takı işleri ile uğraşan sanat erbabı.
takıcılık	:Takı yapıp satma işi.
tektaş	:Yalnızca tek pırlantası olan yüzük.
telkâri	:Tel hâlindeki altın veya gümüşü bir şey üzerine işleme.
tesviye tahtası	:Düzeltilme işlerinde kullanılan yüzeyi düz tahta.
tokmak	:Yüzüğü genişletme aşamasında kullanılan alet.
tüfe	:Bilezik.
vurgu	:Kadınların feslerine taktıkları gümüş takı.
yakut	:Koyu al renkli ve aynı zamanda değerli bir taş.
yaldız	:bk. Altın suyu.
yıkama makinesi	:Gümüşü parlatmaya yarayan makine.
yüzük	:Parmaklara takılan ziynet eşyası.

zanaat	:Bir alanda, bir hammaddeden işlenmiş ürün çıkarma işi.
zanaatkâr	:Bir alanda ilerleyen ve o işi meslek hâline getiren kişi.
zümrüt	:Mücevher işçiliğinde kullanılan yeşil renkli değerli bir süs taşı.

4.39. Kündekâri Sanatçılığı

(Derleme)

Derleme Yeri ve Tarihi: Karaman-29.03.2018

Kaynak Kişi: Ahmet Kızılay

Kündekâri Sanatçısı Ahmet Kızılay, 1947 yılında Karaman'da doğmuştur. İlkokul mezunudur. Mesleği, ustası Mehmet Kolyiğit'ten öğrenmiştir. Mesleğini 57 yıldır icra eden Kızılay'ın, bu mesleği öğrettiği 10 kişi vardır.

Meslekle ilgili Söz Varlığı

abanoz	:Tropikal bölgelerde yetişen bazı ağaçlardan elde edilen oldukça sağlam ağaç.
ağaç oymacılığı	:Ağaç üzerine çizilen şekli kesici aletler yardımıyla çıkarıp düz ahşap yüzeye işleme sanatı.
altın varak	:Değişik takı işlerinde yararlanılan tirşe içerisinde dövmek suretiyle inceltilen altın tabaka.
armut	:Armut ağacından elde edilen ve kündekâri sanatında kullanılan kereste.
baklava modeli	:Kündekâri sanatında kullanılan ve baklava şeklini anımsatan model.
başlık	:Kapı kanatlarını oluşturan yatay kalaslar.
ceviz	:Ceviz ağacından elde edilen ve kündekâri sanatında kullanılan kereste.
dişbudak ağacı	:Dişbudak ağacından elde edilen ve kündekâri sanatında kullanılan kereste.
fıçı	:İçerisine su konan ahşap su kabı.

fildişi	:Takı ve süs eşyası yapımında kullanılan içi boş, uzun ve eğri diş.
geçme	:Minberlerde çıta parçalarını birbirine bağlamada kullanılan teknik.
hakkak	:Kündekâr.
iroko	:Kolayca çürümeyen, haşerelere karşı direnci yüksek bir ağaç.
iskelet	:Kapının ana gövdesi.
kafes tekniği	:Minber korkuluklarında kullanılan, çıtaların kafes oluşturacak şekilde çakılması suretiyle uygulanan teknik.
kapı kanadı	:Kapının hareket eden oynak bölümü.
kapı kündekârisi	:Genellikle cami kapılarına yapılan kündekâri türü.
kiraz	:Kiraz ağacından elde edilen ve kündekâri sanatında kullanılan kereste.
künde	:Kütük, kalın ağaç gövdesi.
kündekâr	:Kıymetli ağaçları işleyen marangoz, sedefçi.
kündekâri	:Farklı boyda geometrik şekillerde hazırlanmış tahta kalıpların birleştirilmesi ile yapılan teknik.
maun	:Maun ağacından elde edilen ve kündekâri sanatında kullanılan kereste.
meşe	:Meşe ağacından elde edilen ve kündekâri sanatında kullanılan kereste.
minber aynalıği	:Minber kaidesinin hemen üzerinde yükselen aynalık altı.
minber	:Camilerin içerisinde, hatibin hutbe okuduğu özel bölme.
oyma tekniği	:Aslına uygun karakter ve canlılıkta oyma araçları yardımıyla uygulanan teknik.
oymacı	:Oyma sanatını icra eden kişi.

oymacılık	:Oymacının yapmış olduğu iş veya meslek.
pencere kapağı	:Pencereleri dış müdahalelere karşı koruyan ahşap panel.
rölyef	:Kabartma.
sandık	:Kündekâri ustalarının yaptığı, içerisine çeyiz konulan ahşap kutu.
sedef	:Midye, istiridye türü deniz canlılarının kabuğunda yer alan, sedef üretiminde istifade edilen, beyaz gökkuşağı parıltılı ve sert bir madde.
sekizgenli model	:Sekizgen şeklinde yapılan kündekâri modeli.
seren	:Kapı kanatlarında monteli düşey kalasların her biri.
şimşir	:Şimşir ağacından elde edilen kündekâri sanatında kullanılan kereste.
tabla	:Kündekârî işçiliğinin uygulanacağı alan.
taşıyıcı ahşap iskelet	:İskelet kısmı yatay ve düşey kuvvetleri karşılayarak, binanın ayakta kalmasına yarayan ağaç kolon.
vaaz kürsüsü	:Ahşaptan yapılan ve genellikle vaaz için kullanılan yüksek mekan.
yatık	:Yatırılmış durumda olan, dik olmayan, eğik.
yıldız model	:Kündekârî sanatında sıklıkla kullanılan bir model.

4.40. Lokantacılık

(Derleme-1)

Derleme Yeri ve Tarihi: Karaman-23.12.2017

Kaynak Kişi: Nasuh Özgüven

Lokantacı Nasuh Özgüven, 1952 yılında Karaman'ın Yeşildere Köyünde doğmuştur. İlkokul mezunudur. Mesleği, ustası Muzaffer Akın'dan öğrenmiştir. Mesleğini 51 yıldır icra eden Özgüven'in, bu mesleği 10 kişiye öğretmiştir.

(Derleme-2)

Derleme Yeri ve Tarihi: Karaman-23.06.2018

Kaynak Kişi: Ali Kaymaz

Lokantacı Ali Kaymaz, 1965 yılında Karaman’da doğmuştur. Ortaokul mezunudur. Mesleği, ustası ve aynı zamanda babası olan Kadir Kaymaz’dan öğrenmiştir. Mesleğini 41 yıldır icra eden Kaymaz’ın bu mesleği 20 kişiye öğretmiştir.

Meslekle İlgili Söz Varlığı:

Adana	:Ana malzemesi kıymadan yapılan ızgara.
artık sırtık	:Yemekte bırakılan kısımlar.
aşlık	:Buğday, mısır gibi tahıl, bunlardan yapılan çorbalık, bulgur gibi yemeklikler.
batırık	:İnce bulgurla hazırlanan sulu ve soğuk yemek.
beleş yemek	:Bedava yemek.
bellemek	:Öğrenmek.
beraber gitmek	:Birlikte gitmek.
bici	:Ciğer ve bulgurdan belli bir ayda yapılan yemek
bişirmek/ pişirmek	:Pişirmek, yemeye hazır hâle getirmek.
bol kepçe	:Fazlaca.
börtlemek	:Az haşlamak.
börtlenmek	:Haşlanmak, yanmak.
börtme	:Suda kaynatılmış ve içine nohut, badem, üzüm katılmış buğday.
cacık	:Yoğurdun içerisine rendelenmiş sebzelerin karıştırılması suretiyle yapılan soğuk meze.
calla	:Kuşbaşı et, patlıcan ve diğer sebzelerin güveç kapında pişirilmesi ile yapılan yemek.
cambul cambul	:Çok sulu yemek.
çirtma	:İnce doğranmış salatalık üzerine sarımsaklı yoğurt dökülerek yapılan salata, cacık (TDK, 2009: 1190).

orba	:Tavuk, mercimek, pirinç, tarhana gibi gıdalardan yapılan sıcak içecek.
dolma	:Domates, biber, patlıcan ve kabak gibi sebzelerin içerisine pirinç harcı konularak hazırlanan yemek.
döner	:Parça etlerin uzun bir demir şiş üzerine dizilmesi ve pişirilmesi suretiyle hazırlanan yiyecek.
dürüm	:Döner veya şiş kebabın lavaş ekmeğine dürölerek yapılan yiyecek.
etli yemekleri	:Ana malzemesi etle yapılan yemek.
garson	:Pastane, kahvehane ve lokanta gibi iş yerlerinde servis işlerini yürüten yardımcı personel.
gavurma/ kavurma	:Kavurma.
gavurmak/ kavurmak	:Kavurmak, yağda kızartmak.
gaygana/ kaygana	:Yumurta ve un , yağda kızartılarak yapılan bir çeşit omlet (TDK, 2009: 1944).
gızartma / kızartma	:Patlıcan, biber kızartması.
gönlü zengin	:Yardımsever, cömert.
gönülden geçirmek	:Bir şeyin olmasını istemek.
haşlama	:Kırmızı veya beyaz etin sebzelerle haşlanması ile yapılan yiyecek.
iskender	:Tirit ekmeği, döner, yoğurt, tereyağı ve domates sosu ile hazırlanan yiyecek.
kapama	:Sarımsaklı, az sulu et yemeği.
karnı yarık	:Kıymalı patlıcan yemeği.
keşkek	:Dövülmüş buğday ve sütle yapılan bir çeşit yemek.
köfte	:Kıymalık etin içerisine galeta unu, soğan, maydanoz, baharat vb. malzemeler katılarak hazırlanan yiyecek.
kuru fasulye	:Kuru fasulyeyle yapılan yemek.
kuşbaşı	:Kuşbaşı etlerin şişe dizilerek pişirilmesiyle yapılan yiyecek.

kuymak	:Un, tereyağ ve kaymakla yapılan bir tür tatlı.
lokanta	:Yemek pişirilip satılan yer, aşevi, restoran.
lokantacı	:Lokanta işleten kimse.
lokantacılık	:Lokantacının yaptığı iş.
maççık muççuk yemek	:Ağzı şapırdatarak yemek (TDK, 2009: 3101).
malak malak yemek	:Büyük lokmalarla yemek.
mıkla	:Sarımsaklı yoğurt ve yumurtayla yapılan çılıbır (TDK, 2009: 3181).
nohut yemeği	:Nohutla hazırlanan etli yemek.
pastırmalı	:Soğanlı pastırma yemeği.
pilav üstü kuru	:Pilav üzerine kuru fasulye dökülerek hazırlanan yemek.
salata	:Değişik sebzelerle hazırlanan soğuk meze.
sebzeli yemek	:Ana malzemeleri sebze olan yemek.
servis açmak	:Masayı yemek yiyecek duruma getirmek.
sulu pilav	:İçerisine kavrulmuş kemikli et konarak yapılan bulgur çorbası.
şiş	:Kuşbaşı etle hazırlanan ızgara.
yuvalak	:Bulgur ufağı ya da pirinç,ince çekilmiş kıyma ile yoğrulduktan sonra küçük küçük yuvarlanıp haşlanarak yapılan bir çeşit yemek.
zülbiye	:Yahni.

4.41. Marangozluk ve Mobilyacılık

(Derleme-1)

Derleme Yeri ve Tarihi: Karaman-25.01.2017

Kaynak Kişi: Halit Güven

Marangoz ve Mobilyacı Halit Güven, 1936 yılında Karaman’da doğmuştur. İlkokul mezunudur. Mesleği, ustaları Adil Göçmen, Hacı Tevfik Boynukalın’dan öğrenmiştir. Mesleğini 65 yıldır icra eden Güven’in, bu mesleği öğrettiği kimse yoktur.

(Derleme-2)

Derleme Yeri ve Tarihi: Karaman-13.06.2018

Kaynak Kişi: İsmail Tosun

Marangoz İsmail Tosun, 1953 yılında Karaman'da doğmuştur. Ortaokul mezunudur. Mesleği, ustası Abdullah Uysal'dan öğrenmiştir. Mesleğini 30 yıldır icra eden Tosun'un, bu mesleği öğrettiği kimse yoktur.

(Derleme-3)

Derleme Yeri ve Tarihi: Karaman-23.06.2018

Kaynak Kişi: Şaban Uysal

Marangoz ve Mobilyacı Şaban Uysal, 1954 yılında Karaman'da doğmuştur. İlkokul mezunudur. Mesleği, ustası Kemal Pirgon'dan öğrenmiştir. Mesleğini 50 yıldır icra eden Uysal'ın, bu mesleği öğrettiği 5 Kişi vardır.

Meslekle İlgili Söz Varlığı:

aba vakti yaba, yaba vakti aba	:“İşi zamanında yapan başarılı olur.” anlamında bir söz.
ağaç fırın küreği	:Fırındaki ekmekleri çevirmeye yarayan dikdörtgen biçiminde, kısa saplı tahta araç.
ahşap hamur teknesi	:İçerisinde hamur yoğurma işlemi yapılan özel kap.
ahşap torna bıçak seti	:Ahşap malzemeleri oymada kullanılan marangoz bıçak.
ananat	:Ekin demetlerini aktarmaya yarayan, üç, dört, beş, yedi çatallı olabilen, uzun saplı alet, dirgen.
atlık	:Boyundurukta öküzün boynunun altına gelen ağaç.
baston	:Ağaç veya metal malzemeden üretilen dayangaç.
beşik	:Çocukları uyutmak için ağaçtan yapılan iki tarafa sallanabilen alet.
beydanat	:Arabaya buğday vs. yüklemek ve harman savurmak için kullanılan üç, dört veya beş parmaklı, uzun saplı aygıt, yaba.
biladan	:Çınar ağacı.

bir ağaçtan hem okluk hem de bokluk olur :“Aynı sülaleden iyi de çıkar, kötü de.”

anlamında bir söz.

bişşek

:Yayık yaymada kullanılan ucunda yirmi santimetre çapında ağaç teker ve ortasına uzunca bir sap takılı olan alet.

bocut

:Çam ağacı veya topraktan yapılmış küçük testi, yuvarlak, kulpsuz testi.

boduç

:Ahşaptan yapılma su fiçisi.
(TDK, 2009: 740).

borda

:İki kanatlı büyük kapı, sokak kapısı

boyunduruk

:Çift sürececek hayvanın, sabanı eşit mesafede çekmek için uçlarında zevle bulunan ağaç.

cıgırak/ cıgırık

:Zil.

cizeme

:Tahta parmaklık.

çatal kazık yere batmaz

:“Çok yöneticisi bulunan işten hayır gelmez.”
anlamında bir söz.

çellik

:Çelik çomak oyunundaki kısa değneği uzağa fırlatmakta kullanılan uzun sopa.

çomak

:Çelik çomak oyunundaki kısa sopa.

çöğmel

:Sopa, değnek veya baston.

çömçe

:Kepçe veya büyük tahta kaşık.

daraba

:Tahta perde.

dedegülü

:Sabanla çift sürerken toprağın yufka veya derin kazılması için, oktaki bulunan deliklere takılan ağaç.

dibek

:bk. Havan.

dibek eli

:Havan içine katılan malzemeyi ezmek için kullanılan ağaç veya demirden yapılan tokmak.

diğren

:bk. Dirgen.

dilme

:Dört köşe kesilmiş ağaç, kereste.

diremek

:Bir şeyi dikine koymak, dayamak, durdurmak
(TDK, 2009: 1513).

dirgen	:Harmanda ekin sapları toplamaya yarayan demir ya da ağaçtan yapılan iki dişli tarım aleti.
dişemek	:Döven taşlarını değiştirmek, dövene diş takmak.
dişevi	:Dövende çakmak taşlarının takılacağı oyuklar.
doğrama tahtası	:Et, ekmek veya sebze doğramada kullanılan ahşap tahta.
döven/ düven	:Tarlada toplanan ekinleri dövmek suretiyle buğdayını ayırmaya yarayan altında çakmak taşı bulunan çiftçi aleti.
dülger	:Eski dönemlerde ağaç işleriyle uğraşan zanaatkar.
düzgü	:Binaların tavan, kapı ve dolap gibi doğramadan oluşan bölümü.
eğicmeç	:Kirman.
eğidemir	:Marangozların, semercilerin ve taşıcıların oyma ve delme işleminde kullandıkları demir kalem.
eğirtmeç	:Yün ip yapmak için artı şeklinde tahtadan yapılan alet.
elçek/ ellik	:Ekin biçerken orak eli kesmesin diye parmaklara takılan ağaç eldiver
elicek	:İplik bükülen çıkırığın el ile tutulan yeri.
ellerde illerde kalası	:Kimsesiz, öksüz, yetim kalasın anlamında ilenç.
ellik çorabı	:Ekin biçerken sol elin parmaklarına geçirilen eldiven şeklinde tahtadan yapılan bir araç (TDK, 2009: 1724).
evirgeç/ evraaç	:Ocakta yufka ekmek pişirmek için kullanılan ince, ağaç dalı.
eyef	:Kağnı ya da saban oklarını boyunduruğa bağlayan halka biçiminde bükülmüş ince ağaç (TDK, 2009: 1820).
fıçı	:İçine su konulan büyük su saklama kabı.

fırıldak	:Ahşaptan yapılan ve yandaki ipini çekmek suretiyle dönmeye başlayan oyuncak.
fişek	:Yayık tokmağı.
freze makinesi	:Delik delme veya yuvarlak oluşturma gibi işlevleri bulunan makine.
freze	:Bir deliğin ağız kısmını bollaştırmak amacıyla kullanılan oldukça hızlı döner burgu.
gönye	:Birbirine dik açı yaparak birleşen iki cetvelden oluşan araç.
götcek	:Tahtadan yapılmış oturak.
gövlek	:Tahta kova.
gözer	:İri gözenekli eleme aracı.
güzletme	:Borcunu hasat zamanından sonraya uzatma.
havan	:İçerisinde bir şey dövüp ezmeye yarayan, tahta veya metalden yapılan küçük ve derin kap.
hızar	:Keskin metal dişleri sayesinde keresteyi belirli ölçülerde kesmeye yarayan makine.
holaman	:Su kabı.
homurtkan	:Kendi kendine söylenen.
honamaz	:Kıskanç.
hortulamak	:Küsmek.
ilistir	:Kalbur, elek.
iskarpela	:Tahta, metal, taş gibi sert nesneleri işlemekte kullanılan çelik araç.
işkence	:Tahtaları sabit tutmak için kullanılan bir araç.
kafes	:İçerisinde değişik kuş türleri beslenen ahşap kuş evi.
kağnı	:Binek hayvanlarının çektiği yük taşımaya yarayan tahta araba.
kahretmek	:Üzölmek veya kırılgnalık göstermek.
kalbur	:Buğday eleme aracı.

kalınlık	:Keresteyi istenilen ölçüde kesmeye yarayan makine.
kasnak	:Silindir şeklindeki ahşap yer sofrası altlığı.
katır	:Çocukların bir ip yardımıyla çevirerek oynadığı ağaçtan yapılan topaç.
kayıt	:Araç, eşya.
kaytan	:Topaç ipi.
keniş	:Tahtalara delik ve oyuk açmaya yarayan marangoz aracı (TDK, 2009: 2744).
küsgüç	:Kısa kalın değnek (Ülkümen, 2012: 351).
marangoz	:Ahşaptan her türlü oyuncak veya küçük mutfak malzemeleri yapan kimse.
marangozluk	:Marangozların yaptığı iş.
maşa	:Çok nesneleri almada kullanılan çift kollu araç.
merdane	:Kalın oklava.
mişek	:Yayık kolu.
mobilya	:Evlerde oturma, yatma ve diğer işlerde kullanılan ve taşıma özelliği bulunan eşya.
mobilyacı	:Mobilya yapıp satan kimse.
mobilyacılık	:Mobilyacının yapmış olduğu iş.
nihale	:Ahşap çaydanlık ve tencere altlığı.
oklava	:Hamur açmaya yarayan uzun, yuvarlak mutfak eşyası.
övendire	:Çift süren hayvanı yönetmek, sabandaki çamurları temizlemek işlerinde kullanılan değnek ucuna çivi yerleştirilmiş araç.
pelit	:Palamut ağacı ve bu ağacın meyvesi.
planya	:Keresteyi düzeltmeye yarayan büyük rende.
rende	:Odun parçasının kabasını almaya yarayan makine.
saban	:Ucuna takılan demir sayesinde toprak işleme görevini yapan alet.

saban oku	:Sabanın ortasındaki uzun ve düz ağaç.
sabanın sapına yapışan el açmaz	:“Emek veren, çalışan hiçbir zaman başkalarına muhtaç olmaz.” anlamında bir söz.
senit	:İki ayaklı, yuvarlak hamur açma tahtası.
sepet	:Bitki dallarından örülerek yapılan pazar eşyası taşıma aracı.
sıyırkaç	:Marangoz rendesi.
sıyırğı	:Kar küremekte kullanılan tahta araç.
sini altlığı	:Sini altına konan ayaklı sehpa
söve	:Kapı ve pencerenin yerleştiği kasa, çerçeve (Gülensoy, 2011: 808).
susak	:Pınarlardan su içmek için çam ağacından oyulmuş su kabı.
şinik	:Ağaçtan yapılan buğday ölçeği.
tabla	:Üzerine malzeme konulan tahta tepsi.
takılak	:Erguvan ağacının dalından yapılan bir tür çocuk oyuncuğı (Duru vd., 2016: 134).
taklamak	:Ağacı parçalara ayırmak.
tapan	:Su içmek için oyulan ağaç.
tekne	:İçerisinde hamur yoğurulabilen ağaçtan yapılan büyük yayvan kap.
tengerlek	:Yuvarlak (Mısırlıoğlu, 2008: 80). (Mısırlıoğlu, 2008: 83).
tezgene	:Genellikle inşaat malzemesi taşımada kullanılan ağaçtan yapma sedyeye benzer dört kollu araç (Mısırlıoğlu, 2008: 80).
tokaç	:bk. Tokuç.
tokuç	:Çamaşır yıkamakta kullanılan yassı ağaç gövdesi ile ahşap saptan oluşan araç.
topaç	:Çocukların sicim sarıp çevirdikleri armut biçimindeki oyuncak.

törpü	:Ağaç malzemelerde kabuğunu düzlemeye yarayan yüzeyi kirtişli metal araç.
trabzan	:Merdiven kenarlığı.
tuluk	:Keçi derisinden yapılan içerisinde yayık yayılarak yağ ve ayran çıkarılan deri kap.
üvendre	:Ucu çivili uzun sopa (Mısırlıoğlu, 2008: 82).
yaba	:Harman savurmakta kullanılan ucu çatallı tahta kürek (Doğan, 2014: 1793).
yağrık	:Et kıymak,odun yarmak için alta konulan tahta, kütük.
yarenlik	:Söyleşi, dostluk.
yatar testere	:Ahşap üzerinde dairesel parçalar kesmek, kanal açmak gibi birçok işlevleri yerine getiren testere.
yayık	:bk. Tuluk.
yüklük	:Ağaçtan yapılma gömme dolap
zanaat	:Deneyim ve ustalık gerektiren iş.
zanaatkâr	:İş ve meslek sahibi olan kimse.
zevle	:Ağaç veya demirden yapılan boyunduruğun uç kısımlarında ikişer tane bulunan kavrama aleti.

4.42. Nalbantlık

(Derleme)

Derleme Yeri ve Tarihi: Karaman-16.03.2017

Kaynak Kişi: Yusuf Yalçınkaya

Nalbant Yusuf Yalçınkaya 1948 yılında Karaman’da doğmuştur. İlkokul mezunudur. Mesleği, ustası Ali Rıza’dan öğrenmiştir. Mesleğini 50 yıldır icra eden Yalçınkaya’nın, bu mesleği öğrettiği hiç kimse yoktur.

Meslekle İlgili Söz Varlığı

acemi nalbant gâvur eşeğinde öğrenir	:“İnsanlar ustalığı kıymetsiz malzemeler üzerinde çalışarak öğrenir.” anlamında bir söz.
açık nal	:Faytonculukta kullanılan nal çeşidi.

apse bıçağı	:Bineklerin tırnak diplerindeki iltihabı temizlemede kullanılan bıçak.
at alamıyorsan nalını al	:“Küçük de olsa tasarruf yap.” anlamında bir söz.
at nallanırken kurbağalar ayak uzatmaz	:“Büyükler konuşurken, küçükler konuşmaz.” anlamında bir söz.
ata binen nalını, mihini arar	:“Kıymetli şeylerin ayrıntıları da önemlidir.” anlamında bir söz (Aksoy, 2016: 158).
başağı	:Hayvanın başına takılan ip, yular (TDK, 2009: 550).
başbağı	:Sığırların boynuzuna bağlanan kısa ip (TDK, 2009: 554).
bir mih bir nal kurtarır, bir nal bir at kurtarır	:“Yaşadığımız hayatta en küçük ayrıntılara verilen önem büyük felaketlerin önüne geçer.” anlamında bir söz.
bir nalına bir mihine vurmak bir at dört nalın üstünde daima kişneyip durmaz	:“İki tarafı da idare etmek.” anlamında bir söz. :“İnsanlar her zaman kendini yenilemelidir, aksi takdirde yetersiz duruma düşer.” anlamında bir söz.
boyunsalık	:Hayvanın boynu altından geçen, gеме ve yulara takılı ip (TDK, 2009: 748).
çekiç	:Nesneleri çakma ve dövme işlerinde kullanılan araç.
çelik sikke	:Çelikten yapılan ve nalın deliklerini açmaya yarayan enli çivi.
çivi çıkar ama yeri kalır	:“Acı söz ve yaşanan kötü tecrübe, hiçbir zaman unutulmaz.” anlamında bir söz.
çivi çiviye söker	:“Yaşanılan sıkıntılı durumu, bir başka yeni tecrübe unutturur.” anlamında bir söz.

çürük tahta çivi tutmaz

:“Gerçek niteliğini yitirmiş bir şey ne kadar uğraşılırsa uğraşılsın, onu eski durumuna getirmek imkânsızdır.” anlamında bir söz.

eğleşmek

:Sohbet edip hoşça vakit geçirmek.

emekdar

:Bir işte çok emeği olan.

fasarya

:Boş söz.

gayor etmek

:Hayvanın tırnağını yontarak eski nalı yeniden çakmak.

golük

:Büyük baş hayvanlar (TDK, 2009: 2099).

halat

:Binek hayvanlarını bağlamaya yarayan oldukça sağlam ve enli ip.

hem nalına hem mihına vurmak

:“Herkesin hoşnut kalacağı şekilde söz ve davranışta bulunmak.” anlamında bir söz.

kaldı üç nal ile bir at

:“Çok zor durumları gerçekleştirmeye çalışan kişi beyhude çabadadır.” anlamında bir söz.

kapalı nal

:Binek hayvanlarının ayağına çakılmak üzere imal edilmiş nal.

kayarkamak

:Hayvanın eski nallarını onarmak, eski nalın çivilerini yenilemek.

kerpeten

:İki parçadan oluşan ve genellikle çivi sökmede kullanılan alet.

kısa çivi

:Nalın türüne göre çakılan kısa çivi.

muhre

:Nalça çivisi.

mühre

:Ocaktan çıktıktan sonra şekil verilen nallara çivi delikleri açmak için kullanılan ucu sivri alet.

nal

:Binek hayvanlarının ayaklarının altına çakılan u şeklini andıran demir parça.

nal çantası

:Nalbantların kullandıkları aletleri koydukları alet çantası.

nal çekici

:Çekice benzeyen, vuruş yapan geniş kısmı pürtüklü, nalın çivisini çakmaya yarayan çekiç türü.

nal dövme çekici	:Nalbantların nal dövme işlerinde kullandığı çekiç.
nal toplamak	:Bir yarış ortamında diğer yarışçılardan epey geride kalmak.
nalbant	:Nal çakma işlerini meslek edinen meslek erbabı.
nalbant keskisi	:bk. Suntıraç.
nalbantlık	:Nalbantın yaptığı iş.
nalbur	:Nal yapan demirci.
nalburiye	:Çivi, menteşe ve kilit gibi gereçler.
nallama	:Binek hayvanlarının ayağına uygulanan nal çakma işlemi.
nallamak	:Öldürmek.
nalları dikmek	:Vefat etmek.
oygu	:Atların tırnaklarının fazlalığını kesmek için kullanılan ağaçtan bir sapı bulunan kesme aleti.
peri	:Küçük çivi, ayakkabı çivisi.
sunturaç	:Nalbantların kullandığı bir sap ve enli bir bıçaktan oluşan hayvan tırnağını yontma bıçağı.
takavcı	:Nalbant.
takoz	:Atları nalladıktan sonra kalan tırnakları temizlemek için ayaklarının konduğu ağaç kütük.
tokmak	:Tırnağı bıçakla kesmek için kullanılan, ağaçtan yapılan alet.
toynak bıçağı	:Suntıraç.
törpü	:Nal çakılmadan önce ve nal çakıldıktan sonra kullanılabilen yüzeyi pürüzlü alet.
törpülemek	:Nal çakılacak tırnağın kenarlarını sunturaç yardımıyla düzeltmek.
urgan	:Halat.
usta	:Bir meslek alanında işin ehli olmuş kimse.
uzun çivi	:Nalın türüne göre çakılan uzun çivi.

yavaşı

:Azgın ve huysuz binek hayvanlarını yola getirmek için ağızlarına takılan tahta kısıkaç.

yok devenin nalı!

:“Oldukça abartılı.” anlamında bir söz.

zimba

:Nala çivi delikleri açmaya yarayan ucu sivri, enli demir çivi.

4.43. Okçuluk

(Derleme)

Derleme Yeri ve Tarihi: Karaman- 29.05.2018

Kaynak Kişi: Osman Gözel

Geleneksel Türk Okçuluk Sanatçısı Osman Gözel, 1972 yılında Karaman’da doğmuştur. Yüksekokul mezunudur. Mesleği, kendisi öğrenmiştir. Mesleğini 15 yıldır icra eden Gözel’in, bu mesleği öğrettiği hiç kimse yoktur.

Meslekle İlgili Söz Varlığı

adi gez

:Ok gövdesinin arka kısmının bir kertik oluşturacak şekilde yontulmasıyla yapılan gez türü (tirendaz.com, 2018).

akça ağaç

:Okçulukta yay yapımında kullanılan sert yapılı bir ağaç türü.

anataşı

:Menzil açmak isteyen kimsenin attığı okun düştüğü yere dikilen taş.

ayak

:Okun on yedi ila yirmi dört arasında kalan bölümü.

bakkam gez

:Gezin iki dudağının bakkam ağacından yapıldığı gez türü (tirendaz.com, 2018).

baldır

:Okun göbekten on yedinci kısma kadar olan bölümü.

balık tutkalı

:Okçulukta kullanılan bazı balıkların hava kesesi ve Mersin balığının damağından yapılan tutkal.

baş

:Yayın uç kısımları.

başpare gez	:Ayrı ve tek bir parçadan yapıp okun arkasına yapıştırılan gez türü (tirendaz.com, 2018).
berger	:Atışı başarılı bir şekilde yapabilmek amacıyla okun yaydan temasını azaltarak ayrılmasına yay-kiriş açısının ayarını düzenleyen parça (dersimiz.com, 2018).
boğaz	:Ok bölümlerinden ilk dört kısmı.
camız boynuzu	:İneklere göre daha uzun boynuzları ve siyah kılları bulunan büyükbaş hayvan.
çapa	:Kirişin yüzde, sabit noktaya çekilmesi.
çavuş oku	:Daha çok kemik ya da hafif metalden yapılan, oldukça kuvvetli ses dalgası oluşturan temren.
çega tutkalı	:Osmanlı kayıtlarında öküzün bacak sinirlerinden yapılan ve yay yapımında kullanılan bir çeşit tutkal.
çilek	:Kabzanın orta yeri.
dayanak noktası	:Elin çeneye doğru sabitlendiği ve kiriş ipinin yüzle temas ettiği nokta.
destar bozmak	:Okun menzile düştüğünü işaret etmek.
endam	:Okun şekli.
gez	:Ok arkılığı.
gezleme	:Okun kirişe yerleştirilmesi.
göbek	:Okun bölümlerinde on birinci kısım.
göğüs	:Okun boğaz ve göbek arasında kalan kısmı.
gövde	:Okun temren ile yelek arasında kalan kısmı.
hadde putası	:Bir nevi nişan oku.
hareke	:Ok atarken duraklayıp nefes kesme ve heyecanı dindirme.
hava gezi	:Okun düştüğü yer (osmanlıyay.com, 2018).
heki	:Bir hafif yay türü.
kabak	:At okçuluğunda direk üstüne dikilen hedef.
kabza	:Yayın ortasındaki tutulan yer.

kandil	:Ok mahfazası.
karatabak	:Bir tür ok.
kasan	:Yayın kavis veren yan kısmı.
kaş	:Zingirin arkasındaki deri parçası.
keman	:Yay.
kemankeş	:Okçu.
kepade	:Gevşek yay.
kepaze	:İdman yayı.
keş	:Ok çekmek.
kiriş	:Bükülerek kurutulmuş hayvan bağırsağı.
limb	:Yayın uzun ve eğri olan bölümü.
manda boynuzu	:bk. Camız boynuzu.
menzil atışı	:Uzun mesafe atışı.
meydanlık	:Kirişin ortasına sarılan ip.
ok	:Ağaçtan veya kamıştan yapılmış bir ucu sivri ve oldukça düzgün olan değnek.
okçu	:Ok yapıp satan ve kullanan kimse.
okçuluk	:Ok yapıp satma işiyle meşgul olan meslek dalı.
okluk	:Deri ya da kumaştan yapılan dış kısmı süslü ok koyma torbası.
parmaklık	:Parmaklara takılmak için kauçuk ya da deriden üretilen kirişte sabitleme görevini yapan araç.
peykan	:bk. Temren.
pişrev	:Okçuluğa başlamadan önce yapılan antrenman.
puta	:Er okçuluğunda hedef.
puta ebrisi	:Nişan oku.
rani	:Ok atan, atıcı.
remi	:Ok atmak.
sadak	:bk. Okluk.
sakal	:Okun ucunda bulunan temrenin üzerinde bulunan tüy.
sal	:Yayın hafif kavisli esneyen kısmı.

sinir	:Öküzün bacak siniri.
soya	:Okun ucuna kemikten takılan başlık.
şası	:bk. Zingir.
şast	:Menzile atılan okun sağ tarafı.
şiri-mahi	:Balık dışından yapılan zincire verilen ad (osmanlıyay.com, 2018).
temren	:Ok ucu.
terkiş	:Farsça okluk manasına gelen sözcük.
tir	:Ok.
tonç kertığı	:Uçlarında kiriş ilmiklerinin takıldığı oyuklara verilen genel ad.
yay	:Arasına ip geçirilerek okun fırlamasını sağlayan kıvrık ve esnek araç.
yelek	:Okun havada düzgün uçmasını sağlamak için kuyruk kısmına takılan kaz, kartal gibi kuşların tüyleri.
zehgir	:Yayı çekerken kullanılan yüzük.
zehirli temren	:Temren ucuna zehir bulundurulmuş hazneler taşıyan öldürme amacı güden temrenler.
zengerdan	:Bir nevi ok.
zıh	:Okçunun başparmağını geçirdiği yüzük.
zingir	:Okçu yüzüğü.

4.44. Saatçilik

(Derleme-1)

Derleme Yeri ve Tarihi: Karaman-13.04.2017

Kaynak Kişi: İskender Ekinci

Saatçi, İskender Ekinci 1962 yılında Karaman'da doğmuştur. İlkokul mezunudur. Mesleği, ustası Cevdet Aydemir'den öğrenmiştir. Mesleğini 43 yıldır icra eden Ekinci'nin, bu mesleği öğrettiği beş kişi vardır.

(Derleme-2)

Derleme Yeri ve Tarihi: Karaman-12.01.2018

Kaynak Kişi: Durmuş Akın

Saatçi, Durmuş Akın 1942 yılında Karaman'da doğmuştur. İlkokul mezunudur. Mesleği, ustası Ertuğrul Küçükkoğlu'dan öğrenmiştir. Mesleğini 53 yıldır icra eden Akın'nın, bu mesleği öğrettiği beş kişi vardır.

(Derleme-3)

Derleme Yeri ve Tarihi: Karaman-12.01.2018

Kaynak Kişi: Aziz Çetin

Saatçi, Aziz Çetin 1974 yılında Karaman'da doğmuştur. İlkokul mezunudur. Mesleği, ustası Durmuş Akın'dan öğrenmiştir. Mesleğini 32 yıldır icra eden Çetin'in, bu mesleği öğrettiği kimse yoktur.

Meslekle İlgili Söz Varlığı

akrep	:Saatin iki ibresinden küçük olan gösterge.
cam	:Saati her türlü dış maddelerden koruyan, saatin çeşidine göre değişik tür ve şekillerde imal edilen ana malzeme.
cep saati	:Cepte taşınmak için özel olarak tasarlanmış ve farklı çeşitleri olan araç.
çekiç	:Saat parçalarını yerleştirmede kullanılan küçük çekiç türü.
çember	:Saat motorunun kasaya sabitlenmesini sağlayan plastik çerçeve.
çift	:Küçük çivileri almaya yarayan cımbız.
deri kayış kordon	:Saat, madalyon gibi şeyleri asmaya yarayan ince deri şerit.
dijital saat	:Zamanı dijital rakamlarla gösteren saatlerde genellikle tarih, alarm, telefon rehberi hatta hesap makinesi gibi özellikleri olabilen saat.
duvar saati	:Duvar askı ile sabitlenmek için özel olarak tasarlanmış ve farklı çeşitleri olan saat.

eye	:Metalden yapılma yüzeyi pürüzlü düzeltme aracı.
kadran	:Saatin ön kısmındaki rakam, yazı ve sembollerin bulunduğu düzlem.
kapak açma çakısı	:Saat kapağını açmaya yarayan uç kısmı ince küçük bıçak.
kapak kapatma presi	:Pil değiştirdikten sonra kapağı kapatmaya yarayan alet.
kasa	:Saat makinesinin ve diğer aksamalarının monte edildiği metal kutu.
kayış delme aleti	:Saat kayışlarını delik açmaya yarayan uç kısmı ince keskin araç.
kol saati	:Kola takılan ve zamanı gösteren araç.
köstek	:bk. Cep saati.
kronometre	:Zaman aralıklarını ölçmeye yarayan hassas bir saat.
makine	:Saatin çeşidine göre imal edilen ve çalışmasını sağlayan cihaz.
masa saati	:Masalar için özel olarak tasarlanmış ve farklı türleri olan saat.
mekanik saat	:İçerisindeki mekanizmaya yüklenen bir enerjiyi, ölçülü bir şekilde ritmik hareketlere çevirerek, bunu insanların algılayabileceği bir şekilde zaman ölçümü olarak sunan saat.
metal çelik kordon	:Metal malzemeden üretilen kordon.
metal kasa	:Saat makinesinin ve diğer aksamalarının monte edildiği metal muhafaza kutusu.
otomatik saati	:Pile ihtiyaç duymadan çalışan saat.
ölçme aleti	:Saat pilini ölçmeye yarayan elektronik cihaz.
pil	:Kimyasal enerjiyi elektrik enerjisine çevirmek suretiyle bu enerjiyi bünyesinde depolama kapasitesine sahip cihaz.

pilli saat	:Pille çalışan saat.
pim	:Birbiri üzerine gelen ya da iç içe geçen parçaları birbirine tutturmaya yarayan metalden yapılan bir tür çivi.
plastik kasa	:Saat makinesinin ve diğer aksamalarının monte edildiği plastikten yapılan kutu.
plastik saat kayışı	:Plastik malzemeden üretilen kordon.
saat	:Günün hangi saati olduğunu gösteren araç.
saat makine yağı	:Saat temizliğinde kullanılan özel bir tür makine yağı.
saat monte sehpası	:Saat parçalarını sökerken kullanılan mengene.
saatçi	:Saat tamir ve yapım işleriyle uğraşan meslek erbabı.
saatçilik	:Saatçinin yaptığı iş veya meslek.
saatçi büyüteci	:Küçük saat parçalarını söküp monte etmede kullanılan göze takılan mercek.
saati saatine	:Tam zamanında.
saati saatine uymamak	:Bir anı, bir anına benzememek.
sarkaç	:Sabit bir alanda mevcut ağırlığının etkisiyle salınım hareketini yapan sert madde.
sıvı silikon	:Saat kapağının açılması için çerçeve etrafına sürülen kimyasal madde.
sıyırma aleti	:Saat içerisindeki parçaları monte etmeye yarayan özel sökü tornavidası.
silikon saat kayışı	:Silikon malzemeden üretilen kordon.
susta	:bk. Pim.
tekstil kumaş kordon	:Tekstil ürünü kumaş malzemeden üretilen kordon.
temizleme fırçası	:Saat parçalarını temizlemeye yarayan kıldan yapılmış, ağaç saplı araç.
temizleme macunu	:Saat temizlemede kullanılan kimyasal macun.

toka	:Saat kayışının iki ucunu birbirine bağlamaya ve tutmaya yarayan araç.
tornavida	:Saat vidalarını monte etmeye yarayan ucu düz veya yıldız şeklinde olan araç.
yağlama çubuğu	:Saat motoru parçalarını yağlamaya yarayan metal çubuk.
yapıştırıcı	:Plastik malzemeleri yapıştırmada kullanılan özel kimyasal madde.
yelkovan	:Saatin, dakikalarını gösteren ve büyük olan gösterge çubuğu.
zemberek	:Mekanik saatlerin arkasındaki monet edilen vidalar sayesinde kurulan ve çeşitli parçalarını hareket ettiren yay. çubuğu.

4.45. Saraçlık

(Derleme)

Derleme Yeri ve Tarihi: Karaman-24.01.2017

Kaynak Kişi: Hasan Günaştı

Saraç Hasan Günaştı, 1948 yılında Karaman’da doğmuştur. İlkokul mezunudur. Mesleği ustası Necdet Alpaslan’dan öğrenmiştir. Mesleğini 55 yıldır icra eden Günaştı’nın, mesleği öğrettiği hiç kimse yoktur.

Meslekle İlgili Söz Varlığı

acıdamak	:Atların ağzına vurulan gem, kantarma (TDK, 2009: 45).
açık eşkin	:Atın sık ve çevik adımlarla yürüyüşü (TDK, 2009: 59).
adam ölür eseri kalır, eşek ölür semeri kalır	:“Faydalı işler yapan kişiler hep hayırla anılır.” anlamında bir söz.
afarlamak	:Afallamak.

afartmak	:Mübalağa etmek, ofartmak, şişirmek (TDK, 2009: 71).
afkalamak	:Örselemek, buruşturmak, hırpalamak (TDK, 2009: 73).
alık	:Eğer, semer, palan, hayvanın beline konulan eski çul (TDK, 2009: 216).
Allah işini gücünü rast getirsin	:“İşini gücünü kazasız belasız yap” anlamında bir söz.
anladı ama palan guskun koymadı	:“Anlayıncaya kadar çok zarar verdi” anlamında bir söz.
at binenin kılıç kuşananın	:“Her şey o işin erbabıyla daha fazla üretkenlik kazanır.” anlamında bir söz.
ata eğer gerek, eyere er gerek!	:“Bir iş için önce malzemeler hazırlanmalı, sonrasında ise bu işi çekip çevirecek iyi bir yönetici bulunmalıdır.” anlamında bir söz (Aksoy, 2016: 158).
altlık	:Eyer takımının altına serilen halı, kilim veya keçe gibi örtü.
başlık	:Koşum takımında hayvanın baş kısmının geçirildiği bölüm.
belleme	:Soğuk günlerde binek hayvanlarının üzerine örtülen sırt örtüsü.
bıçkı	:Deri kesmede kullanılan ağaç saplı, ucu keskin üçgen demiri bulunan bir alet.
biz	:Meşine delik delmeye yarayan ahşap saplı büyük iğne.
boyun tasmaı	:İneklerin boynuna takılan yanlarında sivri demir parçaları bulunan başlık.
büyük hadde	:Büyük kayışları sıkıştırmaya yarayan alet.
büyük makas	:Ağız kısmı geniş bir makas.
çeki kayışı	:Atı çekmeye yarayan ve arabada yan kayış görevi gören kemer.

izgi pergeli	:Meşin üzerine çizgi çizmeye yarayan pergel.
ulu düzmek	:Giyim kuşamına dikkat etmek.
dizgin	:Koşum takımında araç sürücüsünün kontrolündeki uç kısmı game bağılı deri kemer.
dizgin başlığı	:Eyere binmek için yapılan kayış.
dizgin kayışı	:El dizgini görevini yapan kayış.
dokunmak	:Temas etmek.
düzen	:Alet edevat takımı.
el baskısı	:Altı farklı ağız bulunan ve altı çeşit delik açabilen pense.
embel	:Koşum atlarının hızlı gitmesi için ucunda sivri bir metal bulunan sopa.
eşegini dövmeyen palanını döver	:“İnsanlar güç yönüyle daima kendinden güçsüzlerle uğraşır.” anlamında bir söz.
eyer	:Binek hayvanlarının sırtına konulan üzerinde oturmak ya da yük taşıyabilmek için yan taraflarında üzengisi olan özel oturak.
eyer çatısı	:Tahtadan yapılan, eyerin ana iskeleti olan kafes biçiminde bölümü.
eyer kayışı	:Eyerin ön ve arkasında bulunan, binicinin öne ve arkaya kaymamasını sağlayan çıkıntılı bölme.
eyer takımı	:Eyerle birlikte kullanılan başlık, dizginler, üzengi, göğüslük, kolon, nal çantası gibi nesnelerin tamamı oluşturan biniş takımı (TDK, 2011: 840)
gem	:Bineği yönlendirmek için ağızına yerleştirilen ve dizginlere ilıştırılan parça.
gemi aızıya almak	:Şımarıka davranmak.
golan	:Bineğe vurulan semeri bağlayan geniş dokuma şerit.
golcak	:Koyun sağarken, iş yaparken kadınların koluna geçirdikleri ucu lastikli bez.

gongurdak	:Bineğin boynuna takılan ve boncuk aralarına takılan küçük zil.
goşum/ koşum	:Dizgin.
göğüslük	:Bineğin göğüs kısmına takılan kayış.
gömlek	:Hamutu düşemesini engelleyen bir kayış.
gözlüklü başlık	:Binek hayvanlarının baş kısmına takılan ve görmeyi engelleyen meşin örtü.
gusgun	:At veya eşeğin kuyruğunun altından, semer ve eyere bağlanan bağ (Ülkümen, 2012: 340).
gürgen ağacı	:Hamut ağacının iskeletinin yapıldığı ağaç türü.
hadde	:Kayışları sıkıştırmaya yarayan alet.
hamut kulağı	:Hamutun yan kenarında bulunan manda derisinden yapılan kayışların takıldığı çıkıntılı kısım.
hamut	:Atın boynuna takılan elips şeklinde keçe boyuduruk.
havut	:Deve koşum takımı.
iskelet	:Hamutun ağaç kısmı.
kalıp	:Değişik modellerdeki ağaçtan oyulmuş özel kalıp modelleri.
kamçı	:Kamçı.
kantarma kayışı	:Binek hayvanlarının baş kısmına takılan bir kayış.
karın altı kuşaması	:Eyeri atın sırtına sabitleştirmede kullanılan kayıştan imal edilen bağlama kayışı.
kayış	:Farklı amaçlarla kullanılan dar ve uzun kösele parçası (TDK, 2011: 1364).
kayış inceltme tıraş bıçağı:	Kayışları incelemek için kullanılan tıraş bıçağı.
keçe	:Hamutun iskeleti ile deri kısmı arasına konulan yün dokuma.
kerpeten	:Çivi sökmeye yarayan alet.

keser	:Bir ağaç sap ve uç kısmı keskin çelikten oluşan ağaç yontma aleti.
kesim makinesi	:Deriyi kesmede kullanılan özel makine çeşidi.
kıpraşmak	:Kımıldamak.
kırbaç	:Kalın deriden yapılan ve atın hızlı hareket etmesi için kullanılan araç.
kırklık	:Meşini kesmeye yarayan makas çeşidi.
kıytırık	:Sıradan, derme çatma.
kilte	:Kayışlara takılan kilitleme aracı.
kocacık	:Semerin arka kısmında urgan takılan demir ya da tahta çengel (TDK, 2009: 2892).
koşum	:Bineği çekeceği araca bağlamak için vücudunun çeşitli bölgelerine sarılan kayış takımı.
koşumculuk	:Koşum yapma işi.
kulan	:Hayvanın kuyruk altından tek kayışla geçirilerek eyere toka ile sabitleştirilen kalın, 5-6 cm genişliğinde bir dokuma şerit.
kuskun	:Bineğin kuyruk altından tek kayışla geçirilerek eyere toka ile sabitleştirilen ve hayvanın yokuş indiği sırada eyerin öne kaymasını önleyen araç.
küçük hadde	:Küçük kayışları sıkıştırmaya yarayan metal araç.
manda boynuzu	:Halkadan geçirilen deriye yuvarlak şekil vermek için kullanılan alet.
manda derisi	:Koşum malzemelerinin yapımında kullanılan deri.
meket	:Ağaçtan yapılan deriye çizgi ve nakış atmaya yarayan çift ağızlı sivri uçlu makas.
merege	:Rahvan türü binek atları için üretilen süslemeli bir semer.
meşin	:İşlenmiş koyun veya manda derisi.
mıh çıkar yeri kalır	:“Kötülük ne kadar telafi edilmeye çalışılsa da mutlaka izi kalır.” anlamında bir söz.

nalpara kolu	:Deriyi düzeltmek için kullanılan alet.
nazarlık	:Hayvanların alnına takılan mavi boncuklu kolye.
övendire	:bk. Embel.
palan	:Eşek veya katır semeri.
paldum	:Semerini sabitlemede kullanılan kayış.
pergel	:Manda derisi üzerinden kayışı düzgün kesmek için kullanılan alet.
sanayi tipi dikiş makinesi	:Derinin dikilecek kısmını işleyen özel makine.
saraciye	:Deri ve muşamba gibi malzemelerden yapılan bavul, çanta, cüzdan, kemer türü ürünlerin tamamı (TDK, 2011: 2033).
saraç	:Binek takımı çeşitleri, bavul ve çanta türünde gereçleri yapan ve satan sanatkâr.
saraç bıçağı	:Meşini kesmeye yarayan iki tarafı da keskin bıçak.
saraçhane	:Deri ürünleri imalathanesi (TDK, 2011: 2033)
saraçlık	:Saracın yaptığı iş veya meslek.
sarka	:Hasır işlemeli bir binit malzemesi.
sedemka	:bk. Kulan.
semer	:Ana iskeleti ağaçtan üretilen binit malzemesi (TDK, 2011: 2063).
sıyırıcı makinesi	:Eyer yapımında kullanılan makine çeşidi.
sineklik	:Hayvanların yüzüne sineklerin konmasını engelleyen, renkli iplerden örülme özel bir örgü.
sülebent	:Üç tane bağlantı yeri bulunan ve eyerin kaymasını engellemede kullanılan kayış.
şebeş	:Atın ağzına takılan ince silindirik şeklindeki demir parçası.
tığ	:Saraçların kullandığı özel iğne.
üzengi kayışı	:Üzengi demirine monte edilmiş tokalar yardımıyla eyere bağlanmasını sağlayan kayış.

üzengi taşı	:Kemerin iki yanındaki ayaklar üstünde bulunan ilk taş.
üzengi	:Eyerin iki tarafında sabitlenen binme esnasında kullanılan alt kısmı düz demir ayaklık.
üzengileme	:Üzengilemek işi.
üzengilemek	:Koşturmak için hayvana üzeni takmak.
üzengilenme	:Üzeni takma işi.
yamçı	:Kamçı.
yan kayışı	:Hamuttan arabaya uzanan ve arabayı çeken ana kayış.
yular	:Hayvanı bir yere bağlamak veya önünde yürüyerek çekmek için kullanılan ip, kayış.
zahma	:Üzeni kayışı.
zımba	:Üzerine çekiçle vurulmak suretiyle deriyi delmeye yarayan alet metal delgeç.

4.46. Sayacılık

(Derleme)

Derleme Yeri ve Tarihi: Karaman-01.01.2018

Kaynak Kişi: Recep Demirbaş

Sayacı Recep Demirbaş, 1973 yılında Karaman’da doğmuştur. İlkokul mezunudur. Mesleği, ustası Mehmet Konuksever’den öğrenmiştir. Mesleğini 34 yıldır icra eden Demirbaş’ın, bu mesleği öğrettiği 1 kişi vardır.

Meslekle İlgili Söz Varlığı

aksesuar takma makinesi	:Sayaların üzerine metal aksesuar malzemelerini takmaya yarayan makine.
ayakkabı modeli	:Yapılacak ayakkabının üç boyutlu uygulama modelini yansıtan örnek.
bileyi taşı	:Bıçak veya kesici aletleri bilemeye yarayan kumtaşı veya zımpara taşından yapılan taş.
çocuk çömlek	:Çoluk çocuk, cümbür cemaat.

çömelmek	:Dizlerini bükerek oturmak.
eğе	:Maden, tahta gibi maddeleri; yontmak, düzeltmek, parlatmak gibi işler için kullanılan, saplı, ensiz ve uzunca, üzeri çok ince pürtüklü, sert çelikten yapılmış araç (TDK, 2011: 759).
kapsül	:Derinin üzerine geçirilen yuvarlak, küçük ve metal başlık.
kıvırma makinesi	:Derinin eklenti kısımlarını modeline göre özel olarak kıvırmaya yarayan sayacı makinesi.
kıvırmak	:Deriyi büküm yerlerinden katlama işi.
makas	:Deriyi kesmede kullanılan özel bir makas çeşidi.
masat	:Bıçak bilemekte kullanılan, çelikten yapılmış, çubuk biçiminde araç (TDK, 2011: 1631).
mermer	:Deriyi yapıştırma işlemi sırasında kullanılan düz mekân.
pergel	:Deriyi belirli ölçülere göre tasnif etmede kullanılan ölçü aracı.
pim	:Birbirine bağlantılı parçaları tutturma görevini yapan bir tür metal çivi (TDK, 2011: 1925).
regola yapmak	:Kesilmiş deri parçalarını belirli ölçülerde birleştirme işlemi.
saya	:Ayakkabının yumuşak üst bölümü (TDK, 2011: 2046).
saya dikme makinesi	:Saya parçalarını dikmeye yarayan özel bir makine.
saya tıraş bıçağı	:Saya parçalarının kenarlarının düzeltmeye yarayan usturaya benzer özel bir bıçak.
saya tıraş makinesi	:Saya parçalarını düzeltmeye yarayan özel bir makine.
sayacı çekici	:Sayacıların deri parçalarını birleştirmede kullandıkları çekiç türü.

sayacı	:Ayakkabıların sayalarını hazırlayan kimse (TDK, 2011: 2046).
sayacılık	:Sayacının işi (TDK, 2011: 2046).
tabansız	:Korkak.
tıraşlamak	:Saya üzerindeki fazla olan deri parçalarını tıraş bıçağı yardımıyla temizleme işlemi.
yapıştırıcı sürme makinesi	:Saya parçalarını yapıştırmada kullanılan yapıştırma makinesi.
zimba makinesi	:Saya üzerindeki alanları zimba ile tutturmaya yarayan makine.

4.47. Simitçilik

(Derleme-1)

Derleme Yeri ve Tarihi: Karaman-13.04.2017

Kaynak Kişi: Kemal İzci

Simitçi ve fırıncı Kemal İzci, 1970 yılında Erzurum’da doğmuştur. İlkokul mezunudur. Mesleği, ustası Ali İhsan Gürbez’den öğrenmiştir. Mesleğini 30 yıldır icra eden İzci’nin, bu mesleği 10 kişiye öğretmiştir.

Meslekle ilgili Söz Varlığı

aç goynunda ekmek durmaz	:“Kazancı az olanlar kazandıklarını elde tutamazlar.” anlamında bir söz.
açma	:Bir çeşit susamsız yağlı çörek.
afyon yağı	:Hacı lokuru yapımında kullanılan afyon bitkisinden elde edilen yağ.
aklını peynir ekmekle yemek	:Düşüncesizce davranışta bulunmak.
ayçiçek yağı	:Simit ve çörek yapımında kullanılan sıvı bitkisel yağ.
benden bulma Allah’ından bul!	:“Bana bela olma nereye gidersen git.” anlamında bir söz.
börek	:Mayalı hamurun içerisine peynir, kıyma gibi malzemeler koyularak hazırlanan pide.

çıtır	:bk. Kazan gevreği.
dürüm	:İçerisine çeşitli katıklar konularak sarılmış yufka ekmeği.
fırına atmak	:Pişirilmesi için fırının içine koymak.
fermente	:Olgunlaştırma işlemi.
gevrek	:Kırılğan simit.
gevrekçi	:Simitçi.
gözüne dizine dursun!	:“Emeklerim sana fayda vermesin.” anlamında bir söz.
hacı lokuru	:Afyon yağı ve unla yoğrulup fırında kavrularak hazırlanan küçük peksimet.
inanma dayına, ekmek al yanına	:“Kimseye güvenerek yola çıkma, sonra aç kalırsın.” anlamında bir söz.
İnek öldü, değişik bozuldu	:“Menfaate dayalı ilişkiler kısa sürer.” anlamında bir söz.
kanına ekmek doğramak	:Bir kimsenin hayırlı işine çeşitli yönlerden zarar vermek.
kara fırın	:Ekmek, pide, pizza ve benzer ürünlerin odun közündü pişirildiği geleneksel odun fırını.
kazan gevreği	:Maya, un ve suyla hazırlanan hamurun fırında gevretilerek halka biçiminde yapılan çörek.
kepek	:Elek üzerinde undan arta kalan kabuk parçaları.
keski	:bk. Eğiş.
kırk fırın ekmek yemek	:Ustalaşmak için gayret sarf etmek.
külçe	:Fırın ekmeği.
margarin yağ	:Doymuş yağ oranı yüksek bitkisel katı yağ.
maya	:Fermente ürünleri oluşturmak için kullanılan, bakteri kültürü taşıyan, fırıncıların kullandığı kuru ve yaş çeşidi bulunan katkı maddesi (TDK, 2011: 1637).
odun taklamak	:Odun kesmek.
pasa	:Hamur bezelerinin konulduğu ağaç kasa.

pekmez	:Üzüm veya dut suyunun ateşte kaynatılarak koyulaştırılması ile oluşan nektar şeklindeki besin değeri yüksek olan sıvı yiyecek.
pide	:Mayalı uzun ve yayvan ekmek.
poğaç	:Hamuruna yoğurt katılarak hazırlanan ve içerisine peynir, kıyma, sucuk ve patates konularak hazırlanan tuzlu çörek.
ramazan pidesi	:Mayalı hamurdan yapılan yuvarlak ya da oval biçimli yassı ekmek.
simit	:Üzerine susam konulan halka biçimindeki çörek.
simitçi	:Simit yapıp satan kişi.
simitçilik	:Simitçilerin yapmış olduğu meslek.
somun ekmeği	:Mayalı hamurdan yapılan yuvarlak ve şişkin fırın ekmeği.
tahanlı	:İçerisine tahin ve margarin yağı katılarak yapılan katmerli çörek.
tahanlı küreği	:Fırına dahanlı atmaya yarayan küçük ağaç küreği.
tekne	:İçerisinde hamur karılan ağaçtan yapılma uzun, geniş ve derince kap.
unu eleyip eleği asmak	:İsteklerini gerçekleştirmek.
üstüne tuz biber ekmek	:Üzüntüyü veya acıyı daha da artıracak durum yaratmak.
ziftin pekini ye	:“Nimet bulamayasın.” anlamında bir söz.

4.48. Sobacılık

(Derleme)

Derleme Yeri ve Tarihi: Karaman-29.04.2017

Kaynak Kişi: Mehmet Ses

Sobacı Mehmet Ses, 1969 yılında Karaman’da doğmuştur. İlkokul mezunudur. Mesleği, babası Muharrem Ses’ten öğrenmiştir. Mesleğini 40 yıldır icra eden Ses’in, bu mesleği öğrettiği kimse yoktur.

Meslekle İlgili Söz Varlığı

alt havalandırma

:Sobanın yanma sisteminde alt kısmında bulunan ucunda başlığı bulunan çubuk.

alttan havalı zoba

:Havalandırma kısmı alttan verilen genellikle silindir şeklinde imal edilen soba.

astar

:Sobanın iç kısmına döşenen ve emayenin zarar görmemesini sağlayan metal bölüm.

ayak

:Sobanın yerle temasını sağlayan metalden yapılma ayaklı bölüm.

baca döneri

:Bacaların duman çekimine yardımcı olan dönerli metal parça.

baca eğri de olsa dumanı doğru çıkar

:“Bir kimse hangi ortam içinde bulunursa bulunsun yaradılıştan doğru ve iyiye bu niteliğini yitirmez” anlamında bir söz

bacası tütme

:Varlığını sürdürmek.

bacası tütmez olmak

:Ocağı yıkılmak.

banyo sobası

:Banyo suyunu kaynatmak için yapılmış soba.

boğazına dursun!

:“Nefes alamayasın” anlamında bir söz.

boru

:Dumanı bacaya taşıma görevini yürüten, sac veya emayeden imal edilen, silindir şeklindeki parça.

boru desteği

:Soba borusunun üzerine monte edilen ve kış günlerinde üzerine çamaşır takılan metal parça.

borusu ötmek

:Sözü geçmek, dinlenilmek.

borusunu çalmak

:Birine hoş görünmek için, onun düşüncelerini

buhare

:Soba bacası.

çenen çekilsin!

:“Bir daha konuşmaya nefes bulamayasın” anlamında bir söz.

döküm ızgara

:Sıvı hammaddenin bir ızgara kalıbına dökülmesiyle elde edilen ızgara.

döküm soba

:Demiri eritilip özel bir kalıba dökmek suretiyle elde edilen soba.

elektrikli soba
emaye boru
gaz yakıtlı soba

:Yakıt olarak elektrikle çalışan soba.
:Üzeri emayla kaplanmış bulunan soba borusu
:Doğalgazın yanmasına uygun olarak imal edilmiş soba.

haram olsun!
ızgara

:“Malım sana helal olmasın.” anlamında bir söz.
:Kovanın iç kısmına yerleştirilen ve üzerine odun veya kömür konan metal çubuklardan yapılmış silindir şeklindeki araç.

inek öldü değişik bozuldu

:“Birlikte yapılan iş sona erdi, ortaklık bozuldu.” anlamında bir söz.

katı yakıt sobası
kova

:Odun, kömür gibi yakıtların yanmasına uygun
:Sobanın içerisinde yakılacak olan yakıtı koymaya yarayan, belli biçimi ve derinliği olan silindir şeklindeki kulplu araç.

kuzine soba

:Ana gövde emaye sac olan, üst tablası döküm malzemesinden üretilen, parçalı ızgara sistemi uygulanan ve içerisine ateş tuğlası dizilerek yapılan soba.

malımın hayrını görmeyesin!

:“Aldığın bu mal sana fayda vermesin.” anlamında bir söz.

mangal

:İçerisinde kömür yakılarak pişirme işlemi yapılan üstü açık dört ayaklı sac, bakır ya da pirinçten yapılan bir tür ocak.

odun sobası

:Odun yakmak için ince sacdan yapılmış yüksek ısıya dayanıklı olmayan soba.
olarak imal edilmiş soba.

pik döküm

:Dökme demirin eritilerek elde edildiği özel bir soba ızgarası.

sac

:İnce ve düz parçalar hâline getirilmiş mukavva hâlindeki metal.

sac boru

:Sacdan imal edilen boru.

sac ızgara

:Sacdan imal edilen ızgara.

sıvı yakıt soba	:Gazyağı, fuel oil, motorin yağlarının yanmasına uygun olarak imal edilmiş soba.
soba	:İçerisindeki yakıtın yanması sonucu ortama ısı veren araç.
soba gelberisi	:Soba içerisindeki kül partiküllerini temizlemeye yarayan sacdan imal edilen araç.
soba tahtası	:Sobanın yerle temas etmemesi için özel olarak sac, emaye ve taş malzemeden yapılan dikdörtgen altlık.
sobacı	:Soba yapıp satan kimse.
sobacılık	:Sobacının yaptığı iş.
taş ocak	:Yemek pişirmede kullanılan etrafı tuğla döşenmiş küçük piknik sobası.
teneke soba	:bk. Odun sobası.
teneşirlere gelesin!	:“En kısa zamanda ölesin.” anlamında bir söz.
tuttuğun altın olsun!	:“Dünyada fakirlik yüzü görmeyesin.” anlamında bir söz.
üst havalandırma	:Sobanın yanma sisteminin üst kısmının ucunda başlığı bulunan çubuklu mekanizma.
üstten havalı soba	:Havalandırma kısmı alttan verilen genellikle silindir şeklinde imal edilen soba.

4.49. Şapkacılık

(Derleme)

Derleme Yeri ve Tarihi: Karaman-11.04.2017

Kaynak Kişi: Harun Işık

Şapkacı Harun Işık, 1949 yılında Karaman’ın Eminler Köyünde doğmuştur. İlkokul mezunudur. Mesleği, ustası imamettin Baysen’den öğrenmiştir. Mesleğini 50 yıldır icra eden Işık’ın, bu mesleği öğrettiği kimse yoktur.

Meslekle İlgili Söz Varlığı

abiye şapka :Özel günlerde giysiye uygun yapılmış şapka.

Allah nazardan esirgesin!

:“Allah kem gözlerden korusun.” anlamında bir söz.

Allah’a emanet ol!

:“Allah seni korusun.” anlamında bir söz.

astar

:Şapkanın modeline uygun olarak yapılıp iç kısmına dikilen özel kumaş.

deri şapka

:Ana malzeme olarak deri kullanılarak yapılan şapka.

didek

:Şapkanın siperlik kısmı.

dikiş ipliği

:Dikiş makine hızlarında çalışabilmek üzere tasarlanıp üretilmiş iplik.

duruş formu kontrolü

:Şapkanın manken üzerinde duruşunun kontrol edilmesi.

elin kolun dert görmesin!

:“Vücuduna dert uğramasın.” anlamında bir dua sözü.

fenikmek

:Başı dönmek.

gidek

:Siper.

grogren

:Yaka, kemer vb. giysi bölümlerinin dik durmasını sağlayan ya da böyle bölümlere biçim vermeye elverişli sert yapılı ve şerit hâlindeki kumaş parçası.

kasket

:Erkeklerin başlarına taktığı siperli başlık.

keçe şapka

:Ana malzeme olarak keçe kullanılarak yapılan şapka.

kenar kalıbı

:Şapkanın kenar kısmı için belirli ölçülerde çizilmiş karton kalıp.

kenar

:Tepenin etrafındaki yüzü çevreleyen kısım.

keten şapka

:Ana malzeme olarak keten ipi kullanılarak yapılan şapka.

kirişi kırmak

:Kaçıp gitmek, uzaklaşmak.

klasik şapka

:Şık ve zarif bir şapka.

kürk şapka

:Ana malzeme olarak kürk kullanılarak yapılan şapka.

lastik tel	:Şapkanın dik durması ve kenarlarının şekil alması için kullanılan malzeme.
makas	:Birbirine bakan yüzeyleri sertleştirilmiş çelikten üretilmiş kesici alet.
ölçü kontrolü	:Şapkanın ölçülere uygunluğunun kontrol edilmesi.
örgü şapka	:Ana malzeme olarak örgü ipi kullanılarak yapılan şapka.
pamuklu kumaş	:Ana malzeme olarak pamuk ipliği kullanılarak yapılan şapka.
paramın bereketini gör!	:“Aldığın para artsın, çoğalsın.” anlamında bir söz.
polar şapka	:Ana malzeme olarak kimyevi malzemelerden elde edilen kumaş kullanılan şapka.
saten şapka	:Ana malzeme olarak parlak ve kaygan kumaş kullanılarak yapılan şapka.
siper	:Şapkanın ön kısmında bulunan çıkıntı.
spor şapka	:Rahat ve kullanışlı kolay bir şapka.
şakka/ şapka	:Başlık, siper.
şapka çıkarmak	:Üstünlüğünü kabul edip o kişiye karşı saygı duymak.
şapka düştü kel göründü	:“Kusuru örten şey ortadan kalkınca bütün hileler ve ayıplar ortaya çıktı.” anlamında bir söz.
şapkacı	:Şapka yapıp satan kimse.
şapkacılık	:Şapkacının yaptığı iş.
şapkası dar gelen, başı büyük sanır	:“İnsanlar yaratılışları itibarıyla elindekilerden şikâyet edip dururken bir başka insan bu nimetler ile çok büyük işler başarabilir.” anlamında bir söz.
tepe	:Şapkanın başa oturan üst kısmı.

tepe kalıbı	:Şapkanın tepe kısmı için belirli ölçülerde çizilmiş karton kalıp.
teyel	:Şapkanın tepe kısmını yan kısma iğne yardımıyla tutturma işlemi.
tül şapka	:Ana malzemesi tül kullanılarak yapılan şapka.
tüy şapka	:Ana malzeme olarak kuş tüyleri kullanılarak yapılan şapka.
ütü	:Giysilerin kırışıklıklarını gidermeye yarayan araç.
yalabaş	:Çıkarıcı, menfaatçi.
yan kalıbı	:Şapkanın yan kısmı için belirli ölçülerde çizilmiş karton kalıp.

4.50. Terzilik

(Derleme-1)

Derleme Yeri ve Tarihi: Karaman-13.04.2017

Kaynak Kişi: Salih Karharman

Terzi Salih Karharman, 1962 yılında Karaman'da doğmuştur. İlkokul mezunudur. Mesleği, ustası Cevdet Aydemir'den öğrenmiştir. Mesleğini 43 yıldır icra eden Karharman, bu mesleği beş kişiye öğretmiştir.

(Derleme-2)

Derleme Yeri ve Tarihi: Karaman-03.02.2018

Kaynak Kişi: Sami Can

Terzi Sami Can, 1950 yılında Karaman'da doğmuştur. İlkokul mezunudur. Mesleği, ustası Mustafa Öznur'dan öğrenmiştir. Mesleğini 45 yıldır icra eden Can'ın, bu mesleği on kişiye öğretmiştir.

(Derleme-3)

Derleme Yeri ve Tarihi: Karaman-21.02.2018

Kaynak Kişi: Rüştü Öğret

Terzi Rüştü Öğret, 1971 yılında Karaman'da doğmuştur. İlkokul mezunudur. Mesleği,

kendisi öğrenmiştir. Mesleğini 16 yıldır icra eden Öğret'in, bu mesleği 3 kişiye öğretmiştir.

Meslekle İlgili Söz Varlığı

Allah hayırlı yedirmeyi nasip etsin!

:“Aldığın parayı kazasız belasız yiyessin.” anlamında bir dua sözü.

Allah emeğini yağlı çıkarsın!

:“Kazancın bereketli olsun.” anlamında bir söz.

Allah tuttuğunu altın etsin!

:“Allah her şeyini bereketlendirsin.” anlamında bir söz.

astar

:Giysiyi daha dayanıklı kılmak için elbisenin iç kısmına geçirilen ince kumaş.

astarlamak

:Giyisilerin iç kısmına dikilen ince kumaş.

bekere

:İplik eğiren çıkık iğlerine geçirilmiş olup, iğnin süratle döndürülmesini temin eden, boynuzdan yapılmış dişli makara (TDK, 2009: 601).

biye

:Giysinin yaka, kol, etek bölgesine kendi kumaş parçasından veya farklı kumaştan dikilen parça.

cannan

:Pantolon.

car

:Çarşaf, siyah üstlük.

ceket/ çeket

:Kollu üst giysisi.

cep

:Üstte taşınabilecek şeylerin konulabilmesine yarayan, giysinin belli yerleri içine yerleştirilen astardan yapılmış kese.

çapıt

:Bez parçası.

çeki

:Kadınların başlarına bağladıkları başörtüsü.

çift dikiş

:İki defa tekrar etmek.

çizgi taşı

:Kumaş üzerine elle kalıp çizmede kullanılan, farklı renkleri bulunan, genellikle sabundan yapılan buhar, hava, su ya da ütü ile çıkan işaretleme aracı.

çizim sabunu

:Çizim yapmaya yarayan beyaz renkli sabun.

dar paça	:Erkek pantolonlarında ortalama 17-19 cm genişliğe sahip pantolon paçası.
desenli koton biye	:Tamamen pamuk ipliğinden dokunmuş desenli biye.
dikici	:Eskiden terzi manasında kullanılan kelime.
dikiş	:Dikme işi.
dikiş iğnesi	:Kumaş dikmeye yarayan ince uçlu sivri araç.
dikiş makası	:Dikişleri sökmeye yarayan makas.
dikiş makinesi	:Çeşitli tekstil ürünlerini dikmeye yarayan makine.
dikiş payı	:Kumaşta dikişin daha rahat yapılabilmesi için bırakılan mesafe.
duble paça	:Paça ucu, iki veya üç santim kadar dışarıya kat verilmiş şekilde dizayn edilen, bir kumaş pantolon paça modeli.
duzende	:Terzi.
düğme	:Farklı malzemelerden imal edilen ve giyeceklerde ilikleme veya aksesuar şeklinde dikilen tutturma aracı.
düğme basma makinesi	:Kumaşın üstüne düğmeyi dikmeye yarayan makine.
düz paça	:Pantolonlarda paça kısmı düz bir biçimde olan paça.
elin kolun dert görmesin!	:“Her zaman sağlıcakla kal.” anlamında bir söz.
engiştan	:İğneyi itelemeye yarayan ve parmak ucunu koruyan metal yüzük.
etek fermuarı	:Etekler için üretilmiş fermuar.
farfaracı	:Gürültü yaparak konuşan.
faşalakçı	:Fazlaca abartan.
fiçitmak	:Bir tarafa hızlıca atmak.
fıymak	:Sessizce ortalıktan çıkmak, sivişmek.
fleto	:İlik cep.

ganere	:Açgözlü, doyma bilmeyen.
gapalı	:Kapalı.
gıncıfırlı	:Süslü.
kolçak	:Ceket ya da gömlek kollarının kirlenmesine engel olmak için bilekten dirseğe kadar geçirilen eğreti kolluk (TDK, 2009: 2097).
koyun cebi	:Ceketin iç cebi.
gönye	:Kesişen iki düzlemin oluşturduğu dik açığı denetlemeye, ölçmeye ve çizmeye yarayan, dik üçgen biçimindeki araç.
harraz	:Duzende.
hayyât	:Terzi.
İdris-i Nebi	:Terzilerin piri.
ilik	:Pantolonlarda düğmenin geçtiği kısım.
İspanyol paça	:Dizden itibaren genişleyen pantolon paçası.
iş pantolu	:İş yerinde giyilen pantolon.
kadife kumaş	:Kadifeden üretilmiş kumaş.
kalıp	:Bir şeye belirli bir biçim vermeye ya da bir şeyin biçimini korumaya yarayan araç.
kanca	:Pantolonun bağlantısı sağlayan metal aksesuar.
kaplama	:Kadın ceketi.
kefen paran olsun!	:“Param sana dünyada hayır getirmesin, ölesin.” anlamında bir söz.
kemer astarı	:Kemerin iç kısmına dikilen kumaş parçası.
kendisi öğrenmiş de anasına da öğretmiş	:“İşi tam öğrenmeden çevresindekilere öğretmeye çalışan, uyanık.” anlamında bir söz.
Kırk yama makası	:Döner Kesici ismiyle bilinen, kumaş ve geometrik şekillerin çabuk ve düzgün kesilmesini sağlayan makas.
kise-ger	:Eskiden kese dikme işini yapan kimse.
kot pantolon fermuarı	:Kot pantolon için imal edilmiş fermuar.
koton biye	:Pamuk ipliğinden dokunmuş biye.

koton	:Pamuk ipliğinden dokunmuş pamuklu kumaş.
kumaş makası	:Kumaş kesmeye yarayan makas.
makas	:Karşılıklı yüzeyleri sertleştirilmiş çelikten üretilmiş kumaş kesmede kullanılan alet.
masura	:Dikiş ipliğinin sarıldığı metal silindir araç.
mekik	:Dikiş makinesinde içine masura yerleştirilen devinimli parça.
mezura	:Çoğunlukla 1,5 metre uzunluğu olan terzilerin kullandığı şerit metre.
mont fermuarı	:Montlar için üretilmiş fermuar.
nakış makası	:Değişik şekilleri olan ve nakış yapmada kullanılan makas.
okkalı söz	:Ağır söz.
overlok	:Konfeksiyonda parçaları birbirine tutturmak için yapılan görünmez dikim işlemi.
overlok makinesi	:Overlok işlerini yapan makine.
ön kemer köprü	:Pantolonun ön kısmına belli aralıklarla kemer geçirmek için dikilen kumaş parçası.
paça	:Giysilerde bacakların girdiği alt bölme.
palto	:Kış aylarında giyilen uzunca pardösü.
pamuklu kumaş	:Pamuktan üretilmiş kumaş.
patlet	:Pantolon veya eteklerde arasında fermuarı barındıran kısım.
piko	:Kumaşlarda kullanılan ve makine yardımıyla montelenen bir tür nakış süslemesi.
pili	:Giysilerde model özelliğine göre verilen katlanan bolluk.
pistole cetveli	:Pergelle çıkarılamayan eğmeçleri çizmeye yarayan ince gönye.
polyester kumaş	:Naylon karışımı ile üretilmiş kumaş.
pontul	:Pantolon.

ribana	:Giysilerde yaka, etek ucu veya kolların ağız kısmına dikilen dokuma parçası.
riga	:Terzilerin kullandığı değişik şekilleri bulunan özel cetvel.
saku	:Ceket.
saten biye	:Atlas gibi parlak pamuklu kumaştan yapılmış biye.
sırt	:Elbise.
şablon	:Konfeksiyonda kullanılan, tüm ölçü payları verilmiş kesime hazır karton kalıp.
şıpdüşen	:Çıt çıt.
tela	:Giysilerde, yaka ve benzeri yerlerde kumaşla astar arasına konulan ve dik durmayı sağlayan kolalı bez.
terzi	:Giyim işlerini yapan kişi.
terzi kendi söküğünü dikemez	:“Başkalarına yaptıkları hizmetleri bazen insanlar kendi işlerini yapmaya sıra bulamazlar.” anlamında bir söz (TDK, 2011: 2335).
terzihane	:Giysi imal edilen üretim yeri.
terzilik	:Terzinin yaptığı iş.
terziye dinlen demişler, ayağa kalkmış	:“Herkesin farklı bir iş ve anlayış tarzı vardır.” anlamında bir söz.
teyel	:İki ya da daha fazla kumaş üzerine yapılan geçici birleştirme işlemi.
urba	:Elbise.
ütü	:Giysilerde kırışıklığı gidermede kullanılan elektrikli araç.
ütü masası	:Üstünde ütü yapılan yüzeyi metal ve düz bir kumaşla kaplanmış özel masa.
vatka	:Ceket ya da benzeri giyeceklerin dik durması için omuz kısmına içten yerleştirilen parça.

yüksük

:Dikiş diken bir kimsenin, parmağını iğnenin batmasından korumak amacıyla parmak ucuna taktığı, kesik koni biçiminde metal araç.

zehir zıkkım olsun!

:“Param sana şifa getirmesin.” anlamında bir söz.

4.51. Tuzculuk

(Derleme-1)

Derleme Yeri ve Tarihi: Karaman-29.04.2017

Kaynak Kişi: Hasan Ehliz

Tuzcu Hasan Ehliz, 1965 yılında Karaman’da doğmuştur. İlkokul mezunudur. Mesleği, babası Hakkı Ehliz’den öğrenmiştir. Mesleğini 40 yıldır icra eden Ehliz’in, bu mesleği öğrettiği kimse yoktur.

Meslekle İlgili Söz Varlığı

açık yaraya tuz ekilmez

:“Acısı henüz taze olan bir kimseye üzüntüsü hatırlatılmaz.” anlamında bir söz.

aş tuz ile, tuz oran ile

:“Her iş belirli kurallar çerçevesinde yürür.” anlamında bir söz.

ayağını sürümek

:Başkalarının da peşi sıra gelmesini sağlamak.

çorbada tuzu bulunmak

:Bir işte katkısı bulunmak.

değirmen

:Tuz öğütmeye yarayan makine

deniz tuzu

:Denizlerin çöküntülerinde oluşan işlenmemiş ve rafine edilmemiş doğal mineral zenginliğini koruyan tuz.

eke

:Çok bilgiç.

et kokarsa tuzlanır,

ya tuz kokarsa ne yapılır?

:“Onarım bekleyen cihazı tamir edecek araç bozulmuşsa, onun yapılacak bir şey kalmamıştır.” anlamında bir söz.

göl tuzu

:Göllerin dip kısımlarındaki çukurlarda birikme yoluyla oluşan tuz.

gönenme hemi!

:“Mutlu olmayasın.” anlamında bir söz.

hakkım sana haram olsun!	:“Hakkımı sana helal etmiyorum.” anlamında bir söz.
havuz	:Tuzlu suların buharlaşması neticesinde biriktirildiği büyük çanak.
Himalaya tuzu	:Pakistan’ın Himalaya dağlarından çıkarılan, astım tedavisinde de kullanılan tuz.
höbek yapmak	:Biriktirmek, yığmak.
karalama	:Kötüleme.
kararlama	:Ortalama.
kaya tuzu	:Doğada billur şeklinde bulunan tuz.
kaypak	:Sözüne güvenilmez.
kıfıltısı artmak	:İş yoğunluğunun artması durumu.
kıydırma	:Nazlanıp vazgeçme.
kondurma	:Uygun bulma.
mineral	:Doğada değişik maddelerle karışık ya da bileşik vaziyette olan ve kimyasal yöntemlerle oluşan inorganik madde.
ocağı tütme	:Ekmeğini kazanacak kadar gelir elde etmek.
öğütmek	:Tahılı ezerek un hâline getirmek.
sofra tuzu	:Rafine edilmiş, mineralleri alınmış tuz.
sürüm sürüm sürünesice	:“Hayatta hep sıkıntı çek.” anlamında bir söz.
tadı tuzu kalmamak	:Eski neşesinde olmamak.
tadı tuzu yok	:Zevksiz, yavan.
tadını tuzunu bulmak	:Eski neşesine kavuşmak.
tencereyi kaynatmak	:bk. Ocağı tütme.
tuz	:Kokusuz, suda eriyen, yiyecekleri korumada ve tatlandırmada kullanılan billursu madde (TDK, 2011: 2395).
tuz biber ekmek	:Sıkıntıyı daha da arttırmak.
tuz buz olmak	:Dağılmak.
tuz ekmek hakkını bilmeyen kör olur!	:“İyiliğin hakkını bilmeyenin sonu iyi olmaz.” anlamında bir söz.

tuzla buz etmek	:Paramparça etmek.
tuzluya patlamak	:Pahalıya mal olmak.
üstüne tuz biber ekmek	:Üzüntüyü, kusuru artıracak sebepler oluşturmak.
tuz	:Yiyeceklerde tatlandırıcı olarak kullanılan mineral.
tuzcu	:Tuz işleriyle uğraşan kimse.
tuzculuk	:Tuzcunun yapmış olduğu iş.
tuz ekmek düşmanı	:Yapılan iyiliği bilmeyen, nankör.
tuz ekmek hakkı	:İyilik yapan kimseye karşı duyulan mihnet.
tuzlama	:Tuzlama yapma işi.
tuzlayış	:Tuzlama işi.
tuzlayayım da kokmayasın	:Yanlış düşünüyorsun.
yaraya tuz biber ekmek	:Bir derdin acısını daha da çoğaltmak.
yemeklik kaya tuzu	:Yemeklerde kullanılan Kaya tuzu türü.

4.52. Yastık ve Minder İmalatçılığı

(Derleme-1)

Derleme Yeri ve Tarihi: Karaman-25.03.2017

Kaynak Kişi: Sebahattin Bayramlar

Yastık imalatçısı Sebahattin Bayramlar, 1964 yılında Karaman’da doğmuştur. Lise mezunudur. Mesleği, ustası ve aynı zamanda babası olan Adıgüzel Bayramlar’dan öğrenmiştir. Mesleğini 42 yıldır icra eden Bayramlar’ın, bu mesleği öğrettiği 1 kişi vardır.

Meslekle İlgili Söz Varlığı

alakayı kesmek	:Kuşmamak, uzak durmak.
astar	:Yastığın iç kısmına dikilen kumaş kaplama.
birleştirmek	:Parçaları bir araya getirmek.
boyu devrilsin!	:“Boy devrilsin, ölsün” anlamında bir söz.
çaba içine girmek	:Bir şeyi elde etmek için emek sarf etmek.
çay ikram etmek	:Müşteriye çay vermek.
desenli halı	:Halının nakışlı bir türü.
dikiş makinesi	:İç astarı ve dış yüzünü dikmeye yarayan makine.
divan	:bk. Sedir.

dobra dobra olmak

doğruları söylemek

dönüvermek

döşeme

döşemek

dürüst olmak

ekmeğinin davasında olmak

elyaf yastık

emeğini feda etmek

epengle kadife

fıkırdak

fitne ficir

gaf yapmak

ganere

gergin durmak

hâl hatır sormak

harbi olmak

hasır yastık

ilgilenmek

ipsiz sapsız

jakarlı kadife

kadife kumaş

kanepe örtüsü

:Ne söyleyeceğini açık bir şekilde ifade etmek.

:Gerçekleri ifade etmek.

:Gerçeği saptırmak.

:Yastık ve minder yüzünü işleme.

: Döşeme işi.

:Yalana başvurmada açık sözlü olmak.

:Ekmeği kazanmaktan başka düşüncesi olmamak.

:İplik durumuna getirilen lifli maddeden yapılan yastık.

:İşi için çabasını var gücüyle kullanabilmek.

:Epengle fabrikasının ürettiği özel bir kadife.

:Cilve yapan, oynak.

:Her şeyde kötülük düşünerek yalan yanlış ortaya atılan haber.

:Hadsiz ve yerinde olmayacak şekilde söz söylemek.

:Doymak bilmeyen, obur.

:Bir sorundan dolayı stresli olmak.

:Durumu hakkında bilgi alacak şekilde sohbet etmek.

:Dürürt olmak.

:Hasırdan yapılan yastık.

:İlgi göstermek.

:Elinden hiçbir iş gelmeyen, beceriksiz.

:Değişik maddelerden elde edilen ipliklerin çeşitli yöntemlerle bir araya getirilmesiyle oluşan kadife.

:İpek, yün ya da pamuktan dokunmuş, bir yüzü çok kısa, ince ve sık tüylerle kaplı, parlak ve yumuşak bir kumaş.

:Kanepeelerin üzerine örtülmek amacıyla üretilen özel örtü.

kerevet	:bk. Sedir.
koltuk örtüsü	:Koltukların üzerine örtülmek için dikilen özel örtü.
kontak kurmaya çalışmak	:Konuyla bağlantıyı oluşturmak.
koton kumaş	:Pamuktan yapılmış özel bir kumaş.
kubik sünger	:Küp biçiminde olan sünger.
meteliğe kurşun sıkamak	:Parasız ve pulsuz durumda olmak.
minder	:İçerisine yün, pamuk veya kamış gibi malzemeler konarak hazırlanan üzeri kumaş kaplı oturma aracı.
müşteri her zaman haklıdır	:“Müşterinin sözleri, istekleri doğrudur ve yapılmalıdır.” anlamındabir söz.
müşteri şekline girmek	:İletişim ortamını iyileştirmek.
müşteri tercihi	:Tercihi ön plana almak.
on dört dans sünger	:Eni on dört dans yoğunluğundaki sünger.
on sekiz dans sünger	:Eni on sekiz dans yoğunluğundaki sünger.
ot yastık	:İçine kurumuş ot basılarak hazırlanan yastık.
otantik desenli halı	:Geleneksel motifler dikkate alınarak yapılan halı.
öfkeliendirmek	:Bir konu hakkında muhatabı sinirlendirmek.
öteberi	:Esnafın kullandığı eşyalar.
özen göstermek	:Emek sarf etmek.
pamuk kırlent	:Ana malzemesi pamuk olan ve üzerine değişik kumaş geçirilen divanlarda köşelere konulan yastık.
pamuk minder	:Çoğunlukla içerisine pamuk konularak yapılan minder.
pamuk yatak	:Pamuktan yapılan yatak.
paramın hayrını görme!	:“Aldığın parayı ağız tadıyla yeme.” anlamında bir söz.
preslenmiş hasır otu	:Yastık yapımında kullanılan hasır.

ranza	:Ahşap veya demir malzemedan yapılan iki katlı karyola.
rızkının peşinde olmak	:Rızkını kazanmak için çabalamak.
sağ baş yastık istemez	:“Sağlıklı bir insan, hasta oldum deyip yatamaz.” anlamında bir söz.
sedir	:Üstü minderli ve yastıklı olabilen oturma takımı.
sıkı fıkı olmak	:Samimi olmak.
sıracalı	:Veremli.
siftinme	:Gereksiz tembellik, oyalanma hâli.
silikonlu yastık	:Ana malzemesi silikondan imal edilen yastık.
sinek avlamak	:Hiç müşterisi bulunmamak.
sivişmek	:Ortamdand sessizce kaybolmak.
sunta lam	:Ana malzemesi suntadan imal edilen ahşap levha.
sünger minder	:Ana malzemesi süngerden imal edilen minder.
sünger yastık	:Ana malzemesi süngerden imal edilen yastık.
şabbadak	:Durup dururken, şap diye.
şark odası	:Doğu Anadolu yöresinde sıkça kullanılan özel bir oturma takımı.
şimcik/ şinci	:Şu an.
şipinger kadife	:Kendine has desenleri bulunan özel bir kadife.
şirnemek	:Şımarmak.
tafta kumaş	:İpek liflerinden yapılmış değişik renklerde parlak bir kumaş.
uzmanlaşmak	:Alanıyla ilgili gerekli olan bilgi ve beceriyi kazanmak.
üretmek	:Yeni ürünler yapmak.
vele	:Kumaş.
yastık	:Pamuk, yün, kuş tüyü vb. malzemelerle içi doldurulmuş yatak takımı malzemesi.
yastık kılıfı	:Yastık iç malzemesinin konulduğu örtü.
yirmi sekiz dans sünger	:Eni yirmi sekiz dans yoğunluğundaki sünger.

yürütmeye çalışmak

:Her türlü zorluğa rağmen o işi devam ettirmek için çaba sarf etmek.

yüzleme

:Yastıkların dış kısmına özel olarak hazırlanan kılıfı geçirme.

4.53. Yorgancılık

(Derleme-1)

Derleme Yeri ve Tarihi: Karaman-07.01.2017

Kaynak Kişi: Mehmet Barut

Yorgancı Mehmet Barut, 1963 yılında Karaman'da doğmuştur. İlkokul mezunudur. Mesleği, babasından öğrenmiştir. Mesleğini 37 yıldır icra eden Barut'un, bunu 4 kişiye öğretmiştir.

(Derleme-2)

Derleme Yeri ve Tarihi: Karaman-19.01.2017

Kaynak Kişi: Dede Gözel

Yorgancı Dede Gözel, 1955 yılında Karaman'ın Süleymanhacı Köyünde doğmuştur. İlkokul mezunudur. Mesleği, Taşkaleli Süleyman Ustadan öğrenmiştir. Mesleğini 46 yıldır icra eden Gözel'in, bunu üç kişiye öğretmiştir.

(Derleme-3)

Derleme Yeri ve Tarihi: Karaman-09.01.2017

Kaynak Kişi: Halil Uyar

Yorgancı Halil Uyar, 1976 yılında Karaman'da doğmuştur. İlkokul mezunudur. Mesleği, ustası Galip Karaca'dan öğrenmiştir. Mesleğini 25 yıldır icra eden Uyar'ın, bu mesleği öğrettiği kimse yoktur.

(Derleme-4)

Derleme Yeri ve Tarihi: Karaman-27.12.2017

Kaynak Kişi: Şaban Demirel

Yorgancı Şaban Demirel, 1958 yılında Karaman'ın Sudurağı Kasabasında doğmuştur. İlkokul mezunudur. Mesleği, ustası Mehmet Uysal'dan öğrenmiştir. Mesleğini 42 yıldır icra

eden Demirel'in, bu mesleği 4 kişiye öğretmiştir.

Meslekle İlgili Söz Varlığı

**acın üstüne dokuz yorgan örtmüşler,
gene de üşümüş**

:“Sıkıntısı geçmedikçe insanlar rahata
kavuşamaz.” anlamında bir söz.

Allah namerde muhtaç etmesin!

:“Allah seni hep iyi insanlarla karşılaştırsın.”
anlamında bir söz.

Amerikan bezi

:Düz beyaz pamuklu bir kumaş.

anan eğirip baban dokumadı ya

:“Neden bu kadar ayrıntılı inceliyorsun, çabuk
kararını ver.” anlamında bir söz.

aslan kuyruğu motifi

:Yorgancılıkta kullanılan bir motif.

astarı yüzünden pahalı olmak

:Maliyetini fazlasıyla aşmak.

atlas yorgan

:Camgöbeği renginde saten kaplamalı yün
yorgan.

attan düşene yorgan döşek;

eşekten düşene kazma, kürek

:“Makam ve mal varlığını kaybetmek.”
anlamında bir söz.

ayağını yorganına göre uzat!

:“Giderini gelirine göre ayarla.” anlamında bir
söz.

balmumu

:Yorgancılıkta dikiş ipliğinin sağlamlaştırmakta
kullanılan malzeme.

basma

:Yorgan yüzü için üretilen, basit desenli, pamuklu
dokumaya baskı yoluyla şekil verilen desenli bir
kumaş.

bebek yorganı

:Bebekler için hazırlanan yorgan.

bitli yorganı kimse üstüne almaz

:“Sorunlu bir durumu kimse sahiplenmez.”
anlamında bir söz.

bülbül yuvası motifi

:Yorgancılıkta kullanılan bülbül yuvasını andıran
bir motif.

cafcıflı

:Oldukça gösterişli.

carıcabbar

:Uyanık, gözü açık.

cennet köşklerine giresin!

:“Cennetin en güzel köşklerinde makamın olsun.” anlamında bir söz.

cetvel

:Tahta, plastik veya madenden yapılan çizgi çizme aracı.

çırpı

:Yün atmak için kullanılan ağaçtan yapılan ince ve uzunca bir sopa.

çuvaldız

:Kalın kumaşları dikmekte kullanılan büyük iğne.

değneğe gelmemek

:Bir işi yapmaya eli yatkın olmamak.

değnek

:Farklı ağaç dallarından yapılan esnek bir sopa.

deri saten

:Deriye benzeyen parlak, sentetik veya kendinden desenli ya da desensiz bir kumaş.

dikiş kalmak

:Olmasına çok az kalmak.

dikiş tutturamamak

:Bir yerde veya işte devamlı olamamak, sebatsız olmak.

ditmek

:Yünü elle veya değnek yardımıyla dağıtmak.

dörtlü papatya motifi

:Yorgancılıkta kullanılan bir motif.

döşek

:bk. Yatak.

döşek yüzü

:Yatakların üzerine geçirilen kumaş örtüsü.

düzleme

:Astarın içine koyulan yünün eşit şekilde yayılması için değnekle dövülerek düzeltme işlemi.

eciş bücüş

:Eğri büğrü, belli bir şekli olmayan.

efdal

:Uygun görülen, tercih edilen.

ehvenişer

:Kötünün iyisi.

eke

:Kartlaşmış.

el yatkınlığı

:El işlerini yapmakta yetkinlik durumu.

elyaf

:Genellikle iplik durumuna getirilebilir lifli iç malzeme.

evlenmek isteyen genç yorganını keser

:“Evlenmek isteğini belli etmek.” anlamında bir söz.

fiske

:bk. Yıldız dikiş.

fitil çekme	:Yatağın kenarındaki, yatağın düz olması için kullanılan dikiş.
fitil fitil burnundan gelsin	:“Paramın hayrını görme.” anlamında bir söz.
fos çıkma	:Yalan olduğu ortaya çıkma.
gece yorgan kaplanmaz	:“Uğursuzluk” sözü.
hasse	:Patiska.
iğneyi kendine,	
çuvaldızı başkasına batır	:“Kendine yapılmasını istemediğini başkalarına yapma!” anlamında bir söz.
hediye yorgan	:Hediye amacıyla hazırlanan yorgan.
hurma dalı motifi	:Yorgancılıkta kullanılan hurma dalı biçimde motif.
iç astar	:Ölçüye göre tek veya çift kişilik olarak kumaşın makasla kesilmesi işlemi.
iğne	:Dikiş dikme işlerinde kullanılan ince uçlu çelik araç.
iğne ile kuyu kazmak	:Çok çalışmak suretiyle bir yerlere ulaşabilmek.
iğne ipliğe dönmek	:Çok zayıflamak.
iğne üstünde oturmak	:Diken üstünde oturmak.
iğne yemek	:İğne olmak.
iğne yutmuş ite dönmek	:Zayıf ve bitkin duruma gelmek.
ilmeyit iğnesi	:Çatal iğne.
innecelik	:Bir bez içine yün basılıp iğnelerin saplandığı yüzeyi bulunan araç.
ipek	:Asetat, floş ve ipek ipliğinden dokunan bu kumaş.
kadife yorgan	:Kadife kumaştan yapılan yorgan.
kalıp	:Genellikle mukavvadan yapılmış desenlendirme işlerinde kullanılan araç.
kaplen kumaş	:Yorgancılıkta kullanılan bir kumaş.
kılıf	:Yorgan astarının muhafaza edilmesi için kumaştan dikilen koruma malzemesi.

kırk yamalı yorgan
kışın yorgana muhtaç olasin!
kışlık-yazlık yorgan
kibrit çöpü motifi

Konya gülü motifi

kuş tüyü yorgan
makas
mermerşahi

mezura
nevresim

patiska

pire için yorgan yakmak

saray yolu motifi
saten

sen daha çok yorgan geversin!

sındı
sırmalı yorgan
sumat
sümeye uğraşmak
telli yorgan içinde yatasın!
terazi

:Kırk yama motifinin işlendiği yorgan.
:“Sürekli yokluk çek!” anlamında bir söz.
:Mevsimine göre kullanılan yorgan.
:Yorgancılıkta kullanılan ve kibrit çöpünü andıran bir motif.
:Yorgancılıkta kullanılan ve gül şeklini andıran motif.
:İç malzemesi kuştüyü olan yorgan.
:bk. Sındı.
:Tülbende benzeyen, fakat sık dokunmuş ve yumuşak kuşeli kumaş.
:Ölçü almak için kullanılan şerit metre.
:Torba biçiminde dikilmiş, yorgana geçirilen renkli kılıf.
:Beyaz, sık dokunuşlu, parlak bez ayağı örgülü pamuklu bir kumaş.
:Önemsiz bir şey için gereğinden fazla tepki göstermek.
:Yorgancılıkta kullanılan bir motif.
:Dokumanın bir çeşidi olup; düz, çok parlak ve kaygan yüzeyli bir kumaş.
:“Bu kötü huyundan dolayı daha çok çekersin.” anlamında bir söz.
:Kumaş kesmeye yarayan iki ucu keskin alet.
:Altın yaldızla işlenen yorgan.
:Sofra bezi.
:Gereksiz yere, boşu boşuna çabalamak.
:“Zenginlik içerisinde olasin!” anlamında bir söz.
:Bir kolun iki ucuna asılı iki kefedenden oluşan ve genellikle yün ve pamuk tartmaya yarayan tartı aleti.

üçlü papatya motifi	:Yorgancılıkta kullanılan üçlü papatya şeklini andıran motif.
üçlü yonca motifi	:Yorgancılıkta kullanılan üçlü yonca şeklini andıran motif.
verip de kötü olacağına, verme kötü ol daha iyi	:“Alamayacağın parayı hiçbir zaman verme.” anlamında bir söz.
yas yorganı	:Hüzün yorganı.
yatak	:İçerisine yün, pamuk, elyaf vb. malzemeler konularak üstü astarlandıktan sonra dış kısmına kumaştan yüz geçirilen yatmada kullanılan yer sergisi.
yatak kökleme	:Yatak düzeltildikten sonra çuvaldızla yapılan iki taraflı sıkıştırma işlemi.
yatak yüzü	:Yatağa geçirilen dış kumaş.
yazın ayrana, yazma yorgan	:Yazmalık kumaşın orta kısmının dört kenarına çizilmiş fiyonk motifinin birbirine bağlanması suretiyle yapılan yorgan.
yıldız dikiş	:Yorganda dikişlerin aynı hizaya gelecek şekilde dikilmesinde kullanılan dikiş.
yıldız motifi	:Yorgancılıkta kullanılan yıldız şekline benzeyen bir motif.
yorgan	:Yatakta örtünmeye yarayan, içi pamuk, yün vb. şeylerle doldurularak dikilmiş geniş örtü (TDK, 2011: 2607).
yorgan açma	:Rulo şekline getirilen yorganın tersine çevrilmesinden sonra ruloları elle ayarlı bir şekilde iki tarafa açma işlemi.
yorgan ağzı	:Yorganın ağız kısmının özel dantelle işlendiği yorgan.

yorgan çizme	:Düz ve modellen yorganlarda dikme işleminin hangi aralıklarda olacağını kaba hatlarıyla yorgana çizilmesi işlemi.
yorgan dikme	:Yorganı belirli kalıplara göre şekiller vererek dikme işlemi.
yorgan döndürme	:Astar içerisindeki yünün düz durması için yapılan işlem.
yorgan döşek yatmak	:Ağır hasta olmak.
yorgan döşeme	:Tezgâhta çırpılan yünün astarın üzerine eşit şekilde yayılması işlemi.
yorgan düzleme	:Astarın içine koyulan yünün eşit şekilde yayılması için değnekle dövülerek yapılan düzeltme işlemi.
yorgan gitti kavga bitti	:“Ortada sorun çıkaracak bir şey kalmadı.” anlamında bir söz.
yorgan iğnesi	:Yorgan dikmeye yarayan bir tür kalın ve uzun iğne.
yorgan ilgileme	:Yorganın dağılmaması için belirli yerlerden dikme işlemi.
yorgan ipliği	:Yorgan dikmeye yarayan naylon, yün ve pamuktan yapılan iplik.
yorgan kavgası yapmak	:Çıkar uğruna münakaşa etmek.
yorgancı	:Yorgan yapıp satan kimse.
yorgancılık	:Yorgancının yaptığı iş.
yüksük	:Dikiş dikme sırasında parmağa takılan ve parmağa zarar gelmesini önleyen metal koruma aracı (TDK, 2011: 2625).

4.54. Yufkacılık

(Derleme)

Derleme Yeri ve Tarihi: Karaman-27.12.2017

Kaynak Kişi: Ayhan Öz

Yufkacı Ayhan Öz, 1977 yılında Karaman'da doğmuştur. lise mezunudur. Mesleği, ustası İzzet Bal'dan öğrenmiştir. Mesleğini 30 yıldır icra eden Öz'ün, bu mesleği öğrettiği 5 kişi vardır.

Meslekle İlgili Söz Varlığı

bezdirme	:Mısır, arpa, darı ve buğday unlarından yapılan mayalı, mayasız, yağlı, yağsız, şekerli, şekersiz, ince ve kalın pişirilen sac ekmeği (TDK, 2009: 649).
beze	:Yufka açmadan önce, hamurun ayrıldığı toparlakların her biri (TDK, 2009: 649).
bicci	:Sacda pişen peynirli ekmek
bişi	:Çörek, bayramlarda yapılan yağlı, tatlı ekmek, sac ekmeği.
bişirgeç	:Demir şiş.
böreklik yufka	:Börek yapımında kullanılan özel bir yufka.
elek	:Unun içindeki kalın tortuları ayırmaya yarayan bir kasnağın alt kısmına monte edilmiş süzgeci bulunan eleme aracı.
erişte	:Un, yağ ve yumurtanın harmanlanması ile yapılan hamurun yufka hâline getirilip bıçak yardımıyla ince bir şekilde kesilmesiyle hazırlanan ev makarnası.
eriştelik	:Erişte yapmak için özel hazırlanan malzeme.
gevrek	:Tereyağı ile yoğrulan hamurun yaklaşık iki parmak uzunluğunda bıçakla kesilerek belli sıcaklıkta pişirilmesi ile yapılan gevrek.

hacı lokuru	:Tereyağı ile yoğrulan hamurun küçük parçalara ayrılarak belli sıcaklıkta pişirilmesi ile yapılan gevrek.
kestel	:bk. Erişte.
mantı	:Açılan yufka kare şeklinde küçük küçük parçalara ayrılarak, içerisine et harcı konulmak suretiyle yapılan hamur yemeği.
maya	:Ekmek yapımında mayalanmayı sağlayan özel bir katkı maddesi.
mayacı	:Maya satan kişi.
mayalamak	:Hamuru kabarma işlemi.
mayalı	:Hamur bezesinin oklava yardımıyla belli kalınlıkta açılarak pişirilmesi ile elde edilen yuvarlak ekmek.
merdane	:Orta kısmı enli silindir şeklinde kısa oklava.
oklava	:Hamur açmakta kullanılan silindir şeklindeki ince ağaç değnek.
pişirmek	:Belli bir ısıyla yapılan malzemenin pişirilmesi işlemi.
sıkma	:İçerisine peynir, patates, kıyma koyarak hazırlanan tandırda pişirilen küçük yuvarlak ve yayvan ekmek.
şebit ekmek	:Açılan yufkanın saç üzerinde pişirilmesi ile yapılan özel bir ekmek.
şebit	:Yufka.
şepit	:bk. Şebit.
taptup	:Kalın bazlamaya benzer bir çeşit tandır ekmeği.
topalak	:Bazlama.
tuz ekmek düşmanı	:Kadir kıymet bilmez, nankör.
tuz ekmek hakkı	:Kendisini yetiştiren bir kimseye karşı duyulan minnettarlık.

uğra

:Yufka açılırken, hamurun tahtaya yapışmaması için kullanılan kalın un.

ulam ulam açmak

:Art arda.

yufka ekmeği

:bk. şebit.

veresiye isteme benden

:“Veresiye dostluğu bozar.” anlamında bir söz.

buz gibi soğurum senden

:Hamur bezesinin oklava yardımıyla inceltirilip açılmış hâli.

yufka

yufka yürekli

:En küçük şeyde bile etkilenen, hassas kişi.

yufkacı

:Yufka yapıp satan kişi.

yufkacılık

:Yufkacının yaptığı iş, meslek.

yumuş bitirmek

:Buyurulan bir işi yapmak.

yumuş buyurmak

:İş buyurmak.

yumuş ehli

:Söz dinleyen, her istenilene yapan.

yumuş tutmak

:Verilen her işi yapmak.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Karaman’da bugün varlığını devam ettirmeye çalışan geleneksel mesleklerin söz varlığı üzerine yapılan bu çalışmada 54 adet geleneksel meslek tespit edilmiştir. Bu meslekleri sürdüren ustaların en deneyimlileri ve işine hâkim durumda bulunan kişilerden oluşan 97 kaynak kişi ile yüz yüze görüşmeler yapılmak suretiyle derlemeler yapılmıştır. Derlemelerde istenen düzeyde söz varlığı unsurlarına ulaşamadığında yine aynı mesleği yapan diğer ustalarla da temasa geçilerek ilave derlemeler yapılmıştır. Derlemeler sırasında ustaların anlatımları, kendi istekleri doğrultusunda sesli ve görüntülü olarak kamera ile kayıt altına alınmıştır. Derlemeler sırasında ustaların büyük bir kısmı bu çalışmaya katılmakla beraber bazıları da (tenekeci, semerci) bu derleme çalışmalarında kaynak kişi olmak istememiştir. Yapılan görüşmeler ve gözlemler neticesinde bu mesleklerden dönemin teknolojik değişimlerine ayak uydurup bu ihtiyaçlara göre değişimlerini sağlayanların ayakta kaldığı ve kalmaya devam edeceği görülmektedir. İnsanların taleplerinin hızlı bir şekilde değiştiği günümüz dünyasında geleneksel olanı; sürekli yerinde sayan, değişikliklere karşı direnç gösteren olarak değerlendirmek ve bu şekilde düşünmek yanlış bir yaklaşıma sebep olacaktır.

Geleneksel meslekleri çağın gereksinimlerini karşılama durumlarına göre sınıflandırmak mümkündür. Karaman’da mesleki varlığını şu an için sürdüren ve gelecekte de devam ettirecek gibi görülen “aktarlar, ayakkabı satıcıları, çay ocağı işletmeleri, çilingirler, duvarcılar, etli ekmekçiler, fırıncılar, fotoğrafçılar, gümüşçüler, hamamlar, hırdavatçılar, hurdacılar, kadayıfçılar, kahvehaneler, kasaplar, kuyumcular, lokantacılar, saatçiler, simitçiler, terziler ve yufkacılar” gibi geleneksel meslekler bulunmaktadır. Bu mesleklere olan talep, eski dönemlerde olduğu gibi bugünlerde de oldukça fazladır.

Varlığını şu an için sürdüren fakat yakın bir gelecekte yok olma tehlikesi yaşayan “ayakkabı boyacıları, ayakkabı tamircileri, değirmenciler, manifaturacılar, tuzcular, yastıkçılar ve yorgancılar” gibi geleneksel meslekler bulunmaktadır. Bu meslekler fabrikasyon üretimin yaygınlaşması ve ucuz olması, artan maliyetler ve ara eleman bulmada yaşanan sıkıntılar gibi olumsuzluklardan etkilenerек geçmiş dönemlere nazaran önemini kaybetmişlerdir. Karaman’da meslek ustalarına gereken destek sağlanmazsa yakın gelecekte bu saydığımız mesleklerin yok olması kuvvetle muhtemeldir.

Varlığını son birkaç ustanın şahsi gayretiyle devam ettirmeye çalışan fakat yakın bir gelecekte yok olma tehlikesi yaşaması muhtemel “bakırcılar, bakkallar, çerçiler,

değirmenciler, demirciler, dokumacılar, halıcılar, helvacılar, kalaycılar, marangozlar, sobacılar ve tuzcular” gibi geleneksel meslekler bulunmaktadır. Bu meslek erbaplarının sayıları oldukça azalmıştır.

Varlığını artık son temsilcilerinin gayretiyle sürdüren fakat bu son temsilciden sonra yakın bir gelecekte yok olması beklenen “bıçakçı, çakmakçı, derici, foracı, gömlekçi, hallaç, kelle ütücüsü, kolonya imalatçısı, künde-kârî, nalbant, saraç, sayacı ve şapkacı” gibi geleneksel meslekler bulunmaktadır. Bu meslekler, son temsilcilerinin şahsi gayretleriyle varlığını devam ettirmekte olup kaybolması en kuvvetli geleneksel meslek gruplarıdır.

Bu çalışma ile Karaman’da unutulmaya yüz tutmuş geleneksel mesleklerin son temsilcilerinin kullanmış oldukları kelime, terim, deyim, atasözü, kalıp söz, argo ve ikilemelerin neler olduğu gösterilmeye çalışılmıştır. Bu dil unsurları derlenirken geleneksel mesleklerin icra edildiği dükkân ve iş yerlerinin seçilmesinde en yaşlı ve tecrübeli sanatkârların olmasına özen gösterilmiş, elde edilen veriler doğal gözlem ve yüz yüze görüşme yöntemleriyle elde edilmiştir.

Karaman’daki geleneksel meslekler üzerine yapılan derleme çalışmasında tespit edilen söz varlığı unsuru 4049’dur. Bu söz varlığı unsurlarından 2291’i kelime, 675’i terim, 377’si deyim, 200’ü atasözü, 273’ü kalıp söz, 113’ü argo ve 120’si ikilemedir. Demircilik, 194 adet söz varlığı unsuruyla derlemesi en fazla yapılan meslek olmuştur. Söz derlemesi en az yapılan meslek, 23 adet söz varlığıyla sayacılık olmuştur.

Bu çalışmaya göre; Karaman’da varlığını devam ettiren geleneksel mesleklerin, en fazla kullandığı söz varlığı unsurunu sözcükler oluşturmuştur. Özellikle söz varlığı unsurlarından biri olan sözcüklerin türetme, ikileme, farklılık ve benzerlik yönünden ilişkilendirmeler şeklinde oluştuğu, yöresel ağız özelliklerinden de oldukça fazla etkilendikleri görülmüştür. Teknolojik gelişmelerin mesleki dile yansımalarının sonucu olarak pek çok yeni sözcük de birer söz varlığı unsuru sayılarak çalışmaya dahil edilmiştir. Derleme çalışmalarında Karaman’a özgü olduğu düşünülen argo ifadeler de oldukça sık rastlanmıştır. Bazı kelime, terim vb. söz varlığı unsurlarının birçok meslekte kullanıldığı, bunların bir ortak alan oluşturduğu gözükmemektedir.

Geleneksel mesleklerle ilgili derlenen sözcüklerin çoğunu, esnafın alışverişte kullandıkları ürünlere ad olan kelimeler oluşturmuştur: basma, bıçak, boya, bluz, but, calla,

cila, cüccam (çörek otu), çakı, çapraz, çekiç, çekirdek, çıtlık (menengiç), çul, deri, döş, elsirani, elyaf, entari, Ermenek, etamin, etli ekmek, pazen, fırça, gelberi, gevrek, gora, gosa, goşana, göynek (gömlek), güğüm, hacı kanatyel, hacı lokuru, haranı, heybe, hıltar, ibrik, incik, işkembe, kasket, kelle, kelpeten (kerpeten), kılıf, kıymalı, kösele, kundura, lastik, löküs, makas, mayalı, megene, mezura (mezru), mih, mitil, nal, nalbur, nay, odbeli, okkalı kahve, orta şekerli kahve, örs, pabuç, paça, patlet, pense, peynirli, sahan, sındı, sikke, şapka, şebit, şibidik, taban, tahanlı (tahinli), tahra, tavşankanı çay, topuklu çay, yemeni, yüksük, zıvana, zincir, zippo vb.

Ürünü satma çabasıyla ilgili derlenen kelimeler ağız özelliklerini yansıtmaktadır. Bunlara örnek olarak: bakale bi bacım (bakar mısın bacım?), cıncık gibi, çene çalmak, damat gibi tıraş ittim (ettim), de hele (evet diyecek misin?), di hadi gı (haydi söyler misin?), harmana virirsin (verirsin), hepsi gabala (hepsi kabala), hırtbıgım kesildi (dermanım kalmadı), gafa (kafa) yormak, pek güzel (güzel), tavşan ganı (kanı) çay gatayım (katayım) vb. sözler gösterilebilir.

Müşterinin karakter özelliklerini yansıtan kelimelere de sıkça kullanılmıştır. Bunlara örnek olarak şu sözcükler gösterilebilir: alıcı, cimri, cins, çalçene, çenebaz, elitez, enaneli, faşalak, fıkırdak, fitneficir, ganere, gâvur inatlı, geveze, gile, gıydırma, goduk, gopil, gostaklı, gubuz, hödük, höflü, hukela, kıl, mıhsıçtı (mıksıçtı), mısgı, mızırdak, pinti, sallayıcı, sırnaşık, sorucu, sünempe, şişgin, tip, yağlı, yavan vb.

Meslek ustalarının memleketi, yaptığı iş kolu ve karakter özellikleriyle ilgili olan kelimeler de kullanılmıştır: berber, Bozkırlı, cıncıkçı, çorbacı, esansçı, eskici, gökgözlü, Hadimli, helvacı, hurdacı, kefenci, kelleci, kumaşçı, ütücü, yorgancı vb.

İş yerinin hizmet yönüyle yakın olduğu konuyla ilgili kelimelere örnek olarak şunlar verilebilir: arabası çorbacısı, bıçakçı, boyacı, çaycı, demirci, derici, dokumacı, foracı, gömlekçi, hallaç, hamamcı, hırdavatçı, kelle paçacı, kolonyacı, kokoreççi, kunduracı, kuyumcu, nalbur, saatçi, sayacı, tamirci, tuzcu vb.

Yapılan iş ya da mesleğin nitelikleriyle ilgili kelimeler de kullanılmıştır: açma, ayakkabı, baharat, bakır, bakkal, bıçak, boya, börek, cila, çarık, çekiç, çorba, çöven, deri, ebru, ekmek, esans, esansçı, etçi, fırça, gömlek, helva, iğne, incik, ip, kadayıf, kalay, kasket, kasnak, kazan, kelle, kılıf, kirış, kolonya, kömür, körük, kumaş, makas, masura, mayalı,

mekik, meşin, mih, nacak, nal, ocak, ok, pabuç, pide, pik, sac, satır, simit, soba, somun, şapka, taş, temren, törpü, tuz, veresiye defteri, yastık, yay, yorgan, yorgan, yufka vb.

Bugünlerde Karaman’da varlığını sürdürmeye çalışan geleneksel meslekler, meydana gelen teknolojik gelişmelerden oldukça hızlı bir şekilde etkilenmiş ve bu gelişmeler ışığında söz varlığı unsurlarına yeni mesleki terim ve kelimeler eklenmiştir. Teknolojik gelişmeler neticesinde geleneksel mesleklerin söz varlığına girmeyi başaran mesleki terim ve sözcüklere sıkça rastlanmıştır: agrega ölçeği, ajitasyon, adaptör, aksesuar takma makinesi, apartura, apoletli gömlek, babet, bilgisayar hurdası, biyometrik foto, bleyzer kumaş, broş, cips, çerez, çöp sasörü makinesi, deklanşör, derz, desenli koton biye, deterjan, dia, dijital, duble kol, duble paça, elevatör, espadril ayakkabı, estetik, fikser, flaş, fleto, fluluk, format, fotojen, fotojenik, fotokopi, fotometre, fotometre, fotomodel, fotomontaj, fotokopi, fotoroman, fotosel, fototek, fototip, fön çekme, fresko kumaş, helezon, jöle, kadrajlama, kasa fişi, kaşe, kıvrırma makinesi, kola, konturnua, konturfile, korniş, koton, köşebent, kronometre, kürk şapka, lehim makinesi, lens, losyon, malafa, matkap, metol, mont fermuarı, neskafe, paspartu, patlet, pençata, perspektif, pervaneli tekne, peykan, pırlanta, pigment, piksel, pires, pistole cetveli, pistole, pişrev, polar şapka, polaroid fotoğraf makinesi, polyester ip, polyester kumaş, poplin kumaş, poşet, pösteki kürk, priz, puta, rani, reflektör, regola yapmak, regula, reyon, reze, ringel kumaş, rölyef, saç kurutma makinası, saksoni kumaş, sandalet, saten, siliksiyon, sneaker ayakkabı, spor ayakkabı, spre, stereoskopik fotoğraf makinesi, şampuan, şantuk kumaş, şayak kumaş, şifon, tafta, tartan kumaş, tekstil, tektaş, terikoton kumaş, tıraş makinası, tranç, triyör, vinleks ayakkabı, vinleks deri, viskon, yarma makinesi, zon sistemi, zoom, zum vb.

Geleneksel mesleklerin söz varlığı üzerine yaptığımız derleme çalışmaları sırasında Karaman yöresine özgü kelimelerde ağız özelliklerini yansıtan kelimelere de rastlanmıştır: alav (alev), aluu, amaniin, aşene, basdırma (pastırma), bekeme, bidıkım (bir dıkım), bilader (birader), bişme (pişme), böör (böğür), buhare (puhare), bunar (pınar), büsküvüt (bisküvi), cıllama, curruk, çeket (ceket), çinga (çingı), çömçe, dah, dellenne, demincek, dıngırdama (tıngırdama), diniz (deniz), dutulmak (tutulmak), eke, eyi (iyi), farfaracı, faşalakçı, fenikme, fiçıtma, fıymak, ganere, garalama (karalama), gaste (gazete), gaypak (kaypak), gıydırma (kıydırma), gundurma (kondurma), gubuz, hazar, harar, hırtıbık, höfsünme, ilağası, mısırga, nire (nereye), nörün (ne yaparsın?), ovcalama (ovuşturma), öteğen (geçenlerde), papidik, parpılama, siftinme, sivişmek, şirneme, şuncaaz, tıngırdatma, tingildeme, ülüz, ümük,

vıddırıvızzık, vükela, yağır, yanpiri, yıkışma, yoymak, yumulmak, zınarma, zıyma, zoba (soba), zıylak vb.

Söz varlığı unsuru oluşturan terimler, genellikle ilgili meslek dalının genel özelliklerini yansıtmaktadır. Derleme çalışmasında tespit edilen terimlere örnek olarak şunlar gösterilebilir: altlık, anahtar, astar, ayakçı, baharat, borç, bordür, but, cezve, cila, çark, çekül, çerçi, çırak, çirtik, çivit, çözü, dem, dulup, dürü, eğiş, elyaf, esans, ese, etlik, eyer, falçata, figür, fletto, fora, freze, garson, gavadura cetveli, gerdan, golan, göbek, guşane, gücü, hamut, hav, hırdavat, ısdar, ıslampa, ızgara, ireze, jakarlı, kabza, kadife, kadran, kahve, kalfa, kalıp, karkas, kasan, kaynak, kelepçir, kerevet, kılıf, kırı, kirkit, kitre, kolonya, kordon, koşum, körük, kumaş, kundura, kuyum, kücü, lalin, makara, malafa, manşet, mastalya, merdane, metre, meyane, mezru, motif, murç, mühre, nakış, nal, nalbant, nalın, natır, nezik, ocak, ocakçı, ot çayı, overlok, öd, örs, paça, palan, pasa, pekmez, pergel, pırtı, pik, pres, razmol, ribana, roba, sac, saten, satır, saya, somun, taban, tahin, tekne, tela, tellak, testere, tıraş, törpü, tuhafıye, tüteklik, usta, vardola, vatka, veresiye, yaka, yunak, yüz, züccaciye vb.

Söz varlığının bir bölümünü oluşturan atasözleri ve deyimler, geleneksel meslekleri icra eden meslek erbabının dilinde yıllarca kullanılmış; yaşanmış deneyimlerin, geleneklerin veya davranışa dönüşen düşüncelerin ve yazısız normların iletişimde anlamlandırılması neticesinde ortaya çıkmıştır.

Esnaf ve sanatkârların kullandıkları deyim ve atasözlerinin büyük çoğunluğu alışverişlerde karşılaşılan sıkıntılar, iş durumunda yaşanan ani gelişmeler, nasip ve kismetle ilgili duygu ve düşünceleri içeren sözcüklerdir: ayağını sürümek; ayak yapmak; bir taşla iki kuş vurmak; borca batmak; bulup buşurmak; bulupta bunsuramak; dişinin kanını somurmak; eli bolarmak; eli böğründe kalmak; emeğini gümüşlemek; etekleri tutuşmak; feleği şaşmak; gıfıltısı artmak; işi rast gitmek; kılı kılına yitmek (yetmek); hızır uğramak; gabala (kabala) tutulmak; kepenkleri kapatmak; meteliğe kurşun sıkmak; nasibi ayağına gelmek; nasibi kesilmek; ne oldum delisi olmak; ocağı tütme; sinek avlamak; tencereyi kaynatmak vb.

Karaman'da esnaf ve sanatkârlar genel ahlak kurallarını ifade eden deyim ve atasözlerini oldukça fazla kullanmıştır: adı çıkacağına canı çıkmak; arık öküz bacak çalınmaz; at binenin kılıç kuşananın; attan düşene yorgan döşek, eşekten düşene kazma kürek; avrat tuz dedi mi ciğeri cız der; aza kanaat etmeyen çoğu bulamaz; başını acemi berbere teslim eden cebinde pamuk eksik etmesin; benim sakalım tutuştu, sen cigara yakmak istersin;

bir acı kahvenin kırk yıl hatırı vardır; böyle saça böyle tarak; çerçi başındakini satar; değirmen iki taştan muhabbet iki baştan; demir nemden insan gamdan çürür; edepten libas giymek; el ağzı ile çorba içilmez; eline, diline, beline sahip olmak; emanete hıyanet etmemek; harama el sürmemek; helal lokma yemek; helalinden kazanmak; iş insanın aynasıdır; iş zamanı iş çiş zamanı çiş; kardeş kardeşi bıçaklamış dönmüş yine kucaklamış; kelin yağı olsa başına çalar; kılı kırk yarmak; özü sözü bir olmak; parasız tellal bağırılmaz; sap yer saman sıçar, söz vermek; sözü namus bilmek; sözünün eri olmak; tekkeyi bekleyen çorbayı içer; tembele iş buyur o sana akıl öğretsin; yalancının mumu yatsıya kadar yanar vb.

Deyim ve atasözleri alanında güçlü bir mirası elinde bulunduran Türkçenin, Karaman'daki mesleki hayatta da benzer bir mirası taşıyor olması dilimizin mevcut durumu açısından oldukça önemlidir.

Çalışmada kalıp sözler de derlenmiştir. Gerek alıcı gerekse satıcı alışveriş öncesi ve sonrasında memnuniyetini veya memnuniyetsizliğini dua ve beddua nitelikli sözlerle ifade etmektedir. Ayrıca selamlama, uğurlama, hâl hatır sorma gibi kalıp sözlerde derlenmiştir. Bu sözler hemen her meslek dalında görülebilmektedir.

Geleneksel meslekleri icra eden ustalar memnun oldukları müşterilerine dua mahiyetinde kalıp sözler söylemektedir. Bu türden kalıp sözlere şu örnekler gösterilebilir: afiyet şifa olsun; Allah berekat versin; Allah birini bin etsin; Allah namerde muhtaç etmesin; Allah tuttuğunu altın etsin; Allah yokluk göstermesin; ayağına yavuz taş dokunmasın; cennet köşklerine giresin; ecdadına rahmet; gülerek kullan; hanene hızır uğrasın; işin rast gelsin; malımın hayrını gör; üzerinde eskisin vb.

Ustaların, haksızlığa uğradıklarında veya kırıldıklarında beddua türünde kalıp sözleri kullandıkları derleme çalışmaları esnasında görülmüştür: benden bulma Allah'ından bul; boğazına dursun; çenen çekilsin; gözüne dizine dursun; haram olsun; kefen paran olsun; malımın hayrını görmeyesin; teneşirlere gelesin; zehir zıkkım olsun; zivtin pekini ye vb.

Müşteri memnuniyetinde ise müşterilerce esnafa karşı iyi dilek ve dua niyetinde kalıp sözler kullanmışlardır: Allah emeğini yağlı çakarsın; Allah hayırlı yedirmeyi nasip etsin; Allah işini, gücünü rast getirsin; Allah nazardan esirgesin; Allah razı olsun; Allah'a emanet ol; elin, kolun dert görmesin; paramın bereketini gör; tuttuğun altın olsun; Allah razı olsun vb.

Müşteri memnuniyetsizliğinde ise müşterilerce esnafa karşı dile getirilen beddua türünde kalıp sözlerin sarf edildiği derleme çalışmaları sırasında görülmüştür: Allah belanı versin; boyu devrilsin; fitil fitil burnundan gelsin; gönenme emi; hakkım sana haram olsun; paramın hayrını görme; sürüm sürüm sürünesice; zıkkımın kökünü ye vb.

Çalışmada derlenen bazı söz varlığı unsurlarını özel dil türünde değerlendirmek mümkündür. Dil ve kültür yoluyla etkileşime giren insanlar yaşadıkları çevre, edindikleri mesleki deneyim ve mensup oldukları gruplar arasında yeni bir statü kazanmış olurlar. Ferdin sahip olduğu bu nitelikler, yaşadıkları topluma ve mevcut kültüre de zenginlik katmaktadır. Fertler işte bu dilsel zenginlik içerisinde yeni özellikler ve beceriler kazanırlar. Bu gelişme neticesinde yeni ve farklı bir iletişim yolu olan özel bir dil gelişmiş olur. Bu özellikler farklılaşmaktan ziyade iletişimin daha kolay ve hızlı gerçekleşmesini sağlamaktadır.

Bu şekilde ortaya çıkan özel dilleri temel dilden farklı kılan ana unsur olarak, kullanılan özgün kelimeler gösterilebilir. Özel dil ya da argo kullanmaktan maksat, meslek ustalarının kendi aralarında iletişimi daha kolay ve daha hızlı sağlamaktır. Çalışmada geçen birçok deyim ve sözcük, kullanma özelliği ve manaları yönüyle incelendiğinde argo anlamlı şeklinde nitelendirmek mümkündür: armut, cafcıflı, carıcabbar, cıllama, cıvık, cıvlak, cidav, cins, çalçene, dertli çay, dıngırdamak, efe çayı, elganem, farfaracı, faşalak, fenikme, fiçıtma, galaylamak, gaypak, gevme, gıncıfırlı, gıyparma, goduş, gopil, gopuk, gostaklı, gök görmedik, gubuz, güdük, hecalet, hümerme, kafa çayı, kefere, kel, kıl, malamat, mavra, memişhane, mihşıçtı, mıskı, mosdıralık, müdare, oggalı, okkalı çay, ot ilaç, papidik, pavkırmak, polim, potuk, seme, sıracalı, sırnaşık, sibop, sivişme, sümiye, şabbadak, şırlak, şirname, şişgin, tapırdama, tığteber, tıngırdatma, tip, topuklu çay, tuncukma, ülüz, vükela, yalabaş, yampiri, yamuk, yamulmak, yapıştır, yok devenin nalı, yoymak, yumulmak, zamazingo, zartalaklı, zeroş, zımbırzop, zınarmak, zıpçıktı, zırlamak, zibidi, zörlemek vb.

Karaman'da geleneksel meslekler üzerine yapılan çalışmada derlenen bir diğer söz varlığı unsuru da ikilemelerdir. Yapılan derleme çalışmasında ikileme türünden sözcüklere de sıkça rastlanmıştır: abur cubur (yemek); afiyet şifa (olsun); artık sırtık; ayın oyun (etmek); bada bada; badal bayrak; badıl badıl; ballı yağlı (olmak); cicili bicili (giymek); çakmak çakmak (gözler); dadı tuzu (yok); dangıl dungul (konuşmak); dom dom (konuşmak); eciş bücüş; eski püskü (elbise); eveleyip gevelemek; fitil fitil (burnundan gelsin); garman çorman (iş); gılı gılına (yetmek); hâl hatır (sormak); hüngür hüngür (ağlamak); incik boncuk (satmak);

kilit kürek (olmak); maççık muççuk (yemek); malak malak (yemek); mildir mildir (bakmak); özü sözü (bir); palan kuskun (koymadı); saati saatine (uymaz); saç sakal (toplamak); sapır supur (konuşmak); sıkı fıkı (olmak); tabak çanak (satmak); tası tarağı (toplamak); tel tel (kadayıf); ulam ulam (açmak); vıdı vıdı (yapmak); vıgıl vıgıl (koymak); yırtık pırtık (elbise) vb.

Son dönemde meydana gelen teknolojik gelişmeler meslek dallarında da seri üretim olanaklarının artmasına sebep olmuştur. Bu hızlı gelişme ve değişim, varlığını el emeği ve göz nuru şeklindeki bireysel üretimle devam ettirmeye çalışan geleneksel meslekleri bitirme noktasına getirmiştir. Geleneksel meslekler adına olumsuzluk teşkil eden bu türden gelişmeler karşısında önlem alınmaması durumunda Karaman’da birçok geleneksel meslek yakın bir gelecekte yok olma tehlikesi yaşayacaktır. Yaşanacak bütün bu olumsuzluklar doğal olarak geleneksel mesleklerin söz varlığını da etkileyecektir. Bugünlerde; ayakkabı imalatı ve boyacılığı, bakırcılık, bıçakçılık, demircilik, dokumacılık, foracılık, halıcılık, hallaçlık, kalaycılık, kelle ütücülüğü, kolonya üreticiliği, künde-kârî sanatçılığı, nalbantlık, saraçlık, sayacılık, tuzculuk, yastıkçılık ve yorgancılık gibi geleneksel meslek dalları son bir veya birkaç temsilcilerinin özverili çabasıyla varlığını sürdürmeye çalışmaktadır. Karaman’da geleneksel mesleklerin varlıklarını devam ettirebilme konusuyla ilgili kurum ve kuruluşlara şu öneriler getirebilir:

1. Sahada bir temsilcisi bulunan meslek kolları ile ilgili genel bir tespit çalışması yapılarak geleneksel meslekleri sürdüren bu ustalar “kültürel miras taşıyıcıları” şeklinde kayıt altına alınmalıdır.

2. Söz konusu meslekleri icra eden ustalar ve zanaat-kârlar için kira ödemeyecekleri dükkânlar temin edilmeli, bu iş yerleri vergi indirimine tabi tutulmalı, bu meslek erbapları işlerine devam etmeleri amacıyla teşvik ve bağış kredileri verilmeli ve ayrıca değişik meslek projeleri ve destek fonlarından yararlandırılmaları hususunda sanat-kârlar ve meslek erbapları teşvik edilmelidir.

3. Bu geleneksel meslek gruplarının varlığını devam ettirebilmeleri adına çalışma ve tanıtım faaliyetlerini yapabilecekleri dernekler ve meslek örgütleri kurulmalıdır. Geleneksel meslekleri tanıtıcı fuarlar, sergiler, paneller ve stantlar açılmak suretiyle konuyla ilgili yerel ve ulusal basın ile ayrıca kamuoyunun dikkati çekilerek konuyla ilgili farkındalık oluşturulmalıdır.

4. Karaman’da geleneksel el zanaatkârlığı ve geleneksel mesleklerle ilgili “Geleneksel Meslekler Çarşısı” kurularak, dağınık yerlerde faaliyet gösteren bu meslek mensupları bir araya getirilmelidir.

5. Meslek ustaları, gelenekten kopmadan teknolojik gelişmeler ışığında yapmış oldukları ürünleri yenilemeleri adına teşvik edilmeli ve sanatkârların kendini geliştirmeleri adına yeni fırsatlar sağlanmalıdır.

6. Karaman ilinde geleneksel mesleklere bağlı olarak varlığını sürdüren kültürel öğeler tespit edilerek bu öğeler yerel ve ulusal basın yoluyla tanıtılmalıdır.

7. İl Kültür ve Turizm Müdürlüğünün öncülüğünde “Uygulamalı Halk Bilimi Müzesi” kurularak burada el sanatları ürünlerinin tanıtımı ve sunumuna yönelik çalışmalar yürütülmelidir.

8. Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi bünyesinde eğitim öğretim faaliyetlerini devam ettiren meslek yüksekokullarına ilave bölümler açılarak geleneksel mesleklerin devamına katkı sağlayacak zanaatkârların yetişmesi teşvik edilmelidir.

9. Meslek Liseleri, Mesleki Teknik Eğitim Merkezleri ve Halk Eğitim Merkezleri gibi örgün ve yaygın eğitim kurumlarında geleneksel mesleklerin devamına katkıda bulunmak maksadıyla yeni bölümler açılmalı ve gerek bu bölümlere devam eden öğrenciler, gerekse meslek kurslarına devam eden kursiyerler maddi ve manevi yönden desteklenmelidir.

10. Geleneksel meslekleri sürdüren usta/sanatkâr gibi icracıların sıkıntılarının giderilmesi ve onure edilmesi adına ilgili kurum ve kuruluşlarca meslek erbapları gezilerek yüzyüze görüşmeler, geleneksel kaynaşma programları, geziler ve geleneksel meslekleri icra eden usta/sanatkârlara yönelik bültenler hazırlanmalıdır.

KAYNAKÇA

A. Alıntı Yapılan ve Yararlanılan Kaynakları

- Acar, Şeref (2011), “Aladağlılar Taşrada Taşralı Olmak”, *İmaret*, S 6, s. 49-59.
- Acar, Şeref (2015), “Ayağında Kundura, Karaman’da Ayakkabıcılar”, *İmaret*, S 16, s. 82-109.
- Acar, Şeref; Yemiş, Burhan; Özkaraalp, Yakup (2013), “Fotoğraflarla Bir Ömür: Mustafa Koçak”, *İmaret*, S 12, s. 111-114.
- Acar, Yakup (2014), “Böcülerin Lokantası’nda”, *İmaret*, S 14, s. 100-103.
- Aça, Mustafa (2015), “Meslek Folkloru Araştırmaları Tarihine Bir Bakış”, *Uluslararası Türk Dünyası Kültür Araştırmaları Dergisi*, S 1, s. 111-137.
- Afyon, Yakup Akif, ve Tunç, Ali (1997), *Beden Eğitimi ve Spor Tarihi*, Konya: Damla Ofset.
- Aka, Hatem (1994), *H 1186-1190 (M 1772-1776) Tarihli 290 Numaralı Karaman Şer’iye Sicil Defterinin İncelenmesi*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Akça, Gürsoy (2003), Ahilik Geleneği ve Günümüz Fethiye Esnafı, Selçuk Üniversitesi *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, S 14, s. 209-219.
- Akkutay, Ülker (1991), *Türkiye’de Çıracılık Eğitimi*. Ankara: Erek Ofset.
- Aköz, Alaattin (1987), *Şer’iye Sicillerine göre XVI. Yüzyıl Sonu İle XVII. Yüzyıl Başlarında Karaman*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.
- Aköz, Alaattin (1992), *16. Asırda Karaman Kazası*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Aköz, Alaattin (2006), *Kanuni Devrine ait 939-941/1532-1535 Tarihli Larende (Karaman) Şer’iye Sicili Özet Dizin*, 2. Baskı, Konya: Tablet Kitabevi.
- Aköz, Alaattin (2012), *319 Numaralı Karaman Şer’iyye Sicili 1905-1906 (R. 1320-1322)*, Konya.
- Aköz, Alaattin (2015), *315 Numaralı Karaman Şer’iyye Sicili 1896-1898 (R. 1312-1314)*, Konya.

- Aksan, Doğan (2003), *Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim*, Ankara: TDK Yayınları.
- Aksan, Doğan (2015), *Türkçenin Sözvarlığı*, Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Aksoy, Ömer Asım (2016), *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü 1: Atasözleri Sözlüğü*, Ankara: İnkılâp Yayınları.
- Alparslan, Yaşar; Polat, Cahit (2014), *Eski Maraş'ta Demircilik ve Demirciliğe Bağlı Sanatlar*, Kahramanmaraş Belediyesi Kültür ve Sanat Yayınları.
- Altıntaş, Kadir Murat (2016), “Kaybolmaya Yüz Tutmuş Geleneksel Türk El Sanatkârlarının Karşı Karşıya Bulunduğu Ticari Sorunların Analizi”, *Bilig Dergisi*, S 77 s. 157-182
- Anadol, Cemal (2001), *Türk-İslam Medeniyetinde Ahilik kültürü ve Fütüvvetnâmeler*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Anonim (1993), *Türk El Sanatları*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Arbak, Perihan (1965), “Ok ve okçuluk hakkında bibliyoğrafya”, *Türk Kültürü Dergisi*, S 22, s. 134-136.
- Arlı, Mustafa (1984), *Beypazarı'nda Dövme Bakırcılık*, Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Atalayer, Günay (2002), “Güneydoğu Anadolu'dan Seçilmiş Dokumalar Üzerine Öneriler”, *Gap Çerçevesinde Halk Kültürü Sempozyumu Bildirileri*, Ankara: Kültür Bakanlığı.
- Auster, Carol J. (1996), *The Sociology of Work*, Pine Forge Press, California,
- Aydoğdu, Ahmet (2011), “Gönül Ahbap İster Karaman Kahvehaneleri”, *İmaret*, S 6 , s. 110-117.
- Aydoğdu, Ahmet (2012), “Karaman'da Saatin Ustaları”, *İmaret*, S 10, s. 67-74.
- Aydoğdu, Kasım (2010), “Bakkal Hasan Ağa”, *İmaret*, S 4, s. 60-63.
- Bardakçı, Halit (1976), *Bütütn Yönleriyle Ermenek*, İstanbul: Çaba Matbaası.
- Baygöl, Nuran (2014), “Sivas'ta Saraçlık”, *Kültür Evreni Sosyal Bilimler Dergisi*, S 21, s. 106-128.

- Boynukalın, İbrahim Rıfıkı (1990), *Bütün Yönleriyle Karaman İli Ermenek-Kâzımkarabekir-Ayrancı*, İstanbul: Özel Baskı.
- Bozkurt, Veysel (2004), *Değişen Dünyadaki Sosyoloji*, Bursa: Alfa Yayınları.
- Bozkurt, Veysel (2005), *Endüstriyel & Post-Endüstriyel Dönüşüm*, Bursa: Aktüel Yayınevi
- Canbulat, Mehmet (2009), *Dinî Kavramlar Sözlüğü*, İstanbul: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.
- Cengiz, Ahmet (2009), XVIII. Yüzyılda Larende (Karaman) Şehrinin Fiziki ve Sosyoekonomik Yapısı, Karaman: İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayını.
- Cengiz, Ahmet (2011), “18. Yüzyılda Larende’deki Gayrimüslimler”, *İmare*t, S 8, s. 10-15.
- Cengiz, Ahmet (2014), *Karaman Tarihi (XVIII. Yüzyıl)*, Konya: Çizgi Kitabevi.
- Çağatay, Neşet (1989), *Bir Türk Kurumu Olan Ahilik*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi
- Çakır, Sadıç; Dağaşan, Gülsüm Tuğba (2009), “Çorum’daki Geleneksel Mesleklerin Halk Bilimsel Açından İncelenmesi”, *II. Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Öğrenci Kongresi Bildiriler*, C 2, s.1272-1273.
- Çalışkan, Yaşar; İkiz, M. Lütfi (2001), *Kültür, San’at ve Medeniyetimizde Ahilik*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Çeliker, Deniz; Ölmez, Filiz Nurhan (2012), “Burdur İlinde Yorgancılık”, Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi, *Güzel Sanatlar Fakültesi Dergisi*, S 10, s.122-138.
- Çopur, Ali Rıza (2004), *Yaşanmış Bir Hayatın Romanı (Çocukluk ve gençlik anıları)*, İstanbul: Özel Baskı.
- Çoraman, Mustafa (2011), *280 Nolu Karaman Şer’iyye Sicili*, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Debbağoglu, Ahmet (1979), “Fütüvvet” *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*, C. 3, İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Demir, Erdal (2014), “Bir Sokak Vardı Seslerle Çınlayan”, *İmare*t, S 15, s. 69-72.
- Demir, Nurettin (2013), *Ankara Örneğinde Ağızların Belgelenmesi*, Ankara: TDK Yayınları.

- Demirci, Hamide Soysal (2016), “Yozgat’ta Yaşayan Kündekârî Ustası Yakup Kılıç”, *I. Uluslararası Bozok Sempozyumu Bildiri Kitabı*, Yozgat: Bozok Üniversitesi C. 3, s. 592-601.
- Devellioğlu, Ferit (2015), *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat*, Ankara: Aydın Kitabevi.
- Dilbaz, Dindar (2010), “Basılı Yayınlarda Karaman Şehirciliği”, *İmaret*, S 1, s. 54-59.
- Diyarbakırlıoğlu, Mehmet Ali (2010), *Kaybolan Meslekler ve Son Ustalar*, İstanbul: İstanbul Ticaret Odası Yayınları.
- Doğan, Elif Tuba (2012), “Zanaatkârlığın Günümüzde Yeniden Yorumlanması: Yeni Zanaatkârlık Mı?”, *Çalışma İlişkileri Dergisi*, S 1, s.67-85.
- Doğan, Mehmet (2014), *Doğan Büyük Türkçe Sözlük*, Ankara: Yazar Yayınları.
- Doğanay, Osman (2009), *İşara Bölgesi Kaya Mezarları ve Ölü Gömme Gelenekleri*, Konya: Çizgi Kitabevi.
- Doğanay, Osman; Karamuğuz, Güngör; Kunt, Halil İbrahim (2005), *İşara Bölgesindeki Bir Kale Kenti Para (Fariske)*, Konya: Kervan Kitabevi.
- Doktor Nazmi (2009), *Türkiye’nin Sıhhi-i İçtimai Coğrafyası Konya Vilayeti*, (Yay. Mehmet Karayamam), Ankara: Öğüt Matbaası.
- Duman, Mustafa (2007), *Geleneksel Türk Yorgancılık Sanatı ve Türk Kültüründe Yorgan*, İstanbul: Heyamola Yayınları.
- Duman, Mustafa (2011), *Gaziantep’teki Geleneksel Meslekler Üzerine Halk Bilimsel Bir İnceleme*, Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Duman, Tayyip (2002), “Mesleki ve teknik eğitimin gelişimi”, *Türkler Dergisi*, S 6, s. 61-71.
- Dursun, Salih (2011), “Karaman’ın Geçmişinde Sağlık”, *İmaret*, S 8, s. 39-45.
- Dursun, Salih (2012), “Geçen Gün Ömürdendir”, *İmaret*, S 10, s. 75-81.
- Duru, Ahmet Talat (1999), *Karaman’ın Yakın Tarihteki Kültürü ve Gelenekleri*, Konya.
- Duru, Ahmet Talat (2010), *Karaman Tarihi*, Karaman.

- Duru, Ahmet Talat (2013), “Bir zamanlar Karaman’da Helva ve Helvacılar”, *İmaret*, S 12, s. 14-15.
- Duru, Ahmet Talat (2013), “Hallaçlar ve Keçeciler”, *Karaman’ın Sesi Dergisi*, s. 1-8.
- Duru, Ahmet Talat (2014), “ Bir Zamanki Karaman’da Çarşı Pazar”, *İmaret*, S 14, s. 11-12.
- Duru, Ahmet Talat (2014), “Karaman’da Dokumacılık”, *İmaret*, S 15, s. 14-16.
- Duru, Ahmet Talat (2014), “Muvakkit, Hattat Süleyman Hoca”, *İmaret*, S 15, s. 114-117.
- Duru, Ahmet Talat (2014), *Kirişçi Mahallesi Karaman’a Hasretliğim*, Karaman: Karaman Belediyesi Kültür Yayınları.
- Duru, Ahmet Talat; Ünsay, Keramet; Uzel, Turgut (2016), *Karaman’ın Söz Varlıkları*, Karaman: Karaman’ın Sesi Gazete ve Matbaacılık.
- Duru, Rıza (2001), *Karadağ’ın Gizemli Konuğu Getirde Bel*, Karaman: Duru Sarrafiye Kültür Yayınları.
- Ebu Abdi’r-Rahman Muhammed İn el-Hüseyin es-Sülemi (1997), *Tasavvufta Fütüvvet*, (çev. Süleyman Ateş), Ankara: Yeni Ufuklar Neşriyat.
- Ekici, Metin (2007), *Halk Bilgisi (Folklor) Derleme ve İnceleme Yöntemleri*, Ankara: Geleneksel Yayınları.
- Ekicigil, Recep (1983), *İstanbul Kültür ve Sanat Ansiklopedisi*, C 3, İstanbul: Tercüman Gazetesi Kültür Yayınları.
- Ekinci, Yusuf (1991), *Ahilik*, Ankara: Sistem Ofset.
- Eliaçık, Muhittin (2010), “Ahmet Remzi Dede’nin Bir Günlük Karaman Seyahatnamesi”, *İmaret*, S 3, s. 86-93.
- Elmas, Tuba (2015), *Millî Mücadelede Karaman*, Karaman: Anı Bisküvi.
- Epstein, Stephan ve Prak, Maarten (2008) *Introduction: Guilds, Innovation, and the European Economy, 1400- 1800*, Guilds, Innovation, and the European Economy, 1400- 1800, S.R. Epstein ve M. Prak (ed.), USA: Cambridge University Press.

- Erdem, Enes (2012), “Mesleğinin Son Müdavimlerinden Kalaycı Abdullah Usta”, *İmaret*, S 11, s. 124-126.
- Erdoğan, Zeynep; Etikan, Sema (2002), “Kavaklıdere İlçesinde Dövme Bakırcılık”, *Ekin Dergisi*, S 19, s. 91-96.
- Erguvanlı, İnci (1997), *Türkiye’de El Sanatları Geleneği ve Çağdaş Sanatlar İçindeki Yeri*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Eser, Mevlüt (2012), *Ermemek Kazası ve Köyleri Vakıf Eserleri*, Konya.
- Eyüboğlu, İsmet Zeki (1991), *Türk Dilinin Etimoloji Sözlüğü*, İstanbul: Say Yayınları.
- Gökbilgin, M. Tayyib (1968), “XVI. Asırda Karaman Eyaleti ve Larende (Karaman) Vakıf ve Müesseseleri”, *Vakıflar Dergisi*, S 7, s. 29-38.
- Gökdayı, Hürriyet (2015), *Türkçede Kalıp Sözler*, İstanbul: Kriter Yayınları.
- Gölpınarlı, Abdülbâki (2011), *İslam ve Türk İllerinde Fütüvvet Teşkilatı*, İstanbul: İstanbul Ticaret Odası Yayınları.
- Grint, Keith (1998), *Çalışma Sosyolojisi*, (çev. Veysel Bozkurt), İstanbul: Alfa Yayınları.
- Gülcan, Durmuş Ali (1987), *Karaman Tarihinden Hikâyeler- Gelenekler*, Karaman: Baskı Özel.
- Gülcan, Durmuş Ali (1989), *Geçmiş Yüzyılların Karaman Büyükleri ve Şairleri*, Karaman: Bifa Şirketler Grubu Yayınları.
- Gülensoy, Tuncer (2011), *Türkiye Türkçesindeki Türkçe Sözcüklerin Köken Bilgisi Sözlüğü*, Ankara: TDK Yayınları.
- Güler, İbrahim (1986), *H. 1000 Tarihli Karaman Şer’iye Sicili*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.
- Gümüşçü, Osman (2001), *XVI. Yüzyıl Larende (Karaman) Kazasında Yerleşme ve Nüfus*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

- Gündüz, A.Yılmaz; Kaya, Mehmet; Aydemir, Cahit (2012), “Ahilik Teşkilatında ve Günümüzde Tüketicilerin Korunmasına Yönelik Çalışmalar Üzerine bir Değerlendirme”, *Afyon Kocatepe Üniversitesi, İİBF Dergisi* C 13, S 2, 2012) s. 37.
- Günşen, Ahmet (2014), *Ahi, Ahilik Ansiklopedisi*, C 1, Ankara: Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Yayınları.
- Gürbüz, Sevda (2009), *296 Numaralı Karaman Şer’iye Sicili Çerçevesinde 1829-1832 Yılları Arasında Karaman’da Sosyal, İdari ve Hukuki Hayat*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.
- Hall, Richard H. (1994), *Sociology of Work*, Pine Forge Press, California.
- Juilla, Joanne B. (2000), “The Working Life” Three Rivers Press, New York.
- Kafesoğlu, İbrahim; Yıldız, Hakkı Dursun; Merçil, Erdoğan; Saray, Mehmet (1994), *A short History of Turkish-Islamic States (Excluding the Ottoman State)*, Ankara: İrcica Yayınları.
- Kahraman, Seyit Ali (2009), *XVI. Yüzyıl Karaman Vilayeti ve Vakıfları*, Kayseri: Kayseri Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları.
- Karaman Esnaf ve Sanatkarlar Odaları Birliği (2014), *Mesleklere Göre İş Sayısı Nisan Ayı Raporu*, Karaman.
- Karaman Esnaf ve Sanatkarlar Odaları Birliği (2018), *Mesleklere Göre Esnaf Sayısı Nisan Ayı Raporu*, Karaman.
- Karaman Fırıncılar Pastacılar Lokantacılar ve Gıda Maddesi Üreten İşyerleri Esnaf ve Sanatkarlar Odası (2018), *Mesleklere Göre Esnaf Sayısı Nisan Ayı Raporu*, Karaman.
- Karaman Gençlik Spor İl Müdürlüğü (2018), *Okçuluk İl Temsilciği Faaliyet Raporu*, Karaman.
- Karaman Kahveciler Büfecileri ve Kafeteryacılar Esnaf Odası (2018), *Nisan Ayı Faaliyet Raporu*, Karaman.
- Karaman Madeni Tornacılar Kaynakçılara Oto Motor vb. Tamirciler Odası (2015), *Kasım Ayı Faaliyet Raporu*, Karaman.

- Karaman Sanayi ve Ticaret İl Müdürlüğü (1992), *Ekonomik ve Ticari Durum Raporu*, Karaman.
- Karaman Sanayi ve Ticaret İl Müdürlüğü (1995), *Ekonomik ve Ticari Durum Raporu*, Karaman.
- Karaman Sanayi ve Ticaret İl Müdürlüğü (1997), *Ekonomik ve Ticari Durum Raporu*, Karaman.
- Karaman Sanayi ve Ticaret İl Müdürlüğü (1999), *Ekonomik ve Ticari Durum Raporu*, Karaman.
- Karaman Terziler Konfeksiyoncular Deri Ürünleri Dikim ve Giyim Aksesuarları Esnaf ve Sanatkarlar Odası (2018), *Faaliyet Durum Raporu*, Karaman.
- Karaman Ticaret ve Sanayi Odası (1988), *Ekonomik Faaliyet Raporu*, Karaman.
- Karaman Ticaret ve Sanayi Odası KTSO (2013), *Karaman'ın Sosyoekonomik Yapısı*, Karaman: Ticaret ve Sanayi Odası Yayınları.
- Karaman Ziraat Odası (2014), *Karaman'da Tarım*, Karaman: Ziraat Odası Yayınları.
- Karataş, Turan; Aykaç, Onur; Sevindik, Hakan; Öksüz, Mert (2012), *Türk Şiirinde Karaman*, Ankara: Asitan Yayınları.
- Karpuz, Emine (2011), “Kâzımkarabekir ve Kasaba Taşı”, *İmaret*, S 7, s. 38-41.
- Kaya, Doğan (2002), *Sivas'ta Bıçakçılık*, Sivas: SİSKAV Yayınları.
- Kayserilioğlu, Gülsen (2002), *Karaman 2002*, Karaman: Karaman Valiliği Yayınları,
- Kemer, Gözde ve Etikan, Sema (2014), “Niğde İli Kemerhisar Beldesinde Yorgancılık”, *Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi*, S 1 s. 25-36.
- Kılıç, Özgür (2006), Kayseri’de Ticaret Dili, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Koçer, Doğan (2007), *Karaman Temettü’at Defterleri H. 1256-1261 M. 1840-1844, XIX. Yüzyılda Karaman'ın Sosyoekonomik Durumu*, C 1, Karaman: Karaman Valiliği Yayınları.

- Konuk, Mustafa (2015), “Karaman’da Ebru Sanatı”, *İmaret*, S 16, s. 142-144.
- Kramers, J. H. (1997), “Karaman” *İslam Ansiklopedisi*, C 6, Eskişehir: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Kurt, Mehmet (2007), *Eskiçağ’da Karaman*, Ankara: Murat Yayınevi.
- Kurt, Mehmet (2011), *Antik Çağda Karaman (Laranda) ve Yakın Çevresi Tarihi Coğrafya Yerleşimler-Kalıntılar-Buluntular*, Konya: Çizgi Kitabevi.
- Kutludağ, Şerif (2010), “Bizim Mahallemiz-Hatıralardaki Güzellik”, *İmaret*, Yıl 1, S 4, s. 51-53.
- Kuzgun, Yıldız (2000), *Meslek Danışmanlığı- Kuramlar Uygulamalar*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Maarif Vekâleti (1957), *Altıncı Maarif Şurası Kararları*, Ankara.
- Mahiroğullar Adnan (2011), “Selçuklu/Osmanlı Döneminde Kurumsal Bir Yapı: Ahilik/Gedik Teşkilatı ve Sosyoekonomik İşlevleri”, *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, S 54, s. 139-154.
- Maşrap Akın; Keskin Nuray (2011), *Ahiliğin Dünü ve Bugünü (Denizli Örneği) International Online Journal of Educational Sciences*, C 3, S 1, s. 370-394.
- Mercan, İsmail Hakkı (2000), “Osmanlı-Karaman Münasebetleri”, *Yeni Türkiye Dergisi*, (Osmanlı Özel Sayısı), 1. Siyaset ve Teşkilat, s. 81-85.
- Mercin, Levent (2008), “Geleneksel El Sanatlarını Yaşatma Sorunu ve Bir Çözüm Önerisi: Kent Müzeleri”, *Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Sanat Dergisi* C 7, S 13, s. 91-96.
- Merçil, Erdoğan (2000), *Türkiye Selçuklularında Meslekler*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Mesleki Eğitim ve Öğretim Sistemini Güçlendirme Projesi (2006), *Giyim Üretim Teknolojisi: Erkek Gömleği II*, Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Mesleki Eğitim ve Öğretim Sistemini Güçlendirme Projesi (2012), *El Sanatları Teknolojisi: Geleneksel Türk Dokuma Sanatları*, Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.

- Mısırlıoğlu, Ahmet (2006), *Karaman Tarih ve Kültürü: Bir Zamanlar Karaman*, Karaman: Bifa Bisküvi ve Gıda Sanayi A. Ş. Yayınları.
- Mısırlıoğlu, Ahmet (2008), *Karaman Tarihi ve Kültürü: Bir Zamanlar Karaman*, Genişletilmiş 2. Baskı, Karaman: Bifa Bisküvi ve Gıda Sanayi A. Ş. Yayınları.
- Mısırlıoğlu, Ahmet (2014), “Sesini Kaybeden Şehir”, *İmaret*, S 15, s. 96-102.
- Millî Eğitim Bakanlığı (1986), *Mesleki ve Teknik Eğitim Yönetmeliği*, Ankara.
- Millî Eğitim Bakanlığı (1996), *Çıraklık Eğitimi Uygulamaları ve Motor Meslek Alanındaki Çırak Öğrencilerini Bekleyen Riskler Araştırması*, Ankara.
- Millî Eğitim Bakanlığı (2000), *Örneklerle Türkçe Sözlük*, İstanbul: MEB Yayınları
- Millî Eğitim Bakanlığı (2010), *Yaygın Eğitim Kurumları Yönetmeliği*, Ankara.
- Millî Eğitim Bakanlığı (2011), *Kirkitli Dokuma Tezgâhları*, El Sanatları Teknolojisi, Ankara: T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Millî Eğitim, Gençlik ve Spor Bakanlığı (1985), *Çıraklık Eğitimi*, Ankara: Millî Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı Yayınları.
- Nişanyan, Sevan (2003b), *Sözlerin Soyağacı, Çağdaş Türkçenin Etimolojik Sözlüğü*, 2. Baskı, İstanbul: Adam Yayınları.
- Oğuz, M. Öcal (2005), *Türkiyede 2004 Yılında Yaşayan Geleneksel Meslekler*, Ankara: Gazi Üniversitesi, Türk Halkbilimi Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları.
- Ögel, Bahaddin, (2000), *Türk Kültür Tarihine Giriş 3*, Ankara : Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Öksüz, Meltem (2019), *Somut Olmayan Kültürel Mirasın Taşıyıcıları: Karaman El Sanatı Ustaları Üzerine Bir İnceleme*, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Ölçer, Sami Yaşar (2014), *Karaman ve Ankara'dan Anılar*, İstanbul: Anı Bisküvi Yayınları.
- Önder, Mehmet (1995), *Antik ve Eski Eserler Kılavuzu*, Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

- Öntuğ, M. Murat (2014), “Hallaç”, *Ahilik Ansiklopedisi*, C.1, Ankara: Gümrük Bakanlığı Yayınları.
- Özbay, Güven (1992), *Türklerde Spor Kültürü*, Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.
- Özcan, Ümit N. (2017), “Anadolu’da Türk Demircilik Sanatı ve Bitlis’in Demirciliği”, *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6 (2), 263-292.
- Özdemir, Rumeysa (2015), *Ahilikte Peygamber Tasavvuru*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.
- Özkaraalp, Yakup (2014), “Eski Sokağın Sesleri”, *İmarat*, S 15, s. 94-97.
- Öztiryaki (2015), “Gıda Tarım ve Hayvancılık İl Müdürü Mehmet Öztiryaki”, *Şehirce Dergisi*, s. 28-31.
- Öztürk, Ersin; Küçük, Serdar (2014), *Karaman Lojistik Merkezi Ön Fizibilite Raporu*, Karaman: Karaman Ticaret İl Müdürlüğü Yayını.
- Öztürk, İsmail (1994), “El Sanatlarının Turizm Açısından Önemi ve Kalite Sorunu”, *Kamu ve Özel Kuruluşlarla, Orta Öğretimde, Üniversitelerde, El Sanatlarına Yaklaşım ve Sorunları Sempozyumu Bildirileri*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi. s. 367–374.
- Öztürk, Nurettin (2002), “Ahilik Teşkilatı ve Günümüz Ekonomisi, Çalışma Hayatı ve İş Ahlakı Açısından Değerlendirilmesi”, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C 7, s. 1-12.
- Pakalın, Mehmet Zeki (1993), *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, İstanbul: Millî Eğitim Basımevi.
- Pınarbaşı, Hasan (1992), *Karaman’ın Geçmiş Elli Yılı ve Tanınmış Kişileri*, Karaman: Karaman’ın Sesi Gazetesi Yayınları.
- Polat, Cavit (2014), *Osmanlı’dan Günümüze Maraş’ta Bakırcılık*, Kahramanmaraş: Kahramanmaraş Belediyesi Kültür Yayınları.
- Resmî Gazete*, 19 Haziran 1986: 17.
- Rothman, Robert A. (1987), “Working - Sociological Perspectives”, Prentice-Hall, New Jersey.

- Sağkaya, Ahmet (2014), *Son Yiğitbaşı Metin Usta*, Karaman.
- Kastamonu İl Özel İdaresi (2014), *İl Genel Meclisi, Esnaf, Sanayi ve Ticaret ve Doğal Kaynaklar Komisyonu*, Kastamonu.
- Sapancalı, H. Hüseyin (1993), *Karaman Ahval-i İçtimaiyye Coğrafiyye ve Tarihiyyesi*, 1338 R. /1341 H. Birinci Kitap, Yayınlayan: İbrahim Güler, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Seçer, H. Şebnem (2007), *Mesleki Yaşam Modelinin Oluşturulması ve Mesleki Analizlerde Kullanımı*, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi.
- Sennett, R. (2009b), *Zanaatkâr*, (Çeviren: M. Pekdemir), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Suci, Cahit (2014), “Kahvede Al Haberi”, *İmaret*, S 15, s.103-107.
- Şanver, Muammer (2015), Karaman’da Kaybolmaya Başlayan Meslekler, *Karamanname Kent Dergisi*, Y. 2, S. 4, s. 48-49.
- Şimşek Muhittin (2002), *TKY ve Tarihteki Bir Uygulaması AHİLİK*, İstanbul: Hayat Yayıncılık.
- Tapur, Tahsin (2009), *Karaman Şehir Coğrafyası* Konya: Çizgi Kitabevi.
- Tartan, Remzi (2014), “Anlık”, *İmaret*, S 14, s. 89.
- Tekin, Zeki (2014), “Çarıkçı”, *Ahilik Ansiklopedisi*, Ankara: Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Yayınları, C 1, ss. 337-338.
- Tekin, Zeki (2014), “Saraç”, *Ahilik Ansiklopedisi*, C 2, Ankara: Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Yayınları.
- Temizsoy, İlhan; Uysal, Vehbi (1987), *Karaman*, 2. Baskı, Konya: Kuzucular Ofset.
- Tınar, Mustafa Yasar (1996), *Çalışma Psikolojisi*, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Yayınları.
- Tietze Andreas (2002), *Tarihi ve Etimolojik Türkiye Türkçesi Lügati 1.*, İstanbul: Simurg Yayınları.
- Topal, Cengiz (2009), *Karaman Kültür Envanteri 2009*, Karaman: Karaman Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları.

- Toroğlu, Emin; Ceylan, Serdar (2014), “Hurdacılık Sektörünün Kırsal Göçlere Etkisi: Karanlıkdere, Kayı ve Tepeköy (Niğde) Örneği”, *Doğu Coğrafya Dergisi*, C 19, S 31, s. 167-188.
- Totaysalgır, Gaffar (1944), *Karaman (Larende), Tarih İncelemer*, Konya: Yeni Kitab Basımevi.
- Tozlu, Necdet (2014), “Kültürümüzde Çerçicilik ve Çerçi Esnaflığının Bayburt Gümüşhane Erzincan Yöresi Örneği”, *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* (Erzsosde) S 7, s. 23-36.
- Tuna, Mustafa Tekin (2013), “Bıçakçı Süleyman (Kantar)”, *İmarat*, S 12, s. 41.
- Tuncel, Metin (2001), “Karaman”, İstanbul: *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Tunç, Ali (2000), *Osmanlı Devleti’nde Spor Okçuluk*, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans tezi.
- Tuvi, Reyhan (2014), “Tarih Zengini Kent Karaman (The History Rich City Karaman)”, *Rillife Dergisi*, S 69, s. 24-28.
- Türk Dil Kurumu (2009), *Türkiye’de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü*, Ankara: TDK Yayınları.
- Türk Dil Kurumu (2011), *Türkçe Sözlük*, 11.bs., Ankara: TDK Yayınları.
- Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu (1994), *Türkiye’de Çocuk İşgücü*, Ankara: Türkiye İşverenler Sendikaları Konfederasyonu (TİSK) Yayınları.
- Uca, Alaattin; Ülker, Aytunç (2016), *Geçmişten Günümüze Karaman’da Meslekler*, Konya: Palet Yayınları.
- Uca, Alaattin; Ülker, Aytunç; Şaşma, İbrahim; İncekara, H. İbrahim (2015), *Karaman’ın Ünlü Şahsiyetleri*, Ankara: Altınordu Yayıncılık.
- Udy, Stanley H. (1970), *Work in Traditional and Modern Society*, Prentice-Hall.
- Uğurlu, Kamil (2007), *Karaman Şehrengizi” Karaman’a Hasretliğim*, Konya: Karaman Belediyesi Kültür Yayınları.

- Uğurlu, Kamil (2014), “Çingiraklı Salıngaç”, *İmaret*, S 15, s. 22-29.
- Uludağ, Süleyman (1996), “Fütüvvet”, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, C 13, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Uysal, Abdullah (1995), *Geçmişten Günümüze Karaman Tarih, Coğrafya, Ekonomi, Kültür ve İlkler*, Konya: Arı Ofset Matbaacılık.
- Uysal, Abdullah; Alodalı, Necati; Demirci, Musa (1992); *Dünü Bugünüyle Karaman Kültür-Tarih ve Coğrafya*, Konya: Arı ofset Matbaacılık.
- Uysal, İdris Nebi (2011), *Karaman İli Ağızları ve Anadolu Ağızları Arasındaki Yeri*, Karaman: Karaman Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları.
- Uysal, Mısırlıoğlu, Özden (2015), *Hayat Güzeldi-Bir Zamanlar Karaman*, Karaman.
- Uysal, Vehbi (1949), *Karaman Folkloru Derlemeler*, Karaman: Karaman’ın Sesi Matbaası.
- Ülkümen, Osman (2012), *Karaman ve Çevresi Türkmenleri: Tarihi ve Kültürü*, Karaman: Türkmenler Kültür Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği Yayınları.
- Ünal, Mehmet Ali (2011), *Paradigma Osmanlı Tarihi Sözlüğü*, İstanbul: Paradigma Yayıncılık.
- Yaman, Yakup (1993), *Karaman İlinin Cumhuriyet Döneminde Ekonomik ve Toplumsal Gelişimi, İldeki Belirleyici Sektörlerin Yeri, Önemi ve Geleceğinin Planlanması*, İçişleri Bakanlığı, Uzmanlık Tezi.
- Yemiş, Burhan (2010), “Arabacı Hafız Hoca Ali-Ali İşler’in Seksen iki yılı”, *İmaret*, S 1, s. 128-131.
- Yemiş, Burhan (2010), “Hayatın Ustaları: Saraç Hasan Günaştı”, *İmaret*, S 1, s. 68-71.
- Yemiş, Burhan (2011), “Berber Bekir Usta- Selman-ı Pak Hazretlerinin İzinde”, *İmaret*, S 5, s. 92-96.
- Yemiş, Burhan (2011), “Ekmeğini Taştan Çıkaranlar Çataklı Satı Ahmet ve Arkadaşları”, *İmaret*, S 7, s. 82-88.

- Yemiş, Burhan (2011), “Kolonyacı Duran elttek Kokusunu Yitirmeyen Hayatlar”, *İmaret*, S 6, s. 121-125.
- Watson, Tony (1987), *Sociology, Work & Industry*, Routledge, London.
- Yıldırım, Ahmet; Sezer Metin; Aydın, Nevzat; Ateş Sönmezoğlu, Özlem (2014), *Karaman İli Tarım Sektörü Yatırım Kılavuzu*, Konya.
- Yıldırım, Celal (2013), “Ahilik Geleneğinin Karaman’daki Son Temsilcilerinden Ali Alanya”, *İmaret*, S 12, s. 134-137.
- Yıldırım, Dursun (1998), *Türk Bitiği*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Yıldırım, Yusuf (2010), “Karaman’da Yerleşme ve Karaman Mahalleleri”, *İmaret*, S 4, s. 42-50.
- Yıldırım, Yusuf (2011), “Salnamelerde Karaman”, *İmaret*, S 8, s. 90-99.
- Yıldırım, Yusuf (2014), “Son Nalbant: Nalbant Yusuf”, *İmaret*, S 15 s. 118-122.
- Yıldırım, Fatma (2016), “Trabzon Yöresi Yorgancılık Mesleğinde Sözlü Kültürün ve Türk Motiflerinin İzleri”, *Mavi Atlas Dergisi*, S 7, s. 36-54.
- Yıldız, Abdulbari (2014), *700 Yıllık Sarayın Keşif Hikâyesi*, Karaman: Karaman Ticaret ve Sanayi Odası.
- Yılmaz, Fehmi (2010), *Osmanlı Tarih Sözlüğü*, İstanbul: Bilimevi Basım Yayın.
- Yılmaz, Gülnur (2008), *Geleneksel Türk El Sanatlarının Turistik Ürün Bağlamında Değerlendirilmesi*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğü, Uzmanlık Tezi.
- Yolcu, M. Ali (2014), *Nevşehir Yöresinde Yaşayan Geleneksel Meslekler*, Ankara: Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Yayınları.
- Yönel, Gamze ve Türkmen, Mutlu (2017), “Türk Kültür Yaşamında Okçuluk”, *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, S 55, s. 523-533.

B. İnternet Kaynakları

Anonim, (2008), Gaziantep El Sanatları. www.gaziantepkulturturizm.gov.tr. Erişim tarihi: 02.03.2009.

Bakanlar, Mehmet; Büyükipekçi, Semih; Erbaşı, Ali (2010), Türk Dünyası İşletmelerinin Ekonomik Yapılarının Güçlendirilmesinde Ahilik Anlayışından Yararlanılması, <http://jas-khazar.org/wp-content/uploads/2010/06/turk-dunyasi-islemleri.pdf>, E.T.10.06.2011

Bozkir.net (2011), Bozkırlıların kullandıkları kelimeler. Erişim tarihi: 24.01.2017, <http://www.bozkir.net/page/bozkirlilarin-kullandiklari-kelimeler.html>.

Circlelove.co (2017), Ebru Sanatı, Çeşitleri, Malzemeleri, Hikmet Barutçugil ve Barut Ebrusu. Erişim Tarihi: 07.06.2018. <http://circlelove.co/ebru-sanat-tarihi-malzemeleri-hikmet-barutcugil-barut-eburu/>

Dersimiz.com (2003), Online Okçuluk Terimleri Sözlüğü. Erişim Tarihi: 08.06.2018, <http://www.dersimiz.com/terimler-sozlugu/Okculuk-Terimleri-Sozlugu-76-Sayfa-ml>

Ermenek Belediyesi (2016), Yöresel Sözcükler ve Anlamları. Erişim Tarihi: 25.08.2017, <http://ermenek.bel.tr/kente-bakis/deyimler-atasozleri-ilenciler/yoresel-sozcukler-ve-anlamlari-sanatlari>.

EtimolojiTürkçe (2018), “Sözcüklerin Kökeni” Erişim Tarihi: 08.07.2018, <https://www.etimolojiturkce.com/kelime>.

Kahveci, Mücella (2008), “21. Yüzyıla Girerken Geleneksel Türk El Sanatları”. Folkloristik, s.387- 97. http://turkoloji.cu.edu.tr/Halkbilim/mucella_kahveci_21.yuzyila%20girerken_geleneks_el_turk_el_sanatlari.pdf

Karaman İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü (2018), “Karaman Kültür Varlıkları Sosyokültürel Özellikleri.”, Erişim Tarihi: 29.01.2018, <http://www.karamankulturturizm.gov.tr>

- Karaman’da Uyanış (2015), “Dededen Gelen Tuzculuğu 35 Yıldır Aynı Dükkânda Sürdürüyor.” Erişim Tarihi: 03.07.2018, <https://www.kamandauyanis.com/35-yildir-ayni-dukkana-da-surduruyor/27113/>
- Karaman’ın Sesi (2018), “Karaman’da Okçuluk Talimhanesi Açıldı.” Erişim Tarihi: 31.05.2018, <http://www.kgrt.net/guncel/kmude-okculuk-talimhanesi-acildi-h23890.html>
- Karamandan.com (2018), “Karaman’ın Dış Ticaret Rakamları”, Erişim Tarihi: 18.09.2018, https://www.karamandan.com/Ekonomi-Karamanin_dis_ticaret_rakamlari-h6463.html
- Kültür ve Turizm Bakanlığı Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğü (2014), Geleneksel El Sanatları, Erişim Tarihi: 16.07.2018 <http://aregem.kulturturizm.gov.tr/TR,12750/geleneksel-el-sanatlari.html>,
- Millî Eğitim Bakanlığı (2014), Mevzuat, Erişim tarihi: 31.04.2014, <http://meb.gov.tr>.
- Millî Eğitim Bakanlığı Hayat boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü (2012), İllere göre Geleneksel El Sanatlarımız, Kaybolmuş Sanatlar, Erişim tarihi: 12.08.2017, http://hbogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2012_050604_gelenekselelsanatlari.pdf
- Makinecim. Com (2018), “Kuyumculuk Terimleri Sözlüğü- Prof Dr. Mehmet Zeki Kuşoğlu’nun Türk Kuyumculuk Terimleri Sözlüğü.” Erişim Tarihi: 10.07.2017, https://makinecim.com/bilgi_7806_Kuyumculuk-Terimleri-Sozlugu.
- Nüfus.com (2014), 2013 Yılı Karaman Nüfusu İstatistikî Bilgiler, Erişim Tarihi:14.01.2018, <https://www.nufusu.com/il/karaman-nufusu>.
- Nüfus.com (2018), 2017 Yılı Karaman Nüfusu İstatistikî Bilgiler, Erişim Tarihi:25.05.2018, <https://www.nufusu.com/il/karaman-nufusu>.
- Osmanlı Yay (2018), “Okçuluk Deyim ve Terimleri” Erişim Tarihi: 07.06.2018, <https://osmanliyyay.tr.gg/Ok%E7uluk-Deyim-ve-Terimleri.htm>.
- Özderi Dericilik (2018), Dericilik Hakkında. Erişim Tarihi: 03.02.2018. <http://www.ozderi.com/deri-hakkinda.html>

- Özger, Yunus (2009), Tarihten bir kesit: Bayburt'ta Esnaf-Çerçi rekabeti. Erişim Tarihi: 15.01.2018. <http://www.bayburtpostasi.com.tr/m/?id=989&t=makale>.
- Purpura Banyo ve wellnes (2014), “Hamam ve yıkanma ile ilgili deyim ve Sözcükler.” Erişim Tarihi: 22.10.2018. <http://www.purpura.com.tr/2014/01/18/html>
- Tekstil Dershanesi (2015), “Halıcılıkla İlgili Tanım ve Terimler” Erişim Tarihi: 23.01.2017. <http://www.tekstildershanesi.com.tr/html>.
- Tirendaz (2011) “Ahşap Oklarda Adi Gez Yapılması” Erişim Tarihi: 29.05.2018. http://www.tirendaz.com/tr/?page_id=1055.
- Türkiye Fotoğraf Sanatı Federasyonu (2012), “Fotoğraf Terimleri Ansiklopedik Sözlüğü” Erişim Tarihi: 09.06.2018. http://www.tfsf.org.tr/fotograf_terimleri_sozlugu.asp
- Türkiye Kültür Portalı (2014), “Karaman'da Kullanılan Atasözleri ve Deyimler” ErişimTarihi:19.04.2017. <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/karaman/kulturatlasi-karamanda-kullanilan-atasozleri-ve-deyimler>
- Uysal, Abdullah (2015), “Karaman’da İlkler”, Erişim Tarihi: 09.10.2017. <http://www.karamandauyanis.com/yazarlar/abdullah-uysal/karaman'da-ilkler/490/>
- Uysal, Bayram (2018), “31. Ahilik Kültürü Haftası Basın Açıklaması”, Erişim Tarihi: 07.09.2018, <http://www.karamanesnaf.org.tr/>

C. Kaynak Kişiler

- Ahmet Bozoğlu, Derici, 1970, Karaman
- Ahmet Eski, Fırıncı, 1965, Karaman
- Ahmet Kaygısız, Etli Ekmekçi, 1963, Karaman Merkez Kızılca Köyü
- Ahmet Kızılay, Kündekâri Sanatçısı, 1947, Karaman
- Ahmet Orha, Çay Ocağı İşletmecisi, 1957, Karaman
- Ali Doğan, Kuyumcu, 1980, Karaman
- Ali Duran, Manifaturacı ve Tuhafiyeci, 1939, Karaman

Ali Göktaş, Hallaç, 1968, Karaman

Ali Kaymaz, Lokantacı, 1965, Karaman

Ali Kopçal, Ayakkabı İmalatçısı, 1963, Karaman

Aziz Çetin, Saatçi, 1974, Karaman

Bahattin Akyürek, Kadayıfçı, 1966, Karaman

Bilal Ünüvar, Kasap, 1969, Karaman

Celal Akyüz, İmam Hatip, 1971, Karaman Ermenek

Cemalettin Deveci, Kasap, 1961, Karaman

Cihan Bal, Çay Ocağı İşletmecisi, 1976, Karaman

Dede Gözel, Yorgancı, 1955, Karaman

Duran Çeltek, Kolonya İmalatçısı, 1948, Konya Hadim İlçesi

Duran Elmas, Kelle Ütücüsü, 1958, Karaman

Durmuş Akın, Saatçi, 1942, Karaman

Eldemedin Kalaycı, Değirmenci, 1962, Karaman Merkez Zengen Köyü

Ergun Kayserilioğlu, Manifaturacı, 1960, Karaman

Halil İbrahim Topçu, Manifaturacı ve Tuhafiyeci 1973, Karaman

Halil Uyar, Yorgancı, 1976, Karaman

Halit Güven, Marangoz ve Mobilyacı, 1936, Karaman

Harun Işık, Şapkacı, 1949, Karaman Merkez Eminler Köyü

Hasan Doğruöz, Kalaycı, 1942, Karaman

Hasan Ehliz, Tuzcu, 1965, Karaman

Hasan Ekmekçi, Hamam işletmecisi, 1955, Karaman

Hasan Günaştı, Saraç, 1948, Karaman

Hasan Hançer, Hırdavatçı ve Nalbur Ustası, 1948, Karaman

Hasan Hüseyin Aydal, Halıcı, 1942, Karaman Merkez Taşkale Köyü

Hasan Özbay, Hurdacı, 1975, Karaman

Hasan Songür, Çilingir, 1953, Karaman

Hayrani Özkur, Kahveci, 1962, Karaman

Hüseyin Zengioğlu, Berber, 1963, Karaman

İbrahim Akın, Çorbacı, 1974, Karaman Merkez Yeşildere Köyü

İbrahim Şakır, Berber, 1954, Karaman

İdris Erkuş, Demirci, 1981, Karaman

İlyas Duran, Çerçi 1964, Ermenek

İskender Ekinci, Saatçi, 1962, Karaman

İsmail Tosun, Marangoz, 1953, Karaman

Kamil Asma, Ayakkabı Boyacısı, 1957, Karaman

Kemal İzci, Simitçi ve fırıncı, 1970, Erzurum

Mahmut Kantar, Bıçakçı ve Bileyici, 1964, Karaman

Mahmut Konur, Ayakkabı İmalatçısı, 1954, Karaman

Mahmut Şen, Bezzaz ve Manifaturacı 1973, Karaman

Mahmut Tahir Başkan, Çerçi, 1970 Karaman

Medine Kayan, Halıcı, 1966, Konya

Mehmet Barut, Yorgancı, 1963, Karaman

Mehmet Konur, Ayakkabı Satıcısı, 1956, Karaman

Mehmet Öget, Gömlekçi, 1952, Karaman

Mehmet Ses, Sobacı, 1969, Karaman

Mehmet Sesçi, Bakkal, 1981, Karaman

Memiş Özdemir, Ayakkabı İmalatçısı, 1974, Karaman

Metin Koçak, Kadayıfçı, 1970, Malatya

Muhiddin Gültekin, Emekli Eğitim Yöneticisi, Öğretmen, 1957, Konya Ereğli

Murat Altunay, Fotoğrafçı, 1970, Adana

Mustafa Mazhar Can, Deri Mamulleri Tamircisi, 1973, Karaman

Mustafa Öcal, Ayakkabı Tamircisi, 1959, Karaman

Mustafa Yıldırım, Çorbacı, 1974, Karaman

Muzaffer Akın, Çorbacı, 1939, Karaman Merkez Yeşildere Köyü

Müniran Aynan Çolakoğlu, Ebru ve Vitray Sanatçısı, 1957, Karaman

Nasuh Özgüven, Lokantacı, 1952, Karaman

Necati Büyükköse, Aktar, 1941, Karaman

Necati Erbay, Çakmakçı 1948, Karaman

Numan Aksoy, Demirci, 1958 Karaman

Nuri Saraç, Dokumacı, 1959, Bursa

Osman Gözel, Geleneksel Türk Okçuluğu Sanatçısı, 1972, Karaman

Osman Kutucu, Ayakkabı İmalatçısı, 1974, Karaman

Osman Uysal, Ayakkabı Tamircisi, 1957, Karaman

Ömer Çelik, Duvarcı ve Taş Ustası, 1962, Karaman

Ramazan Uysal, Ayakkabı Tamircisi, 1963, Karaman

Rauf Dinç, Kuyumcu, 1956, Karaman

Recep Demirbaş, Sayacı, 1973, Karaman

Remzi Yıldız, Çerçi, 1953, Isparta

Rüştü Öğret, Terzi, 1971, Karaman

Safiye Doğru, Ev Hanımı, 1948, Karaman Taşkale Köyü

Salih Çatav, Fotoğrafçı, 1977, Karaman

Salih Karharman, Terzi, 1962, Karaman

Sami Can, Terzi, 1950, Karaman

Sebahattin Bayramlar, Yastık İmalatçısı, 1964, Karaman

Sefer Akyüz, Bakırcı, 1940, Karaman

Sezgin Küçükçetin, Hamam İşletmecisi, 1980, Karaman

Süleyman Erbay, Çilingir, 1962, Karaman

Süleyman Kayan, Hurdacı, 1963, Konya Ereğli İlçesi

Şaban Demirel, Yorgancı, 1958, Karaman

Şaban Uysal, Marangoz ve Mobilyacı, 1954 Karaman

Ünal Yüksel, Aktar, 1960, Karaman

Veli Keçeci, 1958, Helvacı Ustası, Karaman

Yahya Elitok, Memur, 1971, Karaman Ayrancı Kavaközü Köyü

Yaşar Cingöz, Bakkal, 1967, Karaman

Yaşar Yavuz, Aktar, 1955, Karaman

Yusuf Girgin, Foracı, 1963, Karaman

Yusuf Tuncer, Kalaycı, 1960, Karaman Ermenek İlçesi

Yusuf Yalçinkaya, Nalbant, 1948, Karaman

Yüksel Özkaynak, Değirmenci, 1981, Karaman

EKLER

EK 1: Geleneksel Mesleklerdeki Bazı Sözlerle İlgili Anlatılar

(Derleme-1)

Derleme Yeri ve Tarihi: Karaman-16.10.2017

Kaynak Kişi: Muhiddin Gültekin

Eğitim Yöneticisi Muhiddin Gültekin, 1957 yılında Konya'nın Ereğli İlçesinde doğmuştur. Lisans mezunudur. İstanbul Şehir Tiyatrolarında, Halk Kültürü ve Seyirlik Oyunlar Eğitimi almıştır. Yöresel yemekler, el sanatları ve folklor araştırmaları yapmaktadır. Meddahlık geleneğinin son temsilcilerinden olan Gültekin, evli ve üç çocuk babasıdır.

Ek 1.1: Sen Hâlâ Berber Abit'e mi Tıraş Oluyorsun?

Yakın dönemde Karaman'ın en meşhur berberlerinden biri de Berber Abit Ağa idi. 1940'lı yıllarda kendisinin Şabaniye Camii karşısında bir berber dükkânı vardı. Abit Ağa genellikle kendi partisi dışındaki hiç kimseyi tıraş etmezdi. Usta, teknolojiyi kullanmayı da pek sevmezdi. Dükkânında Hacı Şakir sabununu tıraş sırasında kullandığı leğene atar, bu sabunla müşterinin sakalını ıslatır ve usturayla tıraşını yapardı. İnsanlar bu sebepten kendisine Lavgar Abit derlerdi. Konuşması çok hızlı, eli pratik ve muhabbet etmeyi seven biriydi.

Vatandaşın birisi kendi saçının içerisindeki aklaşmış kılların azlığı veya çokluğu ile ilgili bir yorum yapmak istemişti. Tanıdığı Mehmet isminde bir arkadaşının yanına gitmiş ve kendisine, “Benim saçımda ak mı fazla, kara mı fazla?” Mehmet bu soruya karşı demiş ki “Senin saçında kara fazla.” Vatandaş bu cevaptan fazla tatmin olmayıp Mahmut isminde bir başka arkadaşının yanına gidip aynı soruyu yöneltmiş. Mahmut ise cevap vermeyerek onu yanına alarak Berber Abit Ağa'nın yanına götürmüş.

Mahmut Efendi arkadaşının sorusunu Abit Ağa'ya yöneltmiş. Abit Ağa bu soruya tereddüt etmeden uygulamalı olarak cevap vermiş. Vatandaş berber koltuğuna oturmuş. Sonra beyaz renkli berber önlüğünü boynuna takarak, ona bakarak berber önlüğünü elleriyle bohça şeklinde açmasını istemiş. Sonra tıraş ettiği saçlarını önlüğün içine dökmüş. Daha sonra

vatandaşı, “Bak şimdi saçlarına, ak mı fazla kara mı fazla buna kendin karar ver” diyerek cevap vermiş. Şimdilerde hâlâ halk arasında “Sen hâlâ Berber Abit’e mi tıraş oluyorsun?” diye söylenen kalıp sözün çıkış noktası bu şekildedir. Bu sözün Karaman’da iki şekilde halk arasında yorumlandığı ifade edilmektedir. İlk olarak bir sorun çözüme ulaşamayacak kadar karmaşık hâle geldiğinde bu ifade kullanılır. İkinci olarak yeni teknolojiye karşı çıkanlar ve yeni teknolojiyi kullanmamakta ısrar edenler için bu söz kullanılmaktadır.

Ek 1.2: Pırtı Çıkarma ya da Kalın Bozma

Karaman’a özgü anonim olarak sıkça kullanılan bu sözdür. Evlilik kararı alan kız ve erkek tarafından aileler evlenecek çift için alınacak eşyaları tespit ederler. Daha sonra eşyaların alınması için iki tarafın yakınları bir yerde buluşarak bu ihtiyaçları gidermek için alışverişe çıkarlar. Bu alışverişte sarraf, beyaz eşya satıcıları, manifaturacılar, mobilyacılar, konfeksiyoncular ve lazım gelen bütün esnaflar tek tek gezilir. Daha sonra yapılan pazarlık sonucu esnaftan alınan bu eşyalar yeni çiftin evine götürülerek yerleştirilir ve yeni çiftin evi oturmaya hazır hâle getirilir. Halk arasında bu alışveriş işlemleri için pırtı çıkarma ya da kalın bozma sözü kullanılmaktadır.

Ek 1.3: Hak Değirmende Olur

Karaman’a özgü bir sözdür. Ekinler olgunlaşıp tahıl hasadı yapıldıktan sonra halk arasında kışlık un ve bulgur hazırlama telaşı başlar. İnsanlar hazırladıkları unluk buğdayını yıkayıp kurutup, bulgurluk buğdayını da kaynattıktan sonra değirmene taşır. Değirmende buğday ve un öğütüldükten sonra karşılığı olarak değirmenciye para miktarınca un ve buğday verilir ve karşılıklı olarak helalleşme gerçekleşir. Yapılan alışverişler esnasında insanlar para yerine ürün vermek istediklerinde satıcılar tarafından müşteriye “Hak değirmende olur.” tabiri ile cevap vermeye başlayınca bu söz yaygınlaşmıştır. Zamanla diğer meslek sahipleri de yaptıkları konuşmalar esnasında bu tabiri kullanmaya başlamışlardır.

Ek 1.4: Güzletmek

Anonim olarak sıkça kullanılan Karaman’a özgü bir sözdür. Karaman tarım ürünlerinin en fazla üretildiği şehirlerden biridir. Çiftçi yetiştirdiği ürünün mahsulünü genellikle güz mevsimi ayları olan Eylül, Ekim ve Kasım aylarında kaldırmaktadır. Bu sebepten esnaf güz mevsimini alışveriş sonrası borç para tahsilatını yaptıkları için çok sever. Çiftçiler güz

mevsiminde satılan ürünlerden elde edilen para ile çocuklarının düğünlerini yapar, evin eksiklerini giderirler.

Bu aylardan önce satıcıdan borçlanmak suretiyle alınan malzemenin parası bu mevsimde borçlu tarafından malı satan esnafa ödenir. Bu nedenle güz mevsiminde borçların mutlaka ödenmesi gerekir. Eğer borcunu güz mevsiminde alıcı olan kişiye mazeret iletmeyen ödememiş olursa alacaklı tarafından “Falan kişi borcunu güzletti.” diyerek ona bir tanıdığı veya köylüsü vasıtasıyla haber gönderilir. Borçlu buna rağmen borcunu ödememişse o kişiye borcunu güzleten adıyla halk arasında bir lakap takılır. Kısacası borçlu kişi güz mevsimini geçirip, alacaklı kişiye karşı borcunu ödemezse bu davranış esnaf arasında hiç de hoş karşılanmaz. Esnafın defterinde kara listeye giren kişi, o civardaki esnaflardan mal alamadığı gibi tıbarı da kalmaz.

Ek 1.5: Kendisi Öğrenmiş de Anasına da Öğretmiş

Karaman’da eskiden Keçecilik mesleği oldukça revaçta idi. Keçecilik sanatını meslek edinen kişi, çok rahat bir şekilde rızkını kazanır ve çabuk evlenebilirdi. O zamanlarda Karaman’da bu sanatı icra eden dükkâna, bir genç, çırak olarak başlamış. Delikanlı birkaç gün bu dükkânda çalıştıktan sonra bir sabah işe gitmek istememiş. Annesi, oğluna işe gitmemesinin sebebini sormuş. Oğlan annesine tebessüm ederek şu sözleri söylemiş: “Anne ben keçecilik mesleğini öğrendim. Keçecilik çok basit bir işmiş. Bak, sana anlatayım da dinledikten sonra bana hak verirsin. Dükkânda ustalar önce yünü yere seriyorlar, sonra süpürgeyle yünlerin üzerini ıslatıyorlar. Daha sonra üç beş kişi suyunu emen yünü yatak açar gibi ileri geri yuvarlıyorlar. Yünler, halı gibi belirli bir şekle gelince üzerine boya sürülerek tekrar ileri geri yuvarlandıktan sonra keçe yapılmış oluyor.” diyerek sözünü tamamlar. Aradan uzunca bir süre geçtikten sonra bir gün oğlanın annesi çarşıya alışverişe çıkar ve yolu keçeci dükkânının önünden geçer. Usta anneye seslenir, “Hayırdır Ayşe Bacı, senin oğlan artık işe gelmiyor, bir sıkıntısı mı var?”

Oğlanın annesi oradakilere “Sorma Mehmet Usta, benim oğlan keçeciliği öğrenmiş. Anlattığına göre; sizler yünü tarıyor, yere yayıyor, üzerine su serpiyor, sonra da birkaç kez ileri geri yuvarlayıp boyaladıktan sonra keçe yapıyor muşsunuz.” diye cevap vermiş. Bunun üzerine Mehmet Usta “Vay uyanık vay, kendisi öğrenmiş de anasına da öğretmiş.” diyerek gülümsemiş. Bu söz o günden sonra esnaf arasında acemi çıraklara atfen sık sık söylenir olmuştur.

Ek1.6: İpsiz Sapsız

Karaman’a özgü bir sözdür. Özellikle Cumhuriyet’in ilk yıllarında Karaman’da köyden kente göç oldukça yaygındır. Bu insanların köyden şehre gelmelerindeki maksat; çalışarak rızkını kazanmak, çoluk çocuğunu okutarak devlet memuru yapmak veya çocuklarını bir sanat sahibi etmektir.

İnsanlar; işe alınırken veya amelelik yapmak için meydana çıktıklarında, işverenler bu kişiler üzerinde ip ve saplı kürek gibi aletlerin bulunup bulunmadıklarına çok önem verirler. Bu türden malzemeleri üzerinde bulunmayan kişiler için işverenler, “işe yaramaz” veya “iş yapamaz” gibi manalara gelen “ipsiz sapsız” sözünü kullanmışlardır. Bu söz zamanla esnaf arasında beceriksiz, yeteneksiz veya kabiliyetsiz olarak adlandırılan kişiler için kullanılmaya başlamıştır.

(Derleme-2)

Derleme Yeri ve Tarihi: Karaman-14.06.2018

Kaynak Kişi: Ali Kaymaz

Lokantacı Ali Kaymaz, 1965 yılında Karaman’da doğmuştur. Ortaokul mezunudur. Yöresel yemekler alanında uzmandır. Bu mesleği babası Kadir Kaymaz’dan öğrenmiştir.

Ek 1.7: Calla

Karaman’a özgü bir yemek çeşididir. İnsanlar toplu davetlerde evlerinde misafir ağırlarken yaptırdıkları ana yemeklerden biridir. Calla; toprak tavada kuzu eti, patlıcan, biber, soğan, domates ve baharatlardan hazırlanan meşhur yemektir. Eskiden üç beş arkadaş bir arada otururken, “Bugün öğlen bir tava yaptıralım.” diyerek bu yemeği yapmayı başarmışlardır. Zamanla bu yemeğin adı “calla” olarak halk arasında yaygınlaşmıştır. Bu yemeğe kasap tavası da denmektedir ve koyunun pirzolasından da yapılmaktadır. Kuzu budundan yapılanı oldukça meşhurdur.

Önce toprak tencerenin en tabanına kuzu eti yerleştirilir. Onun üstüne patlıcan ve üstüne biber, soğan ve sarımsak konur. Bunların üstüne ise halka şeklinde doğranan

domatesler konur. Daha sonra tuz, biber ve su ilave edilerek odun fırının köşe kısmına ağır ağır pişmesi için yerleştirilir. Fırıncı ara sıra callayı açıp karıştırır. Yumuşadıktan sonra ağız kısmı açılır ve kızardığına emin olunduktan sonra fırından çıkarılarak misafirlere servis edilir. Callanın pide ekmeği ile tüketilmesi makbuldür. Halk arasında “calla” diyerek anılan yemeğin çıkışı bu şekildedir. Ramazan ayında oldukça sık yapılan ve beğenilen bir fırın yemeğidir.

(Derleme-3)

Derleme Yeri ve Tarihi: Karaman-27.06.2018

Kaynak Kişi: Muzaffer Akın

Çorbacı Muzaffer Akın, 1939 yılında Karaman’da doğmuştur. İlkokul mezunudur. 60 yıldır bu mesleği sürdürmektedir. Yöresel çorba yapımı alanında uzmandır. Bu mesleği ustası Mehmet Kumcu’dan öğrenmiş olup kendisi de 20 kişiye bu mesleği öğretmiştir.

Ek 1.8: Arabaşın Tavuktan Gelemem Soğuktan

Arabaşı çorbası, Karaman yöresinin en önemli çorbalarından biridir. İki bölümden oluşmaktadır: çorba ve hamur. Çorba için genellikle tavuk eti, hindi (mısırga) eti, tavşan eti kullanılmaktadır. Hindi ve tavşan eti bu çorbaya oldukça lezzet katmaktadır. Çorbaya başlamadan evvel et haşlanır. Sonra kaynayan bir tencere su içine meyane denen karışım hazırlanır. Meyane; un, salça, tuz ve baharatların az su ile kavrularak elde edilir.

Arabaşı çorbası tavuğun kendi suyu ile kaynar. Meyane ile karıştırılan tavuk suyu tencereye yerleştirildikten sonra kaynamaya bırakılır. Kaynama kıvamı yaklaşıncı içine parçalanmış etler dökülür ve kaynamaya bırakılır. Arabaşı hamuru ise una, tuz ve su ilave edilerek yapılır ve oldukça ustalık gerektirmektedir. Hamur kıvama gelince yayvan tepsilere belirli kalınlıklarda dökülerek hamur soğumaya bırakılır. Kış günlerinin vazgeçilmez sağlık kaynağı olan Arabaşı çorbası, genellikle gece geç saatlerde toplulukla içilir.

Eski zamanlarda Karaman’da Ak Hoca lakaplı bir zat yaşarmış. Bu zat bir kış günü komşusundan arabası içmek için davet almış. Kendisini davet eden komşusuna çorbanın etini sormuş. Ev sahibi olan komşusu çorbanın tavuktan yapıldığını söyleyince Ak Hoca bu davet esnasında orada bulunanlara latife olsun diyerek şu sözleri söylemiş: “Arabaşın hindiden gelirim ikindiden, Arabaşın tavşandan gelirim akşamdan, Arabaşın tavuktan gelemem soğuktan.” Bu söz daha sonra halk arasında yayılarak latife mahiyetinde söylenir olmuş.

(Derleme-4)

Derleme Yeri ve Tarihi: Karaman-14.06.2018

Kaynak Kişi: Mahmut Şen

Bezzaz ve Manifaturacı Mahmut Şen, 1973 yılında Karaman’da doğmuştur. Lise mezunudur. Mesleğini kendisi öğrenmiştir. Mesleğini 25 yıldır icra eden Şen, bu mesleği öğrettiği 4 kişi bulunmaktadır.

Ek 1.9: Dürü Hazırlama

Karaman’a özgü bir sözdür. Eskiden oğlan evi ile kız evi akrabalık akdine karar verdikten sonra birlikte manifaturacılar giderek hediye malzemeler alırlardı. Burada alınacak olan hediyeler kişinin cinsiyetine, yaşına ve diğer özelliklerine göre tespit edilirdi.

Bayanlar için genellikle eteklik kumaş, yazma, çorap, havlu gibi ürünler alınırken, erkekler içinse takım elbiselik kumaş, gömleklik kumaş, havlu, iç çamaşır, kravat, pijama gibi hediye malzemeler alınırdı. Bu hediyeler düğün sonrası akraba ziyaretlerinde bir bohça içerisinde götürülür ve takdim edilirdi. Bu adet akrabalık bağının sıkı tutulması adına oldukça önemliydi. Dürü hazırlama âdeti, Karaman’da yakın zamana kadar sürdürülmüştür.

(Derleme-5)

Derleme Yeri ve Tarihi: Karaman-02.07.2018

Kaynak Kişi: Yahya Elitok

Memur Yahya Elitok, 1971 yılında Karaman Ayrancı Kavaközü Köyü’nde doğmuştur. Üniversite mezunudur. Babası eski su değirmeni işletmecisi Numan Elitok’tur.

Ek 1.10: Deli Değirmencinin Çayı Gibi:

Karaman Ayrancı dolaylarında “Deli Değirmenci” adında bir değirmen ustası vardı. Bu kişi her sezon başında gelir değirmenin çalışmasını kontrol eder, tamirat gereken yerlerini yapardı. Bu zat; gür sesli, dobra dobra bir adamdı.

Deli değirmenciye çay içecekleri zaman sormuşlar?

Çayın nasıl olsun? Demli mi? Şekerli mi?

Deli Değirmenci:

- Demi düümü batsın. Şekerlice olsun yeter, demiş.

Bundan sonra işi acil olanlar müşteriler; çayın demli mi açık mı olduğunu soran ayakçılara, “deli değirmencinin çayı gibi” diyerek cevap verir olmuşlar. Bu söz çay tiryakileri arasında bugün de sıkça kullanılmaktadır.

EK 2: Fotoğraflar

Fotoğraf 1: Emekli Eğitim Yöneticisi Muhittin Gültekin’den Bir Kare.

Fotoğraf 2: Aktar Necati Büyükköse’den Bir Kare.

Fotoğraf 3: Aktar Yaşar Yavuz'un Dükkânından Bir Kare.

Fotoğraf 4: Aktar Yaşar Yavuz'dan Bir Kare.

Fotoğraf 5: Aktar Ünal Yüksel'den Bir Kare.

Fotoğraf 6: Ayakkabı Boyacısı Kamil Asma'dan Bir Kare.

Fotoğraf 7: Ayakkabı İmalatçısı Ali Kopçal'dan Bir Kare.

Fotoğraf 8: Ayakkabı İmalatçısı Mahmut Konur'dan Bir Kare.

Fotoğraf 9: Ayakkabı İmalatçısı Memiş Özdemir'den Bir Kare.

Fotoğraf 10: Ayakkabı İmalatçısı Osman Kutucu'nun Dükkânından Bir Kare.

Fotoğraf 11: Ayakkabı İmalatçısı Osman Kutucu'dan Bir Kare.

Fotoğraf 12: Ayakkabı Satıcısı Mehmet Konur'dan Bir Kare.

Fotoğraf 13: Ayakkabı Tamircisi Ramazan Uysal'dan Bir Kare.

Fotoğraf 14: Ayakkabı Tamircisi Mustafa Öcal'dan Bir Kare.

Fotoğraf 15: Ayakkabı Tamircisi Osman Uysal'dan Bir Kare

Fotoğraf 16: Bakır Helke ve İbriklerden Bir Kare.

Fotoğraf 17: Bakır Guşana, Gügüm, Tava ve Cezvelerden Bir Kare.

Fotoğraf 18: Bakır Harenî ve Kazanlardan Bir Kare.

Fotoğraf 19: Bakırcı Sefer Akyüz'den Bir Kare.

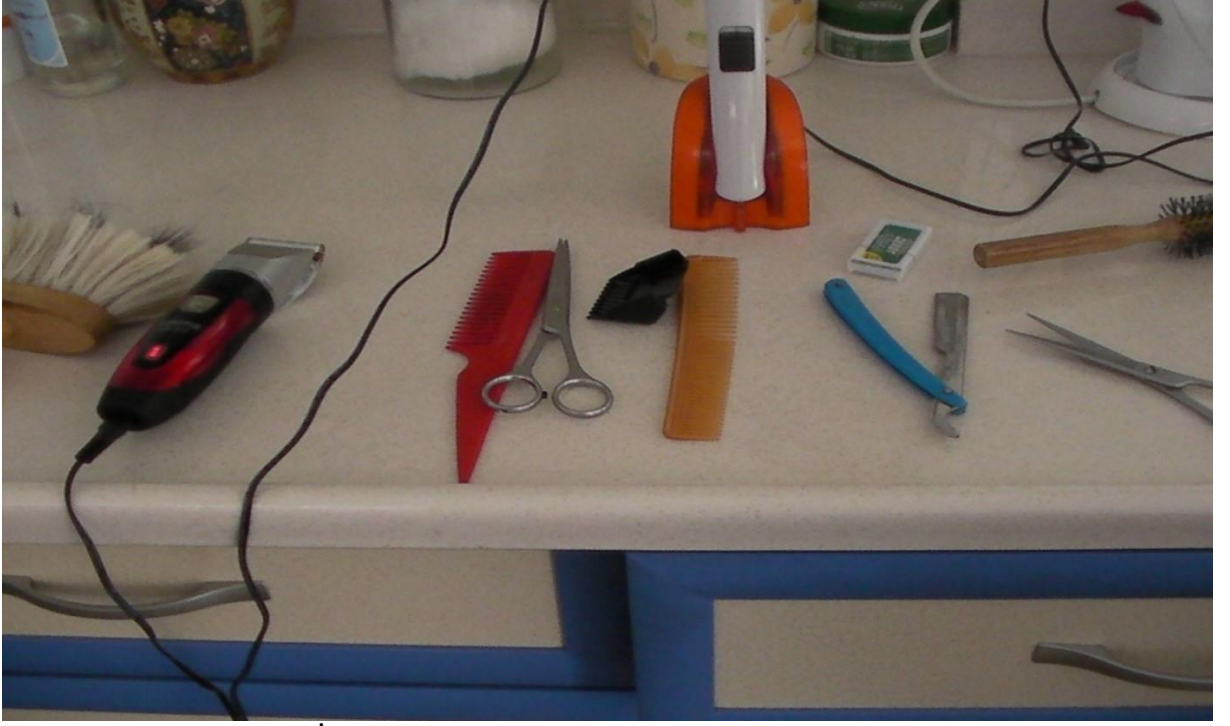
Fotoğraf 20: Bakkal Mehmet Sesçi'den Bir Kare.

Fotoğraf 21: Bakkal Yaşar Cingöz'den Bir Kare.

Fotoğraf 22: Berber Hüseyin Zenginoğlu'dan Bir Kare.

Fotoğraf 23: Berber İbrahim Şakır'ın Dükkânındaki Berber Malzemelerinden Bir Kare.

Fotoğraf 24: Berber İbrahim Şakır'dan Bir Kare.

Fotoğraf 25: Bezzaz ve Tuhafiyeci Halil İbrahim Topçu'dan Bir Kare.

Fotoğraf 26: Bezzaz ve Tuhafiyeci Ali Duran'ın Dükkânından Bir Kare.

Fotoğraf 27: Bezzaz ve Manifaturacı Mahmut Şen'in Dükkânından Bir Kare.

Fotoğraf 28: Bezzaz ve Manifaturacı Mahmut Şen'den Bir Kare.

Fotoğraf 29: Bıçak Bilemede Kullanılan Çark Makinesinden Bir Kare.

Fotoğraf 30: Bıçakçılıkta Kullanılan Masat Çeşitleri ve Kösele Taşı Örneklerinden Bir Kare.

Fotoğraf 31: Bıçakçı Mahmut Kantar'ın Babası Süleyman Kantardan Bir Kare.

Fotoğraf 32: Bıçakçı Mahmut Kantar'ın Dükkânındaki Satır, Bıçak Çeşitlerinden Bir Kare.

Fotoğraf 33: Çakmakçı Necati Erbay'ın Dükkânındaki Çakmak Örneklerinden Bir Kare.

Fotoğraf 34: Çakmakçı Necati Erbay'dan Bir Kare.

Fotoğraf 35: Çay Ocağındaki Bakır Ocaktan Bir Kare.

Fotoğraf 36: Çay Ocağı İşletmecisi Ahmet Orha'dan Bir Kare.

Fotoğraf 37: Çay Ocağı İşletmecisi Cihan Bal'dan Bir Kare.

Fotoğraf 38: Çerçi İlyas Duran'dan Bir Kare.

Fotoğraf 39: Çerçi Remzi Yıldız'dan Bir Kare.

Fotoğraf 40: Çerçi Mahmut Tahir Başkan'dan Bir Kare.

Fotoğraf 41: Çilingir Süleyman Erbay'dan Bir Kare.

Fotoğraf 42: Çilingir Hasan Songür'den Bir Kare.

Fotoğraf 43: Çorbacı Mustafa Yıldırım'dan Bir Kare.

Fotoğraf 44: Arabaşı Çorbasından Bir Kare.

Fotoğraf 45: Arabaşı, Mercimek, Paça ve İşkembe Çorbalarından Bir Kare.

Fotoğraf 46: Çorbacı İbrahim Akın'dan Bir Kare.

Fotoğraf 47: Çorbacı Muzaffer Akın'dan Bir Kare.

Fotoğraf 48: Değirmenci Yüksel Özkaynak'ın Değirmen Dükkânından Bir Kare.

Fotoğraf 49: Değirmenci Yüksel Özkaynak'tan Bir Kare.

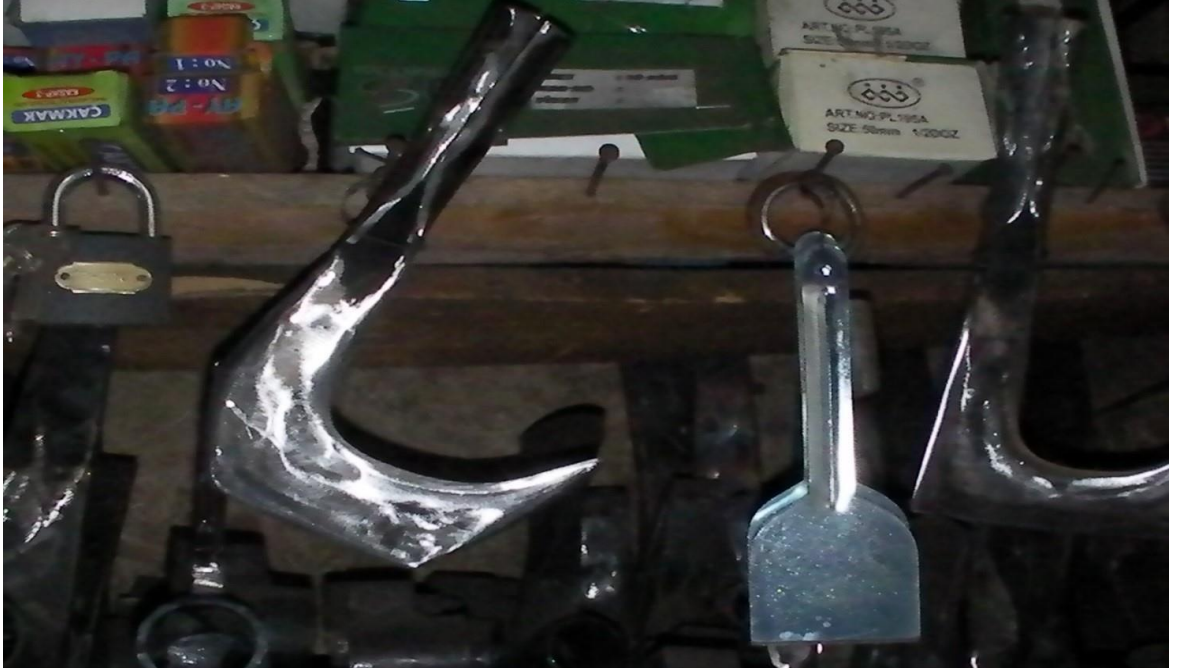
Fotoğraf 50: Zengenliler Değirmeninden Bir Kare.

Fotoğraf 51: Demirci İdris Erkuş'un Dükkânındaki Kazma ve Çapalardan Bir Kare.

Fotoğraf 52: Demirci İdris Erkuş'tan Bir Kare.

Fotoğraf 53: Demirci Numan Aksoy'un Dükkânındaki Zıvana, Elsiranalardan Bir Kare.

Fotoğraf 54: Demirci Numan Aksoy'un Dükkânındaki Çan, Orak, Maşalardan Bir Kare.

Fotoğraf 55: Demirci Numan Aksoy'un Dükkânındaki Kapan ve Çakılardan Bir Kare.

Fotoğraf 56: Demirci Numan Aksoy'un Dükkânındaki Çukur ve Çapalardan Bir Kare.

Fotoğraf 57: Demirci Numan Aksoy'un Dükkânında Gora, Bıçak ve Küsüklerden Bir Kare.

Fotoğraf 58: Demirci Numan Aksoy'un Demir Dövme Çalışmasından Bir Kare.

Fotoğraf 59: Demirci Numan Aksoy'dan Bir Kare.

Fotoğraf 60: Deri Ustası Ahmet Bozoğlu'nun Dükkânından Bir Kare.

Fotoğraf 61:Deri Ürünleri Tamircisi Mustafa Mazhar Can'dan Bir Kare.

Fotoğraf 62: Dokumacı Nuri Saraç'ın Dokuma Tezgâhından Bir Kare.

Fotoğraf 63: Dokumacı Nuri Saraç'ın Kilim Dokumasından Bir Kare.

Fotoğraf 64: Dokumacı Nuri Saraç'ın Ahşap Dokuma Tezgâhından Bir Kare.

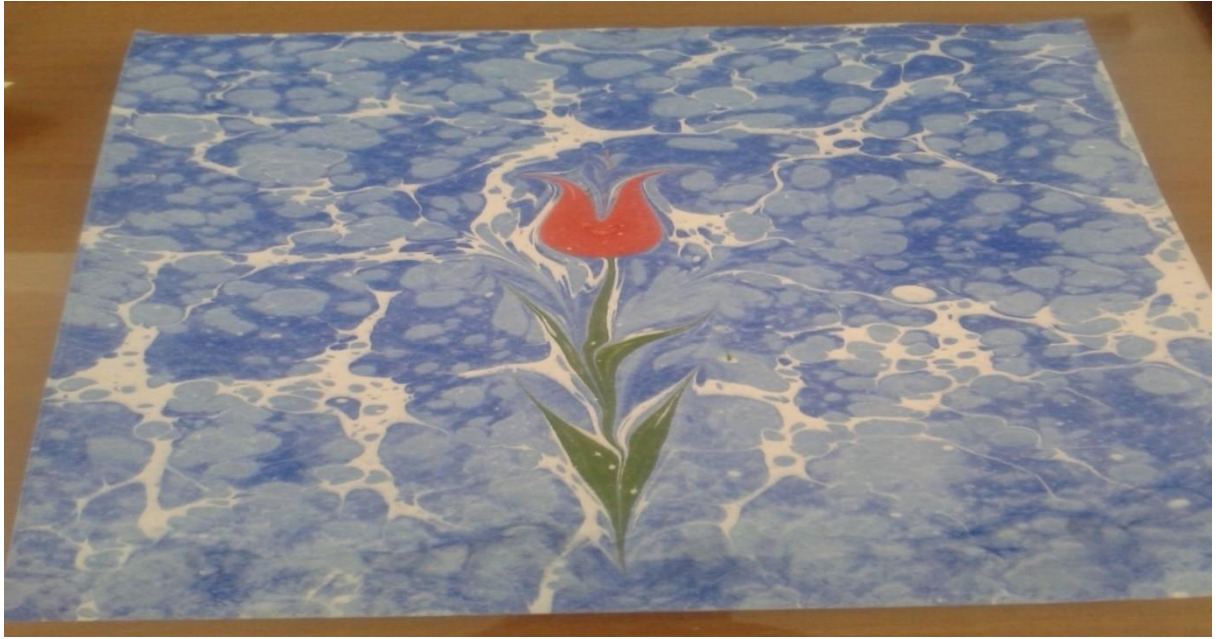
Fotoğraf 65: Dokumacı Nuri Saraç'tan Bir Kare.

Fotoğraf 66: Duvarcı ve Taş Ustası Ömer Çelik'in Yaptığı Taş Ocağından Bir Kare

Fotoğraf 67: Duvarcı ve Taş Ustası Ömer Çelik'ten Bir Kare.

Fotoğraf 68: Ebru Sanatı Çiçekli Ebru Motifinden Bir Kare.

Fotoğraf 69: Ebru Sanatı Battal Ebru Motifinden Bir Kare.

Fotoğraf 70: Ebru Sanatı Gelgit Ebru Motifinden Bir Kare.

Fotoğraf 71: Ebru Sanatı Şal Ebru Motifinden Bir Kare.

Fotoğraf 72: Ebru Sanatı Dalgalı Ebru Motifinden Bir Kare.

Fotoğraf 73: Ebru Ve Vitray Sanatçısı Müniran Aynan Çolakoğlu'ndan Bir Kare.

Fotoğraf 74: Fırına Atılmak Üzere Hazırlanmış Etli Ekmekten Bir Kare.

Fotoğraf 75: Servis Edilmiş Etli Ekmekten Bir Kare.

Fotoğraf 76: Etli Ekmek Ustası Ahmet Kaygısız'dan Bir Kare.

Fotoğraf 77: Fırına Atılmak Üzere Hazırlanan Somun Ekmeklerinden Bir Kare.

Fotoğraf 78: Fırıncı Ustası Ahmet Eski'den Bir Kare.

Fotoğraf 79: Foracılıkta Kullanılan Malzemelerden Bir Kare

Fotoğraf 80: Foracı Yusuf Girgin'den Bir Kare

Fotoğraf 81: Fotoğrafçı Salih Çatav'dan Bir Kare

Fotoğraf 82: Fotoğrafçı Murat Altunay'ın Eski Fotoğraf Makinelerinden Bir Kare

Fotoğraf 83: Fotoğrafçı Murat Altunay'dan Bir Kare

Fotoğraf 84: Gömlekçi Mehmet Öget'ten Bir Kare

Fotoğraf 85: Halıcı Hasan Hüseyin Aydal'ın Dükkânındaki Halılardan Bir Kare

Fotoğraf 86: Halıcı Hasan Hüseyin Aydal'dan Bir Kare

Fotoğraf 87: Halıcı Medine Kayan'dan Bir Kare

Fotoğraf 88: Halı Dokuma Tezgâhından Bir Kare

Fotoğraf 89: Hallaç Makinasından Bir Kare.

Fotoğraf 90: Hallaç Ali Göktaş'tan Bir Kare.

Fotoğraf 91: Hallaç Ali Göktaş'la Yapılan Derleme Çalışmalarından Bir Kare.

Fotoğraf 92: Karamanoğlu Yeni Hamam'dan Bir Kare.

Fotoğraf 93: Yeni Hamam İşletmecisi Sezgin Küçükçetin'den Bir Kare.

Fotoğraf 94: Seki Hamam İşletmecisi Hasan Ekmekçi'den Bir Kare.

Fotoğraf 95: Helvacı Veli Keçeci'den Bir Kare.

Fotoğraf 96: Hırdavat ve Nalburiye Dükkanından Bir Kare Bir Kare.

Fotoğraf 97: Hurdacı Hasan Özbay ve Süleyman Kayan'dan Bir Kare.

Fotoğraf 98: Hurda Malzemelerden Bir Kare.

Fotoğraf 99: Kadayıf Tepsisi, Bakır Hamur Kovası ve Kıfından Bir Kare.

Fotoğraf 100: Kadayıf Ustası Bahattin Akyürek'ten Bir Kare.

Fotoğraf 101: Kadayıf Ustası Metin Koçak'tan Bir Kare.

Fotoğraf 102: Kahveci Hayrani Özkur'un Çay Ocağından Bir Kare.

Fotoğraf 103: Kahveci Ustası Hayrani Özkur'dan Bir Kare.

Fotoğraf 104: Kalaycılıkta Kullanılan Aletlerden Bir Kare.

Fotoğraf 105: Kalay Yapılan Güğüm, İbrik, Tencere Gibi Malzemelerden Bir Kare.

Fotoğraf 106: Kalay Yapılacak Tencerenin, Tokmakla Düzeltme İşleminde Bir Kare.

Fotoğraf 107: Kalaycı Ustası Yusuf Tuncer'den Bir Kare.

Fotoğraf 108: Kalaycı Ustası Hasan Doğruöz'ün Dükkânından Bir Kare.

Fotoğraf 109: Kalaycı Ustası Hasan Doğruöz Guşana Tokmaklarken Bir Kare.

Fotoğraf 110: Kalaycı Ustası Hasan Doğruöz'den Bir Kare.

Fotoğraf 111: Hasan Doğruöz'ün Dükkânındaki Güğüm, Tencere ve Bakır Leğenlerden Bir Kare.

Fotoğraf 112: Kasap Cemalettin Deveci'nin Dükkânından Bir Kare.

Fotoğraf 113: Kıyma Makinesinde Kıyma Çekilirken Bir Kare.

Fotoğraf 114: Kasap Cemalettin Deveci'den Bir Kare.

Fotoğraf 115: Kasap Bilal Ünüvar'dan Bir Kare.

Fotoğraf 116: Kelle Ütme İşinden Bir Kare.

Fotoğraf 117: Kelle Yakma İşinden Bir Kare.

Fotoğraf 118: Kelle Dağlama İşinden Bir Kare.

Fotoğraf 119: Kelle Ütücüsü Duran Elmas'tan Bir Kare.

Fotoğraf 120: Kolonya İmalatçısı Duran Çeltek'in Dükkânından Bir Kare.

Fotoğraf 121: Kolonya İmalatçısı Duran Çelttek'in Esanslarından Bir Kare.

Fotoğraf 122: Kolonya İmalatçısı Duran Çelttek'in Dükkânından Bir Kare.

Fotoğraf 123: Kuyumcu Ali Doğan'ın Dükkânında Yüzük Büyütme Malafasından Bir Kare.

Fotoğraf 124: Ali Doğan'ın Dükkânında Eritmeye Hazır Gümüş Parçalarından Bir Kare.

Fotoğraf 125: Kuyumcu Ustası Rauf Dinç'ten Bir Kare.

Fotoğraf 126: Kündekâri Sanatçısı Ahmet Kızılay'ın Dükkânından Bir Kare.

Fotoğraf 127: Ahmet Kızılay'ın Dükkânından Kullandığı Malzemelerden Bir Kare.

Fotoğraf 128: Ahmet Kızılay'ın Yapmakta Olduğu Cami Kapısından Bir Kare

Fotoğraf 129: Kündekâri Sanatçısı Ahmet Kızılay'dan Bir Kare.

Fotoğraf 130: Lokantacı Nasuh Özgüven'den Bir Kare.

Fotoğraf 131: Lokantacı Ali Kaymaz'ın Dükkânından Bir Kare.

Fotoğraf 132: Lokantacı Ali Kaymaz'ın Dükkânından Bir Kare.

Fotoğraf 133: Lokantacı Ali Kaymaz'dan Bir Kare.

Fotoğraf 134: Marangoz Halit Güven'in Yaptığı Havan, Senit ve Bastonlardan Bir Kare.

Fotoğraf 135: Marangoz Halit Güven'in Yaptığı Yayık, Kaşık ve Boduçlardan Bir Kare.

Fotoğraf 136: Marangoz Halit Güven'in Yaptığı Havan ve Tespihlerden Bir Kare.

Fotoğraf 137: Marangoz Halit Güven'in Yaptığı Oklava ve Merdanelerden Bir Kare.

Fotoğraf 138: Marangoz Halit Güven'in Yaptığı Havan Tokmaklarından Bir Kare.

Fotoğraf 139: Marangoz İsmail Tosun'un Dükkânındaki Kaşıklardan Bir Kare.

Fotoğraf 140: Marangoz İsmail Tosun'un Dükkânında Kullandığı Araçlardan Bir Kare.

Fotoğraf 141: Marangoz ve Mobilyacı Şaban Uysal'ın Dükkânındaki Aletlerden Bir Kare.

Fotoğraf 142: Marangoz ve Mobilyacı Şaban Uysal'ın Kalınlık Makinesinden Bir Kare.

Fotoğraf 143: Marangoz Ve Mobilyacı Şaban Uysal'dan Bir Kare.

Fotoğraf 144: Açık Ve Kapalı Nallardan Bir Kare.

Fotoğraf 145: Nallama İşinde Kullanılan Mıhlardan Bir Kare.

Fotoğraf 146: Nallama İşinde Kullanılan Suntır  Keskisinden Bir Kare.

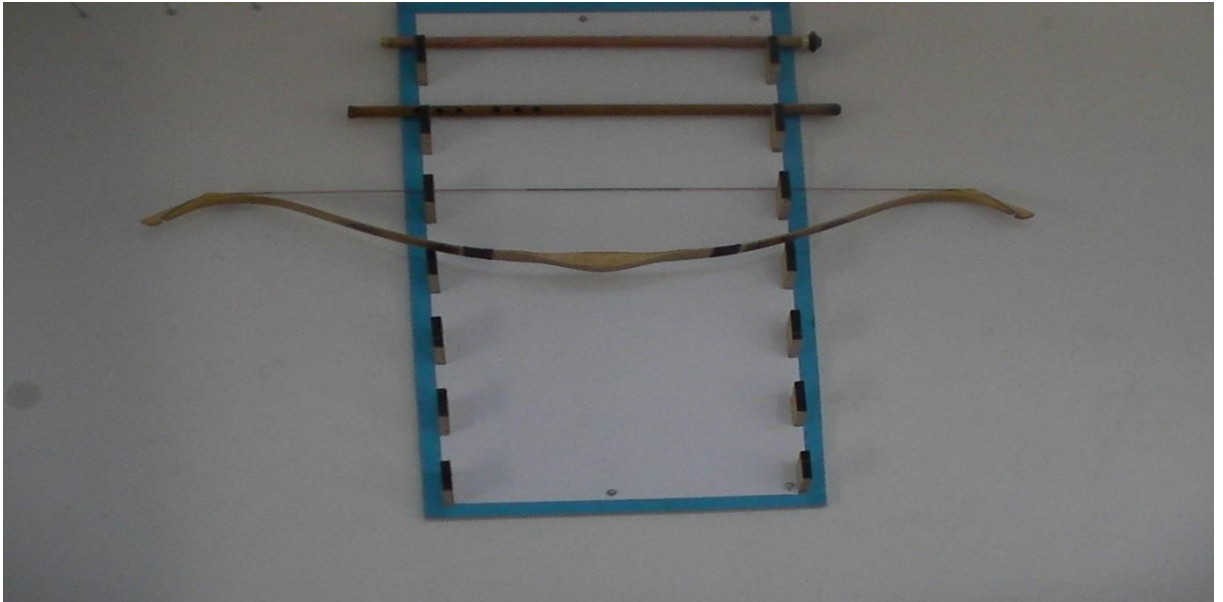
Fotoğraf 147: Nal Kenarlarına Delik Delme İşinde Kullanılan Zımba Demirinden Bir Kare.

Fotoğraf 148: Bineğin Sakinleşmesi İçin Kullanılan Yavaş Sopasından Bir Kare.

Fotoğraf 149: Karaman’da Son Nalbant Yusuf Yalçinkaya’dan Bir Kare.

Fotoğraf 150: Okçuluk Sanatçısı Osman Gözel’in Yaptığı Yay Örneklerinden Bir Kare.

Fotoğraf 151: Okçuluk Sanatçısı Osman Gözel'in Yaptığı Yay Kasnağından Bir Kare.

Fotoğraf 152: Osman Gözel'in Yay Bükme Tarifinden Bir Kare.

Fotoğraf 153: Osman Gözel'in Yaya Kiriş Takma İşleminde Bir Kare.

Fotoğraf 154: Geleneksel Türk Okçuluğu Sanatçısı Osman Gözel'den Bir Kare.

Fotoğraf 155: Saatçi İskender Ekinici'den Bir Kare.

Fotoğraf 156: Saatçi Aziz Çetin'den Bir Kare.

Fotoğraf 157: Saatçi Durmuş Akın'dan Bir Kare.

Fotoğraf 158: Saraç Hasan Günaştı'nın Yapmış Olduğu Hamuttan Bir Kare.

Fotoğraf 159: Saraç Hasan Günaştı'nın Yapmış Olduğu Koşum Kayışlarından Bir Kare.

Fotoğraf 160: Saraç Hasan Günaştı'nın Yapmış Olduğu Kiltelerden Bir Kare.

Fotoğraf 161: Saraç Hasan Günaştı'dan Bir Kare.

Fotoğraf 162: Sayacı Recep Demirbaş Saya Keserken Bir Kare.

Fotoğraf 163: Simitçi Kemal İzci'den Bir Kare.

Fotoğraf 164: Sobacı Mehmet Ses'in Yaptığı Kuzine Sobalarından Bir Kare.

Fotoğraf 165: Şapkacı Harun Işık'ın Yapmış Olduğu Sekiz Köşeli Kasketten Bir Kare.

Fotoğraf 166: Şapkacı Harun Işık'ın Kullandığı Şapka Kalıplarından Bir Kare.

Fotoğraf 167: Şapkacı Harun Işık'ın Kullandığı Şapka Kalıplarından Bir Kare.

Fotoğraf 168: Terzi Salih Karharman'dan Bir Kare.

Fotoğraf 169: Terzi Rüştü Öğret'ten Bir Kare.

Fotoğraf 170: Terzi Sami Can'dan Bir Kare.

Fotoğraf 171: Tuzcu Hasan Ehliz'in Dükkânındaki Kaya Tuzlarından Bir Kare.

Fotoğraf 172: Tuzcu Hasan Ehliz'in Dükkânındaki Göl Tuzundan Bir Kare.

Fotoğraf 173: Tuzcu Hasan Ehliz'in Dükkânındaki Tuz Çekme Değirmeninden Bir Kare.

Fotoğraf 174: Tuzcu Hasan Ehliz'in Dükkânındaki Himalaya Tuzlarından Bir Kare.

Fotoğraf 175: Tuzcu Hasan Ehliz’le Yapılan Görüşmeden Bir Kare.

Fotoğraf 176: Yastıkçı Sebahattin Bayramlar’dan Yastık ve Kılıf Örneklerinden Bir Kare.

Fotoğraf 177: Yastıkçı Sebahattin Bayramlar'dan Yastık ve Kılıf Örneklerinden Bir Kare.

Fotoğraf 178: Yorgancı Halil Barut'un Diktiği Yıldız Motifli Bir Kare.

Fotoğraf 179: Yorgancı Halil Uyar'dan Bir Kare.

Fotoğraf 180: Yorgancı Dede Gözel'den Bir Kare.

Fotoğraf 181: Yorgancı Şaban Demirel'den Bir Kare.

Fotoğraf 182: Yufkacı Ayhan Öz'ün Yufka Açma İşinden Bir Kare.

Fotoğraf 183: Yufkacı Ayhan Öz'ün Yaptığı El Emeği Şebitlelerden Bir Kare.

Fotoğraf 184: Yufkacı Ayhan Öz'ün Yaptığı El Emeği Mayalılardan Bir Kare.

Fotoğraf 185: Yufkacı Ayhan Öz'ün Yaptığı El Emeği Mantılardan Bir Kare.

Fotoğraf 186: Yufkacı Ayhan Öz'ün Yaptığı El Emeği Yufkalardan Bir Kare.